

VERSLAG

VAN HET VIJF EN DERTIGSTE CONGRES DER
SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ
IN NEDERLAND, GEHOUDEN OP ZATERDAG 19
ZONDAG 20 EN MAANDAG 21 APRIL 1930, IN
„DE HARMONIE”
TE GRONINGEN

UITGAVE SECRETARIAAT S. D. A. P. - AMSTERDAM

VERSLAG

VAN HET VIJF EN DERTIGSTE CONGRES DER
SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ
IN NEDERLAND, GEHOUDEN OP ZATERDAG 19
ZONDAG 20 EN MAANDAG 21 APRIL 1930, IN
„DE HARMONIE”
TE GRONINGEN

UITGAVE SECRETARIAAT S. D. A. P. - AMSTERDAM

INHOUD.

	Blz.
Congresverslag	5
Congresbesluiten	75
Nagekomen congresvoorstellen.....	77
In den Beschrijvingsbrief achter de Congresbesluiten komt voor:	
Ingekomen voorstellen en amendementen.....	3
Verslag Partijbestuur.....	31
Verlies- en Winstrekening Partijkas der S. D. A. P. over 1929	85
Balans der S. D. A. P. over 1929	91
Begrooting van baten en lasten van de Partijkas der S. D. A. P. over 1930	95
Verklaring van de Contrôle-Commissie en Accountant.....	97
Verslag Bond Soc.-Dem. Vrouwenclubs.....	98
Financieel overzicht van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs over 1929, Balans 1929 en Begrooting 1930.....	103
Verslag van de Soc.-Dem. Tweede Kamerfractie	107
Verslag van de Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie.....	131
Verslag der gedelegeerden van de S.D.A.P. in Bureau en Executieve der Socialistische Arbeiders Internationale.....	141
Verslag van de Commissie voor Geschillen op „Het Volk”.....	147
Rapport van de commissie inzake cumulatie van functies.....	152

Het is ruim twee uur, als het 35ste Congres van de S.D.A.P. in de „Harmonie” te Groningen aanvangt.

P.g. VAN GEUNS, voorzitter der afdeeling Groningen, spreekt er zijn verheuging over uit, dat dit Congres te Groningen wordt gehouden. Sinds 1902 is er wel veel veranderd. Onze Partij en haar invloed zijn zeer gestegen, ons zelfvertrouwen is tot ontplooiing gekomen. Er is echter ook iets gebleven. Iets speciaal Groningsch is er gebleven: de molleboonen (*gelach*). Gaarne zouden wij u daarvan iets aangeboden hebben, doch gij hebt uw energie al zoo noodig! Maar als schadeloosstelling bieden wij u een pakje Ster-tabak aan, volgens oud-Groningsch gebruik. (*Vroolijkheid*). De vrouwelijke congressisten krijgen „Grönninger kouke”.

In onze Groningsche beweging is de trouw aan het socialistisch beginsel krachtig gestegen. Deze week vonden hier drie typeerende gebeurtenissen plaats: Dinsdag j.l. is de eerste plattelands-districtsschoolarts geïnstalleerd; Woensdag is het eerste gemeentelijke waschhuis geopend en Donderdag is er een huwelijk gesloten tusschen de provincie en de stad tot stichting van een waterleiding voor het geheele gewest. Deze simpele gevallen demonstreeren onzen invloed.

Dat het Congres hier gehouden wordt, zal ons nieuwe kracht geven!

Onze provincie wordt geteisterd door de landbouwcrisis. In deze moeilijke dagen geeft het moed, zich één te voelen met de internationale sociaal-democratie.

Hartelijk welkom! (*Applaus*).

Openingsrede van den voorzitter J. Oudegeest.

De Partij-voorzitter, OUDEGEEST, dankt Groningen voor zijn gastvrijheid en spreekt hierna de volgende openingsrede uit.

Nu ik weder het genoegen heb dit Congres te openen, acht ik mij gelukkig te mogen constateeren, dat in den tijd, die verlopen is tusschen ons zoo goed geslaagd Koloniaal Congres en het huidige, wij door den dood geen enkele onzer vooraanstaanden hebben verloren. Ook ten aanzien van de twee partijgenooten, die zoo lange jaren de Partij hebben gediend en reeds geruimen tijd op het ziekbed geworpen zijn, kunnen goede berichten gegeven worden. Troelstra hoopt morgen zijn 70sten verjaardag te vieren in lichamelijke omstandigheden, welke niet slechter zijn, dan die, waarin hij in den laatsten tijd verkeerd heeft, terwijl Kleerekoper langzaam maar gestadig vooruit gaat, zoodat wij hopen, dat hij, na voldoende rust, in het volgende zittingsjaar der Tweede Kamer weer in staat zal zijn, zijn drukke en vruchtbare werkzaamheden geheel ter hand te nemen.

Dit Congres is in Groningen belegd, om een bewijs van medeleven te geven aan de zwaar beproefde bevolking der Groningsche en Friesche landbouwstreken, die zoo sterk onder de heerschende landbouwcrisis te lijden hebben. Maar tevens om de talrijke kleine afdelingen, die wij in het Noorden hebben en die om verschillende redenen niet in staat zijn steeds onze Congressen in het centrum des lands bij te wonen, in de gelegenheid te stellen ook hun deel aan den Congresarbeid te nemen en daardoor een sterker bewijs van medeleven te kunnen geven, dan wanneer wij steeds in het centrum vergaderen. Wij verwachten, dat zij hierin nieuwen moed en propagandalust zullen vinden, ten einde in den komenden tijd onze rijen hier in het Noorden nog meer te versterken dan dit tot dusverre met zooveel ijver en toewijding gedaan is.

Wij wenschen door dit bezoek aan Groningen onze hardwerkende partijleden te toonen, hoe zeer wij dezen ijver waardeeren en de resultaten op prijs stellen.

In verband hiermede hebben wij ditmaal een middag en een avond van onzen Congrestijd opgeofferd om: 1^e. door een straatdemonstratie de bevolking der Noordelijke provinciën, die op onzen roep hierheen gekomen is, te toonen, wie en wat wij zijn en de propaganda te bevorderen; 2^e. om 's avonds met de partijgenooten en hunne vrouwen, met de arbeiders uit Groningen en den wijden omtrek samen te zijn in eenige uren van verpoozing, ten einde daardoor de banden met onze Noordelijke vrienden en medewerkers te versterken.

Wij vertrouwen, dat alle gedelegeerden er naar zullen streven om den deelnemers aan het Congres den noodigen tijd te laten om ook dit doel te bereiken, zoodat er in de discussies met den beperkten tijd zal worden rekening gehouden en men alle kleinigheden ter zijde zal stellen, ten einde de gelegenheid te scheppen ook buiten de Congressaal het voorgenomen nuttige werk te doen.

Valt dit Congres in een slechten tijd voor wat den economischen toestand in den landbouw betreft, over den gang van zaken in de arbeidersbeweging kunnen wij niet anders dan ten zeerste verheugd zijn. Men heeft gedurende eenige jaren er aan getwijfeld, of onze Partij voldoende werfkracht zou hebben en of wij in staat zouden zijn het ledental voortdurend sterk op te voeren. De teleurstelling, die hier en daar, ten gevolge van te hoog gespannen verwachtingen, door het resultaat der verkiezingen van 1929, met name aangaande het aantal veroverde mandaten, geboren is, heeft opnieuw hier en daar twijfel gewekt aan onze levens- en daadkracht.

Er zijn, zij het slechts hoogst enkele, voorstellen op den Beschrijvingsbrief, welke hierop schijnen te doelen. De cijfers, welke men in den Beschrijvingsbrief op blz. 31 en 32 aangaande den groei van het aantal afdelingen vindt, spreken hieromtrent echter een geheel andere taal. Hadden wij in 607 afdelingen op 1 Januari 1929 54.319 leden en was dit aantal op 1 Januari 1930 gestegen met 6.843 leden en gekomen op 61.162, zoodat in den loop van de twee laatste jaren ons ledental steeg met rond 15.000, de laatste propaganda-actie, die wij in de maanden Februari en

Maart gevoerd hebben, heeft het record van alle vorige propaganda-acties geslagen. Wij hebben in geen tijden een kwartaal gekend, waarin het ledental zoo sterk gestegen is en een woord van dank aan allen, die hiertoe hebben bijgedragen, is hier zeker op zijn plaats.

Onze Februari-actie leverde in totaal rond 5.000 nieuwe leden op, zoodat ons ledental op dit oogenblik de 66.000 heeft overschreden en, nauwkeurig geteld 66.086 bedraagt. Zeker een resultaat om trotsch op te zijn. Maar tevens opnieuw een aansporing om nog krachtiger door te zetten. Het blijkt, dat de wind voor ledenwerving gunstig is en ons zeevarend volk weet wat het zeggen wil van gunstigen wind te profiteren. De cijfers toonen, welk een groote liefde en toewijding onze partijgenooten bezielt. Zij toonen, dat groote versterking der Partij mogelijk is bij krachtig aanvatten. Zou het mogen gelukken den groei constanter te maken, dan zou daardoor waarschijnlijk nog een sterker resultaat over het geheel van het jaar worden verkregen. Vooral dienen wij te letten op de middelen om te behouden wat wij hebben. Nog maar al te veel leden gaan verloren door verhuizing en doordat er niet dadelijk achterheen gezeten wordt, wanneer een lid bedankt. Men dient steeds te trachten de wegloopers voor onze beweging te behouden. Hierin kan naar mijne meening nog belangrijke verbetering worden aangebracht, een verbetering, die vooral noodig zal zijn in verband met den tijd, die thans komende is.

De vrees is n.l. niet ongewettigd, dat wij eenige jaren van economische inzinking tegemoet gaan en in een dergelijken tijd is het dubbel noodig streng te letten op het behoud van de leden, die men heeft. Er zijn nog maar al te veel arbeiders, die bij het terugloopen der verdiensten meenen, dat allereerst de beste bezuiniging, die zij kunnen aanbrengen, is, het bedanken voor het lidmaatschap van de Partij. Niets is minder waar. In den tijd van werkloosheid in den tijd waarin gestreden moet worden om de verkregen loonen te handhaven, juist in *dien* tijd is een sterke Partij noodzakelijk, ten einde van de regeering de vereischte maatregelen te verkrijgen om tegemoet te komen in den nood der arbeidersbevolking.

Voor ieder, die iets weet van den politieken strijd, is het bijv. niet twijfelachtig, dat, wanneer de landbouwende bevolking bij de opeenvolgende verkiezingen er voor gezorgd had, dat onze fractie in de Tweede Kamer belangrijk zou zijn versterkt geworden, ook de maatregelen der regeering ten aanzien van deze bevolking geheel anders zouden zijn dan thans en dat de regeering dan *wel* de middelen zou hebben weten te vinden, om onze landarbeiders en kleine boeren tegemoet te komen in den nood, waarin zij leven. Thans weet de regeering niet anders te doen dan een staatscommissie te benoemen om een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van den nood en naar de middelen ter bestrijding daarvan. Het mag verwondering wekken, dat de regeering thans nog niet op de hoogte is van deze oogsten.

Wellicht kan de Directie van onze Arbeiderspers de verschillende Excellenties een gratis abonnement op *Het Volk* verstrekken, opdat zij zich van de talrijke artikelen te dezer zake op de

hoogte kunnen houden. Wie overigens weet, hoe lang staatscommissies doorgaans werk hebben, voordat zij tot een conclusie komen, die begrijpt waarschijnlijk ook wel, dat de maatregelen ter verleening van bijstand en hulp, zeker niet in de eerste drie maanden zullen afkomen.

Uitbreiding van ons ledental, allereerst door tegengaan van het groot verloop, dat wij nog steeds hebben, is dus geboden, ten einde in den ongunstigen tijd, die te voorzien is, sterker te staan tegenover deze onwillige regeering.

Het propaganda-systeem, hetwelk dezen winter is toegepast, om door meer intensieven brochure-verkoop den band met de niet-partijleden aan te halen en hierdoor als vanzelf de gelegenheid te krijgen om door middel van huisbezoek onze Partij nader bekend te maken, blijkt tot een goed resultaat te zullen voeren, vooral, wanneer dit systeem wat sterker zal doorwerken dan tot dusverre. Het aantal geplaatste brochures neemt voortdurend toe en wij twijfelen niet, dat, wanneer wij op deze wijze de propaganda zullen doorzetten, binnen eenige jaren, door voortdurend contact van onze propagandisten met hen, die nog niet tot de Partij zijn toegetreden, zal blijken, dat zij tot een regelmatigen groei bijdragen.

Het is toch zóó, dat wanneer de afdelingen zich meer richten op dezen verkoop, het contact met de geestverwanten steeds sterker moet worden, de werfkracht dus regelmatig verhoogd wordt en daarnevens ook de afdelingskassen telkens grooter voordeel zullen hebben door de winst, die zij op deze brochures kunnen maken. Zorgt men daarbij, dat de afdelingsvergaderingen gezellig en aantrekkelijk gemaakt worden door een aangename omgeving en door het houden van kleine inleidingen en besprekingen over actueele onderwerpen, waarvan ook niet-partijgenooten wel eens iets meer willen weten en die tot bijwoning van deze besprekingen kunnen worden uitgenoodigd, dan blijft de groei automatisch in stand gehouden en zullen wij nog harder vooruit gaan dan dit in de laatste jaren het geval geweest is.

Zijn wij alzoo verheugd over de toename van ons ledental, over onze wassende macht en onzen stijgenden invloed, ditzelfde kan niet gezegd worden ten aanzien van onze financiën. Zonder twijfel is onze verhoogde werfkracht mede het gevolg van de contributieverlaging, welke in 1928 is ingevoerd. Deze contributieverlaging heeft echter niet bijgedragen tot versterking van de financiële kracht onzer Partij.

Het financieel verslag, hetwelk men op blz. 85 en de volgende bladzijden van den Beschrijvingsbrief vindt, geeft cijfers, die tot groote voorzichtigheid op financieel gebied aansporen. Gelukkig is door den sterken groei van het ledental een deel van het verlies, hetwelk wij door de contributie-verlaging hebben geleden, ingehaald, maar nog steeds is de Partijkas te slecht voorzien, om te kunnen voldoen aan alle eischen, die op het gebied van propaganda en scholing en voor het geheel medeleven met de talrijke instituten, die met ons samenwerken, met recht kunnen

worden gesteld. Wanneer het ons gelukt, nog in den loop van dit jaar ons ledental op te voeren tot bijv. 70.000, dan zullen wij het verlies, door de contributieverlaging geleden, geheel te boven zijn gekomen, waarbij dan natuurlijk in het oog dient te worden gehouden, dat door de snelle uitbreiding van het ledental telkens weer nieuwe eischen worden gesteld aan de Partijkas. 70.000 is niet zoo een groot getal. Ik herinner er aan, dat, toen ik in 1928 als mijn verwachting uitsprak, dat wij de verkiezingen van 1929 zouden ingaan met 60.000 leden, men mij voor een volslagen utopist hield. Toch mankeerden er op 1 Juli 1929 slechts 356 aan dit getal. Nu wij de 66.000 leden reeds overschreden hebben, moet het, dunkt mij, niet zoo moeilijk zijn om in den loop van het jaar het getal van 70.000 vol te maken.

Verblijvend in hooge mate is het, dat deze contributieverlaging blijkbaar van zeer grooten invloed is geweest op den aanwas van onze vrouwelijke leden. Het ijverige en practische ontwikkelingswerk en den wervingsarbeid van den Bond van S.D. Vrouwenclubs, waarop wij met trotsch mogen wijzen, zal, geloof ik, in belangrijke mate in de hand gewerkt zijn door deze contributieverlaging. De vrouwen blijken steeds krachtiger hulpstroepen voor onze propaganda te zijn en wij mogen ons gelukwenschen, dat zij zoo sterk met onze Partij medeleven.

In verband met deze resultaten geloof ik, dat het wenschelijk zal zijn de doorwerking van ons contributiesysteem nog eenige jaren te doen plaats hebben, zooals op dit oogenblik en dat het aanbrengen van veranderingen thans, zooals in een paar voorstellen voor dit Congres wordt gewenscht, niet in het belang der Partij zou zijn.

Gaan wij thans de positie na van de lichamen, die met ons in de moderne arbeidersbeweging werkzaam zijn en van verschillende instellingen, die in voortdurend contact met ons leven, dan dient allereerst een woord gezegd te worden over den *toestand van onze pers*. Een toestand, die, evenals het ledental, tot groote verheugenis strekt en de beste beloften voor de toekomst inhoudt.

Allereerst een woord van dank en van groote waardeering voor den Directeur en de redacties van onze dagbladen voor den ijver en toewijding, waarmede zij zich gezet hebben aan de ontwikkeling van onze dagbladpers.

Zooals bekend is, werd in samenwerking met het N.V.V., de nieuwe Naamlooze Vennootschap *De Arbeiderspers* opgericht op 21 Mei 1929.

Nog geen jaar dus bestaat deze Vennootschap, maar het werk, hetwelk in dezen tijd verzet is, heeft aanspraak op de grootste bewondering. Het gaat niet aan hier alles te releveeren, wat in dien tijd werd voorbereid of tot stand gebracht. Te meer niet, omdat men zich slecht een voorstelling zou kunnen maken van de reeks moeilijkheden, die de voorbereiding van nieuwe zaken met zich brengt. Er moest een geheel nieuwe organisatie in het leven geroepen worden van alle bedrijven, die tot dusverre met de uitgave van periodieken of van boeken waren belast. Er moest gewerkt worden volgens de bestaande wettelijke bepalingen bij

de vaststelling van de Statuten, terwijl in talrijke reglementen en organisaties diep ingrijpende wijzigingen moesten worden gebracht. Er moest een centrale administratie worden ingericht van al deze bedrijven, terwijl ook een geheel nieuwe bedrijfsorganisatie moest worden opgebouwd en daarnaast eenigen achterstand moest worden ingehaald ten aanzien van de belangen van het personeel.

In het Congres van 1927, toen er voor het eerst sprake was van definitieve onderhandelingen met het N.V.V. in zake de pers, werd de ontwikkeling onzer dagbladen gezien in de richting van „Nieuwsblad voor de arbeiders”, gedrenkt met den socialistischen geest. Op dezen grondslag is dan ook doorgewerkt. Tevens werd toegezegd, dat de medezeggenschap in de bedrijven zou worden ingevoerd. Toen in het laatst van 1928 bleek, dat de onderhandelingen tot een goed resultaat zouden voeren, werd reeds, vóórdat de Vennootschap nog gesticht was, n.l. op 22 December 1928, een commissie voor het uitwerken van de regelen voor de medezeggenschap samengesteld, bestaande uit onze partijgenooten Mr. Dr. G. v. d. Bergh, Lindeman en IJ. G. v. d. Veen. In den loop van 1929 kwam hun werk gereed en werd het door den Raad van Commissarissen voorloopig vastgesteld en daarna gezonden aan de betrokken vakorganisaties.

Op dit oogenblik wachten wij nog op het advies van een paar dezer organisaties, zoodat de invoering van de medezeggenschap binnen zeer korten tijd kan worden tegemoet gezien.

Ook werd zoo spoedig doenlijk een bureau voor de belangen van het personeel ingericht, ten einde te zorgen, dat deze belangen zoo goed mogelijk tot hun recht zouden komen.

Bij een bedrijf, dat op dit oogenblik rond 400 man personeel in dienst heeft, is het wel noodig hiervoor een speciale instantie te hebben.

Eveneens werd spoedig aandacht geschonken aan het feit, dat tot dusverre de verzorging van den ouden dag van het talrijke personeel nog niet vast geregeld was. Toen op den 21sten Mei de N.V. was opgericht, werden den 31sten van die maand reeds de noodige regelen vastgesteld, die den grondslag zouden kunnen vormen voor de stichting van een pensioenfonds en werd de hulp van een wiskundige ingeroepen, ten einde te zien welke lasten hiermede op het bedrijf zouden worden gelegd. Het spreekt vanzelf, dat de stichting van een pensioenfonds niet in een handomdraaien kan plaats hebben, doch de voorbereiding hiervoor is reeds zoo ver gevorderd, dat binnen eenige maanden dit pensioenfonds in het leven zal worden geroepen.

Zooals gezegd, releveer ik slechts eenige groote punten, om blijk te geven, dat er hard gewerkt is. Want natuurlijk konden gedurende al deze besprekingen de verbeteringen in de bedrijven zelf op technisch en administratief gebied niet blijven rusten. De onderzoekingen, berekeningen en besprekingen in verband met de uitbreiding onzer pers in het geheele land, kostten bovendien zeer veel tijd en moesten met de uiterste zorgvuldigheid plaats hebben. Want het is doorgaans zeer gemakkelijk iets tot stand te brengen, maar moeilijker is het om het ook in stand te houden, zoodanig, dat het tot verderen wasdom kan komen. De

grootste voorzichtigheid is in een gecompliceerd bedrijf als dat der Arbeiderspers dan ook ten zeerste geboden. Maar de talrijke besprekingen en overwegingen op den grondslag van de cijfers, welke bij benadering konden worden vastgesteld, hebben er ten slotte toe gevoerd, dat er een plan voor uitbreiding van onze dagbladen, onze wekelijksche- en maandelijksche periodieken is vastgesteld, hetwelk eenige jaren tijd zal vragen om geheel tot uitvoering te worden gebracht. Ik zal er van mededeelen, wat er van medegedeeld kan worden. Het spreekt vanzelf, dat over een bedrijf, hetwelk aan scherpe concurrentie bloot staat en in de komende jaren aan nog veel sterkere concurrentie zal gaan bloot staan, in het publiek niet *alles* kan worden gezegd en wanneer ik dus mededeelingen doe, waarbij ik met opzet sommige details oversla, dan is dit niet, omdat ik vrees heb te veel te zullen vertellen aan partijgenooten, maar omdat in het belang van het bedrijf nadere details op dit oogenblik niet kunnen worden gegeven. Laat mij hierbij vooropstellen, dat de plannen, die ik hier globaal zal ontwikkelen, tot in details besproken zijn met de betrokken gewestelijke besturen, dat zij besproken zijn in een vergadering van het N.V.V., zoodat allen, die er rechtstreeks mede te maken hadden, meer volledig op de hoogte zijn.

Zooals men weet, werd door de Vakbeweging en de Partij een bedrag bijeen gebracht van rond 2 miljoen gulden, ten einde de socialistische pers te verbeteren en uit te breiden.

De berekeningen, ten aanzien van de plannen voor de eerste twee jaren, gaan iets boven dit bedrag uit, zoodat nog een bedrag van eenige tonnen gouds als aanvulling zal moeten worden gevonden.

Inmiddels is dit niet van dien aard, dat wij de uitvoering der plannen hebben opgehouden; wij weten te kunnen rekenen op de medewerking van allen, die onze Partij en bovenal onze pers goed gezind zijn.

Met het ter beschikking gestelde bedrag zijn wij gekomen tot het volgende plan, dat reeds tot een begin van uitvoering is gebracht.

In Amsterdam wordt een nieuwe drukkerij gebouwd, waarvan de eerste paal voor de fundeering deze week in den grond geslagen is. Deze nieuwe drukkerij is noodzakelijk, omdat de thans bestaande drukkerij in verband met de sterke uitbreiding van het lezerstal van *Het Volk* evenals van het aantal pagina's en de talrijke opdrachten, die wij daarnevens krijgen, op dit oogenblik reeds veel te geringe capaciteit heeft om in de behoeften te kunnen voorzien. Daarom kon de bouw dezer nieuwe drukkerij niet worden vermeden, al zal hij een belangrijk deel van het bijeengebrachte kapitaal opeischen. Daarnaast is uitbreiding van onze drukkerij te Rotterdam noodzakelijk: een uitbreiding, waardoor de capaciteit van de drukkerij meer dan verdubbeld wordt. Onze drukkerij *Voorwaarts*, die slechts een paar jaar geleden geheel werd vernieuwd, waarbij gerekend is op een voldoende capaciteit voor 10 à 15 jaar, is, evenals *Vooruitgang* te Amsterdam, reeds in deze paar jaar zooveel te klein geworden door de snelle toename van het periodieke werk, dat een aantal huizen, achter de drukkerij gelegen, moesten worden gesloopt,

teneinde, zooals gezegd, de drukkerij *Voorwaarts* op meer dan dubbele capaciteit te brengen.

Tegelijkertijd, dat wij in Amsterdam bouwen, bouwen wij dus ook in Rotterdam, en tegelijkertijd, dat de drukpersen en zetmachines voor de nieuwe drukkerij in Amsterdam zijn besteld, zijn er tevens nieuwe machines voor de drukkerij in Rotterdam in aanbouw.

Wij kunnen het echter bij dezen nieuwbouw in de twee hoofdsteden niet laten. In een aantal plaatsen hebben wij tevens gebouwen of terreinen gekocht (of zijn wij in vergevorderden staat van onderhandeling) teneinde ook daàr drukkerijen te vestigen. De plaatsen wàar zij zullen komen, is met de betrokken besturen besproken. Ik hoop, dat het voldoende zal zijn, wanneer ik mededeel, dat op denzelfden dag, dat de nieuwe drukkerij in Amsterdam in werking gesteld wordt, tegelijkertijd in een vijftal plaatsen (buiten de provincies Holland gelegen) tevens kleinere drukkerijen in werking zullen zijn, waaraan redacties voor de gewestelijke pers zullen zijn verbonden.

Wij rekenen met bouw en inrichting in Amsterdam gereed te zijn, (indien wij niet zeer bijzondere tegenslagen krijgen) het alleruiterst op 1 Januari 1932. Als wij op *dien* datum de nieuwe drukkerij in Amsterdam in gebruik zullen nemen, zullen tegelijkertijd in een vijftal plaatsen buiten Amsterdam en Rotterdam de machines gaan draaien, die de plaatselijke dagbladen *aldaar* zullen drukken, zoodat wij er op rekenen op 1 Januari 1932 de beschikking te hebben over 7 dagbladen in verschillende plaatsen des lands. Deze dagbladen zullen alle het formaat van *Voorwaarts* hebben.

Waarschijnlijk is, dat eenige van deze plaatselijke bladen in den eersten tijd vrij belangrijke tekorten zullen opleveren. Bij de berekeningen zijn deze in het oog gehouden en er wordt voor gereserveerd. Zoodra blijkt, dat de financieele resultaten van het geheele bedrijf waarschijnlijk maken dat deze tekorten kunnen worden opgevangen, zal aan het systeem van deze plaatselijke bladen uitbreiding worden gegeven, waarbij dan speciaal de Zuidelijke provinciën ook van eenige plaatselijke dagbladen zullen worden voorzien.

Natuurlijk is het bij een dergelijke snelle en zeer groote uitbreiding van onze dagbladpers noodzakelijk, de uiterste voorzichtigheid te betrachten. Hoe gaarne wij het eerst zouden beginnen met het stichten van plaatselijke bladen in het Zuiden en hoe zeer wij er van overtuigd zijn, dat het daar allereerst noodig is om met plaatselijke dagbladen te beginnen, — de noodzakelijkheid, om zoodanig op te bouwen, dat wij over eenige jaren niet voor tekorten zullen staan, die niet zouden kunnen worden gedekt, heeft na langdurige bespreking en na de meest nauwgezette berekeningen geleid tot dit plan, waarbij dus de dagbladen in het centrum en de Noordelijke provincies mede het fundament zullen vormen, om de vestiging van onze dagbladpers in het Zuiden mogelijk te maken.

Laat mij hieraan toevoegen, dat tevens eenige plaatsen in het centrum des lands tegen den datum, door mij genoemd, zullen worden voorzien, niet van plaatselijke drukkerijen, maar wel van

plaatselijke redacties, waardoor de verzorging van het plaatselijk nieuws ook in eenige steden, die meer centraal gelegen zijn, beter zal kunnen plaats hebben dan tot dusverre.

Men ziet dus, dat er niet stil gezeten is. Bij de voorbereiding dezer nieuwe plannen kwamen natuurlijk de dagelijksche zorgen voor de bestaande bedrijven hun aandeel in het werk opvragen.

De Raad van Commissarissen zal binnen eenige weken de balans, winst- en verliesrekening der Vennootschap over 1929 onder de oogen krijgen. De cijfers, die mij bekend zijn, geven mij den indruk, dat de financieele resultaten over dit eerste jaar, waarin de Naamlooze Vennootschap gewerkt heeft, zeer gunstig zijn te noemen. Natuurlijk is niet te zeggen, of dit ook een volgend jaar en de daarop volgende jaren het geval zal zijn, doch indien de teekenen niet bedriegen, dan geloof ik te mogen zeggen, dat de nieuwe onderneming naast een belangrijke verbetering van onze propagandamiddelen door middel van onze periodieken en den boekverkoop, ook tevens de gelegenheid voor zeer solide geldbelegging zal geven.

Het zij mij vergund thans enkele mededeelingen te doen aangaande het aantal abonnees van onze periodieken.

Onze beide dagbladen *Het Volk* en *Voorwaarts* hadden op 1 Januari 1928 71.790 abonnees. Dit was gestegen op 1 Januari 1929 tot 77.430 (vermeerdering pl.m. 6000) en in den loop van het jaar, waarin de N.V. werd gesticht, steeg dit aantal met 18.090, zoodat op 1 Januari 1930 het aantal abonnees bedroeg 95.848. Dit aantal is in den loop van het eerste kwartaal van 1930 nogmaals gestegen tot 96.470. Door middel van onze dagbladpers bereiken wij dus iederen dag op dit oogenblik circa 100.000 gezinnen. In dezen aanwas van het aantal abonnees sinds 1928 deelt de *Voorwaarts* met 42½ procent en *Het Volk* met 29 procent.

Ik herinner mij geen periode van zoo sterken groei van onze pers, evenmin als wij ooit in normalen tijd een periode gekend hebben van zoo sterken aanwas van ons ledental.

Zooals men weet, heeft er een reorganisatie plaats gehad van ons wetenschappelijk maandschrift *De Socialistische Gids* met een belangrijke vermindering van de kosten van abonnement. Ik laat hieromtrent eveneens een paar cijfers volgen.

Op 10 Augustus 1929 had *De Socialistische Gids* 705 abonnees. Na de reorganisatie steeg dit aantal met eenige honderden en op den 15^{den} April 1930 bedroeg het aantal abonnees 2532. Men ziet, dat deze cijfers zeer bemoedigend zijn en de beste verwachtingen kunnen doen koesteren voor de toekomst. Het financieele nadeel, hetwelk de vermindering van het abonnementsgeld veroorzaakte, is door deze sterke stijging van het abonnementental geheel ingehaald. Wij hebben dus thans een maandschrift, dat niet slechts van hoog wetenschappelijk gehalte is, doch tevens zijn eigen kosten dekt en, indien ik mij niet vergis, een lezerstal heeft, dat ver uitgaat boven dat van welk ander wetenschappelijke periodiek ook.

Ik hoop echter niet, dat onze partijgenooten in de verheugende

cijfers, zoowel aangaande onze dagbladpers als aangaande ons maandschrift, aanleiding zullen vinden om te verslappen in hun ijver voor onze bladen, want van den regelmatigigen groei van het aantal abonnees is de mogelijkheid afhankelijk, om op dit gebied veel meer te doen, dan tot dusverre mogelijk was.

Ik wensch ook een enkel woord te zeggen over eenige andere periodieken, die door ons werden uitgegeven. De laatste jaren zijn er voor onze congressen voorstellen ingediend ten aanzien van ons wetenschappelijk bijvoegsel; voorstellen, die in hoofdzaak bedoelen dit bijvoegsel ook te verstrekken aan de abonnees van *Voorwaarts*.

Hoe zeer wij zouden wenschen, dat ook de abonnees van de *Voorwaarts* kunnen profiteeren van de voorlichting, die in dit bijvoegsel wordt gegeven, moet er toch op gewezen worden, dat vervulling van dien wensch op dit oogenblik technisch onmogelijk is.

Ten eerste kunnen bladen van verschillend formaat niet gemakkelijk worden samengevoegd. Het verschil in formaat van *Het Volk* en van *Voorwaarts* is hier van beslissende beteekenis. Maar in de tweede plaats is de capaciteit van onze drukkerijen niet van dien aard, dat wij, voordat de geschetste uitbreiding heeft plaats gevonden, nog meerdere uitbreiding aan onze dagbladen kunnen geven.

Men denke dus niet, dat, indien wij onze voorstellen moeten afwijzen, dit gebeurt uit een zekere mate van onverschilligheid voor de belangen van onze *Voorwaarts*-lezers, of, omdat wij niet van meening zijn, dat er meerdere voorlichting op algemeen en socialistisch gebied moet worden gegeven aan onze lezers.

Wij weten, dat onze dagbladen, zooals zij thans zijn ingericht, niet kunnen voldoen aan de eischen, welke het kader der beweging stelt in zake meerdere voorlichting. Wij houden deze eischen voortdurend in het oog en zijn bezig de plannen te bespreken, die tot verbetering kunnen leiden, zoodra de nieuwe drukkerijen gereed zijn. Niet slechts gaan deze plannen uit naar de stichting van een weekblad, dat een verbeterde en uitgebreide editie wordt van het populair wetenschappelijk bijvoegsel, doch ook naar een verbetering van *De Notenkraker* en naar het verstrekken van meer Zondagslectuur voor de huiskamer.

Wij kunnen echter niet alles overhoop halen, omdat wij niet slechts moeten roeien met de geldelijke riemen die wij hebben, maar ook met de menschelijke krachten, waarover wij beschikken. De voorziening van de dagbladpers is het allereerst noodig en daarmee houden ook de voorzieningen van onze wekelijksche pers verband. Maar de volgorde, waarin gewerkt wordt om den achterstand in te halen, die wij op het gebied der pers hebben, is gekozen op de wijze, als ik thans heb uiteengezet, in verband met de noodzakelijkheden, die de propaganda en de aanwezige geldmiddelen ons opleggen.

Nu spreekt het vanzelf (en uit de bovenstaande mededeelingen is dit reeds gebleken) dat de Directie en de Redactie, willen zij in staat blijven het aantal abonnees op te voeren, zooveel mogelijk rekening moeten houden met de wenschen, die uit Partijkringen aangaande den inhoud worden geuit. Deed men

dit niet, dan zou de krachtige groei van het aantal abonnees, waarop ik straks gewezen heb, niet mogelijk zijn. In dit licht dient men de voorstellen te bezien, die ten aanzien van onze pers op deze Congresagenda zijn gebracht. Ik zou de partijgenooten ten zeerste willen verzoeken, om hen, die met de leiding betrouwd zijn van onze Arbeiderspers, rustig te laten doorwerken, totdat de nieuwe bladen er zijn, terwijl ik de machting heb namens Directie en Redactie de verzekering te geven, dat, wanneer de betreffende voorstellen in hun handen worden gelegd, zij met de daarin geuite wenschelijkheden rekening zullen houden en deze wenschen zullen vervullen, in zoverre ze mede tot den bloei van het bedrijf kunnen bijdragen.

Ik kom thans tot de samenwerking, die wij op meer algemeen gebied met het N.V.V. hebben aangegaan, door de stichting van den Algemeenen Raad uit de beide lichamen. Zooals uit het Jaarverslag blijkt, is deze samenwerking van den meest innigen en vriendschappelijken aard en hebben de beide deelen der beweging omtrent de goede verstandhouding, welke er geboren is, de beste ervaring.

Het spreekt vanzelf, dat bij het verschil tusschen de doeleinden en werkwijze, er ook verschil is tusschen de directe belangen van S.D.A.P. en N.V.V. Er is lang gezocht naar een vorm, om de daardoor geschapen tegenstellingen in opvatting aangaande een aantal practische maatregelen, te kunnen oplossen. Het blijkt, dat de vorm van den Algemeenen Raad hiertoe bij uitstek geschikt is. Ook hier moet soms lang gesproken worden en naar middelen worden gezocht om tot overeenstemming te komen, vooral ook, omdat de meeste vraagstukken, die in bespreking komen, het *directe* belang der wederzijdsche bewegingen raken. Maar een oplossing is steeds in goede kameraadschap gevonden en naarmate de wederzijdsche belangen beter begrepen worden, zal ook deze kameraadschap sterker worden.

Ten aanzien van het Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling deed zich in den loop van dit jaar een verschil van meening voor tusschen het N.V.V. en onze Partij, aangaande den organisatievorm. De besprekingen hieromtrent in den Algemeenen Raad gevoerd, zijn nog niet beëindigd. Zij zullen in den loop van dit jaar worden voortgezet. Waar er geen verschil van opvatting is aangaande de noodzakelijkheid van het brengen van veel meer ontwikkeling en scholing onder het kader en de massa der partijgenooten, is het te verwachten, dat ook aangaande den organisatievorm de noodige overeenstemming zal worden verkregen. Zoolang echter deze besprekingen niet geheel afgelopen zijn, kunnen hieromtrent geen nadere mededeelingen worden gedaan.

Verheugend is, dat ook het Instituut voortdurend in omvang toeneemt en dat het beschikt over een aantal afdelingen, dat veel werk gedaan heeft op het breede terrein der arbeidersontwikkeling.

Bovenal echter kunnen wij ons verheugen over het welslagen van een aantal kadercursussen, die zeer tot genoegen van de betrokken partijgenooten zijn verlopen en die den eersten inzet geweest zijn voor een meer intensieve scholing van hen, die in hoogere of lagere functies mede de beweging dragen.

In verband hiermee wensch ik te wijzen op de eerste cursussen, die gehouden zijn voor een betrekkelijk klein aantal daartoe aangewezenen uit Partij, Vakbeweging, Vrouwenbeweging en A.J.C., ten einde te zien, of de stappen, die wij wenschen te doen in de richting van een hoogere kaderscholing tot het doel zouden kunnen leiden. Ik geloof te mogen zeggen, dat de resultaten geen twijfel aan slagen laten.

In verband met de hoogere kaderontwikkeling heb ik een zeer verblijdende mededeeling te doen.

Zooals men weet heeft *De Centrale* verleden jaar voor dit doel een bedrag van f 100.000 ter beschikking gesteld van den Algemeenen Raad. Dit bedrag zal in overleg met het bestuur van het Troelstra-Oord worden besteed om hoogere kaderscholing aldaar te doen plaats hebben, waardoor deze stichting steeds meer aan haar eigenlijke bestemming, te zijn een studie- en vacantie-oord, zal kunnen voldoen. De bovenbedoelde cursussen zijn dan ook uit de rente van dit fonds betaald. Echter wenscht het bestuur van *De Centrale* in deze richting verder te gaan en het heeft gemeend door een nieuwe gift een stimulans te moeten geven aan de andere deelen onzer beweging, opdat de gang in deze richting eenigszins versneld worde.

Zooals ik reeds in den aanvang dezer rede gememoreerd heb, hebben wij morgen het voorrecht den 70sten verjaardag van Troelstra te gedenken. Troelstra zelf heeft den wensch geuit, om dezen dag onopgemerkt te doen voorbijgaan.

Natuurlijk heeft de beweging dezen wensch te eerbiedigen. Het bestuur van *De Centrale* is eveneens bereid zich aan den wensch van den jarige te onderwerpen, maar het meende toch, dat, zonder uiterlijk vertoon, de herinnering aan het door hem verrichte groote werk, dat niet slechts voor de arbeidersklasse, doch voor het gansche land van beteekenis is, niet mocht achterwege blijven. Zoo was deze verjaardag aanleiding tot het houden eenige dagen geleden van een vergadering van den Raad van Commissarissen op het Troelstra-Oord. De Raad van Commissarissen heeft daar kennis genomen van de prachtige en doelmatige inrichting van deze schepping der Nederlandsche georganiseerde arbeiders, ter eere van onzen grijzen leider en heeft het uitmuntend en zorgvuldig beheer van dit vacantie- en studie-oord nagegaan. De Raad heeft tevens bestudeerd de uitbreidingsplannen die er zijn, door inzage van de teekeningen der ontworpen beide vleugels.

In verband met de noodzakelijkheid om zoo snel mogelijk tot een hoogere kaderopleiding te komen, die gevestigd zal worden in het Troelstra-Oord en waarvoor de Algemeene Raad reeds het curatorium heeft benoemd, meende het bestuur van *De Centrale* het niet te moeten laten bij de reeds gegeven f 100.000, doch heeft het eenige dagen geleden op het Troelstra-Oord besloten, om, ter eere van Troelstra's 70sten verjaardag, den geheelen bouw, inrichting en installatie van een der nieuwe vleugels, waarin de aula voor de kaderschool zal worden gebouwd, voor haar rekening te nemen. Tot dit doel heeft de Raad van Commissarissen van *De Centrale* aan de Directie een voorloopig crediet van f 80.000 ter beschikking gesteld.

Ik geloof namens de geheele zelfstandige arbeidersbeweging den grooten dank te mogen uitspreken aan onze Arbeiders Verzekeringsmaatschappij, voor dit hernieuwd bewijs van medeleven met onze beweging, een bewijs, dat, naar ik hoop, de andere deelen der beweging zal aanmoedigen om zoo spoedig mogelijk den bouw van den tweeden vleugel mogelijk te maken. Natuurlijk zullen deze f 80.000 blijven buiten de normale winstuitkeeringen, die ieder jaar aan de arbeidersbeweging gegeven worden, terwijl de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat deze uitkeering in de volgende jaren zal worden verhoogd.

Indien wij dus alles bij elkander nemen, dan zijn de verschillende deelen onzer beweging niet slechts in zeer gezonden, doch ook in bloeienden toestand. Ditzelfde geldt ten aanzien van de A.J.C. welker werkzaamheden onder de jongere generatie meer en meer de aandacht trekken en welker invloed ook op cultureel gebied langzamerhand doordruppelt ook onder de ouderen.

De A.J.C. ontwikkelt een ongehoorde werkzaamheid. Bij de vooraanstaanden doet zich hetzelfde verschijnsel voor als bij de vooraanstaanden van de beweging der ouderen n.l., dat zij te veel overladen zijn met werk. Deze jeugdleiders blijken veel werkkraft en werklust te hebben en een geloof in eigen zaak, dat bergen verzet. Hopen wij dat de verbluffend snelle uitbreiding der door de A.J.C. geschapen instituten, kamphuizen en verkoopgelegenheden zich zal voortzetten en ook deze instellingen onder de kundige leiding van hen, die aan het roer onzer jeugdbeweging staan, krachtig zullen bijdragen tot de zoo hoog noodige vernieuwing van het leven der arbeidersklasse.

Er rest mij nog een enkel woord over onzen Benjamin, de V.A.R.A.

De verwonderlijke groei van de arbeidersomroeporganisatie heeft zich het afgelopen jaar doorgezet en zet zich nog steeds door. Deze groei is te danken aan den grooten ijver en kunde van de leidende personen, die blijken hun werk te verstaan, maar tevens is hij wellicht ook toe te schrijven aan den tegenstand, welchen de V.A.R.A. van hooger hand ondervindt. Het blijkt, dat de bezittende klasse maar al te goed beseft, welke macht de radio-omroep kan vertegenwoordigen voor onze propaganda. Anders zou men niet zoo veel moeite doen en niet alle krachten in het werk stellen ten einde aan de arbeiders het recht te onthouden, waarop zij aanspraak kunnen maken. Het is merkwaardig, met welk een ijver de beursmensen en groote ondernemers zich beijveren om toch maar te zorgen, dat de liberale omroep het leeuwendeel van den zendtijd houdt en het is leerzaam te zien, op welke slinksche wijze onze extra-parlementaire regeering tracht, deze pogingen der bezittende klasse om het roode te weren, te ondersteunen.

De vroegere Minister van Waterstaat heeft de uitbreiding van den zendtijd ten behoeve van den V.A.R.A.-omroep telkens uitgesteld onder voorwendsel, dat hij eerst advies van den Radio-raad moest hebben. De tegenwoordige Minister van Waterstaat heeft dit advies gekregen en zoolang de Staten-Generaal nog zitting had, heeft hij herhaaldelijk de verzekering gegeven, spoedig een beslissing te zullen nemen. Zoo-

dra echter de volksvertegenwoordiging op reces gegaan was, brachten de dagbladen de mededeeling, dat de Minister van Waterstaat het advies van den Radio-raad, waarbij althans eenigermate in de richting gegaan werd van voldoening aan de rechtmatige eischen van de arbeidersklasse, had overgelegd aan den Ministerraad ter beslissing. De publicering hiervan beduidde naar mijn meening, dat de Ministerraad vooreerst geen beslissing denkt te nemen. Immers, indien de Minister van Waterstaat zelf deze beslissing niet kon of wilde nemen, zou hij de gelegenheid gehad hebben om den Ministerraad een beslissing te doen nemen, zonder dat publicatie van dit voor-nemen noodzakelijk was. De Ministerraad komt n.l. iederen dag tezamen en indien men niet binnen 2 à 3 dagen een beslissing kan nemen, kan dit toch zeker wel binnen 8 dagen, zoodat publicatie van het bericht, indien men voornemens zou zijn een spoedige beslissing te nemen, geheel overbodig schijnt.

Het was daarom goed gezien van het bestuur van de V.A.R.A. om nog eens door middel van een demonstratief congres, hetwelk verleden week gehouden is, in het publiek aan te toonen, hoe de rechten der arbeiders op dit gebied worden verkracht en wat de eigenlijke bedoelingen zijn der regeering om het geven van voldoende zendtijd zoo lang mogelijk uit te stellen. De regeering drijft ons opnieuw naar den weg der demonstraties en maakt daardoor het veld onzer propaganda ruimer. Zoowel Vakbeweging als Partij hebben den tijd gekend, dat iedere kleine verbetering door pressie van buiten door demonstraties, hetzij in zalen, hetzij op de straat, moest worden afgedwongen. Ten aanzien van den radio-omroep schijnt de regeering voornemens te zijn alleen voor deze sterke pressie te wijken. Verheugend is, dat de Katholieke Volkskrant geheel aan onze zijde staat en blijkens een interview in Het Handelsblad moet ook pater Perquin, de leider van den K.R.O., niets hebben van de z.g. neutraliteit der A.V.R.O.

Indien de regeering strijd wenscht met de Nederlandsche arbeidersklasse, zijn wij er toe bereid en wij zullen toonen dezen strijd nog even goed te verstaan als wij hem altijd verstaan hebben. Wij zullen, indien de zendtijd niet spoedig naar billijkheid wordt geregeld (zooals de wet voorschrijft) *onze gansche beweging hebben te mobiliseeren en wij zullen den strijd voor de rechten van de V.A.R.A. hebben te voeren met alle middelen, waarover wij beschikken en dat zijn er niet weinig.*

Het merkwaardige feit doet zich voor, dat de liberale pers van heeler harte deze regeering, stoelend op de beginselen der rechterzijde, steunt. In den tijd, toen wij demonstreeren moesten voor ro-urenwet of uitbreiding van het Kiesrecht, hebben de groote liberale bladen steeds uitvoerige verslagen dier demonstraties gepubliceerd. Van het demonstratief congres hetwelk verleden week in Den Haag gehouden is, hebben noch *De Telegraaf*, noch het *Handelsblad*, noch zelfs de *Nwe Rotterd. Courant*, die door-gaans zoo prat gaat op haar objectiviteit, degelijkheid en fatsoen, meer opgenomen dan 15 à 20 regels. Heeft de regeering aan deze groote nieuwsbladen een wenk gegeven om dit demonstratief Congres te verzwijgen? Of is het uitsluitend de vrees voor

de beginselen der S.D.A.P., die deze bladen der groot-kapitalisten tot deze houding tegenover het V.A.R.A.-congres heeft geleid? Voelen de heeren te veel vrees voor onze propaganda op het platteland? In kleine steden en in dorpen is onze propaganda tot dusver moeilijk geweest door de terreur, die daar op kleine winkeliers en kleine ondernemers wordt uitgeoefend, ook ten deele op kleine boeren en landarbeiders. De winkeliers in de kleine steden durven onze vergaderingen niet te bezoeken en onze krant dikwijls niet te lezen, omdat zij bevreesd zijn voor de klandizie. Zij moeten het, zooals deze menschen het zeggen, van iedereen hebben. En hoe gaarne zij dan ook eens nader kennis zouden willen nemen van onze beginselen en onze politiek, de vrees voor het brood, de uitgeoefende terreur op die menschen door de machthebbers in die plaatsen, belet hen di..

Thans is er een middel om ze toch te bereiken. In de stilte van de huiskamer zet men zich rustig aan het ontvangtoestel en men neemt kennis van alles, waarvan men kennis wil nemen, zonder dat de bureu, de Burgemeester of de politie-commissaris er iets mee te maken hebben. Zijn de heeren van de burgerlijke partijen bevreesd, dat wij te veel propaganda onder deze menschen zullen maken? Zoo niet, waaraan moet het dan worden toegeschreven, dat zoowel de regeering als de groote pers zoo'n scherp vijandige houding aannemen tegenover onze V.A.R.A.?

Intusschen wenschen wij er niet in te berusten. Wij zullen den strijd voortzetten, zooals ik gezegd heb, met al onze krachten en middelen en wij zullen mee helpen om den wonderlijken groei van onzen arbeiders-omroep, die thans reeds meer dan 87.000 leden omvat, nog sterker en grooter te maken. En wij rekenen er op, dat al onze menschen zooveel mogelijk luisteravonden zullen beleggen voor de V.A.R.A., ten einde de propaganda voor versterking van het ledental nog intenser te maken dan zij reeds is. *Tegenover het georganiseerd machtsgeweld van de bezitters zullen wij de propagandistische kracht van de rooie rakers in verdubbelde mate stellen.*

Alzijdig zijn wij dus bezig ons te wapenen voor verdieping en verbreding van onzen strijd. Uitbreiding onzer organisaties, onzer pers, onzer brochures, onzer wetenschappelijke voorlichting, uitbreiding van de middelen tot opvoeding en ontwikkeling van jeugd en ouderen, hechter organisatie voor vrouwen en mannen, dit alles wordt bevorderd en intensiever toegepast, en onze zang-, muziek- en sportverenigingen dragen het hare tot de propaganda, tot ontwikkeling en veraangenaming van het arbeidersleven, bij. Onze ijver zal in het komende jaar nog sterker moeten worden, in verband met de tijden die aanstaande zijn. Want er is niet slechts op dit oogenblik een crisis in den landbouw, er is een crisis aanstaande ook in industrie en handel. Op economisch gebied zijn wij in de afgaande lijn. Het verband tusschen welvaart in den landbouw en de algemeene welvaart is door ernstige onderzoekingen herhaaldelijk vastgesteld. Bovenal geldt deze regel als een internationale. De landbouwbevolking in de meeste landen vertegenwoordigt de meerderheid, die de minder groote aantallen in industrie, handel en verkeer aan

werk moet helpen. Des te minder koopkracht deze meerderheid heeft, des te slechter zal het, naar zekere verhouding gesproken, ook zijn voor de minderheid. Voor Nederland geldt dit niet in zoo sterke mate als voor een aantal andere landen. Doch het spreekt van zelf, dat een land als het onze met zijn uitgebreiden handel in stapelproducten, zijn transitoverkeer en de talrijke export-industrieën nevens de culturen voor export den weerslag moet ondervinden van den economischen toestand in het buitenland.

Ik ben dus niet gerust op den komenden tijd wat het economische leven betreft en vrees toeneming van de werkloosheid met alle gevolgen daarvan voor het arbeidersgezin en voor de arbeidersbeweging. Sterker dan ooit zullen wij behoefte hebben aan een krachtige Partij en een sterke Vakbeweging om het leven der arbeiders te houden op het peil, waarop het tot dusverre gebracht is. Gelukkig verkeert het N.V.V. in blakenden welstand en wij hopen, dat het voornemen van dit Verbond om 300.000 leden onder zijn vanen te scharen, in vervulling zal gaan vóór de viering van het 25-jarig bestaan. Zouden Partij en Vakbeweging verzwakken, dan zou de geneigdheid van de Overheid om hulp te verleenen waar het noodig is, zeker niet sterker worden. Die geneigdheid is toch al niet groot. Ik heb er bij de kwestie van de V.A.R.A. reeds op gewezen, hoe onze extraparlamentaire regeering in hart en nieren kapitalistisch is, maar daarnaast zijn er ook andere symptomen, die er op wijzen, dat de partijen, die deze regeering vormen, nu men weer aan het laatje zit, met een ongehoord cynisme haar eigen democratische hulptroepen durven te behandelen en afwijzen, wat in de verkiezingen door middel van de programs als mogelijk en uitvoerbaar werd voorgespiegeld.

Het is hier niet de plaats om al deze feiten te releveeren. Het is, geloof ik, voldoende te wijzen op de woorden, gesproken namens de regeering bij de Algemeene Beschouwingen der Begrooting en speciaal op datgene wat voorgevallen is ten aanzien van de salarissen der ambtenaren. Mochten er in het land nog arbeiders zijn, die tijdens de verkiezingen de verwachting gehad hebben, dat deze regeering iets tot hun voordeel zal doen, aan deze verwachtingen is in de laatste maanden wel grondig den bodem ingeslagen. Van deze regeering is het wel duidelijk, dat de arbeiders niet veel te verwachten hebben en dat men zal trachten de zaak, reeds aangevangen in het intermezzo-cabinet van voor 1929, voort te zetten tot 1933 om dan opnieuw met paaiende beloften voor de Christelijke arbeiders te treden. Het eenige, wat wij hiertegen doen kunnen is versterking van onze krachten en voortdurende publicatie van den onwil der regeering om de arbeidersklasse tegemoet te komen in haar eischen en behoeften. Gelukkig blijkt uit alles wat ik u heb medegedeeld, dat wij voortdurend nieuwe wapens smeden ter bevrijding van de arbeidersklasse en dat wij waakzaam zijn ten aanzien van wat met hun rechten en behoeften verband houdt.

Zijn de mededeelingen, die ik hier gedaan heb omtrent den stand onzer *nationale* beweging van optimistischen en verheugenden aard, hetzelfde kan ik niet zeggen, wanneer ik kijk naar

den *internationalen* toestand. Ik geloof niet, dat de invloed van den Volkenbond in de laatste paar jaren is toegenomen en dat de gedachte aan economische en militaire ontwapening sterk voortgang gemaakt heeft in de hoofden van hen, die het internationale leven beïnvloeden. Indien dit zoo is, dan is dit naar ik meen ook voor een deel toe te schrijven aan de weinige activiteit, die ik bij de arbeidersklasse meen te bespeuren op het gebied van het internationale leven. Wellicht zie ik verkeerd, doch ik heb het toch altijd zóó begrepen, dat er buiten de arbeidersklasse, behalve een aantal intellectueelen, geen sterke groepen worden gevonden, die bevorderaars van de internationale samenwerking der volkeren en van den Volkenbond genoemd kunnen worden. De groep van ondernemers en handelaars, gevormd in de school van het individueel belang van de anarchistische productie en distributie, beseffen maar zeer matig de waarde van internationaal georganiseerde productie en distributie. In zooverre zij het beseffen is het hun belang in vele gevallen niet hieraan medewerking te verleen. Vandaar, dat de Volkenbond in zijn streven om tot deze internationale organisaties te komen en daardoor de mogelijkheid te scheppen om den oorlog voor goed uit te bannen, door deze groepen systematisch en krachtig wordt tegengewerkt. In de jaren kort na den oorlog, meen ik, dat dit van de zijde van de arbeidersklasse sterker begrepen werd dan thans en dat daarom de internationale arbeidersorganisaties ook sterk in die richting hebben medegewerkt. Afgezien van de adresbeweging, die op voorstel van Albarda in 1929 ten voordeele van militaire ontwapening is georganiseerd, meen ik teekenen te bespeuren, die er op wijzen, dat men in dit werk ten voordeele van den Volkerenvrede, eenigszins begint te verslappen. Dit zou noodlottig kunnen worden voor geheel Europa en het is daarom, dat ik van hieruit een ernstigen oproep wil doen aan de nationale en internationale organisaties om gezamenlijk te onderzoeken wat er gedaan kan worden, ten einde een sterken stimulans te verkrijgen voor het werk in de richting van den Volkerenvrede, die naar mijn meening in groote hoofdzaak zal moeten worden gedragen door de arbeidersklasse.

Hiermede kom ik tot mijn slot, een slot, dat niet anders kan zijn dan een oproep om onze strijdpositie nog sterker te maken dan zij reeds is, omdat wij, hoe sterker onze macht wordt, des te sneller zullen komen tot het einde der kapitalistische productie. In alle Europeesche landen wordt een sterke worsteling gevoerd tusschen democratie en reactie. Deze strijd teekent zich bovenal af in de groote landen. De worsteling tusschen die twee politieke richtingen, worsteling tusschen de arbeidersklasse en die der bezitters, in Duitschland en Frankrijk is even sterk als in Engeland. Het is een kamp, waarbij de beide partijen afwisselend boven en onder liggen, maar waarin toch langzamerhand, zij het dan ook voetje voor voetje, de democraten aan kracht winnen. Iedere duim gronds moet worden veroverd door onze partijgenooten, voor iederen duim gronds is hevige strijd noodig. In de kleine landen, waar de verhoudingen zich minder sterk openbaren dan in de grootere, in de landen, die minder geraakt

worden door de groote internationale stroomingen, heeft deze strijd niet dat scherpe karakter als in de grootere landen van Europa, doch ook daar wordt hij steeds scherper en met afwisselend succes gevoerd. Wij zullen op dit Congres ook weer eenige maatregelen bespreken, die onze krachten kunnen stalen, zoowel in den strijd nationaal als internationaal, en ik hoop, dat de besprekingen, die deze dagen gehouden zullen worden, van dien aard zullen zijn, dat er een belangrijke versterking voor de Partij en de geheele beweging van te verwachten is.

Spr. heet ten slotte het Congres en pg. Hedebol uit Kopenhagen welkom.

Het Congres is geopend. (*Langdurig applaus.*)

Begroetingen.

De Kopenhaagsche wethouder PEDER HEDEBOL spreekt namens de Deensche Partij en brengt haar beste wenschen over. Hij releveert de bestaande verbindingen tusschen Holland en Denemarken en noemt in 't bijzonder Troelstra, naar wiens woorden in Denemarken altijd met belangstelling geluisterd werd. Als pionier voor den wereldvrede is hij er algemeen geacht en de Denen hebben zich op dit terrein hetzelfde doel gesteld als de Hollanders.

Spr. releveert, dat in 1929 in Kopenhagen de burgerlijke partijen geprobeerd hebben de sociaal-democratische meerderheid in den Gemeenteraad te breken. Doch het resultaat was juist andersom.

In plaats van met 31 leden keerde de sociaal-democratische partij met 35 van de 55 leden in den raad terug. Bovendien heeft de soc.-dem. partij in Denemarken de meerderheid in 28 provinciesteden en 43 landelijke gemeenten. Bij de rijksdagverkiezingen in 1929 steeg de roode fractie van 53 op 61 leden, zoodat de sociaal-democraten met de radicalen weer de Deensche regeering vormen. Zeer spoedig komt aan de orde het ontwapeningsvoorstel van de regeering, dat het leger terug zal brengen van 90.000 tot 16.000 man en de defensiekosten van 60 tot 18.5 millioen zal verminderen.

Spr. eindigt met de beste wenschen voor het welslagen van het Congres. (*Applaus.*)

De N.V.V.-voorzitter spreekt.

KUPERS, voorzitter van het N.V.V., heeft een oogenblik overwogen om in het Groningsch te spreken, maar hij is bang voor ruzie met de Friezen (*vroolijkheid*). Het verheugt het N.V.V. buitengewoon, dat de Partij zoo is gegroeid. Het N.V.V. is niet achtergebleven; op het oogenblik heeft het ledental het kwart millioen overschreden. Kupers spreekt de hoop uit, dat bij het 25-jarig bestaan van het N.V.V. het ledental 300.000 zal zijn en dat van de S.D.A.P. 100.000. Dit is heelemaal geen utopie. De leiding van het N.V.V. wil niets liever dan haar leden de gedachte bij te brengen, dat zij den politieken strijd moeten voeren als lid van de S.D.A.P. Spr. sluit zich bij de woorden van waardeering aan, door Oudegeest gesproken over de werking

van den Algemeenen Raad. Hij heeft reeds veel nuttig werk verricht en het is te hopen, dat de lijn van dit Congres zal worden doorgetrokken tot de vorming van gewestelijke en provinciale raden.

Met groote vreugde heeft het N.V.V. aan den oproep gehoor gegeven om de Arbeiderspers te steunen. De vakbeweging zal alles doen om te maken, dat de leden van het N.V.V. abonnee worden op hun eigen blad. (*Applaus*).

Kupers wenscht namens de moderne vakbeweging de S.D.A.P. geluk met dit Congres en spreekt de hoop uit, dat de banden tusschen N.V.V. en S.D.A.P. nog nauwer zullen worden toegehaald. (*Daverend applaus*.)

Hulde aan de afwezigen.

Telegram aan Troelstra.

Aan Mr. P. J. Troelstra is door het Congres het volgende telegram gezonden:

„Het Congres der S.D.A.P. wenscht u van harte geluk met uw 70sten verjaardag en gedenkt met warme gevoelens en dankbaarheid, hetgeen u als oud-Partijleider voor de Partij deed en wenscht u de kracht om uw tegenwoordige werk voor de Partij voort te zetten.”

Telegram aan Kleerekoper.

Onze vriend A. B. Kleerekoper ontving het volgende telegram:

„Het Congres zendt u een hartelijken groet en wenscht u spoedig en volledig herstel, opdat u uw vruchtbaar werk, dat zooveel waardeering vindt in de geheele Partij, kunt hervatten.”

Mededeelingen.

De Partijsecretaris C. WOUDEBERG deelt mede, dat de Deutsche partij een gelukwensch aan het Congres heeft gericht. Van de Soc.-Dem. Studenten-Vereeniging is eveneens een felicitatie binnengekomen.

Berichten van verhindering zijn ontvangen van mevrouw Pothuis—Smit en C. v. d. Lende. Voorts ontving het P.B. eenige brieven in Esperanto, betreffende de voorstellen, die op de bevordering van deze taal betrekking hebben. Ten slotte zonden eenige afdelingen nog een amendement en een motie, die naar de betreffende punten verwezen worden.

De VOORZITTER waarschuwt tegen dit late inzenden van voorstellen. Wij zullen ze nu behandelen, doch dit is geen precedent.

Verschillende punten afgevoerd.

LOPES DIAZ brengt namens de Congres-commissie verslag uit.

De commissie stelt voor om de voorstellen 5, 6 en 7, die de propaganda betreffen, te laten rusten tot een desbetreffend prae-

advies is uitgebracht. De voorstellen 8, 9 en 10, omtrent de Congresplaats, zullen in den Partijraad besproken worden.

Voorstel 11, over de propaganda in het Zuiden, moet eerst in den Partijraad onder het oog gezien worden. Hetzelfde geldt voor voorstel 12.

Voorstellen 21 en 22, om een Vredesdag te houden, dienen ook nagegaan te worden. Punten 25 en 26 betreffen zuiver propagandistische aangelegenheden en moeten om advies naar 't P.B.

Voorstellen 74 en 75 in zake de Statutenwijziging, moeten, na bespreking in den Partijraad, met meer kennis van zaken in een volgend Congres behandeld worden.

De Esperanto-voorstellen (122—126) moeten wachten tot een desbetreffend rapport, dat bijna gereed is, verschenen is.

Voorstel 131 in zake reclasseering en sociale zorg heeft zoo een wijde strekking, dat nadere beschouwing van den Partijraad noodig is. Deze voorstellen van de Congres-commissie worden goedgekeurd.

De VOORZITTER stelt voor om de voorstellen 84, 86 en 130, betreffende de werkverschaffing, naar den Algemeenen Raad te verwijzen.

Aldus besloten.

De voorstellen 80—85, in zake de Begrafeniswet, en de voorstellen 89, 90, 91, 92 en 93, die alle wettelijke maatregelen betreffen, moeten om advies naar de Kamerfractie.

ADELAAR (Amsterdam V) heeft hier geen bezwaar tegen, mits de fractie er ernstig aandacht aan besteedt.

De VOORZITTER is hiervan overtuigd.

ALBARDA deelt mee, dat de regeering de herziening van de Begrafeniswet voorbereidt. De fractie kan in deze dus geen initiatief nemen. Men dient de politieke omstandigheden in aanmerking te nemen, die voor een goede oplossing van het vraagstuk niet gunstig schijnen. Initiatief van onze fractie zou een averechtsch resultaat kunnen hebben.

Wij allen zijn voor crematie-vrijheid, doch de vraag, of deze thans kan worden veroverd, is een kwestie van beleid.

De VOORZITTER deelt naar aanleiding van het voorstel-Heerlen, betreffende de oppositie, mee, dat hij voor de eenheid in de Partij in 't geheel niet bang is. Wij zitten vol leven en eenige afwijking van meening kan geen kwaad. Spr. constateert, dat de afspraak betreffende *De Socialist*, dat dit een theoretisch-marxistisch weekblad zou zijn, steeds minder in vervulling gaat. De schrijvers in dit orgaan moeten hun gang maar gaan. Wij zullen der oppositie geen ernstiger karakter geven dan zij heeft. Eenige dwingende maatregel is dan ook ongewenscht op dit oogenblik. Het P.B. beziet de ontwikkeling van den toestand iederen dag nauwkeurig en zal met voorstellen komen als dit noodig mocht zijn.

Het Congres en de Partij kunnen zelf maatregelen nemen: laat men der oppositie gelegenheid geven om haar denkbeelden aan de practijk te toetsen, door haar vertegenwoordiger in het P.B. te brengen. Het P.B. heeft hier in 't minst geen bezwaar tegen.

Laat Heerlen zijn voorstel terugnemen.

Aldus besloten.

Naar aanleiding van voorstel 3, in zake de vergoeding aan gedelegeerden, zegt spr., dat dit zal gebeuren, als de kas het toelaat.

Voorstel 3 wordt teruggenomen.

Voorstel 4, aangaande vergoedingen aan sprekers, is ergerlijk, aldus OUDEGEEST. Indien er vooraanstaanden waren, die „belangrijke vergoedingen” vragen, hadden deze menschen er zelf op gewezen moeten worden en het P.B. in kennis gesteld moeten worden. Het publiceeren van dit voorstel werpt op ons allen een blaam, die niemand verdient. Utrecht III heeft toegegeven, dat haar geen geval bekend was. (*Verbazing.*) Dit nu is een rein schandaal! (*Instemming.*)

Laat Utrecht III dit voorstel intrekken!

DE JAGER (Utrecht III) geeft een toelichting.

Spr. zegt, dat de gedachtengang, waaruit dit voorstel is voortgekomen, geheel anders is dan zooals de Voorzitter dezen schetste.

Wij willen op niemand een blaam werpen. De mededeeling van den Voorzitter, dat Utrecht III op de gemoedelijke vraag van het D.B. om man en paard te noemen geantwoord heeft dat haar geen namen van hooge-vergoedingen-vragende, vooraanstaande p.g.en bekend waren, is absoluut onjuist. Op het desbetreffende verzoek deelden wij mee, onze kracht niet te zullen zoeken in het noemen van een groot aantal feiten, doch dat wij hoopten met een enkel voorbeeld onze kameraadschappelijke bedoeling (om n.l. een onderzoek vanwege het P.B. te bereiken) aan het Congres te kunnen duidelijk maken.

Een sprekend voorbeeld is dat een predikant met zijn literaire vrouw, die niet van ver kwamen, voor een Kerstwijdingsmorgen f 30.— berekenden.

Nu zijn er twee opvattingen mogelijk: men kan, vooral wanneer men het gebodene — in dit geval in tegenstelling met Utrecht — als eerste klasse accepteert, zoo'n morgen beslist als een koopje beschouwen.

Maar men kan ook meenen, dat als de spreekbeurt geen loonbron hoeft te zijn en als er geen loonderving plaats vindt, er slechts van een zuivere onkostenvergoeding sprake mag zijn. Dan is f 30.— veel te veel.

Spoorjongens uit onze afdeeling, die in het Zuiden en elders ondervonden hadden, dat door dergelijke vergoedingen vooral de propaganda van kleine afdeelingen zeer bemoeilijkt wordt, die behooren tot de groep die in de Februari-actie pl.m. 50 nieuwe leden hebben gewonnen door avond aan avond op huisbezoek te gaan — waarbij toch ook geen sprake was van vergoeding — vinden elken cent boven de hoogst-noodzakelijke kosten onverdedigbaar. Daarom dienden zij het voorstel om een regeling te overwegen in: een regeling, die òf de afdeelingen aan subsidies helpt voor dure sprekers òf de honoraria doet verlagen. Al naarmate men op het eerste of tweede standpunt staat.

Uit het amendement van Hoensbroek blijkt, dat men onze bezwaren deelt: zelfs gaat men verder en vraagt in plaats van naar de mogelijkheid van een regeling, kortweg om een regeling.

Men moet het gevoel van de talloze onbezoldigde propagandisten in de Partij kunnen begrijpen en stelle de zaak niet zoo

verkeerd en zoo scherp als de Voorzitter in zijn bespreking deed. (*Applaus.*)

De VOORZITTER is niet veel wijzer geworden. De eer van de vooraanstaanden moet boven het gevoel van een afdeling gaan. Als een beroepsartiest belooning vraagt, betreft dit iets heel anders dan hooge vergoedingen aan sprekers.

Nogmaals: men voere dit voorstel af!

Aldus besloten.

Met de voorstellen 28 en 29, betreffende de verkiezingsfinanciën, zal het P.B. rekening houden.

De voorstellen worden naar het P.B. verwezen.

De voorstellen 30—33, betreffende de contributieregeling, kunnen 2 jaar na de huidige regeling niet behandeld worden.

Kampen weigert haar voorstel in te trekken; dit blijft dus op de agenda.

Voorstel 34 (Bureau voor Arbeidsrecht in het Zuiden) wordt van de agenda afgevoerd. In ieder geval is voorafgaande bespreking in den Algemeenen Raad noodzakelijk.

Voorstel 39, om te anticiperen op het maken van een werkprogram voor de Indische propaganda, is ongewenscht. Wij moeten onze zaken verstandig regelen. Er zal een commissie voor een werkprogram komen. Hierop loope men niet vooruit.

Voorstel 39 wordt afgevoerd.

De voorstellen 76—79, in zake de bijwoning van de opening der Staten-Generaal, worden ingetrokken.

Voorstel 92 (Mobilisatie-invaliden) is onnoodig, daar de Kamerfractie en onze pers in deze diligent zijn.

DE BOER (Drachten) stelt voor, dat het Congres aan het Partijbestuur opdraagt ook verder al het mogelijke te doen om recht te verkrijgen van de Regeering voor de Mobilisatieslachtoffers.

Waarom? Niet omdat de afdeling Drachten het Partijbestuur een verwijt bedoeld te maken.

De redenen hiervan zijn, dat de Minister ook thans niet met afdoende voorstellen bij de Kamer zal kunnen komen.

Immers, de Staatscommissie, die den Minister van Defensie van advies dient, is door den vorigen Minister van Defensie in haar opdracht zoodanig beperkt, — zij was reeds aan handen en voeten gebonden, vóór zij nog aan haar arbeid was begonnen — dat er van rechtdoening geen sprake kan en zal zijn.

Behalve, dat de commissie zich reeds bij den aanvang van haar werkzaamheden heeft laten binden — door de beperkte opdracht van den Minister zonder protest zelfs te aanvaarden — en niet voldoende deskundig is, bij gebrek aan feiten, is deze commissie allermint als een onpartijdige commissie te beschouwen, zoodat de slachtoffers geen enkelen waarborg hebben, dat hun recht zal worden gedaan, aangezien de toenmalige Minister angstvallig de vertegenwoordigers van de gedupeerden zelve heeft geweerd.

Men kan nu eerst afwachten, doch ook bij deze komende wetswijziging zullen van deze commissie geen voorstellen zijn te verwachten, die den menschen zullen geven, waar zij recht op hebben. Dit staat voor ons nu reeds vast.

Terecht heeft partijgenoot Van Zadelhoff dan ook ingezien, dat een Commissie als de Minister heeft ingesteld, het vraagstuk in zijn geheelen omvang niet kan overzien en het niet tot een goede oplossing kan brengen.

Partijgenooten! Het betreft hier een zeer ernstige zaak, een zaak van een omvang, waar een buitenstaander zich geen denkbeeld van kan vormen.

Het betreft hier een zaak van een categorie menschen, die door den Nederlandschen Staat in Augustus 1914 verplicht werden huis en hof, vrouw en kinderen te verlaten, alles op te offeren in dienst van den Staat en die tengevolge van de geleden ontberingen hun gezondheid en arbeidskracht hebben verloren, waardoor zij niet alleen groote financieele schade hebben geleden, maar lichamelijk zoodanig zijn geknakt, dat zij thans bij voortdoring in armoede en ellende verkeer en dikwijls niet meer in staat zijn, zich van de meest noodzakelijke levensbehoefte te voorzien en afhankelijk zijn geworden van de publieke liefdadigheid.

De Staat heeft hen, die de mobilisatie financieel mogelijk maakten zooals p.g. Ter Laan zoo terecht in de Tweede Kamer opmerkte, direct schadeloos gesteld.

Hiervoor zijn onmiddellijk de noodige maatregelen getroffen. Zij hebben effecten gekregen en krijgen nog steeds rente van hun geld.

Maar degenen, die hun gezondheid hebben opgeofferd en hun arbeidskracht hebben verloren (hun kapitaal), zij worden thans als paupers beschouwd.

Zeker, de grondwet kent ieder gelijke rechten toe en waren de slachtoffers van de Mobilisatie allen menschen met gouden kragen en steren, wij zijn er van overtuigd, dat aan hen reeds lang recht zou zijn gedaan.

Hier betreft het echter een categorie arbeidersmenschen, die zich zelve niet voldoende in rechten kunnen verweren.

Een taak voor de Sociaal-democratische arbeiderspartij te meer, om deze ernstige en urgente aangelegenheid niet aan haar aandacht voorbij te laten gaan.

De afdeling Drachten acht het daarom noodig, dat het Congres het Partijbestuur opdrage de rechten van deze armen en verdrukten in bescherming te nemen.

Het Partijbestuur stelle zich eens in verbinding met den Bond opdat het meer kennis krije van den ernst van deze zaak en alle mogelijke middelen te baat neme om recht te verkrijgen voor deze groep proletariërs.

Wij zijn er van overtuigd, dat het onrecht den Mobilisatieslachtoffers aangedaan, in rechte onderzocht, ernstige en zeer beschamende feiten voor de Regeering aan het licht zou brengen.

Het Congres machtige daarom het Partijbestuur zoo noodig een kleine commissie te benoemen, welke commissie samenwerking zoeker met den Bond, die zeer zeker bereid zal zijn zijn medewerking te verleen.

Indien dan straks, in de Tweede Kamer, de Minister met onvoldoende voorstellen komt, zal onze Kamerfractie, steunende op het rapport van deze commissie, te beter voorbereid zijn en

zoo noodig met een volledig initiatief-wetsontwerp kunnen komen.

De VOORZITTER handhaaft zijn voorstel om deze gelegenheid naar de fractie te verwijzen.

Aldus besloten.

De voorstellen 97—110 (Onderwijs) betreffen een onderwerp, dat door de Onderwijs-commissie onderzocht wordt.

Spr. stelt voor om deze voorstellen naar de Onderwijs-commissie te verwijzen.

SAGEL (Amsterdam VII) acht de opdracht aan de Onderwijs-commissie onvolledig.

De kwestie van de pacificatie zelf vormt geen onderdeel van die opdracht. Men moet het beginsel echter ook onder het oog zien.

SCHUITEMAKER (Apeldoorn) kan met 's Voorzitters voorstel meegaan, doch zou gaarne zien, dat de commissie ook haar aandacht aan de internationale problemen schonk, bijv. een vredesactie op de lagere school.

OLDENBROEK (Amstelveen) verlangt handhaving op de agenda van het voorstel zijner afdeling, vragende een uitspraak, dat partijgenooten hun kinderen naar de openbare school moeten zenden. Dit voorstel staat buiten het vraagstuk der onderwijs-pacificatie.

ALBARDA acht de vrees van Amsterdam VII ongegrond. Het P.B. wil het pacificatie-beginsel handhaven. Doch de benoeming van een tegenstander van dit beginsel bewijst, dat de commissie aan het beginsel zelf ook alle aandacht kan besteden.

Apeldoorn's wenschen vallen buiten de competentie der commissie, die vlug zal moeten werken. Bijkomstige vraagstukken zouden vertragend werken. De grootere onderwijs-commissie kan zich met algemeene kwesties bezighouden.

Amstelveen's wenschen vallen buiten het bestek van het onderzoek. Wij kunnen bovendien niet dwingend jegens onze leden optreden.

De onderwijs-voorstellen worden van de agenda afgevoerd, nadat de VOORZITTER heeft doen uitkomen, dat de openbare school voor ons de richting-gevende is.

Het voorstel van Amstelveen (109) wordt gehandhaafd. De voorstellen 116—118 (kaderscholing) worden ingetrokken.

Voorstel 136 (steun aan eigen industrie) heeft de aandacht van een ingestelde commissie gehad en is overbodig.

Afgevoerd.

Voorstel 27 (politiek week-overzicht voor de V.A.R.A.) is onnoodig. Het V.A.R.A.-bestuur zal hiertoe overgaan, zelfs eventueel vóór de zendtijd uitgebreid is.

Voorstel 36 (aanvaarden van wethouderszetels) wordt door het P.B. overgenomen.

In punt 3 moet echter het woord „eventueel” worden ingevoegd na „3e”.

Voorstellen 37—40 (invoering van een provinciaal program) kunnen afgevoerd en door het P.B. ter onderzoek genomen worden.

Van voorstel 28 neemt het P.B. de eerste alinea over.

Voorstel 40 (verlaging van den abonnementsprijs van *De Socialistische Gids*) kan doorgevoerd worden, als er veel meer abonneés komen.

Voorstellen 87 en 88 (verbrokkeling van stemmen en leeftijds-grens voor de kiezers) zullen door het P.B. onder oogen gezien worden.

De VOORZITTER deelt mee dat er een telegram van de Zweedsche Partij is binnen gekomen.

Besloten wordt het beleid van Partijbestuur en Kamerfracties, de Arbeiderspers en het verslag van de gedelegeerden in de Socialistische Arbeidersinternationale gezamenlijk te behandelen.

Buiten-parlementaire actie.

FRANKE (Amsterdam VI) brengt namens de Amsterdamsche afdeelingen een woord van hulde aan het Partijbestuur voor het verrichte werk. Hij verzoekt de verslagen in het vervolg in boek-formaat beschikbaar te stellen. Spr. vraagt, of de koloniale program-commissie reeds aan het werk is.

Amsterdam is van meening, dat bij verschillende gebeurtenissen (landarbeidersstaking, zinkwitstaking, razzia in Indone-sië) het P.B. leiding zou moeten geven aan een buitenparlemen-taire actie. In Amsterdam heeft de federatie dit gedaan naar aan-leiding van de razzia in Indië. Een vergadering met Stokvis en Mendels als sprekers, heeft grooten indruk gemaakt. Is het P.B. niet te sterk parlementair georiënteerd? Het aantal Tweede Ka-merleden in het P.B. is tot 6 beperkt, maar het aantal Eerste Kamerleden niet.

Negen van de elf Amsterdamsche partijafdeelingen staan achter het P.B. in zake een herziening van den organisatievorm van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Spr. stelt een motie voor, waarin het congres instemming betuigt met het standpunt van het P.B.

OUDEGEEST: De besprekingen zijn nog in gang en het is beter daarover nu geen discussie te ontketenen.

FRANKE neemt de motie terug. Hij wil thans iets zeggen over de Bioscoopwet. Het voorstel-Voorburg is wel naar de Kamerfractie verwezen, maar spr. wil er toch iets over zeggen in verband met het beleid P.B.

OUDEGEEST: Dit geval is nu buiten discussie. Critiek op het P.B. is geoorloofd.

Niet accoord met de filmkeuring.

FRANKE critiseert de normen, die bij de keuring van films worden aangelegd. Er worden films afgekeurd, waarvan niemand kan zeggen, dat zij gevaar opleveren voor moraliteit of orde. Politieke factoren hebben invloed op de keuring. De filmkeuring geschiedt door een evenredig samengestelde commissie en ook de kleine commissies zijn paritetisch samengesteld. Er zitten sociaal-democraten in op grond van hun politieke overtuiging. Heeft het P.B. daarin geen aanleiding gevonden, zich op de hoogte te stellen van de positie dier partijgenooten in de com-missie? Heeft het P.B. de sociaal-democratische leden dier com-missie niet eens met elkaar in contact gebracht? Als er niets van

dien aard gebeurd is, voelt het P.B. dan niet, dat hierin wel iets gedaan moet worden? Want in de Partij gaat men niet accoord met deze filmkeuring.

Spr. critiqueert de wijze waarop de vertegenwoordigster van onze Partij op het Congres van het Religieus Socialistisch Verbond haar taak heeft opgevat. Dit Congres was toch niet de geschikte plaats om daar meeningen te uiten omtrent het standpunt van de Partij in zake het religieus socialisme? Vervolgens is daar door Mej. Ribbius Peletier van het standpunt „godsdienst is privaatzaak” een uitlegging gegeven, die wij niet kunnen onderschrijven.

Mej. RIBBIUS PELETIER (P.B.): Dit is later gerectificeerd. Het verslag was onjuist.

FRANKE constateert niettemin, dat de religieuze partijgenooten op een andere wijze worden behandeld dan de niet-religieuze partijgenooten. Ook in „Het Volk” geschiedt dit naar spr.’s meening. Uitdrukkelijk zegt spr.: de Partij staat nog steeds op het standpunt, dat godsdienst privaatzaak is, en daaruit volgt, dat godsdienstigen en niet-godsdienstigen op dezelfde wijze moeten worden behandeld. (*Applaus.*)

Zes- en zevenjarige grondschool.

SANDIFORT (Rotterdam IX) deelt mede, dat de Rotterdamsche afdeelingen de voorstellen in zake de *Voorwaarts* hebben terug genomen. Moet de Partij nu eindelijk haar standpunt niet bepalen ten opzichte van de zes- of zevenjarige grondschool. Een uitspraak is toegezegd, maar nog steeds niet gekomen. De vakbeweging in Rotterdam heeft zich voor de 7-jarige grondschool uitgesproken en op die manier verwarring gesticht. Laat men het nu in de Onderwijscommissie aan de orde stellen.

ALBARDA: Dit punt is daar al afgehandeld.

SANDIFORT meent, dat we al wel over genoeg ervaring beschikken om te oordeelen over de uitwerking van de nieuwe contributie-regeling. Naar spr.’s meening is het noodig, dat, willen de financiën van de groote-stads-afdeelingen niet worden ondermijnd, zeer spoedig voorstellen tot wijziging moeten komen. Misschien zal voor stad en platteland een verschillende contributieregeling moeten worden ontworpen. Namens belangrijke Rotterdamsche afdeelingen bestrijdt spr. het standpunt van het P.B. in zake reorganisatie van den organisatievorm van het Instituut.

EDUARD DE JONG (Amsterdam I) deelt mede, dat Amsterdam verheugd is over den groei van de Arbeiderspers. Namens de geheele Amsterdamsche delegatie dankt spr. Ankersmit voor zijn dertig-jarigen arbeid aan *Het Volk*. (*Applaus.*) Wij moeten hebben een krant met een duidelijk uitgesproken socialistisch karakter. *Het Volk* is tegenwoordig al een goed nieuwsblad. Men moet respect hebben voor wat met geringe middelen tot stand wordt gebracht. Maar wordt er niet wat al te veel ruimte besteed aan moord- en griezilverhalen? Wij verwonderen ons dikwijls over den kopjes-redacteur, maar bewonderen hem niet altijd. Spr. verzet zich tegen foto’s van vooraanstaande partijgenooten op momenten, dat zij in droefheid ver-

keeren en tegen kieken van bloedsporen. Geef niet te veel toe aan zucht naar sensatie, zegt spr.

Sommige zaken worden, naar spr.'s meening, wel wat te sterk uit één hoek bekeken, o.a. in de buitenland-rubriek. Geef ons omtrent Rusland wat meer voorlichting. Vrouwenrubriek, fotopagina, vinden geen onverdeelde instemming. De Amsterdamsche gemeentepolitiek wordt in de Amsterdamsche editie niet zoo behandeld, dat bij de massa belangstelling ervoor wordt opgewekt. *De Notenkraaker* heeft, vindt spr., zijn tijd gehad. Wij kunnen in de plaats daarvan beter een discussie-weekblad gebruiken.

Spr. besluit: Maakt van onze krant een blad, dat het socialistisch beginsel uitdraagt.

De VOORZITTER verdaagt dan het Congres tot des avonds acht uur.

AVONDZITTING.

Schmidt aan het woord.

Om 8 uur wordt het Congres heropend.

P. J. SCHMIDT (Amsterdam VI) bespreekt den uitslag van de verkiezingen, wat het belangrijkste onderwerp voor dit Congres is.

Spr. is het niet eens met het P.B. dat deze uitslag bevredigend is en van een overwinning, zooals door *Het Volk* werd geschreven is z.i. heelemaal geen sprake.

In de katholieke districten leden wij een positieve nederlaag. Zelfs wonnen de katholieken in districten, waar alle winst voor hen uitgesloten werd geacht.

De werkelijkheid is, dat wij geen enkelen zetel hebben gewonnen, dat ons stemmenpercentage met minder dan 1 pCt. is gegroeid. Het meest onbevredigend is het, dat naast de katholieke overwinning ongeveer 90.000 stemmen op de z.g. revolutionairen zijn uitgebracht. Hoe men dit alles „bevredigend” kan noemen is spr. een raadsel! Vooral aan dit laatste had men meer aandacht moeten besteden. De drie communistische partijen verkeerden in een crisis, bestreden elkaar en beschikten niet over voldoende politiek gezag om deze 90.000 stemmen te rechtvaardigen. De tegenzin bij de revolutionaire arbeiders tegen onze politiek moet wel zeer groot zijn. Bij de christelijken hebben wij niet aan invloed gewonnen terwijl de meer revolutionair gezinde arbeiders, ondanks de verwarring bij de communisten, nog steeds weigeren op onze Partij te stemmen.

EEN STEM: Zijn jullie daar niet een beetje schuldig aan?

SCHMIDT: De eenige werkelijke overwinnaar bij de verkiezingen is de R.K. Staatspartij geweest. Dit geeft het N.V.V. toe. Spr. citeert *De Strijd* van 13 Juli 1929.

Het resultaat is voor onze positie zeer onbevredigend. Wij moeten dezen uitslag zien als resultaat van 10 jaar politiek. In dien tijd hebben wij twee zetels gewonnen. Dat is ons tempo. Wij zouden op die manier nog vier à vijf generaties noodig hebben om de meerderheid te verkrijgen in het parlement, met de

kans dat wij, of liever onze verre nakomelingen, zouden heerschen in een parlement dat dan wellicht van minder beteekenis zou zijn dan thans. Gaan wij zoo voort, dan is dit een politieke zelfmoord.

Het is niet zoo erg om een nederlaag te lijden, mits wij er de lessen uit trekken. En dat dit niet is gebeurd, is het ergste! Hoe kan *Het Volk* van 5 Juli van een „duidelijke vertrouwensuitspraak” reppen en zeggen, dat wij onze tactiek moeten voortzetten? Onder zulke omstandigheden is er inderdaad reden tot pessimisme.

Wat zijn de oorzaken?

Wat zijn de oorzaken van dezen uitslag? Er is gezegd, dat de regering-De Geer niet zooveel aanvalspunten bood als de daaraan voorafgaande. Dit argument getuigt niet voor onze zelfstandige politieke kracht als wij op zulke momenten afhankelijk zouden moeten zijn van de vraag of een burgerlijke regering meer of minder reactionnair is!

In *De Strijd* werden bovendien als voordeelen van de laatste verkiezingen onze groei en de activiteit van het N.V.V. genoemd. Deze heffen de nadeelen op.

Aan onze propaganda heeft het niet gelegen. Bijna nooit is met zooveel kracht gewerkt.

Er blijven dus over als oorzaak:

1e. onze beweerde anti-clericale houding. Doch wij hebben onze houding in dezen niet gewijzigd. Als dit één der oorzaken zou zijn, dan hebben wij ons zelf alleen maar te verwijten, dat we niet krachtig genoeg tegen de katholieke leugen-campagne zijn ingegaan.

2e. het r.k. program van sociale eischen. Als de katholieken hiervan inderdaad voordeel hebben gehad, dan bewijst dit alweer, dat wij hen niet scherp genoeg aan de kaak hebben gesteld.

De werkelijke oorzaken liggen dieper.

Als hoofdoorzaak ziet spr. de politieke verhouding, waarin wij tot de katholieken staan. Onze leuze is: niet belust en wel bereid, waarbij men den nadruk op „niet belust” legt, hoewel dit geen reële beteekenis heeft. Het moest er n.l. nog bijkomen, dat we „belust” waren! De politieke beteekenis ligt in die bereidverklaring, die het geheele politieke leven doordringt, omdat het hier de twee grootste partijen betreft. Wij hebben daarmee den indruk gewekt, dat wij de R.K. Staatspartij in beginsel als een bondgenoot beschouwen. Daarmee geeft men het perspectief voor onze partij en die der r.k. arbeiders aan.

Baseeren wij ons op dit standpunt, dan denken deze arbeiders, dat hun voornaamste taak is, het democratiseren van hun partij met als consequentie: blijft er in en stemt op de R.K. Staatspartij.

Onze eigen positie als klassepartij hebben wij daardoor zoodanig verzwakt, dat wij juist bij de r.k. arbeiders geen stap verder zijn gekomen.

Coalitie-politiek.

Het is moeilijk om onze positie los te maken van internationale verhoudingen. Het voordeel, zoo zegt men, zou kunnen zijn, dat

wij door coalitie met de katholieken voor de arbeiders iets zouden kunnen bereiken. Maar hoe kan men dit volhouden met de slechte ervaringen in het buitenland! Daar is de coalitie-politiek finaal bankroet.

Geroep: Die begint daar pas!

SCHMIDT: Des te erger. De hemel beware ons voor de rest!

In het buitenland was voor deze politiek altijd nog een bepaalde grondslag, een houvast in het feit, dat er groote partijen met radicale of democratische tendenzen bestonden. Doch hier is niets van dien aard. Ook zelfs vanuit het standpunt der samenwerking bekeken is hier de toestand voor coalitie-politiek al bijzonder slecht.

De R.K. Staatspartij mist iederen democratischen inslag. Zij is het typische bolwerk van de reactie, die dank zij haar, kan doen wat zij wil. De Staatspartij wil niet anders dan zij doet.

Er is geen enkele verwachting, dat wij ooit de coalitie-positie van het buitenland kunnen bereiken.

Een motie.

Vijf Amsterdamsche afdeelingen hebben daarom de volgende motie ingediend:

„Het Congres,
gehoord de discussies over het jaarverslag van het
Partijbestuur;

stelt vast, dat de uitslag der in 1929 gehouden verkiezingen onbevredigend moet worden genoemd;

dat nu wel gebleken is, dat in 't bijzonder in Nederland een socialistische politiek slechts kan worden doorgevoerd, wanneer de politieke macht der R.K. Staatspartij gebroken is en dat dit voortaan de duidelijk uitgesproken grondslag van deze propaganda behoort te zijn;

draagt het P.B. op om in verband hiermede een rapport te ontwerpen over den algemeenen politieken toestand, welk rapport aan het oordeel van het eerstvolgend Congres dient te worden onderworpen.”

De VOORZITTER: Deze motie kwam te laat.

SCHMIDT: Het P.B. was met zijn landbouw-resolutie ook te laat!

Deze motie is de conclusie van den verkiezingsuitslag. De leuze van: „niet belust, doch wel bereid”, moet vervangen worden door: „niet belust en niet bereid”.

Als zwaarste grief tegen de leiding hebben wij verder de volstreckte verwaarloozing der buiten-parlementaire actie en wel de actie van incidenteele aard, zooals bij de Groningsche landarbeidersstaking en het conflict bij de zinkwitfabriek. Hier lag demonstratie-materiaal om verzet bij de arbeiders te wekken.

Met Indonesië staat het niet anders. Er is wel gewerkt, doch niet door de Partij-leiding, die slechts de actie van de Amsterdamsche federatie alleen maar goedkeurde, inplaats van een landelijke actie te leiden.

Pas hebben wij de walgelijke, huichelachtige actie der clericalen tegen Rusland achter den rug. (*Applaus.*) Deze gelegenen-

heid om actie te voeren heeft het P.B. verwaarloosd. Het ging hier niet om het geloof, doch uitsluitend om reactionnaire politiek, uitgebreid in Engeland.

DE ROODE: Neen, in het Vaticaan!

SCHMIDT: Onze arbeiders richten nu eenmaal meer het oog op de actie *buiten* dan *in* het parlement.

Wat nu onzen groei betreft, hoopt spr., dat deze nog verder zal doorgaan.

De werkelijkheid is echter, dat wij zijn gegroeid, doch de katholieken evenzeer. De cijfers van de radio-omroep-vereeninggen bewijzen dit. De V.A.R.A. heeft 85.000 leden, doch de Katholieken hebben er 100.000, de Christelijken 70.000 en de z.g. „neutralen” 100.000. Het N.V.V. is gegroeid met 15.8 pCt., doch de christelijken met 24.8 pCt. en de katholieken met 18 pCt.

Het kapitalisme zelf groeit intusschen boven alles uit, misschien zoodanig, dat *onze* groei alle reële beteekenis mist.

De Volkenbond.

Ten slotte bespreekt spr. de S.A.I. De reorganisatie van dit lichaam moet zich niet in de eerste plaats richten op den Volkenbond. Zelfs Oudegeest begint aan den Volkenbond te twijfelen.

OUDEGEEST: Dat is niet waar!

SCHMIDT neemt dan dit compliment terug.

Spr. staat op het standpunt, dat het kapitalisme internationaal zoo sterk groeit, dat het de vraag is, of in eenig land van socialistische politiek sprake zal kunnen zijn.

ALBARDA: Daarom heb je juist den Volkenbond noodig!

SCHMIDT: Integendeel! In plaats dat wij al onze kracht richten op onze eigen internationale, kijkt men naar den Volkenbond, die bij alle belangrijke gebeurtenissen gefaald heeft.

De S.A.I. verplaatst op die wijze de gebankroeteerde nationale coalitie-politiek naar internationaal terrein.

In Den Haag zijn de grondslagen van de Internationale Herstelbank gelegd, die de belichaming is van de internationale bank-dictatuur, waarop de arbeiders geen enkelen invloed kunnen uitoefenen. Daar staat geen enkele andere macht tegenover. Of denkt men misschien, dat de Volkenbond dit is?

De eenige macht, die tegenover deze bank te stellen is, is de volstrekt zelfstandige actie van de S.A.I.

Zoodra de arbeiders begrijpen, dat de sociaal-democratie de eenige macht is, waarop zij vertrouwen kunnen en dat de sociaal-democratie niet tot concessies bereid is, dan pas kunnen wij uit den uitslag der verkiezingen de wapens voor de overwinning smeden! (*Applaus.*)

OUDEGEEST dringt op bekorting aan. De beantwoording moet morgenochtend aan de orde komen.

LOPES DIAZ (Hilversum) protesteert er tegen, dat men de minderheid extra lang het woord geeft.

OUDEGEEST: Amsterdam heeft elf afdelingen. Het is eenvoudiger als er één het woord voert in plaats van vele afgevaardigden.

Niet zoo somber gestemd.

LOPES DIAZ wijt het aan den vorm van onze propaganda, dat men ons verweten heeft, dat wij anti-godsdienstig zijn. Het is onjuist, dat wij sinds 1918 met 2 zetels zijn gestegen. Schmidt vergeet den invloed van de invoering van het vrouwenkiesrecht. Spr. is niet zoo somber gestemd als Schmidt. Het is juist, dat wij het gevaar van den linkervleugel niet moeten overschatten. Maar volgt het P.B. ook de gedragingen van de religieus-socialistische partijgenooten, die samenwerken met burgerlijke groepen, dag aan dag?

Spr. klaagt over het absenteïsme van onze Kamerleden. Wij mogen van onze fractie eischen, dat zij bij belangrijke stemmingen voltallig aanwezig is. Onze Eerste Kamerfractie wint meer en meer aan invloed. Of dat een gunstig verschijnsel is, betwijfelt spr. Wij stonden vroeger op de bres voor afschaffing der Eerste Kamer.

L. M. HERMANS: Thans niet meer! (*Vroolijkheid.*)

LOPES DIAZ waarschuwt er tegen, dat onze fractie meewerkt, om de Eerste Kamer te belangrijk te maken en oefent critiek uit op de vergoeding der Eerste Kamerleden. Hij betoogt versteviging der S.A.I. De Tweede Internationale moet een levende internationale zijn. (*Applaus.*)

BONSEMA (Alkmaar) meent, dat de Alkmaarsche kwestie in het jaarverslag niet juist is gesteld. Nu er echter van opklaring sprake is, wil spr. hierover niet meer spreken.

De propaganda onder de vrouwen.

ADRI POMPER (Rotterdam VII) meent, dat de Partij met de propaganda onder de vrouwen niet op den juisten weg is. Het werken van de vrouwenclubs mag voor het P.B. niet den maatstaf zijn voor de beoordeeling van de vrouwenpropaganda. De vrouwenclubs tellen nog niet de helft van het aantal vrouwelijke leden van de Partij. Dat de S.D.V.C. ze niet allen bereikt, komt, omdat een aantal vrouwen niet wenscht toe te treden tot de S.D.V.C. Het P.B. moet ook de andere vrouwen gelegenheid geven zich te uiten.

Men mag toch niet beweren, dat in de S.D.V.C. de kern van onze vrouwen is georganiseerd. Men belegt allerlei aparte congressen, maar waarom belegt de Partij niet een Congres voor vraagstukken, die speciaal de vrouwen interesseeren? Wil het P.B. deze zaak onder de oogen zien?

Bij de besprekingen over *De Proletarische Vrouw* worden de vrouwen uitgesloten, die geen lid zijn van de S.D.V.C. Zij mogen er wel voor werken, maar er niet over spreken. Spr. is van meening, dat de scholing in *De Proletarische Vrouw* onvoldoende is. Is het blad niet te veel op de fabrieksarbeiders ingesteld? Kunnen we niet bij *Het Volk* en *Voorwaarts* een speciaal vrouwenblad krijgen? Laat het P.B. deze zaken ernstig onder de oogen zien. (*Luid applaus.*)

De propaganda voor de ontwapening.

HILTNER (Bussum) stelt het Partijbestuur in gebreke wat betreft de buiten-parlementaire propaganda voor de ontwapening.

ning. Ook Bussum hebben de resultaten der verkiezingen in geen enkel opzicht bevredigd. De afdeeling heeft daarna een voorstel ingediend in zake de propaganda. De wijze waarop die gevoerd moet worden, moet nauwkeurig onder de loupe worden genomen. Na 1918 heeft de Internationale gefaald. Haar eerste taak is de internationale gedachte aan te kweken, en daarvoor een instituut te scheppen.

In zijn verdere critiek sluit spr. zich in hoofdzaak aan bij Schmidt. Spr. brengt den redacteur-buitenland van *Het Volk* hulde voor zijn voorlichting.

Het socialisme nationaal en internationaal.

DE ROODE (Amsterdam IV) vangt aan met een woord van critiek op de leiding van den voorzitter. Hij heeft spr. aangekondigd als De Roode, maar hier spreekt een vertegenwoordiger van een groot deel der Amsterdamsche partijgenooten en dat is veel belangrijker. Het deel van Amsterdam, dat zich niet op sleptouw van Schmidt bevindt, acht eveneens den verkiezingsuitslag onbevredigend, zoowel als de beschouwingen van het P.B. daarover. De zaak is van den kleinen kant bekeken. Dat de tegenstanders, geprikkeld door ons harde werken, dubbel sterk van leer zijn getrokken en dat wij daarom verloren, is een simplistische beschouwing. Hier hadden de oorzaken behooren te worden blootgelegd.

De uitlegging van Schmidt, dat de oorzaak is, de bereidverklaring om eventueel met de katholieken te regeeren, is evenmin juist. Wij moeten in onze gedachte nemen de positie van ons land na den oorlog. Op heel het vasteland verkeerden de massa's in een geestelijke onzekerheid; zij weten niet waarheen zij willen. Het is de positie tusschen eb en vloed, die zij innemen. De oorlogstijd en de eerste na-oorlogsjaren hebben grooten invloed gehad op de massa. Zij hebben voor de massa wel iets opgeleverd, zij het geen ideeënrijkdom. Een groot deel van de arbeiders is van politiek rechteloos gelijkberechtigd geworden; formeel is de politieke democratie veroverd. Een deel der arbeiders leeft beter, woont beter, werkt korter dan vroeger.

Wij moeten ons afvragen of dit stukje bevrediging niet werkt op de massa als een kleine dosis voedsel op een hongerlijder. Is daardoor niet een gevoel van laksheid en loomheid ontstaan?

Dit zou een ontmoedigend verschijnsel zijn, als wij meenden, dat het zoo zal blijven. Wat wij veroverd hebben, is allermintst een vast bezit in onze handen. Wij zitten nog te veel vast aan de nationale gedachte. Ons handelen beperkt zich in het algemeen tot onzen nationalen kring; ons verkiezingsprogram, onze parlementaire actie, worden er door beperkt. In internationaal optreden is de bourgeoisie ons een stuk vooruit; het kapitalisme reorganiseert zich op internationalen grondslag.

Wij hebben internationaal den achturedag veroverd. Maar denkt men nu, dat wij er niet voor hoeven te vechten? Straks in Genève zal een internationalen aanval op den achturedag worden ondernomen. En wij zullen er hier de gevolgen van ondervinden.

Het leven houdt niet op bij de grenzen. Er zijn hooge tol-

muren getrokken, en er zijn vele arbeiders die er niet over heen kijken. Maar de internationale kapitalisten kijken er wel over heen en schrijven straks de wereld de wet voor.

Sterke internationale actie noodig.

Op het oogenblik kan monseigneur Aengenent zeggen, dat wij samen zooveel zouden kunnen doen. Daar zit een kern van waarheid in, omdat wij ons te veel bij de nationale gedachte houden. Noodig is sterke internationale actie. Het verslag van onze leden in de Executieve der S.A.I. staat in het teeken der gelatenheid; er leeft dezelfde gelatenheid in als in het artikel van Vliegen in *De Socialistische Gids*.

De kwestie van de S.A.I. moet door en door overdacht worden. Het geeft niets, of wij de S.A.I. bewegen tot het aannemen van resoluties. Op het Congres van Marseille is een lange resolutie aangenomen in zake de vredesactie, maar van deze resolutie moet bijna de eerste letter nog worden uitgevoerd. Het is juist, dat de groote landen en de S.A.I. hun nationale politiek te veel naar voren laten komen. Dat is ook begrijpelijk. Zij kunnen niet verder gaan dan hetgeen in de arbeidersklasse van hun land leeft. Wij moeten geen resoluties meer maken die compromissen zijn, wij moeten geen diplomatenwerk doen, maar een vredesactie ontketenen, waartegen de oorlog afstuit. Dat kan alleen, als wij de massa's op de been brengen. (*Applaus.*)

Wij moeten zoeken naar de dingen, waarover wij het eens zijn. Spr. herinnert aan de adresbeweging, door Albarda ingezet. Hij heeft de nieuwe politiek van de S.A.I. geïnaugureerd. (*Applaus.*) Dit heeft weerklank gevonden. Bij dit vredespétitionnement hebben de volkeren gesproken. Bij dit eene voorbeeld moeten wij het niet laten. Er moet met het I.V.V. over te praten zijn om bij een aanval op den achturedag de arbeiders internationaal op de been te brengen. (*Applaus.*)

Er zijn in de ontwapeningspropaganda punten, waar alle arbeiders het over eens zijn (wapenhandel, wapenfabricage). Hiervoor kunnen de volkeren van Europa in actie komen. En zoo kan men den vrede maken en kunnen wij in den Volkenbond wat te zeggen krijgen.

Als Schmidt minachtend over den Volkenbond spreekt, zegt spr., de voordeelen van den Volkenbond ken ik beter dan gij, maar ook de nadeelen. In den Volkenbond zitten de vertegenwoordigers van het kapitalisme en daar moeten wij bij zijn. Wij kunnen daarin grooten invloed uitoefenen. Op de economische conferentie heeft de bourgeoisie erkend, dat het met haar stelsel vastloopt. Maar zoiets moet tot propaganda-materiaal worden gemaakt. Op deze conferentie is een rapport uitgebracht, waarin verklaard wordt, dat voor het landbouwprobleem de eenige oplossing is internationale organisatie van de productie.

Schmidt wil alleen macht vormen; hij wil niet macht oefenen. Hebben wij macht gevormd, dan kunnen wij ze niet beter uitoefenen dan daar te gaan, waar onze tegenstanders zijn. Onze Internationale moet zich in de door spr. geschetste richting ontwikkelen. Als de kleine landen zich aaneensluiten, zouden zij van de groote wat gedaan kunnen krijgen.

Internationaal de massa's betrekken in de groote vraagstukken, is onze roeping. Daardoor maken wij ons sterk tegen een monseigneur Aengenent en ook tegen het Vaticaan, dat zijn eenheid heeft bewaard en na den oorlog stelselmatig zijn invloed heeft uitgebreid. Boven een der hoofdstukken van de geschiedenis van de laatste tien jaren kan men zetten: het geestelijke imperialisme van het Vaticaan. Het katholicisme is ouder dan wij, maar wij kijken in de toekomst en zij kijken in het verleden. En als wij dat beseffen, behoeven wij ons voor de toekomst niet ongerust te maken. (*Luid applaus.*)

REKKÉ (Amersfoort) stelt voor om namens het congres aan den minister van Waterstaat een telegram te zenden, waarin meer zendtijd voor de V.A.R.A. wordt geëischt. Wat de Arbeiderspers betreft, zegt spr. dat wij daarmee op den goeden weg zijn. Onze bladen moeten nieuwsblad en socialistisch orgaan zijn.

Spr. meent dat *De Notenkraaker* kan verdwijnen in verband met de vele gecombineerde abonnementen die wij reeds bezitten, waardoor *De Notenkraaker* in het gedrang komt. Bij het nemen van een abonnement b.v. op *De Radiogids* wordt *De Notenkraaker* veelaf afgezegd.

EEN STEM: Neen!

REKKÉ verzet zich tegen de advertenties in onze verkiezingslectuur, die daardoor verleelijkt wordt. Het Jaarboekje moet vollediger worden dan het nu is. Alle partij-instanties moeten er in voorkomen.

Mevrouw M. WIBAUT (S.D.V.C.) brengt *Het Volk* een woord van dank, voor het aan de kaak stellen van den schoonheidswedstrijd, die de geheele vrouwelijke sexe vernedert. *Het Volk* heeft in deze de gansche pers een voorbeeld gegeven en beschaamd gemaakt.

Ook is spr. een journaliste van *Het Volk* erkentelijk, omdat zij een maand lang in de fabrieken heeft gewerkt en de arbeidstoestanden van de jonge meisjes onthuld heeft.

Spr. hoopt, dat de Arbeiderspers helpend zal optreden. *Het Volk* is op den goeden weg. In plaats van de vrouwenrubriek worden nu meer en meer berichten uit de vrouwenbeweging tusschen den gewonen tekst opgenomen. Zoo moeten wij doorgaan. Verslagen van belangrijke Amsterdamsche vrouwenvergaderingen moeten ook in de buiten-edities verschijnen.

Critiek heeft spr. op de vrouwenrubriek van de *Voorwaarts* en wel op Sijtje Snavel, die allerlei mannenuitdrukkingen gebruikt. Dit is wat „Justus van Mauriks”. Laat liever een echte vrouw schrijven! (*Gelach.*)

Critiek op de Arbeiderspers.

C. DE DOOD (Amsterdam V) legt namens eenige Amsterdamsche afdelingen een verklaring af, dat zij zich niet door Schmidt op sleptouw laten nemen, zooals De Roode beweerde; Schmidt's motie is ingediend namens de afdelingen 2, 3, 5, 6 en 7. De Roode heeft alleen namens afdeling 4 gesproken.

In zake het statuut van de N.V. „De Arbeiderspers”, merkt spr. op, dat hier vele functies door den directeur worden uitgeoefend. Dit is principieel verkeerd. De commercieele leiding mag niet in dezelfde handen zijn als de redactioneele.

DE VOORZITTER : Dit is een Congresbesluit van 1927!

DE DOOD : Het was maar een aanloopje! (*Gelach.*) De directeur heeft een ontzaglijke macht over het waardevolste bezit van de Partij. Deze functionaris zal wel geen directen invloed op de redactie uitoefenen, doch hij beschikt over grooten invloed op ontslagen en benoemingen. Het N.V.V. heeft veel geld gegeven en het gevaar bestaat, dat de Partij de krant min of meer onder het voorgedijschap zal stellen van het N.V.V. Hetgeen verkeerd is.

Op de samenstelling van de *Volk-redactie* heeft spr. veel critiek. Ankersmit en De Roode zijn bekwaam . . .

DE VOORZITTER : Hiermee heeft het Congres niet te maken. De kwaliteiten van de redacteurs kunnen hier niet besproken worden. De inhoud van de krant wel!

DE DOOD : Wij betreuren het, dat een kracht als Matthijsen slechts vaste medewerker is. Hij moet een betere plaats hebben. (*Applaus.*)

Als wij de krant volstoppen met politieke artikelen, maken wij haar onleesbaar. Ons *nieuws*blad moet echter van de eerste tot de laatste letter door volwaardige socialistten geschreven worden. Ons blad moet een orgaan van de arbeidersbeweging zijn in het belang van het socialisme in Nederland. (*Applaus.*)

VAN WIJK (Heemstede) sluit zich hierbij in hoofdzaak aan. Ieder moet aanvaarden, dat men bij het onderhoud van het apparaat „pers” commercieel, d.w.z. verstandig te werk moet gaan. Commercieel beteekent in den huidige toestand echter „kapitalistisch”. Daarom moet de redactie zorg dragen, dat de inhoud vrij blijft van commercieele invloeden.

Als voorbeeld van de gevaren waaraan een op commercialiteit (dus o.a. veel lezers en advertenties) bouwende leiding bloot staat, noemt hij de voorlichting over Sovjet-Rusland. Het gaat niet aan, dat één enkel op *feiten* berustend artikel als een oase van zakelijkheid staat tegenover al het verdere. Ook is de manier waarop men, met name tegen Sovjet-Rusland, vooral Henriëtte Roland Holst pleegt te citeeren, zéér tendentius te noemen. Men citeert de helft, en wel zoodanig, dat — en het groote artikel uit *Bevrijding* is een kras voorbeeld — den indruk van het citaat vrijwel lijnrecht tegenovergesteld is aan de oorspronkelijke bedoeling.

Het antimilitairisme wordt nog te weinig nadrukkelijk behandeld. Vooral het optreden van *ons eigen* militairisme, in woord, en daad, en in verband met industrie en wapenfabricage. De prachtige artikelen van Prof. van Riel zijn al een belangrijk iets, maar het gaat vooral om het militairisme *in Holland*.

In het algemeen moet in de periode van stijgende reactie die wij beleven, ieder middel tegen het militairisme en de staatsvergoding worden aangegrepen. In dit verband dringt spr. aan op een wijziging van de houding van „welwillende neutraliteit” t.a.v. de persoonlijke dienstweigeraars, en wijst op het voorstel van Krommenie, dat bovendien een einde kan maken aan een toestand, die vele antimilitairistische intellectuelen en arbeiders van onze partij vervreemd houdt.

VAN ASPEREN (Wormerveer) betreurt het, dat in Amsterdam na de Engelsche verkiezingen, geen man van de Labour

Party is opgetreden. Daardoor ontbrak de gelegenheid de bewering der R.K. dat de Labour Party niet sociaal-democratisch zou zijn, te ontzenuwen. Fenner Brockway werd geweigerd. Ik ken hem niet . . .

De VOORZITTER: Ik wel!

VAN ASPEREN: Hij zit toch in de Executieve van de S.A.I. en is dus niet de eerste de beste. Het gaat niet aan dat onze Partij-voorzitter van zoo iemand spreekt of schrijft, dat er in Engeland wel een spreker te vinden zou zijn, die minder „mal” is.

De kwestie-Alkmaar kon niet worden opgelost, omdat het afdelingsbestuur de oplossing heeft gesaboteerd. Het P.B. moet de noodige machtsmiddelen tegen dergelijke onwilligen hebben om dwingend te kunnen optreden, wanneer die onwil dreigt de Partij te benadeelen, zooals te Alkmaar is geschied.

VAN DER BRUG (Hilversum II) gispt het, dat een motie van zijn afdeling, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken om de deputatie naar Indië niet uit Kamerleden te doen bestaan, niet in *Het Volk* werd opgenomen. Hetzelfde geschiedde met een motie in zake de godsdienstvervolging in Rusland.

VAN ASPEREN (Haarlem II) acht, in tegenstelling met het P.B., de oppositie wèl ernstig. In *De Socialist* wordt steeds op minachtende wijze over onze Partij geschreven.

SCHMIDT: Bewijzen!

VAN ASPEREN: Er gaat geen nummer voorbij, of het geschiedt. Het P.B. make hier een einde aan! (*Applaus.*)

De propaganda in het Zuiden.

VAN DE VELDE (Maastricht) stelt de vraag, of het aan den aard der propaganda te wijten is, dat de verkiezingsuitslag in het Zuiden is tegengevallen. Spr. meent van niet. Er zijn hier andere machten in het spel geweest: de geraffineerde lastercampagne van de zijde der katholieken en de absolute overheersing van de katholieke pers. Wij moeten onze tegenstanders daar met gelijkwaardige middelen te woord kunnen staan.

Spr. releveert de resolutie van de Katholieke Volkspartij, waarin de hoop werd uitgesproken, dat door de R.K. Staatspartij en de geestelijken den strijd redelijker gevoerd moge worden. Dit wijst in dezelfde richting.

Namens de Maastrichtsche arbeidersbeweging brengt spr. hulde aan het P.B. en *Het Volk* voor hun houding tijdens de Maastrichtsche relletjes. Vliegen verdient dank voor zijn optreden in de Kamer en alle partijgenooten in het land voor hun financieelen steun. (*Applaus.*)

POST (Heerlen) brengt hulde aan de Kamerfracties voor haar besluit in zake de bijwoning van de opening der Staten-Generaal. Spr. maakt een opmerking over het secretariaat der Kamerfractie. Moet dat worden bezoldigd?

STEMMEN: Wie is die bezoldigde secretaris dan?

POST: Nu ja, de secretaris van Albarda dan. Dat blijft ongeveer hetzelfde. Het kost de Partij in ieder geval de dubbeltjes. (*Ontkenningen.*)

In zake de verkiezingspropaganda sluit hij zich, mede namens de Limburgsche afdeelingen Brunssum, Hoensbroek en Sittard, aan bij Schmidt. Wij waren niet voldoende aanvallend, maar de katholieken waren meer de aanvallende partij. De serie krantjes 't *Komt voor mekaar* is daar een bewijs van.

De r.k. arbeiders moeten niet meer den indruk kunnen krijgen, dat het toch hetzelfde is, of ze r.k. of op ons stemmen. Met v. d. Velde is hij het dus niet geheel eens. Waarom is na de verkiezingen het *Limburgsch Persbureau* opgeheven? De pers is voor ons in het Zuiden één van de belangrijkste vraagstukken. Allereerst in het Zuiden moeten we socialistische dagbladen hebben, omdat daar heel velen van ons genoodzaakt zijn, de katholieke dagbladen te lezen, willen ze op de hoogte blijven met plaatselijke toestanden. Daarom moet hier snel en goed geholpen worden.

Maak de manifesten die we uitgeven niet te groot, dan worden ze toch niet gelezen. De opbouw van de Partij is met kracht ter hand genomen. We hebben echter behoefte aan goede sprekers, en die kunnen we te weinig krijgen.

JONGENELEN (Roosendaal) betoogt, dat het beleid van het P.B. tijdens de verkiezingen in het Zuiden niet juist is geweest. De gewestelijke besturen zijn financieel niet in staat gesteld om op te treden tegen de schandelijke katholieke perscampagne. Handhaving van de Kieswet is dringend noodig. Het stemgeheim is niet verzekerd. Geestelijken en politie oefenen in de stembureaux een ware terreur uit. De Kamerfractie heeft hierover niet geïnterpelleerd, wat spr. betreurt. Schmidt kan zoo mooi over Indonesië schrijven, maar hij moest maar eens naar Brabant komen. Maar dan moet hij niet schrijven, dat iemand, die lid van de Partij wordt, breekt met den godsdienst. Dat is funest voor het Zuiden. (*Instemming.*)

DUIJS: En het is *niet* waar, dat is het belangrijkste.

JONGENELEN dringt ten slotte nogmaals aan op meer aandacht voor het Zuiden. (*Applaus.*)

Actie tegen den oorlog.

J. TER LAAN (Rotterdam VII) verdedigt het voorstel zijner afdeeling, dat algemeene werkstaking en massale dienstweigering tegen oorlog als wenschelijke middelen neemt voor internationale actie. In zake de internationale verhoudingen sluit spr. zich aan bij De Roode. In 1914 kon de burgerlijke pers de arbeidersmassa's vergiftigen. Daarom moet de arbeidersklasse zoo opgevoed worden dat zij bij mobilisatie de algemeene werkstaking uitroept en de revolutie in Europa proclameert. (*Luid applaus.*) Deze propaganda moet internationaal levend worden gemaakt en daarom rekent spr. op overneming van het voorstel door het P.B.

OLDENBROEK (Amstelveen) verdedigt de motie zijner afdeeling in zake de verkiezingsactie, en verklaart dat de pantserkruiser en het optreden van Paul Boncour ons zeer hebben geschaad. Spr. constateert, dat de geest der oppositie in vele afdeelingen doordringt. Aan den vertegenwoordiger van Haarlem II moet spr. tot diens spijt mededeelen, dat er van een

georganiseerde oppositie geen sprake is. De verschillen met de andere partijen moeten worden verscherpt. Spr. vraagt verder meer aandacht voor het platteland en vestiging der Kamerleden in de districten, welke zij vertegenwoordigen. Het is onjuist, dat de commissie voor de geschillen telkens wordt herbenoemd.

Het congres wordt verdaagd tot Zondagmorgen 9 uur.

TWEEDE DAG.

Om even negen uur heropent voorzitter OUDEGEEST het Congres.

Hulde aan Troelstra.

Spr. wenscht de geheele Partij en het geheele volk, waarvan vooral de arbeidersklasse, geluk met den 70sten verjaardag van Troelstra. (*Staande applaudisseert het Congres langdurig.*)

Spr. drukt de groote dankbaarheid van de Partij uit voor alles, wat Troelstra in zijn rijke leven heeft gegeven, voor den moed en zelfopoffering, waarmee hij smaad, leed en laster heeft gedragen. Dank aan den leider, die de Partij heeft groot gemaakt en door stormen heeft gevoerd. Dank aan hem, die nu van verre onzen strijd gade slaat.

Een vreugde is het, dat het eindelijk tot onze tegenstanders is doorgedrongen, welk een groote figuur zij dikwijls hebben verhuisd.

Moge het Troelstra nog jaren gegeven zijn om onze ontwikkeling en de toeneming onzer resultaten te kunnen waarnemen. (*Luid applaus.*)

De Arbeiderspers.

De politieke hoofdredacteur van *Het Volk* p.g. J. F. ANKER-SMIT, antwoordt op de critiek welke op de pers is uitgebracht. Het is te betwijfelen, of namens *alle* Amsterdamsche afdelingen gesproken kon worden. De grootste Amsterdamsche afdeling deelt deze critiek althans niet. Ook de hoofdstedelijke arbeidersbevolking is het met deze critiek niet eens, getuige den grooten abonné-aanwas te Amsterdam. Dit bewijst, dat onze huidige richting de juiste is om het socialistisch voelend deel der bevolking tot abonné te maken. De gewone klachten: te veel sensatie en te dikke koppen, kwamen ook thans weer naar voren. Natuurlijk kunnen er fouten worden gemaakt. Ook ik heb wel eens het gevoel, als ik een entrefilet of een hoofdartikel heb geschreven: nu, het is je wel eens beter gelukt.

BONGER: Ja, maar 't is altijd fijn!

ANKERSMIT: In de haast van het krantenwerk slijpt de pen wel eens. Onze redactie is ook niet zoo groot. Er moet buitengewoon hard gewerkt worden. Men houde rekening met de moeilijke omstandigheden.

Slecht gefundeerde critiek.

Ten bewijze, dat de critiek op een onjuiste basis rust, noemt spr. het feit, dat aanmerking is gemaakt op een foto met bloedsporen. Dit geschiedde waarlijk niet om te doen griezelen. Het

betrof hier de moordzaak-Lans. Deze foto heeft een geheel andere wending aan het proces gegeven en grooten indruk op de rechtbank gemaakt, daar een deel van den z.g. „bewijsgrond” wegviel. Deze foto was een stuk justitieele strijd van onze pers. Deze critiek was dus wel oppervlakkig. Spr. komt tegen zoo slecht gefundeerde critiek op! Men onderzoekte eerst goed, voordat men dergelijke qualificaties bezigt.

Een andere gecritiseerde foto was de foto van Albarda aan het graf van zijn vrouw. Spr. persoonlijk is verantwoordelijk voor deze foto en heeft plaatsing gelast. Neemt men van mij aan, dat ik zoo weinig fijngevoelig en fijn besnaard ben? Ik plaatste deze foto, omdat ik haar aandoenlijk en ontzaglijk lief vond. Albarda zelf heeft zich door de plaatsing der foto in 't minst onaangenaam getroffen gevoeld, naar hij mij verzekerde. Hoe men zich toch vergissen kan! Laat men toch voorzichtiger zijn en zich eerst van de bedoeling van de redactie op de hoogte stellen.

Wat Franke zei van de bevoorrechtiging der religieus-socialisten, is onjuist. Er werd een manifest der religieus-socialisten afgedrukt, waarin de godsdienstigen tot zelfinkeer werden aangemaand en dat er op wees, dat de grootste schuld der kerkvervolging bij de Russische kerk zelf ligt. Aan deze uiting moesten wij zooveel mogelijk relief geven, omdat zij geheel in ons politiek manifest paste. Men verwijt spr. nu, dat hij een beschouwing van *De Vrijdenker* niet geplaatst heeft. Deze beschouwing was spr. ontgaan. Maar spr. wijst er tóch op, dat wij bladen hebben van religieuze *socialisten*, doch niet van vrijdenkende *socialisten*. Dit maakt verschil en heeft invloed op onze houding. Spr. ontkent ten sterkste, dat de krant verschil maakt tusschen *socialisten*, die wel en die niet religieus zijn.

Er bestaat een vrijdenkers-radio-omroep. Het bestuur hiervan heeft de redactie met bijzondere warmte dank gebracht voor de voortdurende gastvrijheid in ons blad. Een bijdrage van een anti-religieus schrijver over de kerkvervolging, waarin deze zich zeer kras in anti-godsdienstigen zin uitliet, werd geplaatst, hoewel zij met spr.'s eigen opvattingen allerminst overeenstemde. Voor de redactie zijn godsdienst en vrijdenkerij beide privaatzaak. Spr. zou wel een slecht redacteur zijn, als hij dit niet begreep. Indien men anders beweert, is dit min of meer een beleediging.

De Dood meende te moeten waarschuwen tegen de dubbele positie van den directeur onzer pers, tevens technisch hoofdredacteur van *Het Volk*, en den grooten invloed op de krant, die daar het gevolg van zou zijn. Er kan echter geen aanstelling geschieden en geen ontslag gegeven worden, of de beide hoofdredacteuren moeten het er over eens zijn. Bovendien is het de Raad van Commissarissen die ten slotte na advies der beide hoofdredacteuren aanstelt en ontslaat.

Socialistisch nieuwsblad.

Tusschen Van der Veen en spr. bestaat niet het minste meeningsverschil over de richting van de krant. Ons blad moet consequent gaan in de richting van het groote socialistische nieuwsblad. Wat de politiek van de krant betreft, deze is geheel

in handen van de Partij. Deze toch benoemt den politieken hoofdredacteur, die tot taak heeft, de socialistische gezindheid van de krant te waarborgen.

De Dood betreurt het, dat Matthijsen „min of meer achteraf” is gezet. Mathijsen zelf zal het hiermee niet eens zijn. Hij heeft prachtig, rustig werk aan de krant en wordt niet door het dagelijksche geroezemoes geplaagd. Deze critiek is dus nog al wonderlijk.

Onaangenaam is spr. getroffen door de aanmerking, dat de jongere redacteuren niet socialistisch zouden zijn. Hiertegen komt spr. op. De Dood is eenigen tijd aan de krant verbonden geweest. Het zou dus den schijn kunnen hebben, dat hij min of meer uit de keuken sprak. Er is echter geen woord van waar! Integendeel, het vervult spr. met trots en gerustheid, dat er jonge krachten aan de krant zijn, die hard werken, die de goede eerezucht hebben om wat te mogen worden voor onze pers. Het komt niet te pas zoo denigreerend te spreken over onze hoopvolle jonge garde.

DE DOOD: Dat heb ik niet gezegd. (*Ontkenningen.*)

ANKERSMIT: Dat heb je wel! Je moet de draagwijdte van je woorden beter kennen! (*Applaus.*) Van Wijk heeft een tekort aan anti-militairistische voorlichting gemerkt. Dat is toch wel vreemd! Wij zouden een anti-Russische rede van Grondijs niet besproken hebben. Volkomen onjuist! Dit is wel gebeurd. Laat men zich toch in ieder geval van de feiten op de hoogte stellen.

In zake dienstweigerings zouden wij te veel „welwillend neutraal” zijn. Inderdaad, spr. vertegenwoordigt in dezen het standpunt van de Partij, vastgesteld toen Van Wijk nog te jong was om eenig politiek besef te hebben.

Het meest verwonderlijke is de Heerlensche critiek. Deze afgevaardigde zei, dat niet wij de katholieken hebben aangevallen, doch de katholieken ons. Hij leze de katholieke pers eens na, met haar voortdurende klachten, dat wij op vuile, gemeene manier den godsdienst bestrijden. Herinnert men zich dan het conflict met „De Tijd” niet? Deze critiek mist iedere schaduw van juistheid. Laat men toch overwegen, dat dergelijke oppervlakkige critiek niet dienstig is om onze positie te versterken. Gerechtvaardigde critiek is welkom, doch zonder juiste basis is critiek lichtzinnig en verkeerd. Daarvoor is de krant een te kostbaar bezit!

Ten slotte een persoonlijk woord. Spr. dankt De Jong voor zijn welwillende woorden aan spr.'s adres. Spr. is erkentelijk voor het applaus, dat er op volgde. Zoo'n blijk van waardeering voor spr.'s levenswerk vervult hem met vreugde. (*Luid applaus.*)

Het P.B. aan het woord.

WOUDENBERG (Partij-secretaris) beantwoordt de critiek op organisatorische maatregelen. Het is noch financieel noch technisch mogelijk, de verslagen in boekvorm aan de afdelingen te zenden. Van een besluit in zake extra-heffing door de gewesten is spr. niets bekend. In het volgende jaarboekje zullen de adreslijsten weer worden opgenomen. De secretaris, over wie

Post het had, is ter beschikking van den voorzitter van de Kamerfractie. Dit is de voortzetting van een toestand, die reeds onder Troelstra bestond. Albarda is als politiek leider lid van verschillende commissies, terwijl men ook van hem verwacht, dat hij in de propaganda optreedt. Dit alles brengt een omvangrijke correspondentie en administratie mede. Het zou een gekke positie zijn, als af en toe dan maar een Kamerlid Albarda een paar uurtjes kwam helpen, zooals Post wilde. Spr. hoopt, dat over deze kwestie nooit meer een woord op ons congres zal worden gezegd. (*Applaus.*)

Door de tegengestelde meeningen in zake de zes- of zevenjarige grondschool, kon het rapport der Onderwijscommissie nog niet in het Congres behandeld worden. Dit is eerst een zaak van den Algemeenen Raad. Het N.V.V. heeft zijn standpunt nog niet bepaald. Dat de R.B.B. het wel deed, is een aanleiding te meer, om over te gaan tot instelling van plaatselijke raden.

In zake de Alkmaarsche kwestie, zegt spr., dat de scherpe verhouding, die leek te bestaan tusschen Alkmaar en het P.B., op een misverstand berustte.

Spr. zegt toe, dat in het vervolg de verkiezingskranten niet meer ontsierd zullen worden door advertenties tusschen den tekst. De uiterlijke verzorging van het verkiezingsmateriaal heeft onze volle aandacht. Voor het Zuiden is de verkiezingspropaganda geregeld in overleg met het verkiezingscomité voor de drie Zuidelijke provincies, dat een vrij belangrijke subsidie heeft gehad. Het gaat niet aan, dat afdelingen op eigen houtje iets gaan doen, dat het P.B. dan later moet betalen. Wanneer de critiek op den aard van onze verkiezingspropaganda zoo moet worden, dat wij in het vervolg de R.K. Staatspartij hebben te ontzien, kan het P.B. hieraan niet voldoen. Maar als die critiek bedoelt, dat wij geen prentjes moeten verspreiden met voorstellingen, waaraan katholieken op godsdienstige gronden aanstoot kunnen nemen, dan is het P.B. bereid hiermee rekening te houden. Wat de schending van het stemgeheim betreft, het P.B. heeft van de gevallen, door Jongenelen genoemd, geen kennis gekregen. Echter, naar aanleiding van recente gevallen heeft Vliegen deze kwestie aanhangig gemaakt.

Dat het P.B. geen oog zou hebben voor de buiten-parlementaire actie, ontkent spr. De drie genoemde gevallen zijn een zwak bewijs. In zake de gebeurtenissen in Indonesië, heeft het P.B. een besluit genomen, waarin den federaties werd aangeraden, vergaderingen te beleggen. In zake de zinkwitstaking is het P.B. voortdurend actief geweest en heeft gedaan, wat de Limburgers noodig achtten. Bij de landarbeidersstaking te Groningen was het niet eenvoudig in te grijpen met een agitatie van onze Partij. De leiding was in handen van de vakbeweging en de Partij heeft de staking moreel en financieel gesteund.

Na de verkiezingen is het P.B. beheerscht door het verlangen om de komende jaren veel buiten-parlementaire actie te voeren. De circulaire in September uitgegaan en goedgekeurd door den Partijraad, is daarvoor het beste bewijs. Een groot gedeelte van het opgemaakte plan is reeds uitgevoerd. Er is op dat gebied heel wat gebeurd en men is daar in het land gunstig over

gestemd. De ledenaanwas van de Partij staat daarmee in nauw verband.

De voorstelling, die Sandifort gegeven heeft van de financiën der groote-stadsafdeelingen, is veel te somber. Voor een afdeeling van 1000 leden is minstens *f* 50 à *f* 55 per week beschikbaar. Dat is iets anders dan de *f* 25 per maand, die Sandifort noemde. Wanneer opnieuw een contributie-verandering in overweging zou worden genomen, dan zou het moeten zijn een contributie-verlaging, geen contributie-verhooging.

Het P.B. heeft niet minder met financiële moeilijkheden te worstelen dan de afdeelingen. Door sterkere centralisatie en aanhoudenden groei zal zooveel bezuinigd moeten worden, dat de tekorten verdwijnen en een grooter deel van het budget beschikbaar komt voor propaganda. Wij zijn op den goeden weg hiermee; nog nooit is zooveel voor propaganda op het platteland uitgegeven als den laatsten tijd, en ten aanzien van de Zuidelijke provincies is het P.B. niet minder actief. Wij hebben de verwachting, dat als onze partijgenooten zullen blijven werken als ze de laatste jaren hebben gedaan, het financiële vraagstuk vanzelf wordt opgelost. Naar spr. voorziet zullen wij dan spoedig het honderdduizendste lid kunnen begroeten, gelijk Kupers gisteren voorspeld heeft. (*Luid applaus.*)

De tactiek der S.A.I.

VLIEGEN (gedelegeerde S.A.I.) beantwoordt de critiek, uitgebracht op de gestie van de Socialistische Arbeiders Internationale. De Roode zag het gebrek aan kracht van de S.A.I. als een gevolg van het nationale gevoel der verschillende partijen. Maar is het de internationale gedachte bevorderen, nu op de S.A.I. een zoo eenzijdige critiek uit te oefenen als hij deed. Ook het I.V.V. vertoont weinig activiteit, en daaruit blijkt wel, dat het geen kwestie is van willen, maar van kunnen. Opbouwen gaat nu eenmaal langzaam.

Schmidt critiseerde het, dat de S.A.I. zich op den Volkenbond instelde. De Roode deed het omgekeerde. Volgens Schmidt moet de Volkenbond verdwijnen, maar hij is er nu eenmaal en wij moeten zorgen, dat hij zoo goed mogelijk wordt. Wat er in den Volkenbond gebeurt, hangt af van de samenstelling der regeeringen. Als er meer socialistische regeeringen optreden, heeft dat zijn onmiddellijken invloed op den Volkenbond.

Aan de hand van enkele feiten stelt spr. vast, waarom de S.A.I. wel eens zwijgt, terwijl ze zou willen spreken. Tijdens de herstelconferentie in September 1929 is de vraag gerezen: wat moet de S.A.I. doen? De regeeringen bespraken den politieken kant van het Young-plan. In plaats dat het van een leien dakje ging, kwamen er moeilijkheden. Maar die kwamen van de Engelsche Arbeidersregeering, van Snowden. De Roode zei toen, dat alle socialistische journalisten het met Snowden eens waren. Toen kon de S.A.I. niet tegen Snowden optreden, die het Young-plan in gevaar bracht.

De S.A.I. had over de Vlootconferentie moeten spreken. Het Bureau heeft een resolutie samengesteld.

DE ROODE : Wanneer ?

VLIEGEN : Toen de conferentie eenigen tijd aan den gang was en de moeilijkheden kwamen. Men kan nu eenmaal moeilijkheden niet behandelen vóór ze er zijn. Maar wat was de situatie : in de Vereenigde Staten hebben we niets te vertellen over de regering, in Italië is het nog slechter. Over Japan behoeven we niet te praten. En voor Engeland was optreden niet noodig, want daar regeeren we zelf. Maar de Fransche Partij heeft, zich stellend op het anti-coalitie-standpunt van Schmidt, haar machtspositie te grabbel gegooid.

In zake Palestina heeft het P.B. zich tot de S.A.I. gewend met verzoek om een actie te beginnen. Maar daaromtrent bestaat onder de Joodsche elementen in de S.A.I. zooveel verschil van meening, dat actie niet mogelijk was. De Roode heeft betoogd, dat de vredesresolutie van Marseille niet is uitgevoerd. Maar De Roode zelf heeft zich op de geslaagde petitionnements-actie beroepen.

Tevreden over de S.A.I. is spr. niet, maar het is voor ons erg makkelijk, om op actie aan te dringen in zake de ontwapening. Wij hebben de moeilijkheden van de groote landen niet. Daarom moet men met zijn critiek voorzichtig zijn. Bovendien : zijn wij aangewezen om anderen partijen de les te lezen ?

In de Belgische kwestie hebben wij een alles behalve verheffend beeld getoond van internationaal besef. In het eenige belangrijke internationale vraagstuk dat wij te behandelen kregen, is de S.D.A.P. in twee stukken uit elkaar gevallen.

Voor de S.A.I. is een betere organisatie noodig. Zij is thans gebrekkig, deels door de geringe geldmiddelen ; haar budget is niet grooter dan dat van onze Partij. Als de S.A.I. meer vraagt, trekt de penningmeester een lang gezicht.

DE ROODE : Wij betalen maar één procent.

VLIEGEN : De Roode wil veel meer betalen, maar hoe denkt Woudenberg, de penningmeester, daarover ?

DE ROODE : We kunnen best 2 procent betalen.

VLIEGEN : De Roode kan dat makkelijk zeggen. Hij heeft de financiële verantwoordelijkheid niet. En dat lijkt spr. maar goed ook. (*Groote vroolijkheid.*) Spr. bepleit verder, dat de bestuursvorm moet worden veranderd. Maar de stichting van een snel- en goed-werkende Internationale hangt af van de houding der nationale socialistische partijen. Of de kleine landen zich aaneen moeten sluiten, betwijfelt spr. Het moet vooral van de groote landen komen, maar er zijn nationale tegenstellingen, welke moeilijk te overbruggen zijn.

Ten slotte verklaart spr., dat onze delegatie in de S.A.I. zeker niet in gebreke is.

Wat het voorstel van Rotterdam betreft, als ons Congres dit aanneemt, is dit een slag in de lucht. Het I.V.V. heeft op het Congres in Den Haag in 1922 reeds een dergelijk besluit genomen. Een besluit als Rotterdam VII wil, kan bovendien niet buiten de vakbeweging om genomen worden. Het is hier in dezen vorm niet op zijn plaats.

De strijd om den achturedag wordt naar spr.'s meening niet

beslist in Genève, maar door de houding der arbeidersklasse in de landen zelf.

Veel van de op de S.A.I. uitgebrachte critiek is ontactisch en verkeerd, wat niet uitsluit, dat wij allen invloed zullen moeten uitoefenen, om de S.A.I. op te bouwen tot een sterke organisatie. Daarvoor is evenwel in de eerste plaats noodig geloof en vertrouwen. (*Applaus.*)

Repliek Eerste Kamer-Fractie.

Dr. F. M. WIBAUT, met luid applaus ontvangen, antwoordt op de door Lopes Diaz geleverde critiek in zake de Eerste Kamer-fractie, die te veel werk van haar ambt zou maken. Onze Eerste Kamerleden achten dit hun plicht, zoolang zij er door de Partij heengezonden worden. Wil men soms, dat wij bij het begin van het parlementaire jaar zullen verklaren, dat wij aan geenerlei discussie zullen deelnemen? Moeten wij soms wel stemmen, doch dit in den geest van den uitslag van de stemming in de Tweede Kamer?

SCHAPER: Je maakt er een caricatuur van!

WIBAUT: Dit is ook inderdaad de bedoeling. (*Gelach.*) Een van tweeën: of wij moeten geen afgevaardigden naar de Eerste Kamer zenden, of zij moeten werk van hun ambt maken.

Verder verwijt men ons onze pogingen om verbetering te brengen in de vergoeding aan Eerste Kamerleden. De Grondwet bepaalt vergoeding voor verblijfkosten. Dit zou voldoende zijn, als wij alleen hadden te „verblijven”. Men moet echter ook werk voorbereiden en bij democratische samenstelling van de Eerste Kamer is het te begrijpen, dat hiervoor een vergoeding moet worden gegeven. Dit is billijk.

Naar aanleiding van wat Vliegen over de S.A.I. gezegd heeft, merkt spr. op, dat er in Mei een voorstel van spr. aan de orde komt om maatregelen te nemen voor een gedocumenteerde voorbereiding van het Volkenbondswerk.

Het werk van den Volkenbond is er een van bouwen van den grondslag af. Dit moet men goed begrijpen. Het voorstel in de S.A.I. gaat in deze richting. (*Applaus.*)

De vrouwen-propaganda.

Mej. RIBBIUS PELETIER beantwoordt de critiek van de afgevaardigde van Rotterdam VII over de vrouwenpropaganda. Dit punt behoort wel degelijk tot de punten, welke op dit Congres behandeld kunnen worden. Spr. is immers door het Congres benoemd en voor haar werkzaamheden verantwoording schuldig aan het Congres.

Het werkverband van de S.D.V.C. omvat de vrouwen, die meenen, dat naast de algemeene propaganda nog een aparte vrouwenpropaganda noodig is, gevoerd door de vrouwen zelf. Uiteraard zal de Bond van Vrouwenclubs nooit alle vrouwelijke partijleden omvatten, want hij is een werkverband voor de vrouwen, die actief in de beweging werkzaam willen zijn. Ook is er een groep van vrouwen, die buiten het clubverband blijven,

omdat de methode haar niet juist lijkt. Zij achten de speciale propaganda van vrouwen onder vrouwen niet noodig.

Wij laten de meening van die vrouwen voor wat zij is. Dit probleem is hier thans niet aan de orde. Wij vertrouwen, dat deze vrouwen op haar eigen wijze de propaganda zullen dienen. Naar spr.'s meening is er van een sterke strooming tegen het werk van de S.D.V.C. in de Partij geen sprake. Trouwens dit werk berust op vroeger genomen congresbesluiten.

Spr. geeft een overzicht van de verbreiding van de vrouwenclubs over de Partij. In de plaatsen, waar vrouwenclubs zijn, blijken 60 pCt. van de vrouwelijke partijgenooten in de clubs verenigd te zijn.

Waar niets wordt gedaan, meest in de kleine afdelingen (spr. zondert Rotterdam uit, die geen vrouwenclub heeft), komt dit in het algemeen door het ontbreken van geschikte vrouwelijke leidsters.

Uitvoerig zet spr. uiteen, dat het aantal vrouwelijke leden toeneemt in verband met de propaganda onder de vrouwen. Waar geen speciale vrouwenpropaganda wordt gevoerd, bedraagt het aantal vrouwelijke leden 20 pCt. van het totaal aantal leden; waar de propaganda in een beginstadium is, bedraagt dit percentage 27 en in plaatsen, waar clubs zijn, 33.

Een Congres over speciale vraagstukken, voor vrouwen van belang, kan natuurlijk uitnemend zijn, maar men moet niet vergeten, dat de Congressen van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs voor de scholing der vrouwelijke partijgenooten groote beteekenis hebben. De critiek van p.ge Pomper op *De Proletarische Vrouw* vindt spr. oppervlakkig, en dat zij beter kan worden opgeheven, bestrijdt spr. krachtig. Het cijfer der abonnees toont een regelmatige stijging. Op het oogmerk zijn er, afgezien van het collectief abonnement der Fabrieksarbeiders, 25.000 abonnees. Het blijkt dus dat een groot aantal vrouwen *De Proletarische Vrouw* wel degelijk op prijs stelt. (*Applaus.*)

Natuurlijk is *De Proletarische Vrouw* niet het eenige, dat de clubs voor de scholing der vrouwen doen. Daarnaast kan voldoende ontwikkeling en scholing worden verkregen. Laten wij voortgaan in de richting waarin wij bezig zijn. (*Luid applaus.*)

De politieke toestand.

De voorzitter onzer Kamerfractie, ir. J. W. ALBARDA, wordt met bravo's begroet.

Spr. wil eerst enige opmerkingen over de Kamerfractie maken. Veel critiek is er niet geuit, veel lof is ook niet gebracht. Alleen de critici hebben, als gewoonlijk, het woord gevoerd.

Lopes Diaz vestigde de aandacht op het absentisme. Er is inderdaad geen volledige aanwezigheid der Kamerfractie in alle vergaderingen der Kamer. Wij begrijpen den aanstoot, dien men daaraan neemt. Het verschijnsel heeft de aandacht der fractie. Men concludeere uit een en ander geen gebrek aan toewijding. Van onze Kamerleden wordt, ook door de Partij, veel gevergd. Liefst heeft men een Kamerlid als spreker en men geeft niet-Kamerleden veel te weinig gelegenheid om het woord

te voeren. Vele Kamerleden zijn in het parlement soms afwezig door het vervullen van spreekbeurten. Men vergete ook het commissiewerk en de andere bezigheden niet. Spr. geeft de verzekering, dat het absenteïsme vaak ernstig wordt besproken. Wij doen ons uiterste best om het tot een minimum te beperken. Met trots zegt spr., dat de wijze, waarop de fractie haar werk opvat, de ernst, de groote ijver, onvoldoende gewaardeerd zou worden, als men al te eenzijdig het absenteïsme belicht.

Voor de bezorgdheid van Van de Brugge voor de aanwezigheid van Kamerleden in de Indische studie-commissie, is weinig reden. Indien in deze commissie geen Kamerleden zaten, zou hierin verandering moeten worden gebracht. (A p p l a u s.) Kennis van Indische toestanden is noodig voor onze fractie. Deze reis van Kamerleden is voor het werk in de Kamer van groot belang!

Spr. behandelt dan den uitslag van de verkiezingen. Er is gisteren in mineur over gesproken en dit is tot op zekere hoogte te begrijpen. Er heerscht bij de teleurgestelden een driftig verlangen naar sneller groei. Deze begeerten leven echter in ons allen. Deze verlangens kunnen teleurgesteld worden, doch dit mag niet tot zulk pessimisme leiden. Kleineering van de verkregen winst verzwakt ons zelfvertrouwen. Het pessimisme van Schmidt en De Roode is niet gerechtvaardigd.

Met welke gevoelens gingen wij den strijd in? Verleden jaar Paschen was niemand van ons optimistisch. Algemeen beseftte men de ongunstige omstandigheden. Van een grooten sprong vooruit kon geen sprake zijn.

Achter onzen rug lagen zes jaren extra-parlementaire regeering, waarin de Kamerarbeid weinig vruchtdragend was en de belangstelling verslapt was; zes jaar, waarin de burgerlijke partijen zich aan de verantwoordelijkheid tegenover de kiezers konden onttrekken.

Deze verslappende invloed moest zich bij de verkiezingen doen bemerkten.

In geheel Europa beleefden wij het tijdperk van „pauze”. Revolutionaire bewogenheid lag in het verleden. Een inzinking volgde. De bewegingsoorlog van 1918 is overgegaan in een loopgravenstrijd. De machten wachten een offensief af. In zulke pauze-tijden komt altijd een zekere depressie.

Ook nationale omstandigheden werkten tegen. Belangrijke beslissingen stonden niet op het spel. Op geen enkel punt gevoelden wij een groote beslissing aanstaande. Daardoor ontbrak de spanning bij hen, die nog buiten onzen kring staan. Schmidt ontkent dit niet, doch acht het verband met een verkiezingsstrijd betreuenswaardig. In *De Socialist* is het spr. ook kwalijk genomen, dat hij in *De Soc. Gids* heeft gewezen op de afwezigheid van bijzondere omstandigheden als die, welke ons in 1925 met de verontwaardiging tegen den koers-Colijn een groote conjunctuurwinst hadden gegeven. Dit getuigt toch van zeer weinig realiteitszin. Grootte en kwaliteit van een oogst hangen toch nooit alleen af van den vlijt van den landman en de kiemkracht van het zaad, maar ook van de weersgesteldheid. Zoo zijn onze vorderingen niet alleen afhankelijk van onze beginselkracht en

toewijding, doch ook van de politieke weersgesteldheid. Bezien wij nu de cijfers, is er dan reden voor zoo'n pessimistisch oordeel?

Schmidt zeide, dat ons stemmencijfer slechts met 1 percent steeg. Was dit cijfer juist, dan zou het er inderdaad slecht uitzien. Maar het is niet juist.

SCHMIDT: De cijfers staan in het verslag.

ALBARDA: Dan is dit een drukfout. Wij zijn niet met 1, doch bijna met 14 pCt. gestegen.

De vergelijking met de R.K. Staatspartij is echter het belangrijkste, daar deze partij zooveel arbeiders in haar macht heeft.

De katholieken wonnen 118.000 stemmen. Wij wonnen 98.000 stemmen. Dit is procentsgewijze meer dan de katholieken, die met 13.4 pCt. stegen, terwijl onze toename 13.9 pCt. bedroeg. Moeten wij dan in zak en asch zitten over onze „nederlaag”? (*Applaus.*)

Verder is er het verschijnsel van de standvastigheid van onzen groei.

In opgaande lijn.

De katholieken hadden in 1919 bijna 30 pCt. van de stemmen en hebben in 1929 29½ pCt. gekregen, ondanks het vrouwenkiesrecht. Onze Partij heeft sedert 1919 slechts eenmaal een begrijpelijke inzinking gekend ten gevolge van het vrouwenkiesrecht. In 1922 hadden wij 19.38 pCt., in 1925 22.90 pCt. en in 1929 23.81 pCt. Er zit dus geen aarzeling in onze opgaande lijn, doch voortdurende stijging, die steeds zal doorgaan! (*Applaus.*)

Is 98.000 stemmen winst in zulke ongunstige omstandigheden zoo bedroevend? Toen wij in 1925 140.000 stemmen wonnen, stond Nederland in verbazing. Nu gaan wij bijna 100.000 stemmen vooruit, ondanks de kwaadaardige bestrijding. Is dit een reden tot neerslachtigheid? Een gevoel van tevredenheid is op zijn plaats!

Schmidt is bevreesd voor het succes der revolutionnaires. De communisten kregen 67.000 stemmen. Dit is te veel, daar iedere stem op hen te veel is. (*Bijval.*) Doch men late zich hierdoor niet uit het lood slaan. Hoeveel jaren lang hebben deze lieden zich niet tegen ons ingespannen? Twintig jaar! Na dezen tijd krijgen ze 67.000 stemmen. Dat is in twintig jaar aanmerkelijk minder dan wat wij in één verkiezingsperiode er bij krijgen! (*Instemming.*) Niet w i j hebben ons ongerust te maken, doch z i j!

In een tijd, waarin de oorlog nog nawerkt in de geesten en de maatschappelijke verhoudingen, in een tijd van stoffelijke armoede en geestelijke degeneratie, is er in het oosten een centrale met boosaardige politiek en handen vol geld, die in alle landen kleine groepen aanwakkert om o n s speciaal te bestrijden. Als de heer L. de Visser zijn daverende volzinnen tegen ons richt, is er geen spoor van angst bij de burgerlijke partijen. Zij moedigen hem aan, n i e t omdat zij het communisme bewonderen, doch omdat zij de S.D.A.P. vreezen. (*Luid applaus.*) Het is een walgelijk tafereel, als men de reactionnaire heeren grinnekend en gnuiwend den communist ziet omringen en hem

aan zijn lippen ziet hangen, een tooneel dat men met een gevoel van misselijkheid bijwoont. Zie naar de besluiten van Moskou! Altijd gaat het tegen ons! Op de slechtste hartstochten van het laagste deel der arbeidersklasse, wordt een beroep gedaan; men zaait afgunst en wantrouwen tegen de georganiseerde arbeiders. Is het dan te verwonderen, dat daaraan door achtergebleven groepen van het proletariaat gehoor wordt gegeven?

Spr. vergelijkt onzen groei met dien der communisten in de jaren 1922 en 1929.

In 1922 verkregen de communisten 53.000 en in 1929 67.000 stemmen. Zij stegen in 7 jaar met 25.7 pCt. Wij stegen in die jaren van 567.000 tot 804.000 stemmen, dus met 42 pCt.

Het communisme is in Europa overal in verwarring en ontbinding. Het dwarrelen van Moskou, het terrorisme en de dwingelandij zijn alle bewijzen van zenuwachtigheid in een beweging, die bezig is te bezwijken.

Zoolang uit Rusland nog goud en bevelen komen, zullen wij nog wat last hebben. Doch het communistische verschijnsel loopt terug.

Schmidt en de zijnen moeten niet meenen, dat wij het communisme kunnen bestrijden, door er naar toe te nijgen. Neen! Wij hebben duidelijk stelling te nemen en de arbeiders er op te wijzen, dat Moskou naar een ondergang voert! (*Donderend applaus.*) De teleurstelling van hun desperado-politiek zal de laatste volgelingen der communisten het vertrouwen in Moskou doen verliezen.

Wij moeten tot onze beweging de groote massa der arbeiders trekken. Waar bevinden zij zich, links of rechts? Links staan 90.000 man, hetgeen weinig is in vergelijking met de massa, die rechts van ons staat. Hoe meer wij de communisten imiteeren, des te minder is de kans om de groote rechtsche massa te bereiken! (*Bijval.*) Dit doel moeten wij niet bereiken, door het socialisme te verwaarloozen. Wij blijven onszelf! Wij moeten zijn van burgerlijke, doch ook van communistische smetten vrij.

De linkssocialisten moeten onze Partij niet al te veel als een verkiezingspartij zien. (*Gelach.*) Voornamer dan de vraag, hoeveel kiezers wij hebben, is de vraag, hoeveel sociaaldemocraten wij tellen. Ik ben gesteld op een verkiezingsuitslag, die het socialistische bewustzijn versterkt. Hoe is onze Partij niet gegroeid! Nog nooit zoo sterk als sedert de verkiezingen van 1929. De R.K. Staatspartij lijdt onder toenemende ontevredenheid. De R.K. Volkspartij wilde niet naar de Staatspartij terug. In de r.k. pers leeft ongerustheid. Zie dan eens naar ons! Men praat graag van „de oude tijden”, toen de strijd gemakkelijker was dan thans. Tegenwoordig moet de strijd veel meer doordrongen zijn van het socialistisch beginsel. Het ging vroeger om hervormingen, die binnen het kader van het kapitalisme lagen. Thans hebben wij: medezeggenschap, socialisatie en ontwapening, leuzen, die niet anders verdedigd kunnen worden dan met socialistische argumentatie. Meer dan ooit is onze actie doortrokken van het socialistisch beginsel. In die omstandigheden groeien wij. Wij mogen zeggen, dat de verkiezingen van 1929

onze plaats in het volk hebben versterkt en veel goeds belooven.

Spoedig krijgen wij de beschikking over het groote dagblad. De vruchten van de A.J.C. en den vrouwenarbeid, de uitkomsten van beter onderwijs, betere huisvesting en den 8-urendag zullen zich in de toekomst doen gevoelen.

Gij jongeren, als de ouderen blijmoedig zijn, hoe durft gij dan neerslachtig te zijn? (*Luid applaus.*)

Coalitie-politiek.

Schmidt acht de coalitie-politiek fout en van alles de schuld. Het lijkt wel, of wij met handen en voeten aan de burgerlijken gebonden zijn. Met geen enkel feit werd dit aannemelijk gemaakt, doch nu zegt men, dat wij de katholieken zouden hebben ontzien. In de katholieke pers blijkt dit wel anders. Ik tart onze vrienden om één voorbeeld aan te halen van een zwenking om bij de katholieken in het gevele te komen. Nooit hebben wij de katholieke democraten gespaard, integendeel wij hebben hen onophoudelijk gekastijd!

Wij verklaarden ons vier maal, n.l. in onze verkiezingscongressen van 1918, 1921, 1925 en 1929, bereid, om als het noodzakelijk is, coalitie-politiek te aanvaarden.

Schmidt wijst op de ervaringen in het buitenland en schijnt te meenen, dat wij ons internationaal van regeeren zullen onthouden, tot wij de meerderheid hebben.

Dit nu is volkomen fout. In alle landen zijn de burgerlijke partijen zoodanig verzwakt, dat zij niet rustig meer kunnen regeeren. Dit zou alleen kunnen, als wij ons stelselmatig van mede-regeeren onthielden. Dan zou de reactie op een hoop gedreven worden.

In het overgangs-tijdperk kan het noodzakelijk zijn om onder bepaalde omstandigheden een regeeringscombinatie te vormen. Zou er op deze wijze iets voor de arbeiders te bereiken zijn, dan mogen wij ons niet onttrekken. Maar wel dienen wij telkens de omstandigheden onder het oog te zien en nooit ons socialistisch karakter prijs te geven.

Wij ontkennen de nadeelen van zulk een politiek niet, doch wij hebben over zulke moeilijkheden te zegevieren.

Het oogenblik van een beslissing is echter niet gekomen. Wil men nu na dit beperkt debat een vier maal aanvaard beginsel prijsgeven? Het voorstel van Amsterdam VI is een dwaasheid. Hoe wil men onze Partij laten uitspreken, dat onze strijd in de eerste plaats tegen de R.K. Staatspartij gericht moet zijn? Dit zou een flater zijn, die ons naar een liberale, anti-clericale combinatie zou drijven. De breuk met de katholieke arbeiders zou wijder worden dan ooit. En zouden wij de conservatiefste recht-sche partijen, de C.H. en de A.R., ongemoeid moeten laten?

DE ROODE: Samen met Kersten!

ALBARDA: Wij ontmoeten de katholieken ook op het gebied der vakbeweging. Hoe zou de positie van het N.V.V. worden, als wij een anti-katholieke partij werden? De economische samenwerking met de katholieken zou onmogelijk zijn en het kapitalisme zou lachen.

De motie-Amsterdam.

De gewijzigde vorm van de motie-Amsterdam VI is eveneens onaannemelijk. Zij begint met een uitspraak en vraagt dan een rapport, hetgeen tegenstrijdig is.

Bij elke verkiezing hebben wij onze houding tot de katholieken te bepalen en het P.B. heeft niet het minste bezwaar om voor de volgende verkiezingen die besprekingen schriftelijk voor te bereiden. Doch het voorstel-Amsterdam VI, dat een onmiddellijke beslissing wil, kan niet aangenomen worden. Ook op het volgende Congres niet. Dan behandelen wij het onderwijs. Het P.B. is bereid om het vraagstuk van het politieke beleid in 1932 onder de oogen te zien. Doch thans onthoude men zich van iedere onberaden uitspraak!

Schmidt heeft voorts over den Volkenbond een ongunstig oordeel uitgesproken. Inderdaad schiet de Volkenbond te kort, doch dit is niet te verwonderen. Dit nieuwe lichaam zal alleen aan onze eischen kunnen beantwoorden, als onze invloed is toegenomen. Indien de Volkenbond bezweek, zouden wij dadelijk moeten trachten een nieuwen te stichten. Want zonder een Volkenbond kunnen onze groote eischen niet in vervulling gaan. Niet op het ondermijnen van den Volkenbond moet onze arbeid gericht zijn. Het is een taak bij uitnemendheid der S.A.I. om onze invloed op den Volkenbond te doen toenemen.

Men noemt den Volkenbond een kapitalistisch instrument, zooals men vroeger het parlement noemde. Zij die dit beweren, zijn niet anders dan anarchisten op internationaal gebied.

De S.A.I. kan meer doen. Vliegen en Wibaut kan men dit niet verwijten. Zij doen al hun best, doch de omstandigheden zijn moeilijk. Het mag niet de taak der S.A.I. zijn om slechts onze gedelegeerden uitspraken te laten doen, doch om de arbeidersmassa's in beweging te brengen. Spr. is dit met De Roode eens.

De Vlootconferentie is niet gelukt, doch het is een groote verdienste der Labourregeering, dat de wapenwedstrijd tusschen Engeland en Amerika niet doorgaat. Door onwil van Frankrijk en Italië is er veel niet bereikt en de S.A.I. is in deze tekort geschoten. Zij had door internationale bijeenkomsten Briand c.s. moeten stuwen op den beteren weg.

De strijd tegen den oorlog is wat moeilijker dan de gevoelsuiting van Jan ter Laan zou doen vermoeden. Met gevoelsuitingen lossen wij het vraagstuk niet op. Beter is het om naar een vasten organisatievorm te zoeken. Ter Laan's aandrang kan door onze gedelegeerden in de S.A.I. worden overgebracht.

Dat er van georganiseerde oppositie geen sprake zou zijn, is al te formeel gesteld. Een actie, waaraan een vaste kern van leden deelneemt, bestaat wel, en de weekends van *De Socialist* gelijken veel op oppositie-congressen. En in dat blad van de oppositie wordt alleen maar gecritiseerd, onze partij, alle buitenlandsche partijen, zelfs onze zoo bekwaam geleide Oostenrijksche partij. Hoon en smaad wordt in *De Socialist* uitgestrooid. En dan verspreidt men dat blad op groote schaal onder niet-leden onzer Partij! Meent men daarmee onze Partij te dienen? Laat men toch eens bedenken, wat voor kwaad men sticht door op zoo

lichtvaardige wijze het werk der Partij te smaden. (*Luid applaus.*)

Albarda breekt hier zijn rede af en het Congres wordt verdaagd tot Maandagmorgen 9 uur.

DERDE DAG.

De VOORZITTER heropent om 9.15 uur het Congres en doet mededeeling van den uitslag der verkiezing voor het P.B. en van twee gedelegeerden in de Executieve der S.A.I.

Uitslag verkiezing Partijbestuur.

Voor de verkiezing van leden van het Partijbestuur zijn uitgebracht 1381 geldige stemmen, zoodat de volstreckte meerderheid is 691 stemmen. De volgende stemmencijfers werden verkregen: Albarda 1366, Suze Groeneweg 1219, Wibaut 1111, Vliegen 1044, Van Eck 994, Drees 986, Schmidt 956, Cramer 779, Bartels 359, J. ter Laan 323, Vorrink 259, De Boer 218, Van de Kieft 185, Vleming 111, A. de Vries 82, Van Staal 80, Reinalda 76, De Kadt 61, De Bruin en Thomassen 60, Landskroon 59, D. v. d. Zee 52, Van Duuren 29, Oldenbroek 21, Lindeman 20, Engels 19, Van Gaasbeek 11, Gardenier 10.

Herkozen zijn dus Albarda, Suze Groeneweg, Wibaut, Vliegen, Van Eck en Drees en gekozen in de vacatures Duijs en Stokvis: P. J. Schmidt en Cramer.

Verkiezing S.A.I.

De verkiezing van twee gedelegeerden in de Executieve der Socialistische Arbeiders-Internationale had den volgende uitslag: uitgebracht 1393 geldige stemmen, waarvan verkregen Albarda 1039, Wibaut 716, Schmidt 412, Vliegen 401, De Roode 213, zoodat herkozen is Wibaut en in de plaats van Vliegen gekozen is Albarda.

Woorden van dank.

OUDEGEEST spreekt, nadat de uitslag is bekend gemaakt een woord van dank tot Duijs en Stokvis, die ons vaarwel zeggen en een woord van welkom tot Cramer en Schmidt. Ik hoop — aldus spr. — dat wij de zaak met hen op den ouden voet zullen voortzetten. (*Groote vroolijkheid.*)

Hij wenscht Albarda geluk met zijn verkiezing in de S.A.I. en wenscht hem het beste voor zijn ontwapeningsactie. Het beste wenscht spr. ook Wibaut.

Vliegen dankt spr. voor zijn werk in de Internationale en spr. hoopt, dat hij zijn kracht geheel aan nationale aangelegenheden zal geven. (*Luid applaus.*)

Albarda over de crisis.

ALBARD A zet zijn rede voort.

Spr. wil allereerst een aanvulling geven op zijn beschouwingen van gisteren en wel betreffende het verkiezingscijfer. Spr.

heeft Schmidt niet van cijfervervalsching willen beschuldigen, toen deze een verkiezingswinst van 1 pCt. noemde. Spr. heeft nu begrepen wat Schmidt, die zich geheel verkeerd uitdrukte, moet hebben bedoeld. Waarschijnlijk bedoelde Schmidt, dat ons stemmenpercentage met 1 is toegenomen. Dit is juist. Ons stemmencijfer is echter toegenomen met 13,9 pCt.

Met dit cijfer staan wij vooraan bij alle andere groote partijen.

Spr. behandelt dan de crisis. Er was na de oorlogscrisis reeds eenige jaren een opgaande conjunctuur. Thans zijn de voortteekenen van een nieuwe industrieele crisis waar te nemen. Bij andere landen vergeleken is de toestand in ons land nog gunstig. Dit wil echter niet te veel zeggen. De vooruitzichten van handel en nijverheid zijn dreigend. Overwonnenen en overwinnaars zijn beiden door de crisis getroffen. Engeland heeft zich nog nooit kunnen herstellen, Duitschland zit midden in een crisis, zelfs in Frankrijk begint de werkloosheid zich te gevoelen. En ook het rijke en machtige Amerika heeft 3.000.000 werkloozen. In ons land worden reeds de diamantbewerkeren getroffen en ook andere vakken worden bedreigd.

Afbraakpogingen.

Reeds thans onderneemt de reactie aanvallen tegen de werkloozenzorg. Dit geschiedt onder leiding van de *N. R. Ct.* De nood der werkloozen moet het middel zijn om de loonen te drukken; het winstpeil moet worden verhoogd door vermindering van de moeilijk verkregen welvaart der arbeiders. Scherper dan ooit zal onze waakzaamheid moeten zijn.

Wettelijke regeling der werkloosheid is in voorbereiding. Deze voorbereiding moet nu afgelopen zijn. De eisch is urgent! Wij hebben te zorgen, dat de wettelijke grondslag voor een regeling is gelegd, vóór de ramp losbreekt! (*Applaus.*)

De agrarische crisis woedt in volle hevigheid. Deze crisis, die als een internationaal verschijnsel te beschouwen is, begon reeds vroeger, omstreeks 1920. Zij begon, toen de landbouw zijn gedurende den oorlog ingekrompen productie herstelde, terwijl in de verarmde wereld voor de toenemende productie geen afzet kon worden gevonden.

Onverbruikte oogst, toch voedselgebrek.

Het meelverbruik heeft, door verminderde koopkracht en door eenige andere oorzaken een groote vermindering ondergaan. Per hoofd wordt in Duitschland en Engeland 10 pCt. minder gebruikt en in Amerika 12—15 pCt. minder dan voor den oorlog. Tegelijkertijd zijn de tarwe-oogsten gestegen met 6 pCt. In alle groote export-landen bleef veel van den oogst onverbruikt over. Dit bedroeg in 1925 en 1926 telkens 4 millioenen ton, in 1927 6 millioenen ton en in 1928 10 millioenen ton tarwe.

Was er dan aan voedsel geen behoefte? In China woedt de hongersnood! Bij 80 pCt. van de sterfgevallen in de geteisterde streken is de doodsoorzaak voedselgebrek. Ook in Rusland heerscht voedseltekort. In andere landen komen duizenden voedsel tekort. En de wereld stikt in den oogst! In een goed-

geordende wereld zou de oogst-rijkdom een zegen zijn; in het kapitalisme is deze overvloed een ramp.

De marktprijs is ingestort. De klein-handelsprijzen dalen echter niet zoo snel, zoodat de gebruikers niet voldoende profiteeren. De kleinhandel volgt de daling slechts op een afstand.

De boer komt in de grootste ellende. Nu wreekt zich de jacht naar het land. De vrees voor bestaans-onzekerheid, voert de boeren tot hevige concurrentie. De kleinen jagen naar landbezit en de groote eigenaren versnipperen hun bezit om de kleine landhongerigen gelegenheid te geven den pacht- en den koop-prijs omhoog te jagen.

Onder den invloed van de gunstige oorlogsjaren hebben de boeren tegen elkaar opgeboden, zoodat landprijzen en pachten tot fabelachtige hoogten stegen. Met uitputting van vrouw en kinderen trachten de kleine boeren een „zelfstandig” bestaan te krijgen, dat echter een bestaan van slavernij is.

Nu storten de marktprijzen der producten in en zijn de boeren in nood. Geld voor pacht, hypotheek, belasting, meststoffen, zaaigoed in het gezin ontbreekt, verarming en ondergang dreigen. Met de uiterste inspanning gelukt het den landarbeiders om hun loonen iets omhoog te wringen en nòg zijn zij de meest uitgebuite proletariërs. En thans komt de landbouwcrisis, die de geringe voordeelen ongedaan maakt. Ook in het eind der vorige eeuw heerschte zulk een crisis, die de verarmde landarbeiders naar de fabriekssteden dreef. De huidige crisis zal waarschijnlijk niet minder hevig zijn.

Geen protectie.

Zijn er nu maatregelen te nemen? Niemand weet afdoende maatregelen aan te wijzen. Protectie kan niet baten. Verhooging van invoerrechten zou funest zijn. Onze nijverheid en land- en tuinbouw kunnen zwaarder door het buitenland gekwetst worden dan wij het het buitenland kunnen doen.

Wij mogen van geluk spreken, dat de heer Colijn van protectionisme bekeerd schijnt te zijn. Dit is toch een goed resultaat van den Volkenbond! (*Applaus.*)

In de Tweede Kamer zal nu wel geen meerderheid voor protectie gevonden worden.

Maar wat dan?

De pachtwet van Kan onbeholpen.

Pachtwetgeving kan eenige verlichting geven, doch dan moet zij beter zijn dan het wetsontwerp van den heer Kan, dat slechts een erkenning van eenige goede beginselen in zich heeft. Doch het is oppervlakkig en onbeholpen. Het remissie-recht wordt onvoldoende geregeld, evenals het continuatie-recht. Ook het recht op vergoeding voor aangebrachte verbeteringen is onvoldoende. De pachtcommissies missen dwingende en beslissende bevoegdheid. Bij de bepaling der pachtsom speelt het woord van de pacht-commissie geen rol van betekenis. Maar hoe onvoldoende ook, zelfs tegen dit ontwerp komt oppositie van de grondeigenaren. Men stelt het voor als een moordenden aanslag op den eigendom. De grondeigenaren zijn in actie, de landbou-

wers zelf echter niet. Doch ook de laatsten moeten in beweging komen om de beginselen goed te doen uitwerken!

Andere maatregelen, die te nemen zijn, bestaan uit tegemoetkoming van den Staat bij credietverschaffing. Waarom wel stoomvaartmaatschappijen en niet de landbouw? (*Applaus.*)

De Staat kan de belastingbetaling verlichten. Dit geld moet worden gevonden. De Staat kan beter schulden maken, dan dat de geheele landbouwende bevolking onder de schuld raakt. (*Bijval.*)

De verwachtingen der Staatsinkomsten zijn verre overtroffen. De raming wordt met millioenen overschreden.

Doch dit alles zijn slechts kleine middelen. Afdoende kunnen zij niet zijn, doch zij mogen daarom niet worden nagelaten. Wij strijden voor verschillende andere maatregelen, waarvan wij weten, dat zij niet voldoende zijn. Afdoende oplossing geeft slechts het socialisme. Wij strijden niettemin voor verlichting der lasten in het heden.

Socialisatie!

Socialisatie van den bodem kan slechts uitkomst brengen. Wij weten, dat wij hiermee voorzichtig moeten zijn. De landbouw is een teer bedrijf. Ruwe en roekelooze experimenten, zooals in Rusland ondernomen worden, staan wij niet voor. Behoedzame geleidelijkheid is een eisch. Maar toch moeten wij strijden voor grondsocialisatie, opdat de bodem wordt onttrokken aan de speculatie en aan de concurrenten van de veel te groote vraag tegenover het beperkte aanbod.

Opheffing van den grondwoeker, geen zwaardere lasten op den landbouw dan met de welvaart der bevolking vereenigbaar is!

Wij zullen in deze crisis ons doel niet bereiken, doch wel is de tijd rijp om de oogen der boeren te openen. (*Applaus.*)

De Zuiderzee-polders.

Voorkomen moet worden, dat de huidige euvelen zich zullen voor doen in de toekomstige Zuiderzee-polders. Deze zijn staats-eigendom en moeten staats-eigendom *blijven!* (*Donderend applaus.*) De exploitatie-wijze moet geschieden volgens het inzicht der wetenschaps-menschen. Modelhoeven moeten daar verrijzen. Dan zal er een gunstige invloed uitgaan op het overige landbouwgebied.

Voor een zegevierende actie schieten krachten van de landbouwers te kort. Hun ontbreekt ook de noodige scholing. *Wij*, de Arbeiderspartij, roepen de landbouwers op tot den strijd met ons. Wij willen alles voor hun verheffing doen. Laten zij gereed staan voor dezen strijd, die een blijde toekomst kan doen aanbrennen! (*Applaus.*) In het begin der vorige eeuw betwijfelden de economen of de aarde wel bij machte zou zijn, de menschheid te blijven voeden. Beperking van bevolking leek onverbiddeijk. Een eeuw later staan wij voor een geheel ander aspect. Europa werd in de 19e eeuw twee-en-een-half maal zoo talrijk aan inwoners. De aarde verdrievoudigde haar bevolking. Toch hoeven wij voor de toekomst geen voedselgebrek te vreezen. De

mogelijkheden om voedsel voort te brengen nemen sneller toe dan de bevolking. Malthus' sombere voorspellingen behoeven niet in vervulling te gaan. De nieuwe techniek en wetenschap verhoogden steeds meer de productiviteit. Thans reeds nemen de tarwe-oogsten aanmerkelijk sneller toe dan de bevolking.

Maar toch wordt van de nieuwe mogelijkheid slechts een gebrekkig gebruik gemaakt. Rusland heeft voor de wereldvoorziening geringe beteekenis. Het komt zèlf te kort. Wordt daar eenmaal de productie hersteld, dan komt er een reusachtige voedsel-hoeveelheid los.

De aarde is gul genoeg!

Ook elders worden vele tienduizenden hectaren op achterlijke wijze bebouwd. Groote gebieden liggen nog ongebruikt. Als thans van overbevolking gesproken wordt, is niet de aarde in gebreke, doch staat het productiestelsel schuldig. (*Instemming.*) De aarde is gul genoeg, de wetenschap steunt de productie, er zijn arbeidskrachten in overvloed. Zij zijn werkloos of worden misbruikt in tal van verspillende bedrijven, die met elke economie den spot drijven. Als wij eens van al die mogelijkheden gebruik maakten, als wij eens al die arbeidskrachten voor de menschheid aanwendden, dan zouden de welvaart en de vrede komen, waarnaar wij hunkeren.

Het is deze tegenstelling, waaruit het socialisme zijn kracht put. Een tegenstelling tusschen de tegenwoordige werkelijkheid en de nieuwe mogelijkheid, die zich in klassen-tegenstellingen uitdrukt.

Nog is het besef dier mogelijkheid niet tot alle arbeiders doorgedrongen. Werken wij aan de propageering daarvan! In tijden van malaise en schijnbaar politieken stilstand hebben wij de arbeiders tot de groote dingen te bewegen!

Voor dit schoone vooruitzicht van welvaart, vrede en beschaving hebben wij hun de oogen te openen. Het socialisme was eens een droom, omdat de economische mogelijkheden ontbraken en de macht ontbrak die het verwezenlijken kon. Zoo was het een eeuw geleden. Deze droom van vroeger is een naderende werkelijkheid geworden. De ontwikkeling van het economische leven heeft tastbare mogelijkheden gebracht en het groeiende en zich verheffende proletariaat is de drager van het ideaal geworden.

Anderen zien dit met angst, doch wij met vreugde. Wij willen sneller gaan, doch de wrijving wordt grooter.

En toch weten wij zeker, dat wij ondanks allen tegenstand ons doel zullen bereiken.

Met dit groote vertrouwen, dat de milde troost is voor onze ouden van dagen, de forsche kracht van onze mannen en vrouwen, die staan in de volheid van het zware leven, de schoone glans over onze veelbelovende jeugd — met dit groote vertrouwen banen wij ons den weg door kleine en groote moeilijkheden, door crisis en verarring, en zullen wij zegevieren over den wassenden weerstand!

(Staande brengt het Congres Albarda een ovalie. Geestdriftig zingt men den Socialistenmarsch.)

De resolutie aangenomen.

OUDEGEEST stelt voor nu de resolutie van het P.B. in zake de landbouwcrisis aan te nemen. Aldus geschiedt met daverend applaus.

De resolutie luidt :

Het Congres,

„Overwegende, dat de misstanden en wanverhoudingen in den land- en tuinbouw door de heerschende crisis in het akkerbouwbedrijf slechts met grooter scherpste aan het licht worden gebracht ;

dat naast andere omstandigheden met name de opdrijving van den grondprijs ver boven de werkelijke gebruikswaarde daarvoor aansprakelijk gesteld moet worden ;

dat de grondwoeker de werkers op het land ook in normale jaren van de vruchten van hun arbeid berooft ;

dat wanneer ook de opbrengst van volgende oogsten beneden de door hypotheekrente en pacht overmatig opgevoerde productiekosten blijven, de overgrootste meerderheid der niet-bezittende boeren te gronde gaat en de ontwrichting van het landbouwbedrijf de arbeiders ten plattelande aan werkloosheid en feller loon-druk prijs geeft ;

is van oordeel, dat de socialisatie (het in eigendom van de gemeenschap brengen) van den grond het eenig middel is om duurzaam gezonde bedrijfsverhoudingen en opheffing van den grondwoeker te verkrijgen

en dat alleen door krachtig ingrijpen van regeering en wetgever aan de ernstige gevolgen van de thans ingetreden malaise en den ook in normale jaren te zwaren druk op de bedrijven kan worden ontkomen ;

roept daarom landgebruikers en landarbeiders op tot een actie voor een pachtwetgeving,

die ter voorbereiding van de socialisatie den grondwoeker be-teugelt,

die het algemeen bedrijfsrisico mede en in de eerste plaats afwentelt op het grondkapitaal en anderzijds den landgebruikers bestaans- en bedrijfszekerheid geeft

en vordert daarnaast, dat de ten gevolge van de malaise met den ondergang bedreigde boeren door opschorting van belastingen en credieten worden gesteund,

en de door deze crisis verwekte werkloosheid in het landbouwbedrijf wordt ondervangen, door uitvoering van productieve werken onder normale loons- en andere arbeidsvoorwaarden.”

Telegram van Troelstra.

Telegrammen zijn ingekomen van het Congres van den Straatmakersbond, van Stokvis, die op weg is naar Indië (*applaus*) en het volgende telegram van Troelstra :

„Met dank voor telegram van Congres spreek ik den wensch uit, dat dit tot verderen bloei der Partij moge bijdragen. Mijn gedachten zijn bij u.”

Na de voorlezing volgt een langdurig applaus.

Het telegram van Stokvis luidt :

„Vaar met stevigen bries in vasten koers. Vensch Congres hartelijk hetzelfde.”

Misverstaan.

EDUARD DE JONG (Amsterdam I) verklaart, dat de critiek van Amsterdam op de Arbeiderspers is misverstaan. Wij hebben groote waardeering voor het verrichte werk en begrijpen de moeilijkheid te voldoen aan de twee eischen, een massa-krant en een soc.-dem. politiek partij-orgaan te geven. Maar men moet ons het recht gunnen om als naar onze meening in de een of andere richting te ver gegaan wordt, daarop te wijzen. De federatie Amsterdam zal met kracht strijden voor onze pers.

De jaarverslagen worden aangenomen, waardoor het beleid van het P.B. is goedgekeurd.

Daniël in den leeuwenkuil.

SCHMIDT (Amsterdam VI) met applaus begroet, is verheugd, dat Albarda bij 't begin van zijn tweede rede de juistheid van spr.'s cijfers erkende en hij houdt vol, dat zijn cijfers de eenige reële grondslag kunnen zijn voor beschouwingen over den verkiezingsuitslag.

OUDEGEEST kan verder geen discussie toelaten.

SCHMIDT zegt, dat bij sommige afgevaardigden de meening leeft, dat hij in het Partijbestuur gekozen is om daar ter aarde te worden besteld. (*Groote vroolijkheid.*)

VLIEGEN: Om woorden in daden om te zetten.

SCHMIDT: Anderen hebben de situatie vergeleken met Daniël in den leeuwenkuil. Hij laat zich niet begraven, maar neemt aan, dat men hem in het P.B. gekozen heeft om hem gelegenheid te geven zijn standpunt nog duidelijker en beter te verdedigen dan te voren. (*Luid applaus.*)

OUDEGEEST constateert dat de bijbelsche leeuwen al lang dood zijn, maar dat de Daniëls nog bestaan. (*Vroolijkheid.*)

De voorstellen.

Aan de orde zijn thans de voorstellen.

Wat het voorstel-Bussum betreft in zake de propaganda onder de confessioneele organisaties, kan het P.B. niet toegeven, dat die propaganda gefaald heeft, en evenmin dat kwetsende uitlatingen opzettelijk zijn gedaan.

Wij zeggen toe bij de propaganda de grootste voorzichtigheid in acht te zullen nemen.

BUSSUM gaat hiermee accoord.

Over het voorstel-Den Haag V in zake het werkloosheidsvraagstuk zegt OUDEGEEST, dat van deze zijde overal krachtig wordt opgetreden. Er kan echter in den Algemeenen Raad nog eens over worden gesproken. Wat verstaat Den Haag onder scherpen strijd?

REULE (Den Haag V): Dit punt bedoelde het vraagstuk

onder de aandacht van het Congres te brengen. Doordat het niet werd gelanceerd bij de verkiezingen en niet wordt gedemonstreerd op 1 Mei en bij de September-demonstraties, geeft het den schijn, dat het voor de S.D.A.P. minder urgent zou zijn geworden. Maar spreker kan genoeg nemen met hetgeen door Albarda over dit vraagstuk is gezegd.

De VOORZITTER stelt voor, om de voorstellen over de landbouwcrisis en de propaganda op het platteland van de agenda af te voeren in verband met het feit, dat hieraan de volle aandacht gewijd wordt.

VAN DAM (Winterswijk) meent, dat er nog wel het een en ander te wenschen overblijft. Van het exportvraagstuk is b.v. niet voldoende nota genomen. Ook *Het Volk* wijdt niet voldoende aandacht aan plattelandsbelangen.

ANKERSMIT (*Het Volk*) begrijpt deze klacht niet na de prachtige serie artikelen van Matthijsen.

VAN DAM: Dat is vier jaren te laat.

ANKERSMIT: Dus voor de acute landbouwcrisis hadden wij er reeds over moeten schrijven! Maar er is ook vroeger voldoende aandacht aan landbouw-vraagstukken geschonken.

Spr. herinnert aan de brochure van Sikkens over het vraagstuk van den export van varkens en varkensvleesch, waarover deze te voren ook in de krant geschreven had. De geoefende critiek wijst spr. zoowel wat de krant als het P.B. betreft, krachtig af. (*Applaus.*)

VELZEL (Kampen) vindt de artikelen van Matthijsen te moeilijk.

Een voorstel van orde om nu te behandelen het geschil tusschen het P.B. en de Ver. van Gemeenteraadsleden wordt verworpen.

OUDEGEEST verzoekt Beverwijk het voorstel in zake een landelijke betooging terug te nemen. Het is op het oogenblik onuitvoerbaar. Het voorstel wordt teruggenomen.

Het is onmogelijk, zooals Huizum wil, maandelijksche manifesten uit te geven. Het voorstel wordt teruggenomen.

In zake het voorstel-Zaandam (realistische ontwapeningsprenten) verzoekt spr. in deze de zaak over te laten aan het P.B. Aldus besloten.

Het voorstel-Amstelveen (onderzoek naar den uitslag der verkiezingen) wordt teruggenomen, evenals de motie van Amsterdam VI en andere op dit onderwerp betrekking hebbende voorstellen.

De voorstellen in zake de S.A.I. worden in handen gesteld van de gedelegeerden in de S.A.I.

Het voorstel-Utrecht III in zake coalitiepolitiek wordt ingetrokken, evenals de voorstellen in zake het absenteïsme.

Wat den zendtijd betreft (voorstel-Oosterbeek) kunnen wij de actie gerust aan de V.A.R.A. overlaten. Het voorstel wordt ingetrokken.

Wat het voorstel-Krommenie betreft (persoonlijke dienstweigering) merkt OUDEGEEST op, dat het Militair Rapport door het Congres in 1926 aangenomen, deze zaak behandelt. Er is geen reden, hierop thans terug te komen.

Het voorstel-Krommenie wordt ingetrokken.

Er is een reeks van voorstellen betreffende *De Arbeiderspers*, waarvan de meeste wenschelijkheden inhouden.

OUDEGEEST meent, dat wij voorloopig rust moeten hebben, opdat de uitbouw der pers kan voortgaan. De voorstellen worden in handen gesteld der redacties om daarmee rekening te houden.

VAN ASPEREN (Haarlem II) neemt het voorstel in zake een organisatie-weekblad terug, in verband met de mededeeling van Oudegeest, dat *De Arbeiderspers* voor de tot standkoming van het nieuwe gebouw, geen uitbreiding toelaat, maar vraagt een onderzoek naar de mogelijkheid om de partijdiscussies alle onder verantwoordelijkheid van het P.B. te brengen.

OUDEGEEST zegt toe, dat dit in het P.B. onder de oogen zal worden gezien.

Betreffende het voorstel-Bennebroek—Vogelenzang (gratis abonnement voor werkloozen) merkt de VOORZITTER op, dat het beste is om zoiets plaatselijk te organiseeren. Bij centrale organisatie komen wij voor onoplosbare moeilijkheden. Als Bennebroek een oplossing weet, laat zij dit met de directie behandelen. Het voorstel wordt ingetrokken.

Over de orde.

OUDEGEEST stelt voor, om thans het cumulatie-vraagstuk te bespreken.

EDUARD POLAK verklaart, dat de verhouding tusschen Partij en Vereeniging van Gemeenteraadsleden uiterst belangrijk is. Doch zij kan beter in den Partijraad worden behandeld dan in een verlopend Congres. Doch dan moet, totdat de zaak in den Partijraad is behandeld, de verhouding blijven zooals zij op het oogenblik is.

Met groote meerderheid wordt besloten het cumulatie-rapport thans te behandelen.

Cumulatie van functies.

Het voorstel der commissie in behandeling.

Aan de orde is het rapport van de commissie in zake cumulatie van functies, met het volgende door het P.B. overgenomen voorstel:

1. Het Congres verklaart onvereenigbaar:
 - a. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het burgemeesterschap;
 - b. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het wethouderschap van een gemeente met meer dan 30.000 inwoners en van kleinere gemeenten, die op grooten afstand van Den Haag gelegen zijn;
 - c. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten.
2. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd van de in punt 1 genoemde verbodsbepalingen tijdelijke afwijking toe te staan, b.v. voor den duur van een loopende zittingsperiode.
3. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd om maat-

regelen te nemen tegen iedere andere combinatie van functies, die naar zijn meening kan leiden tot schade in de vervulling van een der ambten.

4. Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit van het maken van regelingen in de publiekrechtelijke lichamen, waarbij pensioenen, verkregen uit de vervulling van een openbaar ambt, worden beperkt, indien zij samen met andere pensioenen of salarissen uit openbare ambten een bepaalde grens overschrijden.

Toelichting van Drees.

DREES (voorzitter van de cumulatie-commissie) licht als rapporteur het rapport en het voorstel der commissie toe. Over de behandelde punten bestond in de commissie, evenals in de Partij, veel meningsverschil.

Het rapport is een compromis, waarmee aan de verschillende opvattingen voldoende recht gedaan is. Daarom adviseert spr. het Congres om de conclusie aan te nemen.

De commissie ontraadt ten sterkste het stellen van een leeftijdsgrens voor het bekleeden van openbare functies. Het is hier een geheel andere kwestie dan bij ambtenaren. De Partij heeft zich rekenschap te geven van de beteekenis van het werk der oudere partijgenooten. Had Wibaut, omdat hij 70 jaar was, nu geen wethouder van Amsterdam moeten worden, toen de burgerlijke partijen het bijtje er bij neerlegden? Dat zou toch dwaasheid geweest zijn. (*Applaus.*) Niemand zou toch willen, dat Vliegen geen Kamercandidaat zou zijn voor de Zuidelijke provinciën; hij verricht immers voortreffelijk werk. (*Applaus.*)

Laat men zich bij elk geval van de omstandigheden nauwkeurig rekenschap geven. Er is geen sprake van, dat onze bejaarde partijgenooten hun werk niet meer zouden aan kunnen. Doch terwijl in het begin allen jong in de beweging begonnen zijn, is het mogelijk, dat langzamerhand oudere partijgenooten wel wat sterk hun stempel zullen drukken op den arbeid van de Partij, terwijl de jongeren hun activiteit niet kunnen ontplooiën. Dat doet zich vooral voor als veel functies in één persoon worden vereenigd (cumulatie). Daarbij is niet enkel aan de bezoldigde functies te denken.

Jongeren in het werk betrokken.

Het is gewenscht om de spits van de Partij niet met werk te overladen en de mogelijkheid te bezien om jongere partijgenooten in het werk te betrekken. En dat kan ook voor de oudere partijgenooten aanleiding zijn een deel van hun werk af te staan. Dan kunnen anderen zich ook inwerken en ervaring opdoen.

Dat jongeren in de beweging goed werk kunnen doen, zien wij aan de V.A.R.A.

Bij de cumulatie van functies denkt men gewoonlijk eerst aan de Kamerleden. Spr. komt op tegen de voorstelling, dat het den Kamerleden er om te doen zou zijn, een aantal betaalde betrekkingen in zich te vereenigen. Vooral moet worden opgekomen tegen de voorstelling van de burgerlijke pers, dat enkele onzer vooraanstaanden door cumulatie van functies in weelde zouden leven.

Niettemin kan cumulatie tot bezwaren aanleiding geven, al kunnen wij ze dikwijls niet missen. De Kamerfractie zou verarmen, wanneer we daarin niet konden opnemen partijgenooten, die andere belangrijke functies vervullen, publieke functies zoowel als functies in de beweging. De commissie heeft echter, blijkens het voorstel, gemeend, de onverenigbaarheid van functies te moeten uitbreiden.

Tijdelijke afwijkingen.

De commissie heeft bedoeld, dat de enkele bestaande gevallen van samenvoeging (twee burgemeesters en twee gedeputeerden) onder het nieuwe besluit niet zullen vallen. De nieuwe regelen zullen dus gelden voor de toekomst. Tijdelijke afwijkingen moeten echter in het belang der Partij geoorloofd zijn.

Ten onrechte koppelt men de kwestie van hooge salarissen uit publieke functies vast aan cumulatie van functies. De commissie meent, dat het niet op den weg der Partij ligt, om voor te schrijven dat het genotene uit publieke functies boven een zeker bedrag in de Partijkas moet worden betaald. Hoe wenscht men zich dan te stellen tegenover partijgenooten, die een hoog bezoldigde overheidsbetrekking vervullen of vermogen hebben. Dit zou een groote ongelijkheid scheppen.

Men moet er toch ook rekening mee houden, dat iemand, die twee bezoldigde openbare ambten bekleedt, daaraan vrijwel zijn geheele leven besteedt. Bovendien is de maatstaf altijd betrekkelijk. Een grens van f 6000 per jaar, welke sommigen zouden willen stellen, is b.v. in het oog van landarbeiders allicht nog fantastisch hoog. Er wordt trouwens door verschillende functionarissen een groote offervaardigheid betoond. Eén der wethouders doet b.v. zijn wethouderssalaris geheel ten goede komen aan de arbeidersbeweging.

Wat de commissie wel wenscht is, dat de openbare kassen niet noodeloos op kosten worden gejaagd. Spr. wijst er op, dat de burgerlijke pers zich vroeger nooit aan de cumulatie van bedragen uit openbare kassen heeft geërgerd. Maar nu het de arbeidersklasse geldt, maakt zij plotseling alarm. Vooral ten opzichte van pensioenen is het echter wel wenschelijk, dat de openbare lichamen zelf ongewenschte toestanden voorkomen.

BONGER: Dan moet wetswijziging plaats vinden!

DREES: In die richting kunnen wij werken. Sommige pensioenen dienen het karakter van wachtgeld te hebben. Er zijn regelingen, waarbij het blijvende pensioen uit een openbaar ambt pas op 60-jarigen of 65-jarigen leeftijd wordt gegeven. Doch dit alles is geheel een kwestie van de openbare lichamen zelf.

Ten slotte bespreekt Drees even kort de ingediende voorstellen en beveelt aanneming van de voorstellen der commissie aan. (*Applaus.*)

Bonger over de oorzaak.

Prof. W. BONGER heeft het rapport een enkele maal met instemming, vaak met verbazing en soms met ergernis gelezen.

De instemming betref de waarheden als koeien.

Verbaasd heeft spr. zich over het niet vermelden van de oorzaak der cumulatie. Deze oorzaak is, dat wij voor de moeilijke plaatsen niet voldoende menschen hebben. Dit is de meening van alle vooraanstaanden. Het lijkt wel, of de S.D.A.P. uit op zetels beluste oude heeren bestaat. Dit is onjuist. Spr. is ook overladen met functies en toch verzoekt men hem steeds weer een plaats te bezetten. In de vakbeweging is het ook ongehoord moeilijk om geschikte menschen te krijgen. Zoo is de werkelijkheid, die men niet moet verdoezelen. Men is niet voor zijn plezier overladen.

ALBARDA: Hun gezinnen zouden ook graag anders willen!

BONGER: Men heeft soms geen tijd om de stukken behoorlijk te bestudeeren.

De heele cumulatie-kwestie is onmiddellijk opgelost, als de goede krachten gevonden worden.

Waarom levert de jongere generatie mindere krachten op? O.a. door het zooveel verbeterde onderwijs, waardoor de goede krachten uit de arbeiders naar middelbare en hoogere onderwijsinstituten gaan en vaak voor de beweging verloren raken.

Het is sentimenteetele onzin, als men beweert, dat het den jongeren zoo moeilijk gemaakt wordt.

De jeugd leeft in de fantasie en denkt, dat alles makkelijk is. Maar later merkt zij, dat de oude sokken nog zoo gek niet zijn. (*Vroolijkheid.*) Groenloopen moet iedereen, in dien zin dat men den overgang moet doormaken van de jeugd naar de volwassenheid. Dan splitsen zich de karakters. Sommigen erkennen ongelijk en anderen raken hun jeugd niet kwijt en voelen zich achtergesteld. Het kweken van leiders is heel iets anders dan arbeidersontwikkeling. Dit is niet voldoende om knappe menschen te vormen. Hoe zijn onze oudere menschen groot geworden? Zij hebben hard gewerkt voor zichzelf. Met het volgen van cursussen komt men er niet.

Het moet den a.s. leiders niet al te gemakkelijk gemaakt worden. Toen spr. in de S.D.A.P. kwam, is hij ook niet in de watten gepakt en is hij niet bij zijn voornaam genoemd. (*Vreugde.*)

De studenten houden ook al congressen en vormen een commissie om het hooger onderwijs te democratiseren. Als ik het goed begriip worden de professoren overbodig. Het wordt een soort Montessori-school. (*Gelach.*) De socialistische studenten hebben wat anders te doen. Zij moeten hard werken en zich voorbereiden om een goed socialist te worden.

Wij stellen de jongeren niet achteraf. Een man als dr. Tinbergen kwam dadelijk in de redactie van *De Socialistische Gids*. De jeugd is de toekomst, doch niet het heden! (*Instemming.*) Wij kunnen niet beginnen met crediet-benoemingen.

Laten de studenten eens doodgewoon naar hun afdeelingvergaderingen gaan en eens probeeren een verstandige opmerking te maken. Dan zitten ze meteen in het bestuur! (*Groote vroolijkheid.*)

Geen massa-verschijnsel.

Laat men niet spreken van cumulatie van bezoldigde functies! Het lijkt wel of het hier een massa-verschijnsel betreft en dat is

niet waar! Velen onzer zouden veel meer verdienen, als zij de arbeidersbeweging niet gezocht hadden. En de adressen dezer menschen weet men te vinden, als er geld noodig is. Het is gênant om over deze kwesties in het openbaar te spreken. (*Applaus.*) Spreker's conclusie is, dat het rapport, behoudens den pensioen-passus, in de prullemand kan! (*Bijval.*)

Stemmen voor en tegen de rede van Bongcr.

BUIS (Vlaardingen) is het met Bongcr's conclusie niet eens. Met het grootste gedeelte van zijn betoog echter wel. Spr.'s afdeeling bestaat voor 95 pCt. uit transportarbeiders, visschers en fabrieksarbeiders, onder wie telkens de vraag opkomt, of het niet om het opvoeren van inkomsten gaat. Spr. is hier altijd sterk tegen op gekomen. Verschillende partijgenooten hebben onbezoldigde functies, die daarbij zooveel ervaring hebben opgedaan, dat zij voor een bezoldigde functie in aanmerking kunnen komen. Spr. kan zich niet indenken, dat er in Zuid-Holland en Noord-Holland geen anderen gedeputeerde te vinden is dan de Kamerleden Schaper en Gerhard. Het is ook niet goed, dat een burgemeester door Kamerlidmaatschap in beslag wordt genomen. Heel Nederland kijkt naar onze burgemeesters. Deze functie eischt een heelen man. Men moet ook den schijn vermijden.

Reeds voor de thans zittenden moet het cumulatierapport van toepassing zijn.

Het absenteïsme der fractie.

DE WIT (Delfzijl) bestrijdt Bongcr eveneens. Als er zoo weinig geschikte jongeren zijn, moeten wij dan over eenigen tijd heelemaal zonder functionarissen zitten? Onze huidige functionarissen hadden in het begin ook niet hun bekwaamheid van thans.

Het is ook verkeerd, als een bezoldigde functionaris veel particulier werk doet. Spreker citeert een Kamerlid, dat dit in *De Soc. Gids* toegaf en van meening was, dat het Kamerlidmaatschap den geheelen mensch eischt.

Het absenteïsme van onze partij in de laatste parlementaire periode is aanzienlijk geweest. De presentielijsten bevatten in den regel veel meer namen dan er leden bij een stemming aanwezig zijn. Bij 36 stemmingen van September '29 tot 20 Maart 1930, zijn gemiddeld zeven onzer Kamerleden afwezig geweest. Hiervan hadden er twee een geldig excuus: 75 procent onzer menschen was slechts aanwezig. Soms waren dertien leden bij een stemming afwezig. Eén Kamerlid heeft 28 van de 36 stemmingen niet bijgewoond. Anderen misten 18 en 20 stemmingen. Er zijn er ook, die nooit ontbreken. Onze Kamerleden met een dubbele functie waren niet het meest afwezig, maar het cijfer, dat hun absentie aangeeft, gaat toch boven dat van het gemiddelde der fractie uit. De commissie keurt het goed, dat Kamerleden een bezoldigde functie in de vakbeweging blijven bekleeden, hetgeen spr., behoudens voor den voorzitter van 't N.V.V., verkeerd acht.

De commissie moet verder werken om deze kwestie nog eens ernstig onder oogen te zien. Men zegge niet, dat de Partij dit in eigen hand heeft. Dit is alleen in theorie juist. Ook moet men maatregelen nemen tegen het particuliere werk van Kamerleden.

Laten we den moed hebben om enkele nieuwe menschen aan te stellen! (*Applaus.*)

Onvoldoende gegevens.

DE ZWART (Den Helder) sluit zich in hoofdzaak bij Bonger aan, zij het gedeeltelijk uit andere overwegingen. Het is echter niet de vraag, of er wel voldoende krachten zijn, maar of de combinatie van functies heeft geleid tot een minder goede behartiging van het partijbelang. En te dien aanzien geeft het rapport weinig mededeelingen.

En toch alleen op grond van feitelijke gegevens, waarmede kan worden aangetoond dat door betrokkenen niet naar behooren hun taak was vervuld, ware het z.i. geoorloofd om voorstellen te doen, als thans ter goedkeuring worden aangeboden. Dat tekort aan feitelijke gegevens wordt ter dege gevoeld, dit bewijst het door De Wit verrichte onderzoek. De door hem getrokken conclusies zijn niet het resultaat van objectief onderzoek, want de cijfers van De Wit betreffen een te kort tijdsbestek en worden niet vergeleken bij den vroegeren toestand, toen er van cumulatie nog geen sprake was. Voorts is hij uitgetrokken om een stok te zoeken om te slaan naar dengeen, bij wien oopenhooping van functies zou zijn te constateeren, en hij komt tot de ontdekking, dat niet dáár, maar bij de samenvoeging der functies van Kamerlidmaatschap-, bezoldigd bestuurder het grootste aantal niet-aanwezigen worden aangetroffen.

In plaats dat De Wit nu zegt, dat zijn gegevens onvoldoende aanwijzingen bevatten, om de oopenhooping van openbare functies te verbieden, wenscht hij het verbod uit te strekken tot de samenvoeging van het Kamerlidmaatschap met bezoldigd bestuurder van een vakbond. Het vraagstuk betreft ook niet de vereeniging van het Kamerlidmaatschap met het bezoldigde bestuurdersambt. De bespreking hiervan is vooral niet wenschelijk, nu de regeering bestuurders van vakbonden van gemeentepersoneel wil verbieden raadslid te zijn.

ANKERSMIT: Dat geschiedt uit geheel andere overwegingen!

DE ZWART: . . . Volkomen juist. Doch wij wenschen de bezoldigde bestuurders in de Kamer terwille van de zaakkundige voorlichting. Daarom streeft mede ook de vakbeweging naar het contact met de partij, om die voorlichting ten behoeve van het algemeen belang te kunnen verschaffen. Indien nu De Wit betoogt, dat wij hetzelfde kunnen bereiken met *onbezoldigde* bestuurders, dan is dit in de lijn der reactie, die de *bezoldigden* uit de openbare functies willen weren. Spreker meent dan ook dat De Wit's houding in strijd is met het contact, dat wij met de vakbeweging wenschen.

De conclusies kweeken, omdat deze niet consequent worden getrokken, ontevredenheid onder partijgenooten. Door delegatie van bevoegdheid aan den Partijraad wordt straks de mogelijk-

heid geschapen, dat deze de eene partijgenoot toestaat, wat door het Congres voor allen is verboden, en op een aanvraag van een ander afwijzend beschikt. Gevolg: gevoel van onbillijke bejegening bij degenen, aan wie het niet wordt toegestaan. Elke p.g. wordt dan afzonderlijk gewogen. In dit verband wenscht hij te vragen: kan men menschen als Gerhard en Ter Laan soms absenteïsme verwijten?

DE WIT: Ik heb gezegd, dat zij boven het gemiddelde kwamen.

DE ZWART: De gegevens in zake het absenteïsme moeten over reeksen van jaren gaan. Indien men niet kan bewijzen, dat menschen met meerdere functies het partijbelang benadeelen, heeft het rapport der commissie geen zin.

Den Helder is dan ook tegen het voorstel der commissie, omdat de afdeeling op het standpunt staat, dat door het in het leven roepen van deze verbodsbepalingen den schijn wordt gewekt, alsof in onze partij tegen een ernstig massaal kwaad stelling moet worden genomen. Dit is geenszins het geval. Integendeel, is het de Partij zelf, die — indien noodig — corrigeerend kan handelen bij het stellen van candidaten. Zelftucht dient voor dwang te gaan.

De VOORZITTER dringt op korthed aan.

Beperking van inkomens.

OLTHOFF (Neede) verdedigt het amendement zijner afdeeling om inkomsten boven de f 6000 in de partijkas te storten. Onze functionarissen hebben hun plaats aan de beweging te danken. Het amendement zal de propaganda ten goede komen.

Leeftijdsgrens.

POST (Heerlen) wil de kwestie ook van een gevoelskant bezien. De gevoelens van de groote massa bezitloozen moeten wij ook in aanmerking nemen. De cumulatie in de afdeelingen is in het rapport te sterk naar voren gebracht. Daar gaat het volgens spr. niet hoofdzakelijk om; deze is van minder betekenis, al komt zij veelvuldig voor. De conclusies in het rapport konden scherper gesteld zijn. Bonger en Drees moeten het deel hunner rede omtrent de hooge salarissen maar eens voor een werkloozen-vergadering houden. Dan krijgen ze óók applaus.

BONGER: Ik ben niet bang voor afkeuring!

POST: De functionarissen begrijpen de mentaliteit der arbeiders niet voldoende.

Als iemand een salaris van f 6000 heeft, moet hij er geen tweede functie bij bekleeden. In deze richting gaat het voorstel-Heerlen. In de vakbeweging besnoeit men ook het salaris van den bestuurder, die Kamerlid wordt.

Als leeftijdsgrens zou spr. 65 jaar gesteld willen zien en derhalve ondersteunt hij het amendement-Zwolle.

BONGER: Is iemand dan op zijn 65ste versleten?

POST: Ik geef de meening van mijn afdeeling weer.

Vliegen had kunnen voorkomen, dat hij uit de Executieve is gezet. (*Luide protesten.*)

SUZE GROENEWEG: Wibaut is toch ouder!

POST: De partijgenooten moeten zelf zoo verstandig zijn om op een bepaalden tijd te gaan.

BOER (Gouda) betoogt, dat aanneming van het rapport veel krachten zal vrij maken voor de propaganda. Kamerleden zijn thans moeilijk als spreker te krijgen.

De bezoldigde bestuurders van vakbonden moeten ook binnen het cumulatie-verbod vallen, behalve de voorzitter van het N.V.V.

OCKELS (Lochem) verdedigt een voorstel, om partijgenooten, die een functie bekleeden met een salaris hooger dan f 6000, niet voor een nieuwe bezoldigde functie in aanmerking te doen komen. De afdeeling wil zonder meer bepaald zien de onverenigbaarheid van het Kamerlidmaatschap met het wethouderschap van een gemeente boven 30.000 zielen.

G. BOLAND (Zwolle) verdedigt het amendement-Zwolle in zake den leeftijdsgrens van 65 jaar voor Kamerleden, dankt Heerlen voor den steun en merkt op, dat, gelukkig, de afdeeling geen feiten bekend waren, waarop men het amendement kan verdedigen. De afdeeling Zwolle bedoelt dan ook geen critiek op zittende Kamerleden.

Toch acht zij het een partijbelang, dat het amendement in zake 65-jarige leeftijdsgrens wordt aangenomen op de volgende gronden:

- a. het gaat niet aan iemand boven 65 jaar nog voor 4 jaar te binden;
- b. de partij mag een dergelijken last niet op iemands schouders leggen;
- c. de beslissing voor den Partijraad is moeilijk, daar zij slechts op subjectieve gronden kan oordeelen of iemand nog geschikt is.

Een beschamend voorstel.

SCHAPER, met applaus begroet, is het met het rapport eens en staat dus vrij en zuiver tegenover dit vraagstuk. Hij heeft reeds aangekondigd, dat hij — over 3 jaren wordt hij 65 jaar — zich bij een volgende verkiezing niet meer beschikbaar zal stellen. Het voorstel in zake de leeftijdsgrens is echter beschamend voor onze Partij. Burgerlijke partijen drijven er den spot mee en blijken te hechten aan de ervaring van de oudere leden. De anti-revolutionairen zijn trotsch op hun Heemskerk; zoo kunnen wij trotsch zijn op onzen bekwamen 72-jarigen Gerhard.

Het is eenvoudig treurig, dat er op de wijze gesproken wordt als Heerlen deed. (*Daverend applaus.*) Omdat er op 24 fractieleden twee à drie menschen op leeftijd zijn! De twee jonge ingekomen leden zijn flinke mannen, doch zouden zij zelf meenen, dat zij bekwamer zijn dan Gerhard en Vliegen? Dat is niet te gelooven. In de commissiën der Kamer wordt veel werk gedaan, waarvoor bekwaamheid en routine noodig zijn. Het zou een schandaal zijn als men het peil van onze fractie naar beneden haalt door zulke benepen politiek.

Wat het absenteïsme betreft, spr. heeft zelf jaren geleden dit scherp afgekeurd, te Arnhem b.v.; hetgeen hem door sommigen zelfs is kwalijk genomen. Sedert is er op dit gebied inderdaad verbetering ingetreden.

Stemmingen zijn echter geen volstreekte maatstaf: er zijn slechte Kamerleden, die toch bijna alle stemmingen meemaken.

SUZE GROENEWEG: Niet bij ons!

SCHAPER wijst er op, dat men wel eens zich van stemming onthoudt, terwijl men toch in de Kamer aanwezig is, omdat dit de eenige manier in de Kamer is om blanco te stemmen. Voorts moet men soms kiezen of men een dringend verzochte en aangenomen spreekbeurt om een stemming over een onbeduidende kwestie moet in den steek laten en de opgekomen honderden hoorders teleurstellen of tijdig afreizen naar de vergadering. Ook komt het voor, dat men om b.v. half zes liefst naar zijn gezin gaat, ondanks een stemming zonder wezenlijke beteekenis, terwijl dan vaak een tegenstander mede vertrekt en het resultaat dus gelijk blijft.

DE WIT (Delfzijl): Is het dan in orde met het absenteïsme van onze fractie?

SCHAPER ontkent dit en geeft toe, dat het beter kon, maar hier gaat het nu over de vraag, of dit in verband staat met de cumulatie en daaromtrent heeft De Wit zelf tegenovergestelde cijfers gegeven. Spr. zet voorts uiteen, dat hij indertijd candidaat voor Gedeputeerde in Zuid-Holland is geworden, doordat wijlen p.g. Mr. Nieboer beslist weigerde. Toen greep men op hem terug, ofschoon hij juist wegens afkeer van cumulatie Mr. Nieboer had aanbevolen. Hij heeft intusschen met deze cumulatie al zijn commissiewerk — gemeentefinanciën, winkelsluiting etc. — gedaan en meer dan eens tot twee uur in den nacht de Kamer gepresideerd.

Nu wil men ook cumulatie met een vakverenigingsfunctie weren. Moet dus nu, met ons zeevarend volk, een bekwaam deskundige op scheepvaartgebied als Brautigam geen Kamerlid blijven?

DE WIT: Hij kan onbezoldigd bestuurder van den Centralen Bond blijven.

SCHAPER: Hier komt dus de aap uit den mouw! Het gaat vooral om de bezoldiging, niet om de cumulatie. Daarop wil spr. echter thans niet ingaan. Hij is ook tegenstander van ontoelaatbare cumulatie, doch wekt op, deze kwestie van den grooten kant te bekijken. (*Luid applaus.*)

VORRINK noemt het vonnis van Bonger: dit rapport in de prullemand, een uiting van jeugdigen overmoed. Met de adviezen van Bonger in zake de vorming van aanstaande leiders is spr. het eens, maar Bonger moet zich niet verbeelden, dat hij dit ontdekt heeft. Onze jeugdorganisatie is op dit punt voortdurend actief geweest, gelijk het P.B. weet. De passus, in het rapport aan de jeugd gewijd, vond in de commissie geen meeningsverschil en ook het P.B. deelt dit standpunt.

Het contact tusschen ouderen en jongeren.

Men moet het practische partijleven beter kennen dan Bonger . . .

BONGER: Ik ken het uitstekend! (*Protesten.*)

VORRINK: Er moet in de afdeelingen een goed contact

tusschen de ouderen en de jongeren zijn. Daar helpen geen zielkundige philippica's van Bonger voor.

Op het oogenblik kunnen in de meeste afdeelingen de jongeren hun weg in de Partij vinden. Het is niet de bedoeling geweest van het rapport een tegenstelling te scheppen tusschen oud en jong in de Partij. Laat men den passus over dit punt in alle afdeelingen, waar het nog niet gebeurde, eens ter harte nemen. Het beste deel van het rapport is naar spr.'s meening de opvoedkundige strekking. Philippica's als van Bonger zijn weinig geschikt om de verhouding tusschen jong en oud te verbeteren. (*Luid applaus.*)

ALBARDA raadt tot voorzichtigheid bij het gebruik van cijfers over de stemmingen in de Kamer. Daarbij moet de politieke situatie in het oog worden gehouden. Soms is men van te voren verzekerd, dat een beslissing met groote meerderheid zal geschieden. Spannende stemmingen zijn er maar zelden. Soms kan afwezigheid meer in het belang der Partij zijn dan aanwezigheid.

De fractie zelf is er van doordrongen, dat de leden zooveel mogelijk aanwezig moeten zijn. Een der gevallen, door De Wit apart genoemd, is de afwezigheid van Brautigam door de conferentie te Genève en door huiselijke omstandigheden. Moeten nu parlamentsleden niet aan dergelijke conferenties deelnemen? Leden van andere Kamerfracties zijn voor dit werk ook dikwijls afwezig. Onze Kamerleden, die daarvoor vanzelfsprekend in aanmerking komen, moeten daarvan toch niet uitgesloten worden!

Naar de meening der fractie is het van het grootste belang, dat bestuurders van vakbonden in de Kamer worden gebracht. Hun autoriteit danken zij in de Kamer aan hun positie in de vakbeweging. De autoriteit, die Van der Waerden in de Kamer heeft, is voor een groot deel te danken aan zijn belangrijk werk in de provincie Noord-Holland. Aan uitsluitende werkzaamheid in de Kamer is trouwens het gevaar verbonden, dat het contact met de buitenwereld verloren gaat.

Denkt men, dat wij op cumulatie gesteld zijn? Voor velen van ons is het een slavenleven. Wij zouden ook wel eens een beetje ontspanning en gezinsleven willen hebben. Daarom zullen wij er ons over verheugen, wanneer het aantal dergenen, die het werk op de vooraanstaande plaatsen kunnen doen, zoo toeneemt, dat de overbelasting voor velen van ons kan eindigen. (*Luid applaus.*)

Drees antwoordt.

DREES beantwoordt namens de commissie de gemaakte opmerkingen.

Bonger heeft wat sterk de neiging om van een samengestelde kwestie, den naar zijn meening verwaarloosden kant, heel fel te belichten. De „waarheden als koeien” worden toch wel eens uit het oog verloren. Als men zorgvuldig rondziet, is er wel iemand te vinden, die een deel van het werk over zou kunnen nemen. Bonger is te pessimistisch in zake de kwaliteiten der jongeren.

BONGER: Je draait het om!

DREES: Het voorbeeld van *De Socialistische Gids* ligt geheel in de lijn van wat de commissie wenschelijk acht.

Het rapport is voorzichtig en bezadigd en geschikt om de kwestie tot een afsluiting te brengen.

Naar bewijzen van schade van Partijbelang door cumulatie is niet gezocht. Er behoeft geen aanwijsbare schade te zijn om het aannemelijk te maken, dat verdeeling van het werk over meer menschen de voorkeur verdient.

De mogelijkheid is opengelaten, dat de Partijraad uitzonderingen op de voorschriften kan toestaan.

Wat nu de bezoldigde bestuurders betreft, wijst spr. er op dat verschillende vakbonden slechts een gering bedrag aan bestuurders, die Kamerlid zijn geven. Het is toch in het belang der beweging, dat bestuurders van den Landarbeiders- of Transportarbeidersbond in de Kamer zitten. Het is niet altijd een nadeel, als een Kamerlid geroepen wordt elders werk te verrichten.

Men heeft gezegd: hoe is het standpunt der commissie voor werklozen te verdedigen? Dat zegt een man als Van Burink ook. Hoe is in dien gedachtengang, bij een vergelijking met het inkomen van werklozen de grens van f 6000 te verdedigen? Men vergeet niet, dat onze menschen vaak geldelijke offers brengen door in publieken dienst te treden. Hoofdambtenaren en partijgenooten, die in het particuliere bedrijf werken, mogen zooveel verdienen als zij willen, doch bezetters van publieke posten niet. Dit is toch te dwaas!

Spr. zou het verkeerd achten, als het Congres Bongers' advies opvolgde. De kwestie moet nu opgelost worden. Het Congres wijze dus de amendementen af en aanvaarde het rapport. (*Applaus.*)

De VOORZITTER merkt op, dat het rapport algemeene regelen stelt. De amendementen willen in bijzondere gevallen voorzien. Men reglementeere niet te veel en trekke de amendementen in.

Het rapport goedgekeurd.

Het rapport wordt met twee stemmen tegen aangenomen.

De VOORZITTER stelt voor om de kwestie van de gemeenteraadsleden, de plaatselijke raden en de overige voorstellen naar den Partijraad te verwijzen.

Indien het Congres zijn consent geeft aan het beginsel der plaatselijke raden, kan de Partijraad de regelen uitwerken. Aldus besloten.

De hoofdredacteuren der bladen worden onder applaus herbenoemd.

Albarda's rede zal als brochure worden uitgegeven, als binnen acht dagen opdracht komt uit de afdeelingen tot het drukken van 25.000 exemplaren.

Slotwoord Oudegeest.

Spr. sluit het Congres en brengt een woord van dank aan de velen, die het welslagen van het Congres bevorderden. Spr. dankt ook Hedebol voor zijn aanwezigheid, de Congres-commissie

voor haar goede zorgen, de partijgenooten, die logies verschaften, de afdeeling Groningen voor de kostelijke feestavonden en de partijgenooten, die ter demonstratie kwamen.

Wij gaan thans naar huis. Groote vraagstukken van politiek en tactiek zijn niet behandeld. Wij hebben rustig in ons eigen huis rondgekeken. Op het volgend Congres staan wij weer voor groote vraagstukken. Dit Congres heeft de inwendige organisatie versterkt en is goed geweest.

Het Congres zingt de Internationale en gaat in de beste stemming uiteen.

CONGRESBESLUITEN.

Op het 19, 20 en 21 April 1930 te Groningen gehouden Congres, werden de volgende besluiten genomen:

Tekst der resolutie van het Partijbestuur, in zake de crisis in den landbouw.

„Overwegende, dat de misstanden en wanverhoudingen in den land- en tuinbouw door de heerschende crisis in het akkerbouwbedrijf slechts met grooter scherpte aan het licht worden gebracht;

dat naast andere omstandigheden met name de opdrijving van den grondprijs ver boven de werkelijke gebruikswaarde daarvoor aansprakelijk gesteld moet worden;

dat de grondwoeker de werkers op het land ook in normale jaren van de vruchten van hun arbeid berooft;

dat wanneer ook de opbrengst van volgende oogsten beneden de door hypotheekrente en pacht overmatig opgevoerde productiekosten blijven, de overgrootte meerderheid der niet-bezittende boeren te gronde gaat en de ontwrichting van het landbouwbedrijf de arbeiders ten plattelande aan werkloosheid en feller loondruk prijsgeeft;

is van oordeel, dat de socialisatie (het in eigendom van de gemeenschap brengen) van den grond het eenige middel is om duurzaam gezonde bedrijfsverhoudingen en opheffing van den grondwoeker te verkrijgen

en dat alleen door krachtig ingrijpen van regeering en wetgever aan de ernstige gevolgen van de thans ingetreden malaise en de ook in normale jaren te zwaren druk op de bedrijven kan worden ontkomen;

roept daarom landgebruikers en landarbeiders op tot een actie voor de pachtwetgeving,

die ter voorbereiding van de socialisatie den grondwoeker beteugelt,

die het algemeen bedrijfsrisico mede en in de eerste plaats afwentelt op het grondkapitaal en anderzijds den landgebruikers bestaans- en bedrijfszekerheid geeft

en vordert daarnaast, dat de tengevolge van de malaise met den ondergang bedreigde boeren door opschorting van belastingen en credieten worden gesteund,

en de door deze crisis verwekte werkloosheid in het landbouwbedrijf wordt ondervangen door uitvoering van productieve werken onder normale loons- en andere arbeidsvoorwaarden”.

Cumulatie van functies.

1. Het Congres verklaart onverenigbaar:
 - a. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het burgemeesterschap;
 - b. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het wethouderschap van een gemeente met meer dan 30.000 inwoners en van kleine gemeenten, die op grooten afstand van Den Haag gelegen zijn;

- c. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten.
2. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd van de in punt 1 genoemde verbodsbepalingen tijdelijke afwijking toe te staan, b.v. voor den duur van een loopende zittingsperiode.
3. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd om maatregelen te nemen tegen iedere andere combinatie van functies, die naar zijn meening kan leiden tot schade in de vervulling van een der ambten.
4. Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit van het maken van regelingen in de publiekrechtelijke lichamen, waarbij pensioenen, verkregen uit de vervulling van een openbaar ambt, worden beperkt, indien zij samen met andere pensioenen of salarissen uit openbare ambten een bepaalde grens overschrijden.

Voorstellen door Congres naar Partijraad verwezen.

Het Congres verwees de volgende voorstellen ter behandeling naar den Partijraad: 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 25, 26, 32, 74, 75, 109, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134 en het nagekomen voorstel van het P.B. in zake den moreelen plicht voor partijgenooten zich aan te sluiten bij een bij het N.V.V. aangesloten vakorganisaties.

Verkiezing leden Partijbestuur.

Voor het Dagelijksch Bestuur werden herkozen: J. Oudegeest, Voorzitter; C. Woudenberg, Secretaris-Penningmeester; E. Ribbius Peletier, Secretaresse; E. Boekman, A. B. Kleerekoper en J. W. Matthijssen.

Voor het overige deel van het Partijbestuur werden herkozen: J. W. Albarda, W. Drees, Mr. D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut.

Gekozen werden: Ch. G. Cramer en P. J. Schmidt.

Hoofdredactie „Het Volk” en „Voorwaarts”.

Herbenoemd werd tot politiek hoofdredacteur van „Het Volk” J. F. Ankersmit, tot technisch hoofdredacteur IJ. G. v. d. Veen. Deze laatste werd wederom herkozen als hoofdredacteur van „Voorwaarts”.

Verkiezing Commissie van Geschillen.

Als leden der Commissie van Geschillen voor „Het Volk” werden herkozen: S. R. de Miranda, Dr. Sloos en P. Hoogland, welke laatste secretaris der Commissie is. Als plaatsvervangers: B. C. Franke, Jac. van Pareren, J. W. Sleef.

Gedelegeerden S.A.I.

Herkozen werd als gedelegeerde voor de S.A.I.: F. M. Wibaut, terwijl J. W. Albarda gekozen werd.

De Congres-agenda, nagekomen voorstellen en amendementen.

Het Partijbestuur stelt voor de volgende agenda ter behandeling op het Congres, dat Zaterdag 19, Zondag 20 en Maandag 21 April a.s. te Groningen in „De Harmonie” wordt gehouden:

1. Openingsrede van den Partijvoorzitter.
2. Mededeelingen.
3. Voorstel van de Congres-commissie in zake de voorstellen, die naar den Partijraad worden verwezen.
4. Bespreking verslagen en beleid van het Partijbestuur. (Hierbij komen in behandeling de punten 15, 16, 17, 18, 20, 23, 24 en 35 van den Beschrijvingsbrief.)
5. Bespreking verslag gedelegeerden in het bestuur van de Socialistische Arbeiders-Internationale. (Hierbij komen in behandeling de punten 19, 70, 71 en 72 van den Beschrijvingsbrief.)
6. Bespreking verslagen der Kamerfracties. (Hierbij komen in behandelingen de punten 14, 79, 87, 88, 96 en 135 van den Beschrijvingsbrief.)
7. Bespreking „Arbeiderspers” en verslag van de Commissie van Geschillen. (Hierbij komen in behandeling de punten 41 tot en met 69 van den Beschrijvingsbrief.)
8. Inleiding over den politieken en economischen toestand en bespreking resolutie P.B. — Inleider J. W. Albarda.
9. Verkiezing Partijbestuur.
10. Verkiezing Hoofdredacteuren.
11. Verkiezing Commissie van Geschillen.
12. Verkiezing van twee leden in de Executieve van de S.A.I.
13. Behandeling rapport van de „Cumulatie-Commissie”. (Hierbij komen in behandeling de punten 111, 112 en 113 van den Beschrijvingsbrief. Zie ook amendement-Neede op punt 117 en nagekomen amendement Zwolle.)
14. Behandeling van de ontwerp-regeling voor het instellen van gewestelijke en plaatselijke raden. (Zie punt 1 van den Beschrijvingsbrief en nagekomen amendementen.)
15. Behandeling van de overige punten van den Beschrijvingsbrief.
16. Sluiting.

CONGRESINDEELING:

Opening Zaterdag 19 April 14 uur.

1e zitting: Zaterdag 19 April van 14 tot 18 uur.

2e zitting: Zaterdag 19 April van 20 tot 23 uur.

3e zitting: Zondag 20 April van 9 tot 12.30 uur.

4e zitting: Maandag 21 April van 9 tot 12.30 uur.

5e zitting: Maandag 21 April van 13.30 tot 15.30 uur.

HET PARTIJBESTUUR.

Resolutie.

„Overwegende, dat de misstanden en wanverhoudingen in den land- en tuinbouw door de heerschende crisis in het akkerbouwbedrijf slechts met grooter scherppte aan het licht worden gebracht;

dat naast andere omstandigheden met name de opdrijving van den grondprijs ver boven de werkelijke gebruikswaarde daarvoor aansprakelijk gesteld moet worden;

dat de grondwoeker de werkers op het land ook in normale jaren van de vruchten van hun arbeid berooft;

dat wanneer ook de opbrengst van volgende oogsten beneden de door hypotheekrente en pacht overmatig opgevoerde productiekosten blijven, de overgrootste meerderheid der niet-bezittende boeren te gronde gaat en de ontwrichting van het landbouwbedrijf de arbeiders ten plattelande aan werkloosheid en feller loondruk prijs geeft;

is van oordeel, dat de socialisatie (het in eigendom van de

gemeenschap brengen) van den grond het eenig middel is om duurzaam gezonde bedrijfsverhoudingen en opheffing van den grondwoeker te verkrijgen

en dat alleen door krachtig ingrijpen van regeering en wetgever aan de ernstige gevolgen van de thans ingetreden malaise en de ook in normale jaren te zwaren druk op de bedrijven kan worden ontkomen;

roept daarom landgebruikers en landarbeiders op tot een actie voor een pachtwetgeving,

die ter voorbereiding van de socialisatie den grondwoeker beteugelt,

die het algemeen bedrijfsrisico mede en in de eerste plaats afwentelt op het grondkapitaal en anderzijds den landgebruikers bestaans- en bedrijfszekerheid geeft

en vordert daarnaast, dat de ten gevolge van de malaise met den ondergang bedreigde boeren door opschorting van belastingen en credieten worden gesteund,

en de door deze crisis verwekte werkloosheid in het landbouwbedrijf wordt ondervangen door uitvoering van productieve werken onder normale loons- en andere arbeidsvoorwaarden."

HET PARTIJBESTUUR.

V o o r s t e l.

„Het Congres, nog eens nadrukkelijk bevestigende de vroegere uitspraken, dat het voor partijgenooten, die daarvoor in aanmerking komen, als een moreelen plicht wordt beschouwd deel uit te maken van een bij het N.V.V. aangesloten vakorganisatie;

keurt af de houding van partijgenooten, die, niettegenstaande er voor hen plaats is in een bij het N.V.V. aangesloten vakbond, lid zijn van een vakvereniging, welke de moderne vakbeweging bestrijdt."

NAGEKOMEN AMENDEMENTEN.

Deventer.

De eerste stelling van voorstel I wordt als volgt gelezen: „Er kan worden opgericht een plaatselijke raad, welke bestaat uit de besturen van den Bestuurdersbond (voor zoover aangesloten bij de S.D.A.P.) en de afdeling (federatie) der S.D.A.P. en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen van de raadsfractie. Deze raad komt ten minste eenmaal per drie maanden bijeen, ter bespreking van actueele, plaatselijke vraagstukken."

Stelling IV van voorstel I leest men als volgt: „De candidaatsstelling voor den Gemeenteraad geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert. Vóór de candidaatsstelling wordt met den plaatselijken raad overleg gepleegd."

Voorburg.

Bij de stellingen regelende de gewestelijke samenwerking tussen Partij en Vakbeweging, wordt een bepaling opgenomen, dat het aanvaarden van Gedeputeerden-zetels geschiedt na overleg met den gewestelijken raad, het aanvaarden van wethouders-zetels na overleg met den plaatselijken raad.

Zwolle.

Aan de conclusies van het rapport in zake de cumulatie van functies wordt aan sub. 2 toegevoegd: „Van een dergelijke afwijking wordt aan het Congres een gemotiveerde verklaring overgelegd."

De conclusie in zake het stellen van een leeftijdsgrens wordt als volgt gelezen: „De Partijraad brengt geen kandidaten op de lijst van kandidaten-Tweede Kamer, die bij den aanvang der parlementaire periode (1 September) den leeftijd van 65 jaar hebben bereikt.

In de partijorganisaties zelf dient bij de candidaatsstelling voor de verkiezing van leden van de overige openbare lichamen..... enz."

BESCHRIJVINGS- BRIEF

VOOR HET VIJF EN DERTIGSTE CONGRES DER
SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ IN
NEDERLAND, TE HOUDEN OP ZATERDAG 19,
ZONDAG 20 EN MAANDAG 21 APRIL 1930, IN
DE HARMONIE TE GRONINGEN

HET CONGRES WORDT GEOPEND ZATERDAG
19 APRIL 1930, DES MIDDAGS TE HALF TWEE

INGEKOMEN VOORSTELLEN EN AMENDEMENTEN.

Organisatie.

1. *Het Partijbestuur.*

ONTWERP-STELLINGEN BETREFFENDE GEWESTELIJKE SAMENWERKING TUSSCHEN S.D.A.P. EN N.V.V.

1. Er wordt opgericht een gewestelijke raad, welke bestaat uit de besturen van districts-federaties der Bestuurdersbonden en het gewest der S.D.A.P. en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen uit de Statenfractie.

Deze raad komt minstens tweemaal per jaar bijeen ter bespreking van actueele gewestelijke vraagstukken. De voorzitters van het gewest der S.D.A.P. en van de districtsfederatie der Bestuurdersbonden presideeren beurtelings de vergaderingen van den gewestelijken raad. De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan.

2. In den gewestelijken raad zullen de gewestelijke federatie van de S.D.A.P. en de districtsfederatie van Bestuurdersbonden samenwerking op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.
3. Voor de gemeenschappelijke actie van beide organisaties komen in aanmerking:
 - a. het gemeenschappelijk voorbereiden en organiseren van gewestelijke betoogingen en hetzelfde ten aanzien van de deelneming aan nationale demonstraties;
 - b. het adresseeren aan het provinciaal bestuur;
 - c. wat verder ter versterking van de arbeidersbeweging wenschelijk geacht wordt.
4. De candidaatstelling voor de Provinciale Staten geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert.

Voor de candidaatstelling wordt over de vertegenwoordiging der vakbeweging in de soc.-dem. Statenfractie in den gewestelijken raad overleg gepleegd.

5. Indien daartoe naar de meening van het bestuur van de gewestelijke federatie der S.D.A.P., of van de S.-D. Statenfractie, aanleiding bestaat, kan er door de gewestelijke vergadering der S.D.A.P., in overleg met de Statenfractie, een programma worden opgesteld van de

voornaamste punten, die door de Statenfractie aanhangig zullen worden gemaakt. Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den gewestelijken raad overleg gepleegd.

De vergadering van den gewestelijken raad kan door een redacteur onzer partijdagbladen worden bijgevoerd.

6. De uit deze regeling voortvloeiende kosten zullen door S.D.A.P. en de districts-federatie der bestuurdersbonden ieder voor de helft orden gedragen.

ONTWERP-STELLINGEN BETREFFENDE PLAATSELIJKE SAMENWERKING TUSSCHEN S.D.A.P. EN N.V.V.

1. Er wordt opgericht een plaatselijke raad, welke bestaat uit de besturen van den Bestuurdersbond en de afdeling (federatie) der S.D.A.P. en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen van de raadsfractie. Deze raad komt ten minste eenmaal per drie maanden bijeen, ter bespreking van actueele, plaatselijke vraagstukken.
De voorzitters der S.D.A.P. en van den Bestuurdersbond presideeren beurtelings gedurende een jaar de vergaderingen van den raad.
De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan.
2. In den plaatselijken raad zullen het afdelings- resp. het federatiebestuur van de S.D.A.P. en het bestuur van den Bestuurdersbond samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.
3. Voor de gemeenschappelijke actie van beide organisaties komen in aanmerking:
 - a. het houden van openbare vergaderingen;
 - b. het uitgeven van geschriften;
 - c. het organiseren van betoogingen;
 - d. het zoo noodig adresseeren aan de plaatselijke overheid;
 - e. wat verder ter versterking van de arbeidersbeweging wenschelijk geacht wordt.
4. De candidaatsstelling voor den Gemeenteraad geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert. Vóór de candidaatsstelling wordt over de vertegenwoordiging der vakbeweging in de Soc.-Dem. Raadsfractie in den plaatselijken raad overleg gepleegd.
5. Indien daartoe naar de meening van het bestuur der afdeling, resp. federatie der S.D.A.P., of van de soc.-dem. raadsfractie, aanleiding bestaat, kan er door de afdelings-, resp. federatievergadering der S.D.A.P., in overleg met de raadsfractie, een program worden opgesteld van de voornaamste punten, die door de raadsfrac-

tie aanhangig zullen worden gemaakt. Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den plaatselijken raad overleg gepleegd.

De vergadering van den plaatselijken raad kan door een plaatselijken redacteur onzer partijdagbladen worden bijgewoond.

6. De besturen van Partij en Bestuurdersbond benoemen een commissie, die de werkzaamheden van den plaatselijken raad, welke daarvoor in aanmerking komen, voorbereidt en de uitvoering van zijn besluiten bevordert.

Deze commissie bestaat uit ten hoogste 7 personen, waarvan 3 leden te benoemen door het bestuur der partij-afdeeling, of der plaatselijke partijfederatie, 3 leden door het bestuur van den Bestuurdersbond, alsmede 1 vertegenwoordiger van de Raadsfractie. Telt de commissie minder leden, dan worden in deze zelfde verhouding door de besturen der Partijafdeeling, of Partijfederatie en van den Bestuurdersbond minder leden aangewezen.

Deze commissie zal in den regel eenmaal per drie maanden bijeen komen tot het bespreken en regelen van vragen van organisatorischen aard of voor de uitvoering van gemeenschappelijke werkzaamheden.

7. De uit deze regeling voortvloeiende kosten zullen door de S.D.A.P. en Bestuurdersbond ieder voor de helft worden gedragen.

KORTE TOELICHTING.

De regeling voor de samenwerking tusschen de plaatselijke en gewestelijke organisaties van Partij en Vakverbond is — overeenkomstig de oorspronkelijke stelling XI van de in 1928 goedgekeurde algemeene regeling — met in acht-neming van plaatselijke en gewestelijke omstandigheden, zooveel mogelijk ontworpen in overeenstemming met de beginselen van de stellingen voor de samenwerking in den Algemeenen Raad.

Bij de discussies, in den Algemeenen Raad over dit ontwerp gevoerd, hebben de besturen van Partij en Vakverbond er zich rekenschap van gegeven, dat niet alle moeilijkheden, die er zich, vooral plaatselijk, in de samenwerking kunnen voordoen, in een geschreven regeling zijn te onder-vangen. Daarvoor moet de regeling voor een te groot aantal plaatsen gelden en de omstandigheden en verhoudingen kunnen in de verschillende plaatsen nu eenmaal zeer uiteen-loopend zijn. Evenals in den Algemeenen Raad moeten dus ook in de plaatsen en gewesten onderling vertrouwen en het belang van de geheele beweging voorop staan bij allen, die met de toepassing en de uitvoering van de regeling zullen worden belast.

Ten aanzien van stelling IV van deze ontwerpen zij er daarom hier nog eens uitdrukkelijk op gewezen, dat, met vooropstelling van het recht van de Partij, dat de candidaat-

stelling voor den Gemeenteraad en voor de Provinciale Staten door haar geschiedt, reeds bij de voorbereiding der candidaatsstelling in den plaatselijken — of in den gewestelijken raad, in verband met de speciale belangen der Vakbeweging, over candideeren van partijgenooten uit de Vakbeweging, overleg zal worden gepleegd.

Natuurlijk moet hier een en ander aan de practijk worden overgelaten.

In stelling V is het maken van speciale programs — een program van punten, waarover onzerzijds voornamelijk de verkiezingsstrijd gevoerd wordt (verkiezingsprograms), of een program van punten, dat onzerzijds, al dan niet in samenwerking met fracties van andere partijen, zal dienen als grondslag voor ons optreden in den Gemeenteraad of in de Provinciale Staten — overgelaten aan de omstandigheden. Zoodanig program kan, voor wat de Gemeenteraad betreft, slechts door de afdeulings- of federatievergadering van de Partij en, voor wat de Provinciale Staten betreft, slechts door de gewestelijke vergadering der Partij, in overleg met de betrokken fractie, worden opgesteld. Opdat ook hierbij met de speciale belangen der Vakbeweging rekening gehouden worde, moet over de samenstelling van zoodanige programs, vooraf in den plaatselijken- of gewestelijken raad overleg gepleegd zijn.

In artikel VI van het ontwerp voor de plaatselijke raden is voor deze raden een soort dagelijksch bestuur geconcipteerd. Zoodanig dagelijksch bestuur mag voor de gewestelijke raden overbodig worden geacht.

De overige punten der ontwerpen behoeven geen nadere schriftelijke toelichting.

Wel moet er nog op gewezen worden, dat een afzonderlijke regeling voor de samenstelling van de gewestelijke raden in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland noodig is. De Partij heeft in ieder van deze beide provincies drie federaties, terwijl de Vakbeweging voor haar bestuurdersbonden in iedere provincie slechts één federatie vormt.

Voor Noord-Holland en Zuid-Holland is daarom de samenstelling als volgt gedacht en na bespreking in den Algemeenen Raad, door de besturen van Partij en Vakverbond goedgekeurd:

1. Voor de provincie Noord-Holland wordt opgericht een gewestelijke raad, welke bestaat uit twee leden van het bestuur der stedelijke federatie Amsterdam der S.D.A.P. twee leden van het bestuur der gewestelijke federatie Noord-Holland-Zuid der S.D.A.P., twee leden van het bestuur van de gewestelijke federatie Noord-Holland-Noord der S.D.A.P., het bestuur der districtsfederatie der bestuurdersbonden en een vertegenwoordiging van ten hoogste drie personen uit de Statenfractie.

Deze raad komt minstens tweemaal per jaar bijeen ter bespreking van actueele vraagstukken van provincialen aard.

Beurtelings wordt de vergadering van dezen raad gepresideerd door den voorzitter van de districtsfederatie van bestuurdersbonden of door een der voorzitters der federaties der S.D.A.P.

De raad wijst uit zijn midden een secretaris aan.

2. In dezen gewestelijken raad zullen de in paragraaf 1 genoemde organisaties samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.
3. Stelling 3 blijft gelijk.
4. Stelling 4 blijft gelijk.
5. Indien daartoe naar de meening van de besturen der stedelijke fed. Amsterdam der gewestelijke federaties Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid der Partij of van de Soc.-Dem. Statenfractie, aanleiding bestaat, kan er door de gewestelijke vergaderingen van genoemde gewestelijke federaties en de federatievergadering der federatie Amsterdam, gezamenlijk, in overleg met de Statenfractie een program worden opgesteld van de voornaamste punten, die door de Statenfractie aanhangig zullen worden gemaakt.

Over de samenstelling van dit program wordt vooraf in den gewestelijken raad overleg gepleegd.

De vergadering van den gewestelijken raad kan door een redacteur onzer dagbladen worden bijgewoond.

6. Stelling 6 blijft gelijk.

Voor het gewest Zuid-Holland en de stedelijke federaties Den Haag en Rotterdam kan dezelfde omschrijving dienen, met verandering van de namen.

Ten slotte zij er op gewezen, dat deze ontwerpen, behalve door het Partijcongres, ook nog door den Bestuursraad of door de Hoofdbesturenvergadering van het N.V.V. moeten worden goedgekeurd.

2. *Heerlen.*

De afdeling Heerlen, van meening, dat de zelfstandige actie van de linksche oppositie in onze Partij op den duur tot splitting moet leiden;

van oordeel, dat alles dient in het werk gesteld te worden dit te voorkomen;

draagt het Partijbestuur op maatregelen te beramen en voorstellen te doen, waardoor de eenheid in onze Partij wordt bewaard

en roept alle partijgenooten op voor de eenheid der S.D.A.P. op te komen.

3. *Rotterdam IX.*

De Partij vergoedt aan de afdelingen de verblijfkosten der afgevaardigden naar de Partijcongressen tot een maximum van f 8.— per Congresdag, of althans de helft.

A m e n d e m e n t.

Zuilen.

Aan voorstel 3 wordt toegevoegd: „althans aan afdelingen met minder dan 100 leden”.

4. *Utrecht III.*

Het Congres der S.D.A.P., gezien het feit, dat door vooraanstaanden in onze Partij voor spreekbeurten belangrijke vergoedingen gevraagd worden, waardoor financieel zwakke afdeelingen genoodzaakt zijn zich te onthouden van het uitnoodigen van zulke sprekers;

noodigt het P.B. uit de mogelijkheid van een regeling, die deze bezwaren ondervangt, te onderzoeken.

A m e n d e m e n t.

Hoensbroek.

De tweede alinea van voorstel 4 wordt als volgt gelezen: „noodigt het P.B. uit een regeling te ontwerpen, waardoor deze bezwaren worden ondervangen.”

5. *Goor.*

Het Congres, van oordeel, dat het dienen van de propaganda voor de Partij, het verleen van hulp en voorlichting aan de kleine afdelingen, gelegen in de provincies Drente en Overijsel, op den duur onmogelijk door één propagandist kan worden behartigd, dringt er bij het Partijbestuur op aan tot aanstelling van meer propagandisten over te gaan, althans maatregelen te treffen, waardoor het mogelijk zal zijn, dat, zoowel Drente als Overijsel, weer een afzonderlijken propagandist krijgt.

A m e n d e m e n t.

Valthermond.

In voorstel 5 schrapt men de woorden: „op den duur”.

6. *Kampen.*

Het Congres draagt het P.B. op de gewesten Drente en Overijsel, voor wat den propagandist aangaat, weer te scheiden, dus in elk der beide provincies weer als voorheen een aparten propagandist-secretaris aan te stellen.

Indien het voorstel, in de eerste alinea vervat, niet kan worden aangenomen, draagt het Congres het P.B. op de salarissen der propagandisten te herzien, voor zoover het noodzakelijk is deze met het oog op verzwaring van werkzaamheden te verhoogen, wat met name geldt voor den functionaris in Drente-Overijsel, die vroeger alleen in Drente dit ambt bekleedde.

7. *Hoofddorp.*

Het Congres besluit, dat er voor het gewest Noord-Holland-Zuid een bezoldigd propagandist wordt benoemd, die vooral werkzaam zal zijn in de Haarlemmermeer en de Haarlemmermeer als woonplaats krijgt toegewezen, ten einde in het vervolg de propaganda daar beter te kunnen doen plaats hebben.

8. *Maastricht.*

Het Congres besluit het eerstvolgende Congres te Maastricht te doen plaats vinden.

9. *Heerlen, Kruijningen-Hansweert.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op in de toekomst de Congressen te beleggen in het centrum des lands.

A m e n d e m e n t.

Arnhem I.

Voorstel 9 leest men als volgt: „Het Congres draagt het Partijbestuur op in het algemeen de Congressen te beleggen in het centrum des lands.”

10. *Helmond.*

Het Congres besluit, dat in den vervolge alle Congressen der Partij gehouden zullen worden in de stad Utrecht, daar dit een plaats is in het centrum des lands en door alle oorden gemakkelijk te bereiken is en daarbij de afstanden, gemiddeld genomen, niet zoo groot zijn.

11. *Helmond.*

Het Congres, van meening, dat vooral in de provincies Noord-Brabant en Limburg veel propaganda gemaakt moet worden, ijvert er voor, dat de diverse kleine afdeelingen in deze provincies in de gelegenheid gesteld worden, voor de te voeren propaganda over de daarvoor bestemde sprekers te kunnen beschikken, hetgeen tot dusver niet of wel zeer moeilijk ging. De oorzaak hiervan ligt natuurlijk aan de steeds uitgeputte afdeeling-kassen, waarom dan ook voorgesteld wordt, deze afdeelingen de reis- en verblijfkosten voor de sprekers geheel of wel voor een groot deel te vergoeden.

12. *Helder.*

Het Congres noodigt het Partijbestuur uit maatregelen te treffen, welke kunnen leiden tot versterking van onze Partij in het zuiden des lands, speciaal in Noord-Brabant en Limburg, door o.m. over te gaan tot aanstelling van een grooter aantal propagandisten.

De als gevolg van deze maatregelen regelmatig terugkeerende grootere financieele uitgaven voor de Partijkas worden gedekt door een verhooging der contributie van gemiddeld 2 cent per lid en per week.

13. *Goor, Hoofddorp, Neede, Hoorn, Purmerend.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur de N.V. Uitgevers-Maatschappij „Ontwikkeling” op te dragen in het Arbeiders-Jaarboekje 1931 een volledige adreslijst voor afdeelingen S.D.A.P., Vrouwenclubs, Bestuurdersbonden, Bureaux voor Arbeidsrecht, agenten Arbeiderspers en Raadsfracties op te nemen.

Propaganda.

14. *Utrecht III.*

Het Congres, van oordeel, dat de coalitie-politiek in alle landen waar ze door de sociaal-democratie is gevoerd, niet heeft geleid tot de verwachte resultaten,

dat een dergelijke politiek in onzen tijd bij de toenemende macht van het bankkapitaal en trusts blijkt niet te voeren tot het aantasten van de werkelijke machtsposities van het kapitalisme en dat ingrijpende socialistische maatregelen dus uitblijven;

spreekt de wenschelijkheid uit deze materie in het komende jaar bij de Partij in te laten leiden en op het volgend Congres aan de orde te stellen.

A m e n d e m e n t.

Arnhem I.

Voorstel 14 leest men als volgt: „Het Congres draagt het Partijbestuur op de coalitie-politiek, zooals deze in de verschillende landen door de sociaal-democratie is gevoerd, in het komende jaar bij de Partij in te leiden en op het volgend Congres aan de orde te stellen.”

15. *Bussum.*

Het Congres, van oordeel, dat de tot nog toe gevolgde lijn in onze propaganda ten opzichte van de confessioneele arbeiders heeft gefaald, noodigt het Partijbestuur uit de schriftelijke en mondelinge propaganda zoo te leiden, dat zij:

- a. wordt gebaseerd op zielkundige elementen;
- b. vermijdt kwetsende uitlatingen en uitbeeldingen;
- c. hoofdzakelijk wijst op ideëele en materieele doeleinden onzer Partij voor het geheele proletariaat.

16. *Den Haag V.*

Het Congres, gezien de permanente werkloosheid in ons land, de bestaande groote wantoestanden bij de verschillende werkverschaffingen, gezien verder de slappe houding van de huidige regeering tegenover dit voor de arbeiders zoo belangrijke vraagstuk, meent, dat de Partij in samenwerking met het N.V.V., moet overgaan tot het voeren van een scherp strijd, zoowel binnen als buiten het Parlement, opdat de regeerende klasse zal moeten begrijpen, dat in dezen voor de arbeiders onhoudbaren toestand, zoo spoedig mogelijk verbetering komt.

A m e n d e m e n t.

Hoorn.

Voorstel 16 wordt als volgt gelezen: „Het Congres, van oordeel, dat werkloozen, welke bij de Rijkswerkverschaffing te werk worden gesteld, dikwijls gedwongen worden om op zeer groote afstanden van hun woonplaats te werken,

draagt de Tweede Kamerfractie op maatregelen te treffen, waardoor het niet meer mogelijk is, dat deze menschen onvrijwillig in barakken moeten verblijven, waardoor hun gezinsleven verbroken wordt.”

17. *Holwerd.*

Het Congres, gezien den zeer gedrukten toestand op het platteland, ten gevolge van de landbouwcrisis, draagt het P.B. op om, zoo noodig in overleg met het N.V.V., een stelselmatige propaganda te voeren, ter bevordering van het democratisch inzicht, om bij bestendinging van deze crisis zooveel mogelijk een wantoestand te voorkomen.

A m e n d e m e n t.

Zwaagwesteinde.

Achter het woord „voeren” in voorstel 17 leest men: „voor socialisatie van den bodem”.

A m e n d e m e n t.

Harkstede.

Voorstel 17 leest men als volgt: „Het P.B. benoemt een commissie om omtrent de oorzaken van de huidige landbouwcrisis op korten termijn een onderzoek in te stellen en zoo mogelijk met voorstellen te komen om de vooral voor het platteland zwaar drukkende gevolgen te verlichten.”

18. *Winterswijk.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur meer aandacht te wijden aan de propaganda ten plattelande.

A m e n d e m e n t.

Dokkum.

Aan voorstel 18 wordt toegevoegd: „en benoemt een landelijke propagandist, speciaal voor de landbouwaangelegenheden.”

A m e n d e m e n t.

's-Hertogenbosch.

Aan voorstel 18 wordt toegevoegd: „en besluit tevens, dat het P.B. zich op een dergelijk standpunt stelt, dat de subsidies voor het Zuiden evenredig zullen zijn aan de propaganda, die de gewestelijke besturen meenen te moeten voeren.”

19. *Den Haag V.*

Het Congres, van meening, dat het fascisme een steeds grooter gevaar wordt voor de positie der arbeidersklasse, verzoekt het P.B. er met spoed bij de S.A.I. op aan te dringen daartegen een krachtigen strijd te voeren.

20. *Beverwijk.*

Het Congres besluit in zake onze eischen Ontwapening, Wettelijke Vacantieregeling, Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie en Staatspensioen, een landelijke betooging te organiseeren op den derden Dinsdag in September in Den Haag.

A m e n d e m e n t.

Den Haag II en Den Haag V.

In voorstel 20 plaatst men achter het woord „ontwapening”: „wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering”.

21. *Alkmaar.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op jaarlijks een herdenkingsdag aan het beëindigen van den wereldoorlog 1914—1918 te organiseeren, in overleg met het N.V.V. en alle andere, door de Partij en N.V.V. gestichte organisaties. Zoo mogelijk bijv. op den eersten Zondag van de maand November.

A m e n d e m e n t.

Groningen.

Den laatsten zin van voorstel 21 leest men als volgt: „De herdenkingsdag aan het beëindigen van den wereldoorlog wordt gehouden op 11 November.”

Dronrijp.

Den laatsten zin van voorstel 21 leest men als volgt: „zoo mogelijk op den 11den November”.

22. *Bussum.*

Het Congres, overwegende, dat voor de Ontwapeningsleuze in Nederland groote belangstelling bestaat bij groote groepen der bevolking, noodigt het Partijbestuur uit eens per jaar een Vredesdag te houden op een nader te bepalen vast tijdstip, ten einde deze leuze zoo, gescheiden van andere, intensief te propagieren.

23. *Huizum.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat iedere maand, jaar in jaar uit, een manifest van het Partijbestuur of Gewestelijk Bestuur verschijnt, waarin op eenvoudige wijze de eischen, het doel der Partij of actueele gebeurtenissen, worden uiteengezet, ter verspreiding onder de arbeidersklasse. Van deze intensieve schriftelijke propaganda mogen wij goede resultaten voor onze Partij verwachten.

24. *Zaandam.*

Het Congres besluit de propaganda voor ontwapening duurzaam te voeren door realistische propaganda-platen.

25. *Brunssum.*

Het Congres besluit, dat de afdeelingen financieel en moreel in de gelegenheid worden gesteld om de openbare propaganda in de buitenwijken en gemeenten waar geen afdeelingen zijn, doelmatig te kunnen voeren.

26. *Heerlen.*

Het Congres draagt het P.B. op bij volgende verkiezingen, in het bijzonder wat betreft het schriftelijke propagandamateriaal voor het Zuiden, meer overleg met de betrokken besturen te plegen.

A m e n d e m e n t.

Venlo.

Voorstel 26 leest men als volgt: „Het Congres draagt het P.B. op bij volgende verkiezingen, in het bijzonder wat betreft het schriftelijk propagandamateriaal voor het Zuiden, de centralisatie lossere te maken, om genoemde streek gelegenheid te geven tot uitgave van passend propagandamateriaal.”

A m e n d e m e n t.

Vught (N.-B.).

Aan voorstel 26 wordt toegevoegd: „De inhoud hiervan moet door ieder gewest afzonderlijk, dus rekening houdend met den aard der bevolking, vastgesteld worden.”

27. *Oosterbeek.*

Het Partijbestuur onderzoekt de mogelijkheid, in overleg met het Hoofdbestuur van de V.A.R.A., van een bijv. elke week te geven politiek overzicht en — of behandeling van — actueele onderwerpen voor de V.A.R.A.-microfoon.

A m e n d e m e n t.

Vught (N.-B.).

Aan voorstel 27 wordt toegevoegd: „Als er meer zendtijd is.”

Financiën.

28. *Oldenzaal.*

Het Congres, van oordeel, dat door het toewijzen van de geheele opbrengst der verkiezingsfondsinzamelingen aan het P.B., de afdeelingen wegens gemis aan gelden belemmerd worden in hun propaganda;

besluit, dat van het bij de afdeelingen binnengekomen bedrag 75 pCt. moet worden afgedragen aan het P.B., zoodat 25 pCt. voor de afdeelingen beschikbaar blijft.

29. *Hilversum II.*

Het Partijbestuur ontwerpt een regeling, waardoor bij landelijke verkiezingsinzamelingen de afdeulingsfinanciën niet worden gedupeerd.

30. *Wildervank.*

Het Congres overweegt, dat het meerendeel der leden van de plattelandsafdeelingen in de laagste contributieklassse gerangschikt zijn en de inkomsten van genoemde afdeelingen, vooral door de afdracht van 50 pCt. dier inkomsten aan de Partijkas, ontoereikend zijn voor een krachtige politieke actie,

stelt voor aan het Partijbestuur op te dragen vóór het e.v. Congres een regeling met een progressieve afdracht te ontwerpen, waarbij deze voor de laagste contributieklassen aanmerkelijk wordt verlaagd.

31. *Rotterdam IX.*

Het Partijbestuur ontwerpt een nieuwe contributieregeling.

32. *Kampen.*

Het Congres besluit de contributie voor mannen als volgt vast te stellen:

weekloon	tot	f 20.—		6 cent per week
„	van	„ 20.—	tot f 30.—	10 „ „ „
„	„	„ 30.—	„ „ 40.—	15 „ „ „
„	„	„ 40.—	„ „ 50.—	20 „ „ „
„	boven	„ 50.—		30 „ „ „

33. *Nieuw-Amsterdam, Klazinaveen.*

Het Congres besluit de reglementaire contributie-afdracht van 50 pCt. aan de Partijkas te brengen op 40 pCt.

34. *Roosendaal.*

Het Congres besluit om pons-pons gewijze bij te dragen in de door het N.V.V. te stichten Bureaux voor Arbeidsrecht speciaal in het Zuiden.

Politiek en tactiek.

35. *Amstelveen.*

Het Congres, enz.

vaststellende, dat het den partijgenooten gedurende de verkiezings-actie aan ijver en werklust niet heeft ontbroken, maar dat desniettegenstaande de verkiezingsuitslag teleurstellend is voor de S.D.A.P., dat het haar niet is mogen gelukken den invloed der partijen te verzwakken, die voorgeven eveneens voor de belangen der arbeidende klasse op te komen,

verzoekt het Partijbestuur de oorzaken van den geringen vooruitgang te onderzoeken, rekening houdend met de besprekingen ten congresse en daarbij zijn oordeel te geven over de volgende punten:

1. of in het huidig tijdsgewricht niet meer dan ooit en overal de nadruk moet worden gelegd op de onoverbrugbare verschillen tusschen de beginselen der S.D.A.P. en die der andere politieke partijen;
2. of zoodanige gedragslijn niet tot uiting dient te komen in de houding der afgevaardigden in de vertegenwoordigende lichamen;
3. of de buiten-parlementaire actie niet zooveel doenlijk dient gevoerd;
4. of een der voorwaarden daartoe niet is het indienen van initiatiefvoorstellen om aan de socialistische eischen bekendheid te geven en daardoor belangstelling onder de arbeidersklasse te wekken;
5. of niet het apparaat der Partij meer dan tot nu toe en met groote stelselmatigheid voor de propaganda en politieke opvoeding der arbeiders kan worden gebruikt;
6. of niet met name grooter aandacht dient te worden besteed aan de plaatselijke actie en het werk in de gemeenteraden en
7. of het in verband met die verhoogde activiteit niet noodzakelijk moet worden geacht, dat de Kamerleden zich zooveel mogelijk vestigen in het district, waarvoor zij zitting hebben, om mede leiding te kunnen geven aan de propaganda in hun district.

36. *Amsterdam VI.*

Het Congres,

lettende op de resoluties betreffende het aanvaarden van wet-houderszetels, vastgesteld op de Congressen te Arnhem 1919 en Utrecht 1923;

in aanmerking nemende, dat er desalniettemin thans geen eenheid van optreden is en in sommige gemeenten moeilijkheden zijn gerezen ;

verzoekt het P.B. : 1e. te onderzoeken in hoeverre de afdelingen in de practijk met de in bovenbedoelde resolutie aangegeven richtlijnen rekening hebben gehouden en 2e. voor het in 1931 te houden Congres de uitkomsten van dit onderzoek ter kennis van de Partij te brengen en 3e. te komen met voorstellen, welke kunnen leiden tot meerdere eenheid van optreden en vermindering van plaatselijke moeilijkheden.

37. *Den Haag V.*

Het Congres, van oordeel, dat Gedeputeerden-zetels alleen daar moeten worden aanvaard, waar voldoende zekerheid bestaat, dat mede daardoor de verwezenlijking van belangrijke punten van ons partijprogram wordt verzekerd ;

stelt vast, dat de vraag, of in een bepaalde provincie Gedeputeerden-zetels door partijgenooten zullen worden aanvaard, door de betrokken gewestelijke en stedelijke federatievergaderingen moet worden beslist.

38. *Voorburg.*

Het Congres is van oordeel, dat de vraag of in een bepaalde provincie Gedeputeerden-zetels zullen worden aanvaard, in eerste instantie door de betrokken gewestelijke en stedelijke federatievergaderingen moet worden beslist.

Een besluit om in een provincie één of meer Gedeputeerden-zetels te aanvaarden, behoeft de goedkeuring van het Partijbestuur.

39. *Utrecht III.*

Het Congres, van oordeel, dat de critieke toestand van de normale ontwikkeling van de volksbeweging in Indonesië de vervulling van de verschillende beloften van steun, afgelegd door de Partij, voor een deel zeer urgent maakt,

dat derhalve een zekere anticipatie op het werkprogram en een directe uitvoering daarvan alleszins gewettigd is,

dat stelling X, sub 2, der Partij den plicht oplegt om haar koloniale arbeid in de eerste plaats te richten op de verwezenlijking van het recht op nationale onafhankelijkheid, door dezen koloniale arbeid de mogelijkheden te doen scheppen tot vestiging van een inheemsch bestuur,

dat volgens stelling XI de strijd om nationale onafhankelijkheid bovenal met eigen inlandsche krachten moet worden gevoerd,

dat het een en ander pas mogelijk is, wanneer de P.N.I. haar legale acties, speciaal het ontwikkelingswerk, ongehinderd in een voldoende tempo kan voortzetten,

dat met name in het ontwikkelingswerk de zelfwerkzaamheid van de Indonesiërs (zie het manifest van Mr. Sartono na de regeringssrazzia) kan samengaan met en bevorderd worden door steun van de S.D.A.P. en dat dus deze mogelijkheid van reële actie door de S.D.A.P., zoowel met het oog op de arbeidersbeweging hier te lande, als met het oog op de nationalistische beweging in Indonesië behoort te worden aangegrepen.

verzoekt het P.B. een permanente steuninzameling, zoo mogelijk in samenwerking met het N.V.V. en met subsidies van Partij en Vakbeweging te organiseren en de gelden over te dragen aan de P.N.I. voor haar ontwikkelingswerk.

40. *Voorburg.*

De Partij komt voor de Statenverkiezingen van 1931 tot de vaststelling van een provinciaal program. Zoo noodig wordt dit voorbereid door een daartoe te benoemen commissie, waarin alle provincies vertegenwoordigd zijn.

Pers.

MOTIE.

41. *Leeuwarden III.*

Het Congres constateerende,
dat in „Het Volk” aan plaatselijk nieuws in het algemeen,
doch aan dat van Leeuwarden in het bijzonder, zeer weinig
plaatsruimte wordt afgestaan;

dat zelfs zeer belangrijke plaatselijke gebeurtenissen, politieke
en andere, in „Het Volk” of niet worden vermeld, of zoo sterk
worden besnoeid, dat een groot deel van den inhoud en de be-
teekenis dezer berichten verloren gaat;

dat deze manier van handelen de propaganda voor uitbrei-
ding van het abbonementental ten zeerste bemoeilijkt;

spreekt over deze handelwijze van de redactie van „Het
Volk” haar ernstige afkeuring uit en verwacht, dat ook met de
belangen van de verder afgelegen afdelingen rekening zal
worden gehouden.

42. *Amsterdam VI.*

Het Congres,
gelet op de jongste ontwikkeling der Arbeiderspers, de voor-
genomen uitbreidingsplannen en de daarmede verbonden vraag-
stukken van socialistische scholing en propaganda,

spreekt uit, dat het vraagstuk der arbeiderspers in vollen
omvang op dit Congres dient te worden behandeld.

A m e n d e m e n t.

Den Haag II.

De tweede alinea van voorstel 42 leest men: „spreekt uit,
dat het belangrijke vraagstuk der arbeiderspers eerst in de
arbeiderspers en dan in vollen omvang op het eerstvolgend
Paaschcongres dient te worden behandeld.”

43. *Kruiningen—Hansweert.*

Het Congres spreekt den wensch uit, dat „Het Volk” meer
zal worden een nieuwsblad, waarin vaste rubrieken worden op-
genomen, waaruit men vast het laatste nieuws kan halen.

44. *Den Haag V.*

Het Congres stelt vast, dat onze dagbladen tot taak hebben
onze socialistische politiek en levensbeschouwing tot uiting te
brengen. Het verwerpt het streven naar een type van nieuws-
blad, waarin de politiek tot een minimum is terug gebracht en
waarin geen rekening kan worden gehouden met de cultuur-
idealen van het socialisme.

45. *Utrecht III.*

Het Congres, van oordeel, dat de arbeiderspers in handen
der Partij een der sterkste wapenen kan en moet zijn in den
socialistischen strijd,

acht het streven naar een nieuwsblad zonder een zich op-
dringende socialistische politieke en cultureele strekking niet
ten goede komen aan de waarde van dat wapen,

draagt het P.B. op de socialistische beginselen vóór alles te
propageeren, zoodat bijv. een voldoende scholing in het vraag-
stuk der practische medezeggenschap en dergelijke verkregen
wordt.

46. *Heemstede.*

Het Congres, enz.,
van overtuiging, dat de huidige toestand en ontwikkeling onzer

arbeiderspers niet bevorderlijk zijn voor den vooruitgang onzer beweging,

draagt het Partijbestuur op die maatregelen te treffen, welke noodig zijn om ten spoedigste te geraken tot de uitgave van één groot sociaal-democratisch politiek dagblad voor het geheele land, met ochtend- en avondeditie, dat als zoodanig aan de eischen van partijorgaan en nieuwsblad kan voldoen en waarin de vele plaatselijke dagbladen van thans zich automatisch oplossen.

47. *Rotterdam III.*

Het Congres, van meening, dat de exploitatie van onze dagbladen vanuit commercieel standpunt moet worden gezien, vindt het daarnaast mogelijk en noodzakelijk, dat de verdieping van het socialistisch inzicht niet op den achtergrond geraakt.

48. *Rotterdam III.*

Het Congres besluit in onze dagbladen een speciale rubriek „Uit onze koloniën” in te lasschen.

A m e n d e m e n t.

Rijswijk.

Aan voorstel 48 wordt toegevoegd: „en een wekelijksche pagina, gewijd aan onze cultuurorganisaties, bij te voegen.”

49. *Rotterdam II.*

Het Congres vraagt in onze dagbladpers meer voorlichting ten opzichte van Rusland en verzoekt het P.B. en de redacties van de Partijbladen daartoe de noodige maatregelen te treffen.

50. *Oostzaan.*

Het Congres besluit, dat aanbestedingen van uit te voeren werken en marktberichten van Purmerend geregeld in „Het Volk” gepubliceerd dienen te worden.

A m e n d e m e n t.

Hattem.

Voorstel 50 leest men als volgt: „Het Congres besluit, dat aanbestedingen van bouw- en grondwerken van eenige betekenis geregeld in „Het Volk” gepubliceerd dienen te worden.”

51. *Leeuwarden III, Huizum.*

Het Congres dringt er bij de redactie van „Het Volk” op aan de wekelijksche rubriek over drankbestrijding weder op te nemen.

52. *Rotterdam II.*

Het Congres draagt het P.B. op er voor te zorgen, dat in onze pers een vaste rubriek „Drankbestijding” wordt opgenomen.

53. *Medemblik.*

Het Congres besluit in de sportrubriek van onze pers de verslagen van het onmenselijk boksen niet meer te doen opnemen.

54. *Utrecht III.*

Het Congres, van oordeel, dat een objectieve berichtgeving van het werk onzer raadsfracties in „Het Volk” gebaat wordt door anderen dan raadsleden te benoemen als correspondenten, besluit, dat, waar eenigszins mogelijk, anderen dan raadsleden worden aangesteld als correspondent, ook in zake raadsverslagen.

55. *Winterswijk.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat door onze pers meer notitie wordt genomen van het verhandelde in de Prov. Staten en Gemeenteraden.

56. *Maastricht.*

Het Congres verzoekt der redactie van „Het Volk” en hare medewerkers het gebruik van vreemde woorden na te laten, dan wel een vertaling te geven, wijl tal van arbeiders deze vreemde woorden niet kennen of begrijpen.

A m e n d e m e n t.

Zierikzee.

Voorstel 56 wordt als volgt gelezen: „Het Congres verzoekt redactie en medewerkers van „Het Volk” en „De Soc. Gids” bij het gebruik van vreemde woorden, deze door de Nederlandsche vertaling te laten volgen.”

57. *Bennebroek—Vogelenzang.*

Het Congres besluit, dat in „Het Volk” ook worden opgenomen ingezonden stukken, die gerechtvaardigde critiek oefenen; geweigerd worden ingezonden stukken, die van geen algemeen partijbelang zijn.

58. *Roosendaal.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel wordt uitgebreid en in zoodanig formaat zal verschijnen, dat het later als jaargang kan worden ingebonden.

59. *Oosterbeek.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat door partijgenooten gevoerde discussies aangaande tactiek en beginselen der Partij, voor alle partijleden te volgen zijn.

Het Congres acht het een ongezonden toestand, dat partijgenooten afwijkende opvattingen uitsluitend buiten de officieele Partijorganen verkondigen en verdedigen en spreekt derhalve de wenschelijkheid uit, dat ook in de onder controle van de Partij staande arbeiderspers in het hiervoor ingestelde Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel dergelijke opvattingen naar voren gebracht zullen worden.

Voorts wordt onderzocht de mogelijkheid de redactie van het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel uit vertegenwoordigers van de voornaamste stroomingen der Partij te doen bestaan.

A m e n d e m e n t.

Den Haag II en Den Haag V.

De laatste alinea van voorstel 59 wordt als volgt gelezen: „Voorts wordt de mogelijkheid onderzocht het „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” belangrijk uit te breiden. Het „Correspondentieblad”, de Medische Beschouwingen van dr. L. Heijermans en de Economische Kroniek van F. M. Wibaut worden in het „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” opgenomen. De redactie moet uit vertegenwoordigers van de voornaamste stroomingen der Partij bestaan. Dit „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” verschijnt wekelijks als bijlage van „Het Volk” en „Voorwaarts”.

60. *Rotterdam VII.*

Het Congres, van oordeel, dat het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel van „Het Volk” ook bij „Voorwaarts” dient te worden verstrekt, verzoekt het Partijbestuur ten spoedigste die maatregelen te nemen, welke noodig zijn, opdat de partijgenooten, die op „Voorwaarts” zijn geabonneerd, niet langer van het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel verstoken blijven.

61. *Rotterdam V.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat de polemieken, ook die, welke door middel van ingezonden stukken worden gevoerd, welke betrekking hebben op belangrijke vraagstukken, met name die, welke op een te behandelen congres-agenda voorkomen en eenigen tijd voor het betreffende congres in „Het Volk” verschijnen, mede in „Voorwaarts” worden opgenomen.

62. *Rotterdam IX.*

Het Congres noodigt de redactie van „Voorwaarts” uit maatregelen te beramen, opdat de „Vrouwenrubriek” in „Voorwaarts” meer aan haar doel beantwoordt dan op het oogenblik het geval is.

63. *Rotterdam V.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat het Wetenschappelijk Bijvoegsel, waarin dan tevens de Economische Kroniek van F. M. Wibaut en de Medische Beschouwingen van dr. L. Heijermans worden opgenomen, zowel als bijlage van „Voorwaarts” als van „Het Volk” verschijnt.

A m e n d e m e n t.

Venlo.

Voorstel 63 leest men als volgt: „Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat het „Wetenschappelijk Bijvoegsel”, waarin dan tevens de Economische Kroniek van F. M. Wibaut en de Medische Beschouwingen van dr. L. Heijermans worden opgenomen, in zoodanig formaat zal verschijnen, dat het later als jaargang kan worden ingebonden.”

64. *Medemblik.*

Het Congres besluit den drankhandel niet meer te steunen, door alcohol-advertenties te plaatsen in de arbeiderspers.

65. *Rolde.*

Het Congres besluit zoodra mogelijk over te gaan tot het uitgeven van een sociaal-democratisch blad, geschikt voor het platteland, tegen een prijs, welke door de arbeiders van het platteland kan worden betaald.

66. *Venlo.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op de mogelijkheid te onderzoeken om den abonnementsprijs van „Het Volk” te verlagen.

67. *Rotterdam VII.*

De abonnementsprijs van het maandschrift „De Soc. Gids” wordt zoo laag mogelijk gesteld.

68. *Haarlem II.*

Het Congres, van oordeel, dat in de Partij een steeds groeiende behoefte bestaat aan een orgaan, waarin de leden hun gedachten kunnen geven en uitwisselen in zake organisatie, politiek en tactiek,

dat deze schriftelijke gedachtenwisseling uitsluitend behoort plaats te hebben onder leiding van het P.B. en ten overstaan van de geheele Partij,

dat het gewenscht is, dat vele organisatorische mededeelingen, die nu in het Correspondentieblad aan de besturen worden gedaan, allen leden rechtstreeks bereiken;

overtuigd, dat onze dagbladen niet de organen zijn, die in bovengenoemde behoefte kunnen voorzien;

besluit het P.B. op te dragen met ingang van 1 October 1930

het Correspondentieblad op te heffen en van dien datum af uit te geven een organisatie-weekblad ten dienste van leiding en leden beide.

69. *Bennebroek—Vogelenzang.*

Het Congres draagt het P.B. op de mogelijkheid te onderzoeken om aan abonné's op „Het Volk” en „Voorwaarts”, die werkloos worden, de krant gratis te geven gedurende een bepaald aantal weken, indien bedoelde abonné's een zekeren tijd reeds abonné zijn op dat blad.

Internationale.

70. *Amsterdam VI.*

Het Congres,
van oordeel, dat tegenover de steeds en in alle richtingen toenemende internationalisatie van het kapitalisme een sterke, eensgezinde en goed functioneerende intern. socialistische arbeiders-organisatie noodig is;

dat, noch wat organisatie, noch wat eensgezindheid van politiek en handelen betreft, de huidige S.A.I. aan deze eischen voldoet;

verzoekt het P.B. ten spoedigste maatregelen en voorstellen bij het Congres in te dienen, welke een grondslag kunnen vormen voor een werkelijk krachtige, goed-functioneerende en eensgezinde socialistische Internationale, welke voorstellen dan in de S.A.I. aan de orde kunnen worden gesteld.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam IV.

In de derde alinea van voorstel 70 voegt men toe achter „internationale”: „met name, ten einde gemeenschappelijke acties voor de internationale ontwapening en de instandhouding voor den vrede voor te bereiden.”

De woorden: „welke voorstellen dan in de S.A.I. aan de orde kunnen worden gesteld” vervallen.

71. *Zwolle.*

De S.D.A.P. dringt er bij de S.A.I. op aan, dat bij internationale conferenties de Executieve zijn standpunt ten opzichte van de te behandelen onderwerpen bepaalt; zoo noodig de partijen van de verschillende landen uitnodigt den noodigen druk op de regeeringen te oefenen en op de geschikte tijdstippen internationale conferenties belegt, ten einde den wil van het proletariaat te demonstreeren.

72. *Rotterdam VII.*

Het Congres van de S.D.A.P., gehouden op 19, 20 en 21 April 1930 te Groningen, zich stellende op het standpunt van nationale en internationale ontwapening, draagt het Partijbestuur op er bij de S.A.I. op aan te dringen, om in samenwerking met het I.V.V., meer dan tot nu toe een internationale actie in het leven te roepen, ten doel hebbende de arbeidersklasse vertrouwd te maken met de gedachte, dat elke oorlog of poging daartoe beantwoord dient te worden met een massale dienstweigering en het uitroepen der algemeene werkstaking.

Vakbeweging.

73. *Zwolle.*

Het Congres spreekt als zijn meening uit, dat het de plicht is van ieder sociaal-democraat de moderne vakbeweging te verster-

ken, in de eerste plaats door zoo mogelijk lid eener moderne vakvereniging te worden ;

spreekt verder uit, dat partijleden dienen te eindigen door hun lidmaatschap van een neutrale vakvereniging de moderne vakbeweging in woord en geschrift te bestrijden ;

draagt het P.B. op om, na overleg met den Algemeenen Raad, de afdelingen der Partij uit te noodigen de leden, die zich tegen dit besluit verzetten, met ingang van 1 Januari 1931 als lid der Partij af te voeren.

Statuten.

74. *Amsterdam V.*

Het Congres besluit, artikel 33, het 5e lid der Statuten, als volgt te lezen : „Niet meer dan 6 leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede of dat der Eerste Kamer der Staten-Generaal”.

In het 6e lid worden de woorden : „Tweede Kamer” vervangen door : „Eerste of Tweede Kamer der Staten-Generaal”.

75. *Rotterdam IX.*

Het Congres besluit in art. 23 van het huishoudelijk reglement der Partij te laten vervallen in de derde alinea de woorden : „tot uiterlijk een half uur na den aanvang der vergadering”. Hiervoor moet gelezen worden : „na eventueele candidaatsbespreking”.

Kamerfractie.

76. *Heerlen.*

Het Congres verzoekt der Kamerfracties de openingszitting der Staten-Generaal niet bij te wonen.

77. *Den Haag V.*

Het Congres verzoekt aan de beide Kamerfracties de traditie van niet-bijwoning der opening der Staten-Generaal, die zonder noodzaak is opgeheven, opnieuw te herstellen.

78. *Den Haag VI.*

Het Congres spreekt zich uit, dat Kamerleden, welke de opening der Staten-Generaal bijwonen, daardoor de belangen der Partij benadeelen.

79. *Nijmegen.*

Het Congres verwacht van de Tweede Kamerfractie, dat het absenteïsme van haar leden tot een minimum wordt beperkt en verwacht, dat deze zorg zullen dragen bij alle belangrijke stemmingen aanwezig te zijn.

A m e n d e m e n t.

Meppel.

Aan voorstel 79 wordt toegevoegd : „en verzoekt den secretaris der Kamerfractie in zijn jaarverslag in den vervolge een overzicht samen te stellen, in zake de aanwezigheid der leden onzer fractie bij de hoofdelijke stemmingen in de Kamer gehouden.”

Wetgeving.

80. *Amsterdam V, Amsterdam VI, Amsterdam VIII, Groningen, Zwolle, Sneek, Rotterdam IX, Roosendaal, Zaandam en Eindhoven.*

Het Congres enz.,

van oordeel, dat het ook den arbeiders mogelijk moet zijn hun stoffelijk overschot te laten cremeeren ;

overwegende echter, dat de crematie nog geen wettig erkende wijze van doodenbezorging is;

dat dientengevolge het aantal crematoria hier te lande beperkt blijft tot een, waardoor de crematiekosten en in het bijzonder de transportkosten naar dit crematorium, buitensporig hoog zijn, daardoor voor vele arbeidersbeurzen onbereikbaar;

noodigt de Kamerfractie uit een wijziging der bestaande begrafeniswet bij de Tweede Kamer aanhangig te maken, waarbij de crematie een wettig toelaatbare handeling wordt en daardoor het aantal crematoria, al naar de behoeften, kan worden uitgebreid.

81. *Amsterdam XI.*

Het Congres verzoekt het P.B. in overleg te treden met de Kamerfractie, om, wanneer de tijd daarvoor gunstig geoordeeld wordt een voorstel tot wijziging van de Begrafeniswet bij de Tweede Kamer aanhangig te maken, waardoor de crematie als wettig middel van doodenbezorging wordt erkend.

82. *Amsterdam I.*

Het Congres, van oordeel, dat het ook den arbeiders mogelijk moet zijn hun stoffelijk overschot te doen cremereen;

overwegende echter, dat crematie nog geen wettig erkende wijze van doodenbezorging is;

noodigt de Kamerfractie uit een wijziging der bestaande Begrafeniswet bij de Tweede Kamer aanhangig te maken, waarbij de crematie een wettig toelaatbare handeling wordt.

83. *Hilversum I.*

Het Congres spreekt zich uit, dat de Begrafeniswet spoedig in behandeling zal komen en de crematie bij de wet wordt toegelaten, zonder bijzondere belemmering.

84. *Den Haag II.*

Het Congres der S.D.A.P. besluit een commissie te benoemen, of geeft het Partijbestuur opdracht een commissie te benoemen, welke in samenwerking met het N.V.V. concrete plannen van actie te ontwerpen heeft, ter verwezenlijking van ons programpunt: „Wettelijke regeling der werklozenverzekering”. De concrete plannen van actie worden zoo spoedig mogelijk in de Partijpers ter discussie gesteld en op het volgende Paascongres der S.D.A.P., of zoo mogelijk op een vervroegd buitengewoon Congres, c.q. tezamen met het onderwijsvraagstuk, aan de orde gesteld.

A m e n d e m e n t.

Den Haag II.

In voorstel 84 leest men in plaats van „werklozenverzekering” „werkloosheidsverzekering”.

A m e n d e m e n t.

Den Haag I.

Voorstel 84 leest men als volgt: „Het Congres der S.D.A.P. geeft het Partijbestuur opdracht een commissie te benoemen, welke in samenwerking met het N.V.V. concrete plannen van actie te ontwerpen heeft, ter verwezenlijking van ons programpunt: „Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering”. De concrete plannen van actie worden zoo spoedig mogelijk in de Partijpers ter discussie gesteld en op het volgende Paascongres der S.D.A.P., of zoo mogelijk op een vervroegd buitengewoon congres, c.q. te zamen met het onderwijsvraagstuk, aan de orde gesteld.”

85. *Doetinchem.*

Het Congres besluit de Kamerfractie te verzoeken bij de wijziging van de Gemeentewet, welke aanstaande is, krachtig te ijveren voor de vervanging van art. 78 dier wet, thans luidende: „Die, buiten het geval van ongesteldheid van den burgemeester, met de waarneming gedurende meer dan een maand, onafgebroken is belast geweest, heeft voor dien tijd op de aan de betrekking verbonden jaarwedde aanspraak”;

opdat dit in de gewijzigde wet aldus zal mogen luiden: „De wethouder, of hij, die volgens de bepalingen van deze wet, den burgemeester bij ontstentenis vervangt gedurende meer dan 8 dagen onafgebroken of onderbroken gedurende 30 of meer dagen per jaar, heeft voor dien tijd op de aan de betrekking van burgemeester verbonden jaarwedde aanspraak.”

86. *Voorburg.*

De Kamerfractie neemt maatregelen, dat een voorstel tot wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering zoo spoedig mogelijk in behandeling komt, zoo noodig door indiening van een initiatief-voorstel.

87. *Haarlem III, Rotterdam III.*

Het Congres, van oordeel, dat zoo spoedig mogelijk een eind moet worden gemaakt aan de geweldige verbrokkeling van stemmen bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Provinciale Staten en de Gemeenteraden, verzoekt der Kamerfractie zoodanige maatregelen te willen beramen, die ten gevolge kunnen hebben, dat aan deze verbrokkeling een einde komt.

88. *Rotterdam IX.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op er voor te ijveren, dat de leeftijdsgrens om kiesgerechtigd te zijn, verlaagd wordt tot het 21ste levensjaar.

A m e n d e m e n t.

88. *Amstelveen.*

In voorstel 88 leest men „23 jaar” in plaats van „21”.

A m e n d e m e n t.

Delft.

Aan voorstel 88 wordt na „op het 21ste levensjaar” toegevoegd: „en dat een Nederlandsche vrouw, die met een vreemdeling huwt, haar stemrecht niet verliest”.

89. *Breda.*

Het Congres, overwegende, dat hij de uitoefening van het kiesrecht, door onvoldoende inrichting van de stembokjes, het geheime karakter van de stemming niet tot zijn recht komt, draagt het Partijbestuur op, in overleg met de Kamerfractie, te ijveren voor zoodanige wijziging der Kieswet, dat het geheime karakter van elke stemming is gewaarborgd.

90. *Voorburg.*

De Kamerfractie dient de noodige voorstellen tot wijziging der Bioscoopwet in, opdat aan de censuur voor volwassenen een einde komt.

91. *Heerlen.*

Het Congres draagt der Tweede Kamerfractie op te ijveren voor wetswijziging, waardoor het mogelijk wordt, dat de burgemeester door den Gemeenteraad wordt benoemd.

92. *Drachten, Assendelft, Apeldoorn, Blokzijl, Peperga.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op ook verder al het mogelijk te doen recht te verkrijgen van de Regeering voor de Mobilisatie-Invaliden en hunne nabestaanden.

93. *Hilversum I.*

Het Congres draagt der Kamerfractie op een voorstel in te dienen tot herziening der Woningwet, waardoor het onmogelijk wordt, dat afgekeurde krotten na verbouwing weder tot woning worden bestemd.

94. *Hillegom.*

De Partij ijvert er voor, dat arbeiders, welke eenmaal zelfstandig zijn werkzaam geweest, maar daarna weer geproletariseerd worden, ook weer in aanmerking komen voor een rentekaart, zoodat ook voor hen de werkgever verplicht is rentezegels te plakken.

95. *Rotterdam IX.*

Het Congres noodigt de Kamerfractie uit te overwegen of nog iets gedaan kan worden, opdat meer volledige schadeloosstelling aan onschuldig veroordeelden bereikt kan worden.

96. *Oosterbeek.*

Het Congres noodigt de Kamerfractie uit, nu de Radoraad zich onmachtig verklaard heeft, om in zake de regeling van den zendtijd, een advies uit te brengen, deze brandende kwestie opnieuw aan de orde te stellen en ervoor te ijveren, dat aan de omroeporganisatie der moderne arbeidersbeweging, genaamd de „V.A.R.A.“, ten spoedigste recht zal geschieden.

A m e n d e m e n t.

Kampen.

Voorstel 96 leest men als volgt: „Het Congres noodigt de Kamerfractie uit, nu de Radoraad in zake de regeling van den zendtijd het zoo lang verbeide advies heeft uitgebracht, er voor te ijveren, dat aan de omroeporganisatie der moderne arbeidersbeweging, genaamd de V.A.R.A., ten spoedigste recht zal geschieden.”

Onderwijs.

97. *Bussum.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op een onderzoek in te stellen naar de gevolgen der financieele gelijkstelling van openbaar- en bijzonder onderwijs en den uitslag van dit onderzoek vroegtijdig vóór het Congres van 1931 te publiceren.

98. *Amsterdam VII.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur een commissie te benoemen, welke binnen den kortst mogelijken tijd heeft te onderzoeken, of de tot heden door de Partij gevoerde politiek ten aanzien van de financieele gelijkstelling tusschen openbaar en bijzonder onderwijs al dan niet gehandhaafd dient te worden.

99. *Zwolle.*

Het Congres, van oordeel, dat de wet op het L.O. van 1920 noch de verwachte bevrediging, noch het verhoogde peil van het onderwijs heeft gebracht;

constateert, dat door de versnippering van het lager onderwijs het openbaar onderwijs is geschaad;

draagt een door het P.B., in overleg met den Algemeenen Raad te benoemen commissie, of de in overleg met den Algemeenen Raad aan te vullen onderwijscommissie, op, een onderzoek in te stellen naar de gevolgen van de z.g. pacificatie op onderwijsgebied en verzoekt deze commissie:

1e. te overwegen of de houding van de Partij ten opzichte van de gelijkstelling tusschen openbaar en bijzonder onderwijs gewijzigd dient te worden;

2e. zoo noodig met bepaalde voorstellen dienaangaande op het volgend Congres te komen.

100. *Amsterdam I.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur een volledig onderzoek in te stellen of te doen instellen naar de gevolgen van de onderwijspacificatie, opdat de Partij met kennis van zaken kan overwegen of zij haar standpunt in dezen zal wijzigen.

101. *Den Haag II, Den Haag III.*

Het Partijbestuur benoemt zoo spoedig mogelijk een commissie, die tot taak heeft na te gaan, of en in hoeverre de grondslag van onze huidige schoolpolitiek: de Groninger motie, kan gehandhaafd blijven of dient gewijzigd te worden

en draagt deze commissie op zoo tijdig met voorstellen dienaangaande te komen, dat deze nog vóór de behandeling van de eventueele voorstellen der commissie-Rutgers in de Tweede Kamer op het volgend Paasch-congres der S.D.A.P., of zoo noodig op een vervroegd buitengewoon congres, behandeld kunnen worden.

A m e n d e m e n t.

Den Haag II.

Aan voorstel 101 wordt toegevoegd: „Zoolang de Partij over deze voorstellen geen uitspraak heeft gedaan, onthouden haar vertegenwoordigers in Staten en Gemeenteraden zich van het steunen van en bewilligen in subsidie-aanvragen ten behoeve van bijzonder onderwijs, voor zoover betreft het voorbereidend en de verschillende soorten van lager en voortgezet onderwijs, in zooverre daartoe geen wettelijke verplichting bestaat.”

102. *Den Haag VI.*

Het Congres spreekt zich uit over de vraag: „Moet de Partij haar standpunt ten opzichte van het bijzonder onderwijs niet herzien?” en noodigt het P.B. uit een commissie samen te stellen, die op het e.v. Congres omtrent deze vraag rapport uitbrengt en voorstellen indient.

103. *Amsterdam XI.*

Het Congres draagt het P.B. op een commissie te benoemen waaraan opgedragen wordt een rapport uit te brengen over de verschillende vraagstukken, die zich voordoen bij de subsidiëring van het voorbereidend en de verschillende vormen van voortgezet onderwijs, opdat door de Partijvertegenwoordigers in Kamer, Staten en Gemeenteraad eenzelfde gedraglijn wordt gevolgd. Dit rapport verschijnt tijdig voor het volgende congres.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam III.

In voorstel 103 leest men de zinsnede: „de verschillende vormen van voortgezet onderwijs” als volgt: „de verschillende vormen van voortgezet- en nijverheidsonderwijs”.

104. *Amsterdam I.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur alle noodige maatregelen te nemen, die het mogelijk maken, dat het Congres in 1931 zich volledig uitspreekt over de subsidieering van alle vormen van bijzonder onderwijs anders dan het lager onderwijs.

105. *Kampen.*

Het Congres draagt het P.B. op, om op het in 1931 te houden Congres een voorstel in te dienen, dat een einde maakt aan de onzekerheid, die in de Partij heerscht over de vraag, of onze vertegenwoordigers al dan niet moeten streven naar financiële gelijkstelling, ook bij het voorbereidend onderwijs.

106. *Amsterdam VII.*

Het Congres besluit:

1e. een commissie te benoemen, die tijdig (voor het Congres 1931) rapport uitbrengt betreffende de houding, die de S.D.A.P. heeft aan te nemen tegenover het bijzonder onderwijs, voor zoover betreft het voorbereidend en de verschillende vormen van voortgezet onderwijs.

2e. Zoolang de Partij over het onder no. 1 bedoelde rapport geen uitspraak heeft gedaan, onthouden haar vertegenwoordigers in Staten en Gemeenteraden zich van het steunen van en bewilligen in subsidie-aanvragen ten behoeve van deze soorten van onderwijs, in zoovere daartoe geen wettelijke verplichting bestaat.

A m e n d e m e n t.

Apeldoorn.

Voorstel 106 leest men als volgt:

„Het Congres besluit:

1. een commissie te benoemen, die tijdig (voor het Congres 1931) rapport uitbrengt betreffende:
 - a. de houding, die de S.D.A.P. heeft aan te nemen tegenover het bijzonder onderwijs, voor zoover het betreft het voorbereidende en de verschillende vormen van voortgezet onderwijs;
 - b. het standpunt, dat de Partij dient in te nemen ten opzichte van het nijverheidsonderwijs;
 - c. het standpunt, dat de Partij dient in te nemen ten opzichte van het probleem van de verplichte neutrale staatsschool.
2. Zoolang de Partij over het onder no. 1 bedoelde rapport geen uitspraak heeft gedaan, onthouden haar vertegenwoordigers in Staten en Gemeenteraden zich van het steunen van en bewilligen in subsidie-aanvragen, ten behoeve van deze in a genoemde soorten onderwijs, in zooverre daartoe geen wettelijke verplichting bestaat.”

107. *Leeuwarden III.*

Het Congres verzoekt het Partijbestuur om in samenwerking met de Kamerfracties, een onverzwakte actie te voeren tot opruiming van alle bepalingen, die de ontwikkeling van het Nijverheidsonderwijs in den weg staan.

108. *Amsterdam IV.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op een commissie te benoemen, wier taak het zal zijn een rapport samen te stellen waarin het standpunt van de Partij wordt bepaald ten opzichte van het Nijverheidsonderwijs en andere vormen van niet wettelijk verplicht onderwijs.

109. *Amstelveen.*

Het Congres spreekt als zijn meening uit, dat leden der S.D.A.P. den zedelijken plicht hebben hun kinderen te zenden naar de openbare school.

110. *Utrecht I.*

Het P.B. benoemt een commissie, welke zal hebben na te gaan, wat de gevolgen zijn geweest voor het openbaar onderwijs van de z.g. pacificatie in de onderwijswetgeving.

Cumulatie.

111. *Het Partijbestuur.*

Voor voorstel 111 verwijzen wij naar de conclusies van het rapport, uitgebracht door de commissie in zake de cumulatie van functies, welke door P.B. zijn overgenomen. (Zie pag. 158.)

112. *Hoensbroek.*

Partijgenooten storten het aan honoreering genotene boven f 6000 per jaar terug in het propagandafonds der Partij.

113. *Heerlen.*

Het Congres verklaart zich tegen cumulatie van functies, indien door deze cumulatie de inkomsten van de betrokkenen meer dan f 6000 per jaar bedragen.

A m e n d e m e n t.

Hoensbroek.

In voorstel 113 wordt gelezen in plaats van „f 6000” „f 5000”.

A m e n d e m e n t.

Winkel.

Voorstel 113 leest men als volgt: „Functies uit en door de Partij mogen voortaan niet meer gezamenlijk worden uitgeoefend, uitgezonderd door de personen, die naast hun beroep bijv. de functie van Tweede Kamerlid vervullen.”

Arbeiders-ontwikkeling.

114. *Amsterdam VI.*

Het P.B. bevordert de instelling eener commissie uit N.V.V. en S.D.A.P., welke een onderzoek zal instellen naar de wenselijkheid eener reorganisatie van het Inst. v. A. O., in dezen zin, dat het ontwikkelingswerk zooveel mogelijk in handen zal komen van afdelingen der Vakverenigingen en Partij en welke commissie zal nagaan hoe de verhouding dient te zijn tusschen het Instituut en andere cultureele organisaties, als muziek- en zangverenigingen en dergelijke;

en verzoekt het P.B. op het Congres van 1931 hierover rapport uit te brengen.

115. *Eindhoven.*

Het Congres, van oordeel, dat de ontwikkeling der arbeidersklasse een der belangrijkste factoren is in haren strijd voor ontvoogding;

van meening, dat het Instituut voor Arbeidersontwikkeling het lichaam is, dat in dezen leiding dient te geven en hiervoor zijn werk belangrijk moet kunnen uitbreiden;

erkennende, dat de kosten, aan dit ontwikkelingswerk verbonden, niet door de leden van het Instituut voor Arbeiders-

ontwikkeling kunnen worden opgebracht, doch door S.D.A.P. en N.V.V. moeten worden gedragen;

draagt het P.B. op, in samenwerking met het N.V.V., ten spoedigste met een voorstel te komen tot het geven van een belangrijke subsidie, ten einde hierdoor het werk van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling mogelijk te maken.

116. *Hilversum II.*

Het Congres, kennis genomen hebbende van het feit, dat de „Centrale Arbeiders-Verzekerings- en Depositobank” een grondsom van f 100.000 heeft beschikbaar gesteld voor een te stichten Arbeiders-Hoogeschool;

overwegende, dat aan een dergelijke inrichting hier te lande een uitgesproken behoefte bestaat;

besluit een commissie te benoemen uit de besturen van N.V.V., S.D.A.P. en Instituut voor Arbeidersontwikkeling, die onderzoekt op welke wijze zulk een school kan worden opgericht en hoe zij zal hebben te werken;

draagt genoemde commissie op binnen een half jaar rapport aan de betrokken instanties uit te brengen en met uitgewerkte voorstellen te dezer zake op het volgende Partijcongres te komen.

117. *Amsterdam VIII.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op, om in samenwerking met het N.V.V. de mogelijkheid te onderzoeken, om te komen tot een Arbeiders-Hoogeschool in Nederland.

A m e n d e m e n t.

Neede.

Voorstel 117 wordt als volgt gelezen: „Het Congres verklaart zich niet tegen cumulatie van functies, indien deze naar behoren vervuld worden, doch stelt hierbij de voorwaarde, dat het inkomen van de betrokkenen boven de f 6000 per jaar in de Partijkas wordt gestort.”

118. *Hilversum II.*

Het Partijbestuur overweegt de oprichting van propagandistenscholen.

Alcoholvraagstuk.

119. *Nieuwe Niedorp en Medemblik.*

Het Congres besluit:

Op de Congressen der Partij, onverschillig waar zij worden gehouden, wordt in het vervolg geen alcoholhoudende drank meer getapt.

De eigenaars van de gebouwen, waarin de Congressen worden gehouden, worden van te voren van dit besluit op de hoogte gebracht en tot naleving ervan verplicht.

De Partij ijvert, in samenwerking met het N.V.V., voor het alcoholvrij maken van de aan Partij en Vakbeweging toebehorende gebouwen.

A m e n d e m e n t.

Den Haag V.

Van voorstel 119 leest men alleen de laatste alinea.

120. *Rotterdam III.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat het „Troelstra-Oord” alcoholvrij wordt geëxploiteerd.

121. *Oosterbeek.*

Het Congres draagt de Partijafdeelingen op voortaan alcohol-advertenties in haar programma's te weren.

Esperanto.

122. *Knollendam, Amsterdam VII, Amsterdam VIII.*

Het Congres, overwegende het groote belang, dat de arbeiders en de internationale arbeidersbeweging hebben bij het gebruik van de internationale taal Esperanto;

spreekt zich uit voor onderwijs in die taal op de school en voor het opnemen van een desbetreffende paragraaf in het Onderwijs-program der Partij;

verzoekt der Kamerfractie te ijveren voor wetswijziging, ten einde verplicht onderwijs in Esperanto op de lagere school mogelijk te maken;

verzoekt tevens het P.B. aan de verbreiding van Esperanto mede te werken en er bij de S.A.I. op aan te dringen het gebruik van Esperanto te bevorderen;

besluit een rubriek in de partijbladen te doen openen, ten einde voorlichtingen te verschaffen in zake Esperanto en de Esperantobeweging.

A m e n d e m e n t.

Nijmegen.

Aan voorstel 122 wordt toegevoegd: „geeft het Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling in overweging zich in het bijzonder met deze studie bezig te houden.”

A m e n d e m e n t.

Amsterdam IV.

Alinea IV van voorstel 122 wordt gelezen: „verzoekt tevens het P.B. aan de verbreiding van het Esperanto mede te werken, door er bij de S.A.I. op aan te dringen, dat deze zal uitgeven een in Esperanto geschreven internationaal orgaan.”

123. *Amsterdam VI.*

Het Congres, overwegende het groote belang, dat ook de arbeiders en de internationale arbeidersbeweging hebben bij het gebruik van de internationale taal Esperanto;

verzoekt der Kamerfractie te ijveren voor wetswijziging, ten einde het verplichte onderwijs in Esperanto mogelijk te maken;

verzoekt het P.B. aan de verbreiding van Esperanto mede te werken en er bij onze Internationale op aan te dringen het gebruik van Esperanto te bevorderen;

verzoekt den redacties van onze Partij-bladen om een rubriek te openen, waarin voorlichting wordt gegeven in zake Esperanto en de Esperantobeweging.

124. *Enkhuizen.*

Het Congres, van meening, dat het gebruik van één taal over geheel de wereld, naast de internationale talen, bevorderlijk is voor een internationaal samengaan en van groote beteekenis is voor onze arbeidersbeweging,

gezien het feit, dat „Esperanto” als internationale taal in alle deelen der wereld wordt gesproken,

draagt het P.B. op:

1e. te onderzoeken op welke wijze het Esperanto aan onze arbeidersbeweging dienstbaar kan worden gemaakt;

2e. het opnemen van een paragraaf in het „Onderwijsprogram” onzer Partij voor het onderwijs van Esperanto op de school en voor de totstandkoming daarvan te werken;

3e. aan te dringen op opening van een „Esperanto-rubriek” in „Voorwaarts” en in „Het Volk”, ten einde de arbeiders omtrent Esperanto in te lichten.

125. *Hoek van Holland.*

Het Congres spreekt zich uit door middel van de Internationale taal „Esperanto”, de practijk van het Internationale werk in de socialistische arbeidersbeweging des te volmaakter te willen bevorderen. Het acht het verder voor de toekomst eveneens van groot belang, dat ook onze Partij in den strijd voor den vrede, door opheffing van het taalverschil, de eerst dan meer volledige eenheid kan benutten.

126. *Rotterdam II.*

Het Congres, van oordeel, dat de wereldtaal Esperanto steeds grootere beteekenis krijgt, draagt het P.B. op een onderzoek in te stellen naar de waarde van Esperanto voor de arbeidersbeweging en zoo noodig stappen te doen om op de scholen het Esperanto te doen bevorderen.

Vereeniging Raadsleden.

127. *Vereeniging van Soc.-Dem. Leden van Gemeenteraden en Provinciale Staten.*

Het Congres besluit:

1. de Vereeniging van Soc.-Dem. Leden van Gemeenteraden en Prov. Staten een subsidie te verlenen van f 3500 per jaar;
2. de Vereeniging ten behoeve van haar Informatie- en Documentatiebureau de beschikking te laten over het vertrek in het gebouw der Partij, waarin dit bureau thans is gevestigd.

128. *Purmerend.*

Het Congres, gehoord het besluit van het Partijbestuur d.d. 10 Januari 1930, ten aanzien van de regeling van de verhouding tusschen de Partij en de Vereeniging van Soc.-Dem. Staten- en Raadsleden,

van oordeel, dat een besluit van zoodanigen ingrijpenden aard door het P.B. nimmer kan worden genomen zonder het Partijcongres te hooren,

voorts van oordeel, dat de termijn voor behandeling in de verschillende raadsfracties en afdelingen der vereeniging onvoldoende is geweest,

dringt er bij het Congres op aan dit besluit niet te aanvaarden en het Partijbestuur uit te noodigen om, na gepleegd nader overleg met de vereeniging, te trachten een voor beide partijen bevredigende oplossing te vinden en op het volgende Congres der Partij voorstellen daaromtrent in te dienen.

Diversen.

129. *Amsterdam VI.*

Het Congres,

overwegende, dat zeer dikwijls bij benoemingen door de overheid sociaaldemocraten opzettelijk gepasseerd worden;

dat de S.D.A.P., welke een vierde van het Nederlandsche volk vertegenwoordigt, recht heeft op een behoorlijke vertegenwoordiging in alle publiekrechtelijke instanties en op gelijkstelling van haar leden met andere staatsburgers bij benoemingen;

protesteert met kracht tegen het partijdige optreden van achtereenvolgende regeeringen, provinciale-, gemeentebesturen e.d. en draagt het P.B. op een krachtige actie te ontwikkelen, zoo noodig in samenwerking met het N.V.V., om een einde te maken aan deze ongehoorde achterstelling.

130. *Drachten.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op naar de toestanden in de werkverschaffingen, zelfstandig een nauwgezet onderzoek

in te stellen, te bevorderen, dat aan de hier bestaande misstanden zoo spoedig mogelijk een einde wordt gemaakt en met alle middelen tracht te bewerkstelligen, dat aan de sociaal-democraten meer zeggenschap wordt gegeven in de z.g. „uit nood geboren” ontginningsmaatschappijen.

A m e n d e m e n t.

Zwolle.

De aanhef van voorstel 130 wordt als volgt gelezen:

„Het Congres draagt het Partijbestuur op het N.V.V. te verzoeken met haar naar de toestanden in de werkverschaffingen een nauwgezet onderzoek in te stellen”, enz.

Verder wordt in hetzelfde voorstel het woord „sociaal-democraten” vervangen door „moderne arbeidersbeweging”.

131. *Utrecht I.*

Het Congres draagt het P.B. op een commissie te benoemen, die zal hebben te onderzoeken of het wenschelijk is, dat de overheid in takken van sociale zorg en zaken van algemeen maatschappelijk belang gebruik maakt van vrijwillige krachten, die zich tot dat werk voelen aangetrokken, zoo ja, op welke wijze deze krachten moeten worden georganiseerd en in welke verhouding deze organisatie moet staan tot de overheid.

132. *Utrecht I.*

Het Congres verzoekt het P.B. te bevorderen, dat een commissie wordt ingesteld, met opdracht te onderzoeken, of de Partij een taak heeft te vervullen op het gebied der reclasseeering in den ruimsten zin genomen en om eventueele plannen ter zake te ontwerpen.

133. *Rotterdam VII.*

De zin: Wettelijk verbod van den verkoop van sterke dranken in alinea 10 van de paragraaf Overzeesche Gewesten in het Strijdprogram, wordt als volgt gelezen: „Wettelijk verbod van den aanmaak en van den verkoop van alcoholhoudende dranken.”

134. *Doetinchem.*

Het Congres spreekt uit, dat ook de coöperatie als middel ter bestrijding van het kapitalistisch productie-systeem dient te worden erkend,

draagt het Partijbestuur op overleg te plegen met den Coöperatieven Bond en het N.V.V., ten einde in den Coöperatieven Raad zitting te kunnen nemen.

135. *Krommenie.*

Het P.B. benoemt een commissie ter nadere bestudeering van het vraagstuk der persoonlijke dienstweigering en van de mogelijkheid van afschaffing van den militairen dienstdwang bij nationale ontwapening, gelijk bijv. in het Deensche ontwapeningsvoorstel is voorzien.

136. *Breda.*

Het Congres, kennis genomen hebbende van de verdeeldheid van meening, die gebleken is aanwezig te zijn bij de verschillende partijgenooten, die onze Partij vertegenwoordigen in de openbare lichamen, in zake het houden van werk in ons land, om hierdoor eigen industrie te bevorderen, ten einde de werkloosheid te bestrijden,

acht deze verdeeldheid van meening op den duur tot schade der Partij en dringt er bij het P.B. op aan dit vraagstuk aan de orde te stellen in den Algemeenen Raad, ten einde tot meer eenheid van optreden te komen.

VERSLAG OVER HET JAAR 1929.

AANTAL AFDEELINGEN.

In het afgelopen jaar steeg het aantal afdelingen van 607 tot 645. Het bedroeg op:

31 December	1928	607*)
31 Maart	1929	623
30 Juni	1929	635
30 September	1929	643
31 December	1929	645

In den loop van het jaar werden opgeheven: Kerkrade, Klaaswaal, Leens, Maastricht II, Stavoren, Voorthuizen, Waardenburg.

Opgericht werden: Aalst-Waalre, Arnhem II, Arnhem III, Bennebroek-Vogelenzang, Benningbroek, Biesbosch, Borger, Broek op Langendijk, Capelle (N.-B.), Daarlerveen, Denekamp, Diepenveen, Dussen, Eerbeek, Emst, Eygelshoven, Genemuiden, Groede, Grootebroek-Lutjebroek, Hetern Driel, Heukelum, Hoog-Blokland, Hijum, Kapelle-Biezeling, Kerkrade, Leersum, Lobith, Loppersum, Nieuwenhagen, Nieuwveen, Oostburg, Sint Johannisga, Snippeling-Colmschate, Varsseveld, Veen, Voorthuizen, Vriezenveen, Vroomshoop, Vught, Wapenveld, West-Knollendam, Witteveen, Woldendorp, IJzendoorn, Zwartewaal.

In Bijlage A geven wij een overzicht van de verdeling van het aantal afdelingen sinds 1910 over de verschillende federaties.

In ons vorig jaarverslag spraken wij de verwachting uit, dat het verkiezingsjaar ons het aantal afdelingen mocht brengen, dat wij in het topjaar 1919 hadden bereikt, n.l. 645.

Uit bovenstaande gegevens blijkt, dat in dit jaar onze Partij met niet minder dan 38 afdelingen is gestegen. Er zitten een aantal zwakke onder, vandaar, dat de noodige maatregelen getroffen dienen te worden, ten einde ze te behouden; maar met dit al zijn we gestegen tot het aantal, dat de Partij slechts eenmaal bereikte.

We zijn hiermee nog niet aan ons maximum gekomen; de eerste maand van 1930 bracht ons al weer eenige nieuwe afdelingen. Vooral het komende jaar zal men, waar mogelijk, afdelingen moeten stichten, ten einde bij de verkiezingen voor de Gemeenteraden in 1931 ook in de zwartste hoeken met kandidaten voor de kiezers te kunnen komen.

*) Het in het vorig verslag vermelde cijfer van 609 was 2 te hoog.

AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December	1928	54319
31 Maart	1929	56071
30 Juni	1929	59644
30 September	1929	61292
31 December	1929	61162

Een vooruitgang dus met 6843 leden.

Stegg in het jaar 1928 het ledental met 8150, in het verkiezingsjaar 1929 konden wij dit aantal niet bereiken. Dat wil niet zeggen, dat er eenige reden tot ontevredenheid is. Wij zijn nog altijd overtuigd, dat het besluit van het huishoudelijk Congres van 1927 om de contributie belangrijk te verlagen, gunstig is geweest en dat het alleen maar te betreuren is, dat het niet eerder kon worden genomen.

In Bijlage B geven wij een overzicht van het verloop der leden over de afgelopen vier kwartalen, verdeeld over de vijftien federaties.

Voorts gaat hierbij een overzicht van het ledental der Partij van de oprichting af. (Bijlage C.)

Evenals vorig jaar voegen wij hierbij een overzicht betreffende het verloop van het ledental in de laatste 12 jaren, verdeeld over de verschillende federaties. (Bijlage D.)

Ook voegen wij hierbij een overzicht (Bijlage E), aangevende 28 der voornaamste plaatsen en het verloop van het ledental in deze steden in verhouding tot het totaal ledental en het aantal inwoners. Hieruit blijkt, dat in de verhouding van ons ledental in deze steden tot het platteland in het afgelopen jaar geen verandering gekomen is. Op 31 December 1928 was 55 pCt. van ons ledental in bedoelde 28 plaatsen gevestigd, op 31 December 1929 was dit cijfer onveranderd.

HET PARTIJBESTUUR.

De afdelingen stelden voor de verkiezing van het Partijbestuur de volgende kandidaten, die bereid waren een candidatuur aan te nemen:

Voor voorzitter: J. Oudegeest; voor partijsecretaris-penningmeester: H. de Boer en C. Woudenberg; voor secretaresse: E. Ribbius Peletier.

Voor het D.B.: E. Boekman, A. B. Kleerekoper, J. W. Matthijsen, S. R. de Miranda, P. J. Schmidt.

Voor het overige deel van het P.B.: J. W. Albarda, D. Bartels, J. A. Bergmeijer, H. de Boer, P. de Bruin, W. Drees, J. E. W. Duijs, D. A. van Eck, mevr. S. Groeneweg, P. Kiès, J. ter Laan, P. J. Schmidt, J. E. Stokvis, W. H. Vliegen, F. M. Wibaut.

Bij enkele candidaatstelling werden herkozen: J. Oudegeest tot voorzitter; E. Ribbius Peletier tot secretaresse.

De uitslag van de stemming over de twee kandidaten voor de functie van Partijsecretaris-penningmeester was:

uitgebracht 1153 stemmen, waarvan op H. de Boer 154, op C. Woudenberg 1009, blanco 111, waardoor Woudenberg was gekozen. Hierbij dient te worden vastgelegd, dat het P.B. p.g. Woudenberg als zijn candidaat aan het Congres had voorgesteld.

De stemmingsuitslag over de overige leden van het D.B. was: uitgebracht 1137 geldige stemmen, waarvan op E. Boekman 1037, A. B. Kleerekoper 967, J. W. Matthijssen 640, S. R. de Miranda 359 en P. J. Schmidt 337, blanco 104, van onwaarde 20, zoodat gekozen waren E. Boekman, A. B. Kleerekoper en J. W. Matthijssen.

Op de candidaten voor de overige plaatsen van het P.B. brachten de afgevaardigden uit 1115 stemmen, waarvan op J. W. Albarda 1112, D. Bartels 202, J. A. Bergmeijer 357, H. de Boer 203, P. de Bruin 22, W. Drees 781, J. E. W. Duys 1006, D. A. van Eck 1007, Suze Groeneweg 1044, P. Kiès 144, J. ter Laan 210, P. J. Schmidt 341, J. E. Stokvis 374, W. H. Vliegen 915, F. M. Wibaut 1030.

Volgens dezen uitslag waren gekozen: J. W. Albarda, W. Drees, J. E. W. Duys, D. A. van Eck, mw. Suze Groeneweg, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut. Herstemming moest plaats hebben tusschen J. A. Bergmeijer en J. E. Stokvis. Bij deze herstemming werden uitgebracht 1132 geldige stemmen, waarvan Bergmeijer er 402 en Stokvis er 730 verkreeg. Van onwaarde waren er 3 en blanco 105. Door dezen uitslag kwam p.g. Stokvis op de plaats in het P.B., die gedurende een reeks van jaren door J. A. Bergmeijer was bezet. Mogen wij op deze plaats onzen ouden voorvechter Bergmeijer nog een woord van warmen dank brengen, voor het vele, door hem ten behoeve van onze Partij in haar bestuur verricht.

VERGADERINGEN VAN HET PARTIJBESTUUR.

Het Partijbestuur kwam in het jaar 1929 12 maal bijeen. Het Dagelijksch Bestuur vergaderde 23 keer.

DE PARTIJRAAD.

De Partijraad vergaderde in 1929 tweemaal, t.w. op 13 April, ten einde te beslissen omtrent de voorstellen, die door het Congres ter afdoening naar dit college waren verwezen en om de groslijsten voor de Eerste Kamer-verkiezing vast te stellen; op 29 September ter bespreking van den politieken toestand en het plan voor de winterpropaganda.

De voorstellen 7, 17, 18, 19, 20, 21, 34 en 37, voorkomende op den beschrijvingsbrief van 1929, werden besproken.

Voorstel 7 van de afdeeling Bussum besloot men van de agenda af te voeren, daar met de bestaande wet reeds zeer veel omtrent het annexeeren van kleine door grootere gemeenten valt te bereiken.

Voorstel 17 van de afdeeling Arnhem, dat de bedoeling

had, het onmogelijk maken voor gewestelijke besturen om van de afdeelingen een bepaalde bijdrage te eischen, b.v. tot het vormen van een verkiezingskas, werd met algemeene stemmen van de agenda afgevoerd, daar de gewesten eenige vrijheid moeten hebben hun werk naar behooren te kunnen verrichten.

Voorstel 18 van de afdeeling Wormerveer, luidende: „Het Congres besluit, dat voor afdeelingen beneden de 100 leden de verblijfskosten voor één afgevaardigde naar het Congres door het P.B. worden vergoed”, met bijbehorend amendement van Den Haag V, werd verworpen, daar uitvoering hiervan de financieele draagkracht van de Partijkas te boven zou gaan.

Voorstel 19 van de afdeeling Lochem, luidende: „Het Congres besluit behalve de voorstellen ook de toelichting en een prae-advies van het P.B. in den Beschrijvingsbrief van het Congres op te nemen”, verwierp de Partijraad, daar de kosten, hieruit voortvloeiende, te zwaar op de Partijkas zouden drukken.

Voorstel 20 van de afdeeling Amersfoort, luidende: „Het Congres besluit Partij-afdeelingen, die Congresvoorstellen hebben ingediend en die naar den Partijraad worden verwezen, in de gelegenheid te stellen deze in den Partijraad te verdedigen”, met de bijbehorende amendementen, werd met algemeene stemmen verworpen, daar anders de Partijraad een congresje in het klein zou worden. Het oordeel van den Partijraad was, dat afdeelingen, wier voorstellen in den Partijraad worden besproken, overleg kunnen plegen met hun gewestelijke vertegenwoordigers. Daarenboven meent het P.B., dat in speciale gevallen een afdeeling kan worden uitgenoodigd om door den Partijraad te worden gehoord.

Voorstel 34 van de afdeeling Doetinchem, luidende: „De Partij verleent rechtskundigen bijstand aan haar functionarissen, die in of door hun functie genooddaakt zijn, zich van rechtskundigen bijstand te voorzien”, werd verworpen.

De practijk is op het oogenblik deze, dat, wanneer iemand die verkeert in de omstandigheid, waarop voorstel 34 doelt, zich tot het Partijbureau om rechtskundige hulp wendt, hem zooveel mogelijk de helpende hand wordt geboden.

Voorstel 37 van de afdeeling Krommenie met bijbehorende amendementen betreffende het medewerken aan of redactievoeren van het ontwikkelingsblad *Beschaving en Wetenschap* werd uitvoerig besproken.

De Partijraad vereenigde zich met de uitspraak, door het P.B. in deze aangelegenheid gedaan, welke is opgenomen in het Jaarverslag van het Partijbestuur over 1928, voorkomende op pagina 55 van den Beschrijvingsbrief van 1929.

Voorstel 21 van de afdeeling Amsterdam XI, luidende: „Het Congres besluit, dat de afgevaardigden voor de Internat. Soc.-Dem. Vrouwenconferentie door het Partijcongres worden benoemd”, werd in dien geest gewijzigd, dat de

benoeming door het P.B. na overleg met den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs zal geschieden.

Voorts besloot de Partijraad tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft het vraagsuk van de cumulatie van functies in de Partij opnieuw te onderzoeken.

In deze bijeenkomst van den Partijraad werden naast de bespreking van bovengenoemde voorstellen de groslijsten voor de Eerste Kamer vastgesteld.

De gewestelijke en stedelijke federaties noemden een aantal namen van partijgenooten, die naar hun oordeel in aanmerking kwamen op de kandidatenlijst te worden geplaatst.

Daar de verkiezing voor de Eerste Kamer moest plaats hebben in de kieskring-combinaties *Friesland—Noord-Holland* en *Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg*, legde het Partijbestuur den Partijraad de volgende voordracht voor:

Noord-Holland, Friesland: 1. H. Polak, 2. C. Pothuis—Smit, 3. F. M. Wibaut, 4. J. Oudegeest, 5. L. v. d. Wal, 6. J. Kolk, 7. M. A. Reinalda, 8. S. de Wolff.

Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg: 1. P. Moltmaker, 2. G. F. Lindeijer, 3. Chr. v. d. Bilt, 4. J. F. Ankersmit, 5. P. G. Gruys, 6. J. H. Paris, 7. L. Onderdijk.

Na bespreking in den Partijraad werden de lijsten als volgt vastgesteld:

Noord-Holland, Friesland: 1. H. Polak, 2. C. Pothuis—Smit, 3. F. M. Wibaut, 4. J. Oudegeest, 5. M. A. Reinalda, 6. J. Kolk, 7. L. v. d. Wal, 8. S. de Wolff.

Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg: 1. P. Moltmaker, 2. G. F. Lindeijer, 3. Chr. v. d. Bilt, 4. J. F. Ankersmit, 5. P. G. Gruys, 6. J. H. Paris, 7. L. Onderdijk.

Door den vooruitgang, welke onze Partij in 1927 bij de Statenverkiezingen behaald had, was de toestand deze geworden, dat wij voor de combinatie *Noord-Holland, Friesland* op vier Eerste Kamer-zetels konden rekenen, m.a.w., dat wij één zetel zouden winnen.

In de groep Zuidelijke provincies waren onze bij de vorige verkiezingen verkregen twee zetels, allerminst veilig. Den tweeden zetel had de Partij voor zes jaar behaald met behulp van de Vrijz.-Democraten, die toen den steun onzer Partij voor de verkiezing van een hunner in Zuid-Holland noodig hadden.

De situatie was thans moeilijker, doordat slechts de halve Eerste Kamer moest worden gekozen en de Vrijzinnig-Democraten elders onze hulp niet noodig hadden. Ten einde te voorkomen, dat een van onze Eerste Kamerzetels voor de Zuidelijke provincies zou verloren gaan, machtigde de Partijraad, na uitvoerige bespreking, het Partijbestuur tot het plegen van overleg met de Vrijz.-Dem. om te trachten met steun van deze, onze twee zetels te behouden.

Ingevolge deze machtiging voerde het P.B. met het bestuur van den Vrijz.-Dem. Bond een correspondentie, die wij hieronder in haar geheel laten volgen en die, voor wat de mislukking van dit overleg betreft, voor zich zelf spreekt.

Amsterdam, 10 Mei 1929.

Den Heer Mr. P. J. Oud, Secretaris van den Vrijz.-Dem. Bond, Den Haag.

WelEd. Heer,

U zult zich herinneren, dat bij de Eerste Kamerverkiezingen in 1923 en 1926 door de Vrijz.-Dem. Partij en ons een wederzijdsche stemmenruil heeft plaats gevonden om de verkiezing van wederzijdsche candidaten te bevorderen.

Bij de a.s. verkiezingen voor de Eerste Kamer dreigt voor onze Partij het gevaar van het verloren gaan van den tweeden zetel in de gecombineerde kieskringen Utrecht, Brabant, Limburg en Zeeland, wanneer door Uw organisatie ons geen steun zou worden verleend.

In verband hiermee zouden wij het zeer op prijs stellen, indien Uw partij zich in beginsel bereid wilde verklaren te helpen bevorderen, dat onze candidaat in het Zuiden herkozen wordt. Na de candidaatstelling zouden wij dan — mocht Uw partij deze medewerking verlenen — kunnen bespreken, op welke wijze deze steun te regelen zou zijn.

Wij zouden het zeer waardeeren, indien wij van U spoedig een antwoord mochten tegemoet zien.

Hoogachtend,

(w.g.) C. WOUDEBERG,
Secretaris-Penningmeester.

's Gravenhage, 15 Mei 1929.

Den Heer C. Woudeberg, Secretaris der Soc.-Dem. Arb. Partij, Tesselschadestraat 31, Amsterdam.

Weledele Heer,

In antwoord op Uw brief van 10 dezer, letter E No. 3155, heb ik de eer U namens het Hoofdbestuur van den Vrijz.-Dem. Bond het volgende mede te deelen.

Zooals Uw bestuur zich zal herinneren hebben onze partijen samengewerkt bij de verkiezing der Eerste Kamer in 1923 in alle vier de groepen. De toestand was toen zoo, dat in de groepen I, II en IV een zetel kon worden gewonnen. Overeengekomen werd, dat de S.D.A.P. een extra-zetel zou ontvangen in de groepen I en II en de V.D.B. in groep IV. Aldus ontving de S.D.A.P. den tweeden zetel zonder dat daartegenover een contra-prestatie harerzijds stond.

In 1926 was de verkiezing beperkt tot de groepen II en IV. Door samenwerking viel in iedere groep een zetel te winnen. De S.D.A.P. ontving toen den zetel in groep II en de V.D.B. in groep IV. Hier stond dus tegenover de prestatie van elk der beide partijen een contraprestatie.

Thans is de toestand zoo, dat door samenwerking van beide partijen bij de verkiezing in de groepen I en III alleen in groep I een zetel valt te winnen. De partij, die hier aan de andere partij hulp verleent, zal dit dus moeten doen zonder contra-prestatie. Het is dus de vraag, van welke partij deze hulp in billijkheid mag worden gevorderd.

Ons Hoofdbestuur is van oordeel, dat het ditmaal slechts redelijk kan worden geoordeeld, indien de S.D.A.P. hulp verleent, om den extra-zetel in groep I aan den V.D.B. te verschaffen. In de eerste plaats is dit reeds het geval, omdat de V.D.B. zes jaren geleden denzelfden zetel aan de S.D.A.P. verschafte, zonder dat hij daartegenover iets ontving. In de tweede plaats, is het ook in verband met de cijfers redelijk, dat de S.D.A.P. ditmaal den V.D.B. helpt. Immers het overschot van de S.D.A.P. zal in groep I, indien alle Statenleden aan de stemming deelnemen 450 punten bedragen. Het overschot van den V.D.B. bedraagt daarentegen 642 punten, of bijna 200 punten meer. Alleen, doordat dit laatste overschot tevens het totaal is en dit totaal

50 punten beneden den halven kiesdeeler blijft, zal de V.D.B. den overschotzetel zonder hulp niet kunnen ontvangen. Onder deze omstandigheden schijnt het ons Hoofdbestuur alleszins billijk, dat de hulp, om den V.D.B. boven den halven kiesdeeler te brengen, door de S.D.A.P. wordt verschaft.

Ons Hoofdbestuur twijfelt niet, of Uw bestuur zal de billijkheid van zijn aanspraken gaarne erkennen. Het desbetreffend antwoord zie ik dan ook gaarne tegemoet.

Hoogachtend,
Uw.dw.
(w.g.) OUD,
Secretaris.

Amsterdam, 5 Juni 1929.

Den Heer Mr. P. J. Oud, Secretaris van den
Vrijz.-Dem. Bond, Den Haag.

Mijne Heeren,

In antwoord op Uw brief van 15 Mei j.l. diene het volgende:

In 1923, toen voor de geheele Eerste Kamer moest worden gestemd, zijn op Uw initiatief onze beide besturen overeengekomen een stemmenruil te doen plaats vinden, waardoor onze partijen samen drie zetels zouden verkrijgen, die zonder dien ruil aan niet-democratische elementen zouden toevallen. Zonder eenige moeite zijn wij toen tot de conclusie gekomen, dat twee van deze zetels door de S.D.A.P. en één door den Vrijz.-Dem. Bond zouden worden bezet.

In 1926 waren twee van deze zetels, één van den V.D.B. en één van de S.D.A.P. in het geding. Toen heeft in beide kieskringen, waar toen moest worden gestemd, dezelfde stemmenruil als in 1923 plaats gehad, (ofschoon, voor wat groep III betreft, de steun van Uwen Bond voor onze Partij niet onmisbaar was) en de beide zetels bleven dus in dezelfde handen.

Thans is in den kieskring I de derde in 1923 door stemmenruil verkregen zetel opnieuw te bezetten. Wij staan op het standpunt, dat, evenals in 1926, deze zetel in dezelfde handen dient te blijven. Bij de afspraak van 1923 is niet iedere kieskring op zichzelf bekeken, doch een afspraak gemaakt over alle kieskringen, waar met stemmenruil iets te winnen viel. Nu gaat U dat verband verbreken en vraagt ons om van een ons toen in onderlinge afspraak toegekenden zetel afstand te doen.

Daarin kunnen wij niet treden. Wij laten het aan U over om een beslissing te nemen, waardoor deze zetel aan een andere partij zal overgaan, maar onzerzijds wenschen wij van het resultaat van 1923 geen afstand te doen.

Hoogachtend,
(w.g.) C. WOUDEBERG,
Secretaris-penningmeester.

's Gravenhage, 13 Juni 1929.

Aan het Bestuur der S.D.A.P., Tesselschadestraat 37,
Amsterdam.

Mijne Heeren,

Het doet ons Hoofdbestuur leed, dat Uw bestuur niet wil treden in ons voorstel om ditmaal den in de Zuidelijke groep te winnen Eerste Kamerzetel aan onze Partij te doen toevallen. Ons bestuur moet zich thans zijn volledige vrijheid van handelen voorbehouden.

Indien de gang van zaken bij deze verkiezing er echter toe mocht leiden, dat de door onze partijen in 1923 tezamen gewonnen zetel op een andere partij overgaat, dan zal de verantwoordelijkheid daarvoor geheel op Uw partij komen te rusten, omdat dit verlies dan een gevolg zal zijn van het feit, dat Uw partij niet bereid is met de billijke aanspraken van de onze rekening te houden.

Hoogachtend,
Voor het Hoofdbestuur,
(w.g.) OUD,
Secretaris.

EERSTE KAMERVERKIEZING 1929.

De verkiezing voor de Eerste Kamer vond voor de bovenvermelde groepen plaats op 26 Juli 1929. De uitslag was, dat voor de vier Zuidelijke provincies alleen pg. P. Moltmaker werd gekozen en dat de zetel van pg. G. F. Lindeyer verloren ging; voor Noord-Holland en Friesland werden gekozen: H. Polak, C. Pothuis—Smit, F. M. Wibaut en J. Oudegeest, zoodat door het winnen van den zetel van pg. J. Oudegeest ons aantal van elf Eerste Kamerzetels behouden bleef.

Daar door de ziekte van pg. A. B. Kleerekoper, lid van de Prov. Staten in Noord-Holland en van pg. De Jong in Friesland het gevaar ontstond, dat deze leden op den dag der stemming niet in de Prov. Statenzitting konden aanwezig zijn en als gevolg hiervan de vierde zetel dreigde verloren te zullen gaan, zag het P.B. zich begin Juli genoodzaakt tot het nemen van bijzondere maatregelen. Om te zorgen, dat wij het vereischte aantal punten voor de verkiezing van den vierden zetel zouden verkrijgen, verzocht het P.B. pg. A. B. Kleerekoper tijdelijk voor zijn Statenzetel te bedanken, opdat in zijn plaats een opvolger kon komen, die aan de stemming met zekerheid kon deelnemen. Pg. Kleerekoper voldeed aan dit verzoek. Als opvolger op de lijst voor de Provinciale Staten kwam in aanmerking pg. Jac. van Pareren, die echter door omstandigheden op den stemmingsdag niet in 't land kon zijn en bereid bleek op verzoek van het P.B. voor zijn plaats te bedanken, waarna pg. B. Sajet lid van de Staten van Noord-Holland werd.

TWEEDE KAMERVERKIEZING 1929.

In het jaarverslag van 1928 namen wij reeds op de groslijsten, zooals deze in de vergadering van den Partijraad van 16 December 1928 voor de verschillende kieskringen waren opgesteld. De uitslag van het referendum over deze lijsten was de volgende:

Noord-Brabant, Zeeland, Limburg: 1. W. H. Vliegen, 2. W. Drop, 3. C. Woudenberg, 4. A. M. Overhoff, 5. P. G. Gruys, 6. C. H. Pieters.

Arnhem—Nijmegen: 1. A. B. Kleerekoper, 2. H. J. van Braambeek, 3. J. L. Faber, 4. C. A. Weersma—Van Duin, 5. F. S. Noordhoff, 6. M. Rademakers.

Rotterdam—Dordrecht: 1. J. ter Laan, 2. mw. S. Groeneweg, 3. J. H. F. van Zadelhoff, 4. J. Brautigam, 5. A. B. de Zeeuw, 6. G. v. d. Houven, 7. J. A. Bergmeijer, 8. P. de Bruin, 9. J. J. Spronkers, 10. L. A. Donker.

Den Haag—Leiden: 1. K. ter Laan, 2. A. W. IJzerman, 3. W. Drees, 4. W. v. d. Sluis, 5. K. R. van Staal, 6. F. S. Noordhoff.

Amsterdam: 1. A. H. Gerhard, 2. J. v. d. Tempel, 3. E. Kupers, 4. G. v. d. Bergh, mw. A. de Jong, 6. S. R. de Miranda, 7. Th. Thijssen, 8. Ed. Polak, 9. S. de Wolff, 10. B. C. Franke, 11. P. v. Eck, 12. P. C. J. Kiès.

Haarlem—Helder: 1. J. E. W. Duys, 2. Ch. G. Cramer, 3. C. Thomassen, 4. J. E. Stokvis, 5. F. v. d. Walle, 6. W. v. d. Vall, 7. A. de Vries, 8. P. Zeeman, 9. F. van Meurs.

Utrecht: 1. Th. v. d. Waerden, 2. B. J. J. Wijkamp, 3. J. J. Reijnders, 4. R. van Gaasbeek, 5. mw. A. J. Wolters—Arnolli.

Zwolle: 1. J. W. Albarda, 2. W. v. d. Sluis, 3. mv. G. A. Leendertz—Ladenius, 4. B. H. van Ruyven, 5. J. Bevers, 6. G. Rengelink, 7. H. J. J. Eichelsheim, 8. T. H. Beerents.

Leeuwarden: 1. G. W. Sannes, 2. P. Hiemstra, 3. H. de Boer, 4. J. J. Vorrink, 5. L. v. d. Wal, 6. J. Ytsma.

Groningen: 1. J. H. A. Schaper, 2. mw. A. E. J. de Vries—Bruins, 3. D. Bartels, 4. K. de Jonge, 5. B. H. Bredman, 6. mw. Mansholt—Andreae.

Assen: 1. A. v. d. Heide, 2. K. Brok, 3. J. Meertens, 4. H. Sikkens, 5. L. C. A. Franken.

DE VERKIEZINGSUITSLAG.

Den 3en Juli vond de stemming plaats. Gekozen werden in *Den Bosch*, *Tilburg*, *Maastricht*, *Middelburg*: W. H. Vliegen en W. Drop; in *Arnhem—Nijmegen*: A. B. Kleerekoper en H. J. van Braambeek; in *Rotterdam—Dordrecht*: J. ter Laan, Suze Groeneweg, J. H. F. van Zadelhoff, Joh. Brautigam; in *Den Haag—Leiden*: K. ter Laan en A. W. IJzerman; in *Amsterdam*: A. H. Gerhard, J. v. d. Tempel, E. Kupers, G. v. d. Bergh; in *Haarlem—Helder*: J. E. W. Duys en Chr. G. Cramer; in *Utrecht*: Th. v. d. Waerden; in *Zwolle*: J. W. Albarda en W. v. d. Sluis; in *Leeuwarden*: G. W. Sannes en P. Hiemstra; in *Groningen*: J. H. A. Schaper en A. E. J. de Vries—Bruins en in *Assen*, welke kieskring voor het eerst zelfstandig aan de verkiezing deelnam, A. v. d. Heide.

Nieuw gekozen werd pg. E. Kupers in de plaats van R. Stenhuis, die niet meer tot de Partij behoort.

* *

Over dezen uitslag meenen wij hier de volgende korte opmerking te mogen maken.

Waren bij den aanvang der verkiezingscampagne de verwachtingen omtrent den verkiezingsuitslag niet buitengewoon groot — gezien de politieke verhoudingen van dat oogenblik — naarmate de stemmingsdag naderde en het élan onzer partijgenooten toenam, veranderde deze opvatting geheel. De geweldige actie, die wij ontketenden, had ten gevolge, dat ook de andere partijen, vooral de R.-K.,

een agitatie ontwikkelden, zooals we in ons land bijna nimmer gekend hebben. Men schroomde niet om ons met de meest perfide middelen te bestrijden. Met de leugen en laster, dat onze Partij den godsdienst bestrijdt, wisten vooral de R.-K. overal in het land, doch v.n.l. in het Zuiden, de bevolking tegen onze Partij op te zetten. De groote inspanning, die onze partijgenooten zich getroostten, het ongekende enthousiasme, waarmee zij den strijd voerden, bracht hen zelf in een roes, die hen omtrent den uitslag de grootste verwachtingen deed koesteren.

De uitslag viel dan ook velen, als gevolg van den boven geschetsten psychologischen toestand, niet mee. Naar ons oordeel is hiervoor echter geen reden, daar een winst van 98025 stemmen niet slecht te noemen is en reden tot tevredenheid mag geven.

Wij laten hieronder volgen een overzicht, aangevende het aantal stemmen, door onze Partij verkregen bij de Kamerverkiezingen in 1918, 1922, 1925 en 1929, benevens een staat vermeldende de stemmencijfers der verschillende politieke groepen, over dezelfde verkiezingen.

BIJLAGE F

De stemmencijfers van de S.D.A.P. bij de Kamerverkiezingen sinds de invoering der Evenredige Vertegenwoordiging.

No. van den Kieskring	Naam van den Kieskring	Kamerverkiezing 1918		Kamerverkiezing 1929		Kamerverkiezing 1925		Kamerverkiezing 1929	
		aantal stemmen	in % v/h totaal	aantal stemmen	in % v/h totaal	aantal stemmen	in % v/h totaal	aantal stemmen	in % v/h totaal
I	's-Hertogenbosch	2812	3.7	6687	4.2	9248	5.5	11569	6.1
II	Tilburg	5338	7.7	8878	5.8	12100	7.9	11809	7.1
III	Arnhem	17383	23.9	28824	17.5	37103	21.5	41242	21.9
IV	Nijmegen	10452	14	18025	11.8	21333	13.6	23306	13.8
V	Rotterdam	39397	43.3	69705	33.6	83066	38	94393	38.5
VI	's-Gravenhage	20225	31.5	40476	25	51272	29.1	54862	28
VII	Leiden	9805	15.5	17097	12.3	21020	14.1	26269	15.7
VIII	Dordrecht	21826	23.5	35276	17.7	41604	20.5	48510	22.2
IX	Amsterdam	33411	27	83739	30	113505	37.2	134323	39.5
X	Den Helder	15232	21.4	30166	20.6	37598	24.9	45746	27.9
XI	Haarlem	11734	18.9	27213	20.1	35429	23.8	41665	23.9
XII	Middelburg	4917	9.7	9583	9.1	12175	11.5	16663	15.1
XIII	Utrecht	12979	19.4	28703	18.7	34673	21.4	37337	21.1
XIV	Leeuwarden	26816	31.7	43538	24.7	50167	27.8	54541	28.7
XV	Zwolle	18737	20.8	38500	20	44972	22	55316	24.6
XVI	Groningen	24908	34.6	45355	28.9	53214	32.6	60495	34.5
XVII	Assen	11445	29.4	19245	24	24545	29.2	26631	30.3
XVIII	Maastricht	7078	9	16759	9.8	23665	13.2	20010	10.3
	Totaal	294495	22	567769	19.4	706689	22.9	804714	23.8

Tegenover den gunstigen totaaluitslag voor onze Partij, hebben echter de kieskringen Tilburg, Maastricht en Den Haag teleurgesteld. Den achteruitgang in Den Haag meenen wij aan de gewijzigde samenstelling der bevolking te moeten toeschrijven. Den Haag is een zich snel uitbrei-

BIJLAGE G

Stemmencijfers der verschillende politieke groepen bij de Kamerverkiezingen van 1918, 1922, 1925 en 1929.

	Kamerverkiezingen 1918			Kamerverkiezingen 1922			Kamerverkiezingen 1925			Kamerverkiezingen 1929		
	aantal stemmen	In % van totaal	Aantal zetels	aantal stemmen	In % van totaal	Aantal zetels	aantal stemmen	In % van totaal	Aantal zetels	aantal stemmen	In % van totaal	Aantal zetels
S. D. A. P.....	294495	22.—	22	567769	19.4	20	706689	22.9	24	804714	23.8	24
Rooms-Katholieke	402962	30.—	30	874745	29.9	32	883333	28.6	30	1001589	29.6	30
Anti-Revolutionaire	180187	13.4	13	402277	13.7	16	377426	12.2	13	391832	11.6	12
Christelijk-Historische	88039	6.6	7	318669	10.9	11	305587	9.9	11	354548	10.5	11
Vrijheidsbond ¹⁾	175774	13.1	13	299408	10.2	11	269564	8.8	9	249105	7.4	8
Vrijzinnig-Democraten	70674	5.2	5	134595	4.6	5	187183	6.1	7	208979	6.2	7
Communisten ²⁾	48376	3.6	4	660.75	2.2	2	61215	1.9	1	89353	2.6	2
Overige groepen met parlementaire vertegenwoordiging ³⁾ ...	51028	3.8	6	72560	2.5	3	173219	5.6	5	187400	5.5	6
Overige groepen zonder parlementaire vertegenwoordiging.	30209	2.3	—	193471	6.6	—	121646	4.—	—	91983	2.8	—
Totaal	1341744	100.—	100	2929569	100.—	100	3085862	100.—	100	3379503	100.—	100

¹⁾ Tot den „Vrijheidsbond” zijn in 1918 gerekend Liberale Unie, Vrij-Liberalen en Economische Bond; in 1922 Vrijheidsbond en Liberale Partij.

²⁾ Tot de „Communisten” zijn in 1918 gerekend S. D. P. (Wijnkoop), S. P. (Kolthek) en Bond van Christen Socialisten (Kruyt); in 1922 Comm. Partij (Wijnkoop) en S. P. (Kolthek); in 1925 C. P. H. (de Visser), Revol. Arb. Comité en S. P. (Kolthek) en in 1929 C. P. H. (de Visser), C. P. H. (Wijnkoop) en Rev. Soc. Partij (Sneevliet).

³⁾ In 1918: Chr. Dem. Partij (Staalman), Neutrale Partij (ter Hall), Middenstands Partij (Staalman), Verbond Dem. Weermacht (Wijk), Platte-landersbond (Bos) en Chr. Soc. Partij (van Raay).

In 1922: Braat en Kersten; in 1925: Braat, Kersten, van' t Zandt, Arts en Lingbeek; in 1929 Braat, Kersten, van' t Zandt, Lingbeek en Floris Vos.

dende gemeente met een sterken groei vooral van de middelklasse. Hierin zit voor de sociaal-democraten geen automatische stemmenwinst.

De achteruitgang in Tilburg en Maastricht moet o. i. voor een belangrijk deel aan de leugenachtige actie der R.-K. worden toegeschreven.

De uitslagen in Gelderland, Rotterdam, Zuid-Holland, Friesland, Drente waren goed, terwijl die in Amsterdam, Overijssel, Noord-Holland en Groningen zeer goed te noemen zijn. De grootste winst boekte de Partij in Zeeland.

Een gedetailleerde beschouwing der cijfers toont aan, dat vooral de uitslagen op het platteland voor ons gunstig zijn geweest. Een verklaring hiervoor is niet gemakkelijk te geven, doch stellig gelooven wij, dat de invloed van de radio hier ten gunste gewerkt heeft.

Afzonderlijk meenen wij hier de aandacht te moeten vestigen op de positie der communisten. Bij hen is geen sprake van een snelleren vooruitgang dan bij ons. In 1918 hadden de communisten vier vertegenwoordigers in het parlement, in 1922 twee, in 1925 één en thans weer twee. In 1925 was er een crisis bij de communisten, vandaar, dat het beter is, de cijfers van 1922 inplaats van 1925 met 1929 te vergelijken. In 1922 verkregen de communisten 53664 stemmen, in 1929 67482. Dit is een toename in 7 jaren van 25.7 pCt. Over hetzelfde tijdvak steeg evenwel ons stemmencijfer van 567.769 tot 804.714, of met 42 pCt. Onze groei van 236945 stemmen over dezelfde jaren is nog bijna vier maal zoo groot, als het totaal stemmencijfer, dat de gezamenlijke communisten thans hebben verkregen.

De R.K. zijn in het geheele land in stemmental vooruit gegaan. Wij gelooven, dat zij dit hebben weten te bereiken, ten eerste door het voor te stellen, alsof onze Partij zich tegen den godsdienst en tegen de kerk richt, en voorts door hun program van sociale eischen.

Bij de troonrede bleek echter reeds, dat van hun leuze *verlossing uit het proletariaat* niets terecht zal komen.

Deze korte toelichting, waarmede wij meenen te kunnen volstaan, toont aan, dat de Partij over den uitslag niet ontevreden behoeft te zijn.

NOU WIJ.

Wij meenen het best te doen om onmiddellijk na den uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen in dit verslag melding te maken van onze door p.g. A. B. Kleerekoper grootsch opgezette en schitterend geslaagde inzameling voor de verkiesingen, getiteld *Nou Wij*.

Op het Congres werd deze collecte door p.g. Kleerekoper op de van hem bekende kernachtige wijze ingeleid en gedurende een aantal maanden heeft hij door zijn dagelijksche publicaties in *Het Volk* en *Voorwaarts* de belangstelling hiervoor gaande weten te houden. Voor de wijze, waarop onze p.g. Kleerekoper dit belangrijke werk, dat

niet weinig tot het welslagen onzer verkiezingen heeft bijgedragen, heeft volbracht, komt hem op deze plaats stellig een woord van hartelijken dank toe.

De totaalopbrengst der inzameling was f 69378.28.

WIJZIGING TWEDE KAMERFRACTIE.

Door het bedanken van p.g. J. ter Laan als lid van de Tweede Kamer, die in de plaats van p.g. Heijkoop tot wethouder van Rotterdam gekozen werd, deed p.g. G. v. d. Houven zijn intrede in de Tweede Kamer.

Door het overlijden van p.g. G. W. Sannes werd p.g. H. de Boer 11 Februari 1930 als zijn opvolger tot de Kamer toegelaten.

PROPAGANDA EN ACTIES.

Het eerste halfjaar heeft de propaganda geheel in het teken der Kamerverkiezingen gestaan. Het is ons een voldoening hier te kunnen constateeren, dat de strijd met ongekende toewijding door de geheele Partij is gevoerd en dat nergens op slapheid of laksheid behoefde te worden gewezen. Hoe groot de overgave, de opofferingsgezindheid en liefde voor de Partij zijn, is in deze campagne wel zeer duidelijk aan den dag getreden. Elk tactisch verschil van meening is tijdens dezen hevigen verkiezingsstrijd ondergeschikt geweest aan het algemeen verlangen, den burgerlijken partijen een nederlaag toe te brengen.

Het was de groote gemeenschappelijke gedachte die ons droeg, de hechte eenheid, die ons deze zware verkiezingscampagne met nergens falende zekerheid heeft doen voeren.

Miljoenen manifesten, kranten en andere propagandageschriften zijn verspreid. Tienduizenden platen en motto's zijn geplakt en een niet te benaderen aantal vijfminuten-speeches is naast de zeer talrijke openluchtmeetings en openbare vergaderingen gehouden. We zullen hierover niet in details treden. De hierbij gevoegde staten H en I geven aan, welke en hoeveel exemplaren van de verschillende platen en geschriftjes in elke federatie zijn verspreid.

Enkele nieuwe middelen hebben wij in deze verkiezings-agitatie aangewend, t.w. de gramfoonplaten, de luidsprekerauto's, de vliegmachines en het vuurwerk.

Zoover ons berichten daaromtrent hebben bereikt, kunnen wij met voldoening vaststellen, dat het laten vervaardigen van de gramfoonplaten een succes is geweest. Een enkele opmerking, in dien zin, dat het aanbeveling zou verdienen, wanneer de redevoeringen op de platen actueeler konden wezen, zijn we geneigd te onderschrijven. Het opnemen moet om technische redenen echter geruimen tijd vooruit geschieden, waarmee wel duidelijk komt vast te staan, dat het actueeler maken waarschijnlijk altijd op niet te overwinnen moeilijkheden zal blijven stuiten. Ongeveer 1200 platen zijn het land ingegaan.

Voor de luidsprekerauto's, die de Duitse Partij ons welwillend had ter beschikking gesteld, bestond half Mei nog maar zeer gematigde belangstelling. Verschillende federatiebesturen stelden op het gebruik er van in 't geheel geen prijs. Doch naarmate de verkiezingsdag naderde en het resultaat van het werken met deze wagens bekend werd, namen de aanvragen toe. In zeer veel streken van het land hebben deze auto's belangrijk bijgedragen tot het richten van de aandacht op onze Partij.

Ook de propaganda met onze vliegtochten is goed geweest. Vooruit was tot de afdeelingen het verzoek gericht, ons te willen berichten hoe deze propaganda door de bevolking ontvangen werd. Van slechts een enkele afdeling mochten we een minder gunstig oordeel vernemen. Vooral op het platteland en speciaal in de streken, waar men niet dagelijks vliegmachines ziet, is dit een goede propaganda geweest. Natuurlijk hebben wij met deze tochten enkele ervaringen opgedaan, waarmee wij de volgende maal rekening zullen houden.

In een negental plaatsen heeft men aan den vooravond van den stemmingsdag vuurwerk afgestoken, voorafgegaan door een meeting. Ook hiervan hebben ons niet anders dan gunstige berichten bereikt, zoodat het toepassen van dit middel als geslaagd mag worden beschouwd.

Over de kranten en manifesten, door ons gecentraliseerd verzorgd, was men in het algemeen tevreden. Bij de samenstelling der bladen hebben we steeds zooveel mogelijk met bepaalde wenschen van de stedelijke federaties en de gewesten rekening gehouden. Met de manifesten ging dit moeilijker.

Bij de beoordeeling van het verstrekte drukwerk moet men wel in 't oog houden, dat de oplagen steeds regelmatig het millioen overschreden, zoodat alles rotatiedruk moest zijn. Gedurende de geheele campagne zijn onze drukkerijen met werk overbelast geweest. Steeds is onder hoogdruk gewerkt en slechts door een dagelijksche hechte samenwerking is het mogen gelukken, alles wat wij uitgegeven hebben, tijdig voor de verspreiding gereed te krijgen.

Een afzonderlijk woord van dank moeten wij hier uiten jegens het bestuur van het N.V.V., dat de laatste weken voor den verkiezingsdag in *De Strijd* speciale artikelen heeft opgenomen ter aanbeveling onzer kandidaten en aan de hoofdbesturen van den Fabrieksarbeiders-, Kleermakers-, Mijnwerkers-, Meubelmakers- en Bouwarbeidersbond en den Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel, die een manifest onder hun leden verspreidden, waarin werd opgewekt de lijsten onzer Partij te stemmen. Ook werd door het A.C.O.P. een soortgelijk manifest uitgegeven.

Verschillende onzer Kamerleden hadden gelegenheid voor de microfoon te spreken. De elf kwartieren, die ons overeenkomstig de verdeling door den Minister aangegeven, werden toegewezen, regelde het bestuur van de

V.A.R.A. voor ons, waarvoor ook op deze plaats onzen dank.

Den avond van den 2den Juli werd onze grootsche verkiezingscampagne besloten met een speciale uitzending, die de V.A.R.A. voor het Partijbestuur verzorgde.

De actie door onze Partij ten behoeve van het Internationale Ontwapeningspetitionnement gevoerd, mag uitstekend geslaagd heeten. Toen de Executieve onzer S.A.I. in haar vergadering van 12 Februari te Londen, op voorstel onzer vertegenwoordigers, besloten had tot het houden van een Internationaal petitionnement, dat aan de Voorbereidende Ontwapeningscommissie te Genève zou worden aangeboden, hebben wij onmiddellijk alle krachten in het werk gesteld, om het aantal adressen, dat naar de Voorbereidende Ontwapeningscommissie van Holland uit zou worden gezonden, zoo hoog mogelijk op te voeren.

Begin Maart zonden wij aan de afdeelingen van de Partij, Vrouwenclubs, A.J.C., Instituut, Arbeiders Sportbond, Arbeiders Zang-, Muziek- en Tooneelvereeningen, Arbeiders Mandolineclubs en afdeelingen van de V.A.R.A., den Bond van Soc.-Dem. Studenten Clubs, de Kamerfracties, Raadsfracties en Prov. Staten een circulaire, waarin wij hun dringend verzochten het hiervolgend adres aan de Voorbereidende Ontwapeningscommissie van den Volkenbond te Genève te willen richten:

Aan de Voorbereidende Ontwapenings-
Commissie van den Volkenbond te Genève.

Het bestuur van
De sociaaldemocratische fractie
De openbare vergadering, gehouden
te op
belegd door

verwacht, dat de Voorbereidende Ontwapeningscommissie van den Volkenbond haren arbeid ten spoedigste tot een goed einde brengt, opdat de aan alle volkeren der aarde zoo plechtig beloofde ontwapening door een algemeen verdrag eindelijk haar vervulling vinde.

Verklaart, dat het verlangen der volkeren naar den vrede bij de regeeringsvertegenwoordigers te Genève tot nitdrukking moet komen, opdat de organisatie van den vrede werkelijkheid worde.

De Voorzitter:

.

De Secretaris:

.

Hoewel het aanvankelijk scheen alsof er voor deze zaak weinig belangstelling bestond, gelukte het ons door dagelijksche berichten in de krant en vermelding van het aantal adressen, dat door Holland naar Genève werd gezonden, in korten tijd agitatie in het land te verwekken. Wij laten hieronder volgen een lijst, aangevende het aantal organisaties, dat aan de petitionnementsactie door het zenden van een adres hebben deelgenomen, het aantal afdeelingen, dat ons van elk dier organisaties bekend is en het aantal van

deze afdeelingen door ons ontvangen adressen, gezonden namens de besturen dezer afdeelingen of namens openbare vergaderingen. Wij meenen het als een zeer gelukkig verschijnsel te mogen aanmerken, dat ook vele vrijzinnig christelijke organisaties als de Ned. Protestantenbond, Ver. van Vrijz. Hervormden, Vrijz. Herv. Jongerenkring, Ver. Kerk en Vrede, etc, aan deze petitionnementsbeweging deelnamen.

Organisatie	Aantal gezonden Adressen	Aantal terug ontvang. adressen : Bestuur : Opb. Verg.	
S.D.A.P.	623	605	198
r Mei-vergadering	—	—	48
C.N.A.B.	102	85	15
Bakkersgezellenbond	68	49	10
Bouwarbeidersbond	310	219	51
Fabrieksarbeidersbond	192	134	36
Handels- en kantoorbedienden	43	39	2
Bond van Hôtel-, Café en Rest. Pers.	14	6	1
Bond in de Kleedingindustrie	30	19	6
Landarbeidersbond	350	191	45
Metaalbewerkersbond	105	81	12
Meubelmakersbond	59	45	8
Mijnwerkersbond	22	15	2
Onderwijzersbond	158	79	2
Bond v. Pers. in Overheidsdienst	121	95	9
Bond van Politiepersoneel	43	36	4
Schildersgezellenbond	89	56	14
Sigarenmakers	74	48	5
Slagersgezellenbond	25	20	4
Ned. Ver. v. Spoor- en Tramw.personeel	234	148	34
Vrouwcnl. N.V. v. Sp.- en Tramw.pers. traatmakersbond	19 42	13 7	7 3
Bond v. Techn. Opz.houdend personeel	13	9	1
Textielarbeidersbond	45	34	5
Transportarbeidersbond	117	101	25
Typografenbond	95	53	7
Lithografenbond	23	11	5
Bond van Verz. Agenten	10	6	—
Bestuurdersbonden	154	131	26
Raadsfracties	328	213	—
Statenfracties	11	8	—
A.J.C.-afdeelingen	110	89	16
S.D.V.C.	140	119	29
I.v.A.O.	105	96	31
S.D.S.C.	5	4	—
V.A.R.A.	150	130	24
N.A.S.B.	23	20	1
Arb. Zangvereeniging	± 170	144	23
Arb. Tooneelvereenigingen	± 100	89	15
Arb. Muziekvereenigingen	± 80	70	8
Arb. Mandolineclubs	± 20	13	5
N.V. Afschaffing v. Alcoholh. dranken	—	190	25
Ned. Arb. Reisvereeniging	—	14	—
Theosophische Vereeniging	74	13	1
Doopsgez. Gemeente	—	51	—
Doopsgez. Jongerenkring	—	18	—
V.C.J.B.	—	19	11
Ned. Herv. Gemeente	—	35	—
Ned. Protestantenbond	—	2	—
Ver. v. Vrijz. Hervormden	—	13	—
Vrijz. Herv. Jongerenkring	—	4	—
Ver. „Kerk en Vrede”	—	11	—
Ver. v. Doopsgez. tegen d. Krijgsdienst	—	2	—

Organisatie	Aantal gezonden Adressen	Aantal terug ontvang. adressen: Bestuur: Opb. Verg.
Doopsgezinde Zusterkringen	—	4 —
Doopsgezinde Broederkringen	—	2 —
Rel. Soc. Verbond	—	12 —
Woodbrokers	—	2 —
Gemeenteraden	—	— 13
Stucadoorsbond	—	3 —
Apothekers Ass. Bond	—	2 —
Bond van Technici	—	2 —
Bond van Part. Chauffeurs	6	5 —
Bond van Staatspensionneering	—	20 —
Ver. v. Volksonderwijs	—	21 —
Bond van Leer. b.h. Nijverheidsonderw. N.O.G.	—	5 —
N.O.G.	—	2 —
Oudercommissies	—	34 —
Coöperatieve Verbr. en Prod. Ver.	—	33 —
Ned. Coöperatieven Vrouwenbond	—	13 —
Groepen Coöp. Vr. Cl. Samenw. A'dam Woningbouwverenigingen	7	5 —
J.V.O.	—	22 —
N.B.A.S.	—	19 —
I.O.G.T.	—	5 —
S.O.O.	—	10 —
Geh. Onth. Zangvereen.	—	3 —
Geh. Onth. Tooneelver.	—	9 —
Kinderkoren	—	3 —
Jongeren Vredesactie	—	6 —
Vredesgroepen	—	7 —
Vrouwen Vredesbond	—	3 —
Nooit Meer Oorlog Federatie	—	2 —
Ned. Vegetariërsbond	—	4 —
Nieuw Malthusiaansche Bond	—	2 —
Fed. v. Arb. Esperantisten	—	7 —
Ziekenfondsen	—	4 —
Werkliedenverg.	—	4 —
Gymnastiek- en Sportvereen.	—	5 —
Diversen	—	106 —

Vermelden wij nog, dat p.g. Albarda, voorzitter van de Ontwapeningscommissie uit de S.A.I., namens onze Internationale, op 16 April 1929 het adres met een toespraak aan den heer Loudon, president van de Voorbereidende Ontwapeningscommissie, te Genève overhandigde.

Het *Meifeest* werd gevierd onder de leuzen: vóór ontwapening, vóór handhaving en doorvoering van den acht-urendag, vóór staatspensioen en medezeggenschap.

Onze indruk is, dat voor onze Mei-mectings groote belangstelling bestond en dat de feesten door meer deelnemers waren bezocht, dan in vele jaren het geval is geweest.

Ook de *Kerstmeetings* slaagden goed. De Kerstrede, door pg. W. H. Vliegen in Amsterdam uitgesproken, werd door de V.A.R.A. uitgezonden, zoodat men in de verst afgelegene uithoeken van het land van het socialistisch woord van onzen oud-partijvoorzitter heeft kunnen kennis nemen.

Ingevolge het verzoek van de S.A.I. besloot het P.B. tot het houden van een *Internationale meeting* op Zaterdag 3 Augustus in de groote zaal van den Dierentuin in Den

Haag, waar geprotesteerd werd tegen den oorlog. Als sprekers traden op pg. Marion Philips uit Engeland, Anseele uit België, Sollmann uit Keulen en onze Partijvoorzitter. Deze meeting was zeer goed bezocht.

October was bestemd voor *vrouwenpropagandamaand*. Voor de resultaten van deze actie verwijzen wij naar het Verslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

* * *

Onmiddellijk na den uitslag van de verkiezingen is dezen zomer in het P.B. gesproken over de gevoerde verkiezingscampagne en de resultaten onzer actie. Ook met de gewestelijke en stedelijke federatiesecretarissen en in den Partijraad is deze zaak behandeld. Unaniem was men van oordeel, dat tijdens de campagne de geest in onze rijen uitstekend was geweest, doch dat naar regelmatig contact met ons kiezerscorps moest worden gestreefd.

Gezien dit algemeene verlangen stelde het P.B. het hieronder volgende propagandaplan op:

- a. In de maand September wordt onmiddellijk na het uitspreken van de Troonrede een manifest samengesteld, gericht aan het Nederlandsche volk, waarin duidelijk wordt uiteengezet, wat de arbeidersklasse ten opzichte van de sociale voorzieningen, ontwapening, etc. van de nieuwe regeering te verwachten heeft.
- b. De maand October is bestemd voor het winnen van abonnees op „De Proletarische Vrouw” en vrouwelijke leden der Partij, op de wijze, zooals door de secretaresse, p.ge. E. Ribbius Peletier, in haar circulaires aan de afdelingen en vrouwenclubs wordt uiteengezet.
- c. Van eind October tot eind November wordt in de afdelingen een intensieve actie tot opvoering van het abonnementental van „Het Volk” en „Voorwaarts” gevoerd.

Van de zijde der directie onzer Arbeiderspers ontvangen onze afdelingen hierover de noodige aanwijzingen.

- d. In de maand December verschijnt omstreeks Kerstmis een krant, waarin zullen worden behandeld die vraagstukken, die tijdens de begrotingsdebatten in de Tweede Kamer de meeste aandacht hebben getrokken en voor de arbeiders van beteekenis zijn.
- e. Aan het einde van Januari 1930 wordt uitgegeven een manifest over het koloniale vraagstuk voor massaverspreiding. Het ligt in de bedoeling het koloniaal congres begin Januari 1930 te houden. Vanzelfsprekend verschijnen hiervan in de pers verslagen en zullen beschouwingen van onze tegenstanders niet achterwege blijven. Wanneer de belangstelling van het publiek in dien tijd op ons koloniaal congres is gericht, is het voor de Partij het geschikte moment om zich met een manifest tot de bevolking te wenden.
- f. De maand Februari is bestemd voor een extra-propaganda tot opvoering van het ledental. Van de zijde van het P.B. wordt voor deze actie beschikbaar gesteld een aantal manifesten, waaronder enkele om speciale groepen uit de moderne vakbeweging te bewerken, een formulier in briefvorm tot het terugwinnen van hen, die reeds lid van de Partij geweest zijn, een plaat, enz.

Verder wordt overwogen het organiseeren van een extra-uitzendavond door de V.A.R.A. ter ondersteuning van de in de maand Februari te voeren actie.

- g. In voorbereiding is een regeling van den brochureverkoop door middel van onze afdelingen, om te bereiken, dat op veel grooter schaal dan tot nu toe geschiedde, brochures onder de massa worden

gebracht. Het plan is een zoodanige regeling te maken, dat de afdelingen van den verkoop van brochures eenig financieel voordeel kunnen genieten.

- h. In de maanden November 1929, Januari en April 1930 worden twee of drie brochures gratis voor de leden beschikbaar gesteld.
- i. Afzonderlijk meenen wij hier de aandacht van de afdelingsbesturen te moeten vestigen op het werk van de Raadsfracties, daar dit meer dan eens aanleiding kan wezen tot het uitgeven van een manifest. Om het contact met de kiezers te behouden, zal het noodig zijn, hen regelmatig in kennis te stellen van hetgeen onze Raadsleden voor de arbeiders in de Gemeenteraden doen. Vandaar onze opmerking, dit niet achterwege te laten.

Afgezien van het bovenstaande, dat hoofdzakelijk de schriftelijke actie in den komende winter omvat, zijn wij van oordeel, dat elke afdeling een aantal openbare- of propaganda-cursusvergaderingen zal moeten beleggen. Het is naar onze meening niet noodzakelijk, daarvoor steeds afzonderlijke vergaderingen te organiseeren. Vooral op het platteland zullen onze kleine afdelingen een huishoudelijke- met een cursusvergadering kunnen combineeren.

Nu de laatste jaren het aantal nieuwe leden belangrijk is gegroeid, komt het ons noodzakelijk voor, dat op de cursusvergaderingen o.m. de volgende onderwerpen worden behandeld:

1. Wat de S.D.A.P. is en wat zij wil;
2. De noodzakelijkheid van een parlementaire regeering;
3. De samenwerking van de moderne vakbeweging met de S.D.A.P.

Wij noemen deze onderwerpen, om vooral onzen partijgenooten duidelijk te maken, wat het wezen onzer socialistische partij is, om hen politiek te scholen en er van te overtuigen, dat, wanneer er groote, belangrijke, praktische resultaten voor de arbeidersklasse bereikt moeten worden, eensgezind optreden van Partij en Vakbeweging noodzakelijk is.

Het spreekt vanzelf, dat op cursus- en openbare vergaderingen ook andere onderwerpen kunnen worden behandeld. Men beschouwe dit echter als een leidraad.

Openbare- en cursusvergaderingen zullen vooruit met kaartverkoop moeten worden voorbereid, omdat men eerst door op zoodanige wijze te werken, op gunstig vergaderbezoek kan rekenen.

Het ligt verder in onze bedoeling alle sprekers aan te schrijven en hun te verzoeken zich voor het houden van spreekbeurten over de bovengenoemde onderwerpen beschikbaar te stellen en ons de data te willen mededeelen, waarop zij vrij zijn, etc.

De gewestelijke secretarissen zullen wij in kennis stellen van het aantal sprekers, dat voor hun gewest beschikbaar is, zoodat een afdeling zich met het gewestelijk bestuur over het verkrijgen van een spreker kan verstaan.

Wanneer wij op deze wijze de zaak aanpakken, is het wellicht mogelijk een regeling te maken, waardoor de afdelingen de laagste reis- en verblijfkosten voor sprekers krijgen te betalen.

Een aantal van de bedoelde vergaderingen moet worden gehouden eind November, begin December, een ander deel aan het eind van Februari. Deze laatste vergaderingen kunnen dan als sluitstuk van de gevoerde ledenactie worden beschouwd.

Het spreekt vanzelf, dat, waar het maar even mogelijk is, door de afdelingen Kerstvergaderingen moeten worden georganiseerd. Met de voorbereiding daarvan zal men tijdig moeten beginnen om een zoo groot mogelijk aantal bezoekers onder het gehoor van onze sprekers te brengen.

Ziedaar partijgenooten, het program van actie voor dezen winter. Wij zijn ons er van bewust, dat een groot aantal afdelingen na de verkiezingen niet ruim bij kas meer is, maar zooals wij de zaak thans hebben opgezet, zal elke afdeling, groot of klein, meer of minder berooid, aan de agitatie kunnen deelnemen. Veel geld behoeft dit alles niet te kosten, als men de zaken maar grondig voorbereidt en daardoor zorgt niet voor groote stroppen te komen staan.

Het spreekt vanzelf, dat door ons voor de te houden propaganda-actie in Februari nog afzonderlijke aanwijzingen worden gegeven, doch laat men thans beginnen met de voorbereiding van de andere zaken, in deze circulaire genoemd. Laat men de actie voor onze pers stevig voeren. Laten de bestuurders zorgen een groot aantal huisbezoekers te kweken en voor de verspreiding van de manifesten en kranten steeds hun ploegen gereed te hebben.

Dat Februari wordt gemaakt tot de maand, waarin de actie voor het winnen van nieuwe leden onze speciale aandacht heeft, sluit natuurlijk niet uit, dat ook in de andere maanden stelselmatig gepoogd wordt ons ledental op te voeren.

Na de opening van de Kamer werd onmiddellijk stelling genomen t.a.v. de plannen der nieuwe Regeering blijkens onderstaand manifest, hetwelk te zamen met het N.V.V. werd uitgegeven.

De voorbereiding van bovenstaand propagandaplan werd tevens ter hand genomen.

DE NIEUWE REGEERING.

HAAR WORDING. — — — HAAR PROGRAM.

Op 3 Juli gaven ruim 800.000 Nederlandsche kiezers gehoor aan den oproep der S.D.A.P. om hun stem uit te brengen voor de sociaal-democratie.

100.000 stemmen meer dan in 1925

werden op de lijsten der S.D.A.P. uitgebracht.

Maar vele tienduizenden arbeiders, ofschoon verlangend naar verheffing van hun klasse, snakkend naar verbetering van hun lot, steunden nog andere partijen.

De oude dwaling, dat zij in broederlijke samenwerking met andere klassen beter dan met de arbeidersbeweging hun groote geestelijke en stoffelijke belangen konden behartigen, bleef hen beheerschen.

Het was met hun hulp, dat de drie rechtsche partijen tezamen nog 53 kamerzetels verwierven, zoodat nu op haar meerderheid een rechts kabinet steunen kan.

Hoe worden die arbeiders voor hun hulp beloond? Of liever, hoe worden zij

voor hun dwaling gestraft?

De sociale eischen, waarvoor zij warm liepen, worden genegeerd. De beloften, waarmee men hen lokte, worden geschonden. De idealen, die hen bezielde, worden met voeten getreden. En van een Christelijke politiek, die de rechtsche partijen aan hare geloovige kiezers hadden beloofd, is geen sprake.

Nadat het vormen van een ouderwetsche coalitie-regeering was mislukt, kreeg de voorzitter der R.K. Staatspartij, Jhr. Ruys de Beerenbroek de opdracht een extra-parlementair Kabinet in elkaar te zetten. Dat gelukte in weinig dagen. De noodige ministers waren spoedig gevonden. De heer Ruys zocht hen uitsluitend in de drie groote rechtsche partijen.

De reactionaire en conservatieve groepen in de rechtsche partijen, die jaren lang naar het herstel van de coalitie hebben gehunkerd, kunnen juichen. De rechtsche arbeiders en democraten mogen

op hun neus kijken!

In de verkiezingsdagen hebben de rechtsche partijen aan de arbeiders allerlei moois voorgespiegeld. Vooral de Katholieke Staatspartij heeft de arbeiders met fellen hartstocht

opgezeept tegen de sociaal-democratie

en met een groot program van sociale hervormingen de katholieke arbeiders tot zich getrokken en vastgehouden.

Wat komt er van al dat moois terecht en wat wordt er van verwezen-

lijkt van dat fraaie program, nu de drie rechtsche partijen in de regeering samenwerken?

De Troonrede geeft het antwoord!

Er staan wel eenige mooie woorden in deze Troonrede. Er zal een wetsontwerp voor de publiek-rechterlijke regeling der collectieve arbeidsovereenkomsten worden ingediend. Een wet tot instelling van bedrijfsraden is in „voorbereiding”. Ook is in „voorbereiding” een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering. En een herziening van de sociale verzekering „zal worden ter hand genomen”.

Wat deze woorden werkelijk beteekenen moet men afwachten. Niet van de namen, maar **van den inhoud** der wetsontwerpen hangt het af, of zij voor de arbeiders goeds beteekenen. De Troonrede zegt van dien inhoud niets.

Maar wel zegt de Troonrede, dat er in elk geval voor de sociale hervormingen weinig of geen geld uit de staatskas beschikbaar zal worden gesteld. Jhr. Ruys nam den heer De Geer als minister van financiën in het nieuwe Kabinet. De heer De Geer was president van het vorige Kabinet. Hij wilde toen geen geld voor de sociale hervormingen en geen geld voor onderwijsverbeteringen beschikbaar stellen. Hij sprak aanhoudend van den zorgwekkenden toestand van 's lands financiën, hoewel jaar na jaar

reusachtige overschotten

in de schatkist overbleven.

Deze troonrede ademt denzelfden geest, die onvereinigbaar is met de uitvoering van een sociaal program, zooals bijv. het verkiezingsprogram der Katholieke Staatspartij, dat immers een program heette te zijn voor de

„Verlossing uit het proletariaat!”

„Verlossing uit het proletariaat” kost geld. Dat geld wil de regeering niet beschikbaar stellen.

Maar ook van tal van maatregelen, die den staat weinig geld behoeven te kosten, zegt de Troonrede niets.

Het Katholiek verkiezingsprogram sprak van **doorvoering van de Arbeidswet 1919**, waarvan ook de Sociaal-Democraten warme voorstanders zijn, en die dus in de Kamer te verwezenlijken zou zijn. Maar de Troonrede zwijgt er over. Zij zwijgt ook over de **ratificatie van de 8-uren-conventie van Washington**.

Het Katholieke verkiezingsprogram sprak van **bescherming van landarbeiders en zeelieden**, waarvoor op den steun der Sociaal-Democraten van kunnen worden gerekend. In de Troonrede danover geen woord.

Het Katholieke program kondigde wettelijke regeling van een **vacantie voor alle werknemers aan**, waarvoor ook de S.D.A.P. ijvert. De Troonrede negeert dit punt volkomen.

Het Katholieke program sprak van ruimere invoering van de **Woningwet**. Dit wil ook de S.D.A.P. Maar de Troonrede bevat hierover geen woord.

Het Katholieke program eischte **toezicht op het bankwezen en wetgeving op de trusts en kartellen**. Maar de bankiers en de grootvorsten van handel en nijverheid kunnen gerust zijn. Voor de Troonrede van het nieuwe Kabinet-Ruys bestaan deze eischen niet.

Het vorige Kabinet met zijn president De Geer, verlaagde de belastingen voor de rijken. De S.D.A.P. betoogde herhaaldelijk, dat de tijd gekomen was, om den **belastingdruk op de arbeiders en de armen te verlichten**. Het Katholiek verkiezingsprogram vond dat ook. Maar de Troonrede zegt niets van dat alles.

Ziedaar de vruchten van den Katholieken verkiezingsstrijd.

De beloften, waarmede de arbeiders werden aangetrokken, worden geschonden. Wilde de Katholieke Staatspartij ze verwezenlijken, dan zou dat mogelijk zijn, want de katholieken en de sociaal-democraten hebben te zamen de meerderheid in de Kamer. Maar de katholieken verkozen het bondgenootschap met de conservatieve partijen in de Kamer. Zij haften een streep door hun verkiezingsbeloften.

„De verlossing uit het proletariaat!”

wordt voor onbepaalden tijd uitgesteld.

De Engelsche arbeidersregeering heeft de leiding genomen in den strijd voor de verzekering van den vrede en voor de ontwapening.

Alle krachten moeten nu worden ingespannen, om aan de gevaren en de nadeelen van het militarisme een einde te maken. De omstandigheden zijn daarvoor gunstig en de kans van slagen is grooter dan ooit.

Wat doet in dit belangrijke tijdsgewricht de Nederlandsche regeering? Wil zij

tot ontwapening overgaan?

Er is geen sprake van. Zij wil wachten, tot het mogelijk zal zijn „gelijktijdige en wederzijdsche” ontwapening te verwezenlijken. Zij wil dus Nederland laten voorttobben met zijn dure leger en vloot, zoolang nog één der groote mogendheden de algemeene vermindering van bewapening belooft tegen te houden.

Van ontwapening is geen sprake.

Niet alleen de kapitalisten, ook de militairisten kunnen gerust zijn. Van de regeering-Ruys dreigt hun geen kwaad.

De Indische wereld is in beroering.

De overheerschte volken van het Oosten zijn ontwaakt, zij snakken naar bevrijding uit vreemde overheersching.

De heer Ruys koos als Minister van Koloniën

den heer S. de Graaff,

die ook van 1919 tot 1928 Minister van Koloniën is geweest, en dien Indië en Nederland toen hebben leeren kennen

als den meest reactionnairen minister.

aan wien in de laatste kwart eeuw ooit de zorg voor Indië is opgedragen geweest.

Onder zijn bewind werd in Indië een hardvochtige bezuinigingspolitiek begonnen, die de inheemsche bevolking met verbittering vervulde. Onder zijn bewind werden beloften geschonden, die in 1918 aan Indië waren gedaan. Onder zijn bewind kwamen de geweldmaatregelen tegen de Indische volksbewegingen, de vervolging van haar leiders, de aandrang der politieke vrijheden, de kneveling der vakbeweging.

Met zulk een man als Minister van Koloniën is het geen wonder, dat de regeering in haar Troonrede zwijgt over de brandende eischen van dit oogenblik en dat er van de plechtige verklaringen van het Katholieke verkiezingsprogram niets terug te vinden is.

Dit alles is een harde les,

een les voor vele tienduizenden.

Zij leert, dat slechts door den aaneengesloten strijd der arbeidersklasse de verlossing voor het proletariaat kan worden bereikt.

Voor dien strijd staan de organisaties van de moderne arbeidersbeweging gereed. Die organisaties nemen op verblijdende wijze toe in omvang en kracht. De S.D.A.P. neemt snel in ledental toe. Het N.V.V. ziet al zijn organisaties krachtig groeien. Met steeds grooter macht staat de arbeidersklasse tegenover de verdedigers van het kapitalisme. Met steeds grootere macht marcheert de arbeidersklasse naar het Socialisme en trekt zij tegen militarisme en oorlogsgevaar op.

De plaats der arbeiders is niet bij de verdedigers van het oude, dat ten onder gaat. De plaats der arbeiders is bij de groote beweging, die voor het nieuwe, voor de verheffing van het proletariaat, voor de verwezenlijking van het socialisme strijdt!

Staande tegenover het nieuwe Kabinet, dat als het ware de arbeidersklasse tot den strijd uitdaagt; met de Troonrede voor ons, die het bewijsstuk is van haar verraad aan schoone verkiezingsbeloften,

roepen wij de arbeiders op om zich aan te sluiten bij S.D.A.P. en N.V.V., opdat de dag kome, dat de arbeiders van Nederland met verende krachten de politiek van het land zullen leiden naar de verlossing van het proletariaat.

**DE BESTUREN VAN: SOCIAAL-DEMOCRATISCHE
ARBEIDERSPARTIJ EN NEDERLANDSCH VER-
BOND VAN VAKVEREENIGINGEN.**

De volgende aantallen werden, verdeeld over de verschillende federaties, verspreid:

Friesland	86.750
Groningen	72.950
Drente	31.200
Overijssel	76.820
Gelderland	107.400
Utrecht	61.500
N.-Holland N.	83.500
N.-Holland Z.	54.200
Zuid-Holland	143.700
N.-Brabant	59.500
Zeeland	28.200
Limburg	50.000
Amsterdam	100.000
Rotterdam	110.000
Den Haag	110.000

Totaal 1 175.720

Na het bovenstaande manifest achtte het P.B. het in de maand November, na de begrootingsdebatten, noodzakelijk een geschriftje te verspreiden, waarin nog eens uitdrukkelijk werd vastgelegd, dat de R.-K. ook in de Kamer ons aanbod, een onderzoek in te stellen naar de vraag of door onze Partij tijdens de verkiezingscampagne gelasterd was, geweigerd hebben.

Een manifest, getiteld *Geen Eereraad!* werd verspreid in een oplaat van 432.800 exemplaren, overeenkomstig onderstaande verdeeling:

Gelderland	48.400
N.-Holland N.	10.000
N.-Holland Z.	10.000
Zuid-Holland	52.600
Zeeland	5.000
Noord-Brabant	30.300
Limburg	56.500
Den Haag	110.000
Rotterdam	110.000

In verband met het winterpropagandaplan werden de volgende brochures uitgegeven tegen een prijs van 3 cent per exemplaar, die de afdeelingen voor 5 cent per exemplaar verkochten:

<i>Het Kerstlied van den Arbeid</i> van Koos Vorrink	12000 ex.
<i>De Fatale Gaping</i> door Th. Thijssen	7554 „
<i>Een Koloniale Schande</i> door J. E. Stokvis	7147 „
<i>Een Eisch van Urgentie</i> door S. de la Bella	7825 „

Naast het manifest over de Troonrede gaven wij een Kerstkrant uit, genaamd *De Kerstklok*.

De volgende aantallen werden hiervan afgenomen:

Friesland	86.250
Groningen	72.950
Drente	25.000
Overijssel	69.000
Gelderland	77.200
Utrecht	58.500

Noord-Holland Noord	82.325
Noord-Holland Zuid	58.147
Zuid-Holland	80.000
Zeeland	27.000
Noord-Brabant	18.475
Limburg	10.700
Den Haag	110.030
Rotterdam	110.000

Totaal 885.577.

Ten slotte deelen wij hier mede, dat, terwijl wij dit schrijven, de Februari-actie in voorbereiding is. Van de resultaten hiervan zullen wij melding maken in het volgende verslag.

SCHOLING.

Evenals in 1928 ging het Partijbestuur door met het gratis verstrekken van brochures aan de leden ter algemeene scholing. In de eerste helft van het jaar verscheen er een brochure van de hand van pg. Vliegen, getiteld: *De Sociaal-Democratische Arbeiderspartij en de Verkiezingen van Juli 1929*, welks inhoud de toelichting op ons verkiezingsprogram was.

Door verschillende omstandigheden gelukte het ons niet ook in de tweede helft van 1929 nog een gratis brochure het licht te doen zien.

Met het uitgeven van het Arsenaal werd doorgegaan tot Mei. De volledige hoeveelheid copie, bestemd voor hen, die zich op dit materiaal hadden geabonneerd en dat beoogde te zijn speciale voorlichting voor de verkiezingen, was toen verschenen.

Het P.B. verleende steun aan onze uitgeverij „Ontwikkeling” voor het uitgeven van het boekje, *De S.D.A.P. en Indonesië*, geschreven door D. v. d. Zee.

In plaats van het boekje, door pg. Schaper vele malen in verkiezingsjaren samengesteld, besloot het P.B. dit jaar pg. Lindeijer uit te noodigen een brochure te schrijven, waarin werden opgenomen de voornaamste stemmingen, welke in de Tweede Kamer hadden plaats gevonden, getiteld: *Let niet alleen op hun woorden, maar ook op hun daden*.

Daarnevens schreven de partijgenooten A. W. IJzerman en J. Oudegeest Jr. een boekje, getiteld: *Strijdmateriaal (Verkiezingen 1929)*, waarin een korte uiteenzetting werd gegeven van de handelingen der verschillende partijen bij de, in de verlopen vierjarige parlementaire periode behandelde wetsontwerpen.

Daar dit materiaal speciaal de bedoeling had onze sprekers en huisbezoekers van de noodige feitenkennis te voorzien, werd de prijs voor deze twee boekjes tezamen op 25 cent gesteld.

In totaal werden van elk dezer boekjes 2961 exemplaren verkocht.

Hier dient tevens vermeld te worden, dat een aantal partijgenooten aan den cursus over het Koloniale Vraagstuk heeft deelgenomen, die van 22—25 November en van 29 November tot en met 2 December op het *Troelstra-Oord* plaats vond.

Deze cursussen, welke op verzoek van den Algemeenen Raad door het Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling waren georganiseerd, konden plaats vinden, doordat de Centrale Arbeiders Verzekering- en Depositobank in den aanvang van 1929, ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan besloten had een bedrag van f 100.000.— te reserveren, waarvan de rente voor kaderscholing der moderne arbeidersbeweging kon worden besteed.

Als cursusleider trad op pg. Ch. G. Cramer.

VERKIEZINGSCONGRES 1929.

Het Verkiezingscongres vond plaats op Zaterdag, Zondag en Maandag 16, 17 en 18 Februari 1929 in het Concertgebouw *De Vereeniging*, te Nijmegen.

Op dit Congres kwam het Verkiezingsprogram aan de orde. Daar pg. Albarda door ziekte verhinderd was, hield pg. Vliegen een inleiding over den algemeenen politieken toestand.

Ter vergemakkelijking van de discussies op het Congres had het P.B. een commissie ingesteld, die 's Zaterdagavond alle ingediende voorstellen en amendementen, betrekking hebbend op het verkiezingsprogram, onderzocht en hieromtrent een rapport aan het Congres uitgebracht. Pg. Wibaut trad als rapporteur dezer commissie op.

Het in het Congresverslag van 1929 afgedrukte verkiezingsprogram werd met algemeene stemmen aangenomen.

Dit Congres aanvaardde voorts een resolutie van het Partijbestuur in zake de inheemsche volksbeweging in Indonesië en Boven-Digoel.

Verder nam dit Congres een resolutie aan betreffende de houding der oppositie-groep, waarin werd uitgesproken, dat elke partijgenoot in de Partij en op de grondslagen van haar beginselen, eigen opvattingen over Partijtactiek kan verdedigen, maar dat het ontoelaatbaar moet worden geacht, dat georganiseerde groepen van partijgenooten tegenleiding trachten te geven, een congres of bijeenkomst bijeenroepen, waar, van den inhoud der Partijbesluiten, afwijkende resoluties worden aangenomen.

Herbenoemd werd tot politiek redacteur van *Het Volk* pg. J. F. Ankersmit, tot technisch hoofdredacteur pg. IJ. G. v. d. Veen.

Deze laatste werd ook herkozen als hoofdredacteur van *Voorwaarts*.

Een aantal voorstellen werden door het Congres ter afdoening naar den Partijraad verwezen, waarover wij elders reeds verslag deden.

Vermelden wij nog, dat in de Commissie voor Geschillen

voor *Het Volk* geen wijziging werd gebracht, zoodat zij thans nog bestaat uit: S. R. de Miranda, Dr. Sloos en P. Hoogland, welke laatste secretaris der commissie is.

KOLONIAAL CONGRES.

Hoewel memoreering van het Koloniaal Congres feitelijk in het Jaarverslag van 1930 moet plaats vinden, — daar het 11 en 12 Januari 1930 werd gehouden —, meenen wij toch er te dezer plaatse melding van te moeten maken, daar op het a.s. Congres het beleid van het P.B., vallende tusschen twee gewone congressen, wordt besproken.

Nadat de commissie, daartoe in het jaar 1919 ingesteld, in den loop van dit jaar gereed kwam met de vaststelling van een concept-koloniaal beginsel-program, besloot het P.B. in zijn vergadering van 5 October 1929 tot het houden van een speciaal congres, aan de definitieve vaststelling van dit program gewijd.

Daar deze materie zeer moeilijk was, stelde één der leden van het Partijbestuur een toelichting op het Koloniaal Beginselprogram samen, welke daarna namens het P.B. werd gepubliceerd en ter beschikking van de leden van de Partij gesteld, die van haar inhoud wenschten kennis te nemen.

Zaterdag, den 11en Januari opende de Partijvoorzitter 's middags het Congres, in het N.V.-Huis te Utrecht.

Onmiddellijk na de opening nam het Congres een motie aan, waarin geprotesteerd werd tegen het optreden der Indische Regeering in verband met de op 29 December l.l. over geheel Indië plaats gevonden huiszoekingen en arrestaties van leiders der nationalistische volksbeweging.

Ten einde de discussies te vergemakkelijken, besloot het P.B. wederom tot het instellen van een Congrescommissie, die vóór den aanvang van het Congres de ingekomen voorstellen en amendementen onderzocht.

Als rapporteur dezer commissie trad op pg. Ch. G. Cramer, die namens de overgrootste meerderheid eenige wijzigingen van het door het P.B. ingediende Koloniaal Beginselprogram voorstelde.

Het beginselprogram werd toegelicht met inleidingen van de partijgenooten J. E. Stokvis en Ch. G. Cramer.

Voor de discussies en genomen besluiten van dit Congres, meenen wij te mogen verwijzen naar het afzonderlijk in druk verschenen verslag.

COMMISSIES.

KOLONIALE PROGRAM-COMMISSIE.

De Koloniale Program-commissie beëindigde in dit jaar haar taak, door bij het P.B. een concept-koloniaal-beginselprogram in te leveren.

Een woord van dank voor het zeer moeilijke werk, dat zij heeft moeten verrichten, is hier zeker op zijn plaats.

COMMISSIE IN ZAKE BEVORDERING NEDERLANDSCH BEDRIJFSLEVEN.

De in 1928 ingevolge Congresbesluit ingestelde commissie van Partij en Vakbeweging ter bestudeering van het vraagstuk om ten aanzien van de bevordering der Nederlandsche industrie eenzelfde gedragslijn te kunnen volgen in het belang van het behoud en de verruiming der werkgelegenheid in ons land, zette in het afgelopen jaar haar werkzaamheden voort. De secretarissen dezer commissie zijn met de samenstelling van het concept-rapport reeds ver gevorderd, zoodat wij hopen, dat de commissie spoedig tot vaststelling hiervan zal kunnen komen.

COMMISSIE NIJVERHEIDSONDERWIJS.

De in 1928 ingestelde commissie, die tot taak heeft te onderzoeken, wat ter zake van het vakschoolonderwijs en de leerlingenopleiding van overheidswege, industrie en handel kan en moet worden gedaan, zette haar werkzaamheden voort, zooals de secretaris ons mededeelde. De commissie is met haar werkzaamheden zoo ver gevorderd, dat zij geformuleerd heeft, wat en hoe de hoofdinhoud van haar rapport zal zijn.

COMMISSIE IN ZAKE LOONVRAAGSTUK EN MEDEZEGGENSCHAP OVERHEIDSPERSONEEL.

De commissie in zake loonvraagstuk en medezeggenschap Overheidspersoneel ondervond stagnatie in haar arbeid door langdurige ziekte van haar vorigen secretaris en doordat het uitschrijven van vergaderingen steeds moeilijkheden opleverden, daar vele leden der commissie verschillende andere functies te vervullen hebben. Zij is echter met haar arbeid zoover gevorderd, dat de conclusies in zake het loonvraagstuk zijn opgesteld en volledig in de commissie behandeld. Vóór den zomer van 1930 hoopt zij het desbetreffende rapport te hebben vastgesteld.

Intusschen zullen de besprekingen worden aangevangen over het vraagstuk der medezeggenschap, waarover bereids eenige nota's zijn geschreven en ter kennis van de leden gebracht. Behandeling van het vraagstuk zal wel eenigen tijd in beslag nemen. Het ligt derhalve in de bedoeling dezer commissie in Maart 1930 het rapport over het loonvraagstuk afzonderlijk vast te stellen en aan de opdrachtgevers toe te zenden.

ONDERWIJSCOMMISSIE.

De Onderwijscommissie adviseerde het P.B. over de door het P.B. in haar handen gestelde onderwijsvoorstellen van het Congres van 1929. Ten aanzien van enkele voorstellen werd geadviseerd met de behandeling te wachten tot de Staatscommissie-Rutgers met haar rapport gereed zal zijn.

Het vraagstuk van de zes- of zevenjarige grondschool werd opnieuw in behandeling genomen. Na het hooren van een tiental leerkrachten bij het lager-, nijverheids-, middelbaar- en gymasiaal-onderwijs werd — onder overlegging van een memorie over den stand van het vraagstuk in verband met het aansluitingsprobleem — het rapport bij het P.B. ingediend.

De Onderwijscommissie vereenigde zich ten aanzien van het vervolgonderwijs met de conclusies, waartoe een Nutscommissie geraakte, die dezelfde materie onderzocht, in welke commissie drie leden der Onderwijscommissie zitting hadden.

De commissie besloot het wetsontwerp op het aanvullend onderwijs in studie te nemen, zoodra het in gewijzigden vorm wordt ingediend.

De sub-commissie tot onderzoek der buitenschoolsche opvoeding van het leerplichtige kind is met haar arbeid zoo goed als gereed. Het eindrapport der Onderwijscommissie kan echter nog niet vóór het congres 1930 worden uitgebracht.

COMMISSIE IN ZAKE UITVOERING DER GRONDWETSARTIKELEN 78 EN 194.

Deze eveneens in 1928 ingestelde commissie zette haar werkzaamheden voort. De secretaris deelde ons mede, dat de samenstelling van het rapport reeds belangrijk gevorderd is en men na enkele vergaderingen tot definitieve vaststelling zal kunnen komen. Verwacht kan worden, dat het rapport op het Congres van 1931 aan de orde kan worden gesteld.

COMMISSIE VOOR HET DRANKVRAAGSTUK.

De commissie in zake het drankvraagstuk, die in 1926 haar werkzaamheden had opgeschort in verband met het wetsvoorstel van de Regeering tot invoering van de Plaatselijke Keuze, zal binnenkort haar werkzaamheden hervatten.

In Januari 1930 kwam in het P.B. de vraag ter sprake, of het gewenscht is, dat door de Kamerfractie wordt overwogen het indienen van een initiatief-wetsontwerp in den geest van de drankwet-Vandervelde in België, waarbij o.a. verkoop van gedistilleerd in café's en restaurants verboden is.

Het P.B. besloot de commissie voor het drankvraagstuk te verzoeken deze aangelegenheid in studie te nemen.

LANDBOUW-COMMISSIE.

Overeenkomstig het besluit van het Landbouwcongres van October 1928 stelde het P.B. in den loop van 1929 een commissie samen, bestaande uit de volgende partijgenooten: G. H. Anema te Akkrum, A. H. G. van Arkel te

Arnhem, J. F. Ankersmit te Amsterdam, J. C. de Bonte te Dirksland, K. Brok te Assen, J. A. Geerts te St. Anna Parochie, D. Groenveld te Wageningen, C. Ham te Wijdenes, P. Hiemstra te Bilthoven, J. de Kadt te Haarlem, J. Kalter te Nw. Amsterdam, J. W. Matthijsen te Amsterdam, J. Oudegeest te Amsterdam, W. v. d. Sluis te Goor, C. Spaargaren te Aalsmeer, Th. v. d. Waerden te Laren, (N.-H.) P. Zeeman te Noord-Scharwoude.

De commissie koos uit haar midden tot voorzitter J. Oudegeest, tot secretaris A. H. G. van Arkel.

COMMISSIE IN ZAKE CUMULATIE VAN FUNCTIES.

Naar aanleiding van de toezegging, door het P.B. op het Verkiezingscongres gedaan, stelde het in den loop van het jaar 1929 een commissie samen, die het vraagstuk van de cumulatie van functies in de Partij kreeg te onderzoeken. De volgende partijgenooten werden door het P.B. uitgenoodigd, die allen verklaarden het lidmaatschap dezer commissie te aanvaarden: W. Drees, voorzitter; D. A. van Eck, C. W. Jacobsen, C. v. d. Lende, P. Moltmaker, F. L. Ossendorp, J. Reijnders, K. Vorrink, W. H. Vliegen en C. Woudenberg, secretaris.

De commissie, die eenige malen vergaderde, stelde een rapport samen, dat op het a.s. Congres zal worden behandeld.

COMMISSIE BEDRIJFSORGANISATIE.

In den loop van het jaar bleek er bij de leiding onzer moderne beweging behoefte te bestaan om te weten, wat de werking is van de medezeggenschap in het buitenland en of de arbeiders in een of anderen vorm medezeggenschap hebben gehad bij het voortschrijdende rationalisatieproces.

Partij en Vakbeweging stelden hier een commissie voor samen, bestaande uit, voor het N.V.V.: C. v. d. Lende, P. Danz, K. de Jonge, G. J. A. Smit Jr.; voor het P.B.: J. Oudegeest.

Deze commissie moet haar werk nog aanvangen.

COMMISSIE ONDERZOEK TERREUR IN HET ZUIDEN.

Reeds te anderer plaatse in dit verslag hebben wij er de aandacht op gevestigd, dat door de R.K. tijdens den verkiezingsstrijd een geweldige lastercampagne tegen onze Partij is gevoerd. Door het Limburgsche Persbureau onzer moderne beweging zijn in *Het Volk* verschillende feiten vermeld, waarbij van het uitoefenen van terreur door de R.K. geestelijkheid kan worden gesproken. Daar deze feiten door de R.K. pers werden weersproken, maar bovendien onze Partij van laster tegen den godsdienst werd beschul-

digd, bood het persbureau in *Het Volk* de R.K. pers een onpartijdig onderzoek aan, waarop door haar voor den verkiezingsdag niet werd gereageerd.

In *De Tijd* van 3 Juli kwam echter een artikel voor onder het opschrift *Een commissie van onderzoek tegen den laster*, waarin de hoofdredactie van *De Tijd*, *Het Volk* aanbood een onpartijdige commissie te benoemen, die eenige bepaalde publicaties, welke in *Het Volk* hadden gestaan, moest onderzoeken.

In de vergadering van het P.B. van 6 Juli nam men van den inhoud van het bedoelde artikel in *De Tijd* kennis, in het bijzonder hiervan, dat de redactie van *De Tijd* aanbood mede te werken aan de samenstelling van een commissie. Het P.B. verklaarde zich in een brief aan de redactie van *De Tijd* bereid aan de samenstelling van de commissie mee te werken, met dien verstande, dat in plaats van den voorzitter van de S.D.A.P., die door de redactie van *De Tijd* als lid genoemd werd, door het P.B. werd voorgesteld de voorzitter van den Soc. Dem. Journalistenkring, waardoor een commissie van onderzoek zou kunnen zijn samengesteld uit den voorzitter van de R.K. Journalistenvereniging, den voorzitter van den Ned. Journalistenkring en den voorzitter van de Soc.-Dem. Journalistenvereniging.

De opdracht van deze commissie zou evenwel naar het oordeel van het P.B. niet mogen beperkt blijven tot een onderzoek naar de door *De Tijd* genoemde 5 gevallen, doch moeten worden uitgebreid tot alle gevallen, welke door het P.B. en (of) door de redactie van *De Tijd* in handen der commissie zouden worden gesteld.

Ook zou het onderzoek der commissie moeten leiden tot een uitspraak over de vraag, of het juist is, dat de R.K. werkgevers en de R.K. geestelijkheid, arbeiders, die zich hebben of hadden georganiseerd, of zich zouden willen organiseren in moderne vakbonden of in de S.D.A.P., bedreigd hebben met ontslag, huisuitzetting of op andere wijze ongeoorloofde pressie hebben uitgeoefend.

In *Het Volk* van 1 Augustus l.l. is de geheele correspondentie tusschen het P.B. en de redactie van *De Tijd* gepubliceerd, waaruit blijkt, dat de redactie van *De Tijd* de aanbieding van het P.B. niet durfde te aanvaarden.

Het P.B. betreurt het alsnog, dat dit onderzoek niet gehouden is, omdat daardoor niet is kunnen worden vastgesteld of van de zijde onzer Partij gelasterd is tegen den godsdienst en de kerk, — hetgeen door ons pertinent wordt ontkend, — terwijl evenmin kon worden weersproken de beschuldigingen van ons Limburgsch persbureau, dat door de R.K. geestelijkheid in het Zuiden een terreur op onze modern georganiseerden en partijgenooten wordt uitgeoefend.

De in 1925 ingestelde commissie voor de *huwelijkswetgeving* kwam ook dit jaar nog niet tot samenstelling van haar rapport; evenmin vernamen wij iets van de *commissie in zake de socialisatie der bouwbedrijven*.

N.V. DE ARBEIDERSPERS.

DE PARTIJBLADEN.

In de exploitatie onzer partijbladen is met den aanvang van 1929 een belangrijke wijziging gekomen. De ondernemingen, die deze bladen tot dusverre exploiteerden, zijn met andere partijbedrijven — uitgeverij, boekwinkels, enz. — vereenigd tot één nieuwe vennootschap: de N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij *De Arbeiderspers*.

In de N.V. *De Arbeiderspers* zijn opgenomen het vroegere *Volk*-bedrijf met de drukkerij *Vooruitgang*, de uitgeverij *Ontwikkeling* met het boekhandelsbedrijf en haar filialen in verschillende plaatsen, het *Voorwaarts*-bedrijf in Rotterdam met dagblad, drukkerij, cliché-inrichting en eenige boekwinkels, benevens de drukkerij *Noordelijk Trio* in Groningen.

Bij de reorganisatie is p.g. H. Masereeuw afgetreden als directeur van *Vooruitgang*. Hem komt dank toe voor de langjarige diensten aan de Partij bewezen. Bij zijn heengaan bood het P.B. hem een receptie aan.

In deze vennootschap, waarvan de oprichtingsacte op 21 Mei is gepasseerd, bezitten S.D.A.P. en N.V.V. ieder de helft van het aandeelenkapitaal. Wat tot dusverre partijbedrijf was, is thans derhalve gemeenschappelijk bezit van Partij en Vakbeweging. Daarmee is de exploitatie-basis dezer bladen zeer aanmerkelijk verbreed: de partijbladen zijn geworden tot dagbladen der gansche moderne arbeidersbeweging. Aan het rechtstreeksche aandeel, dat de vakbeweging thans heeft bij de verdere ontwikkeling dezer bladen, zal ongetwijfeld een krachtige activiteit voor deze pers ontspruiten, die voor deze ontwikkeling van ontzaglijke beteekenis zal blijken te zijn.

Daarbij — dit zij nadrukkelijk vastgesteld — is behoud van het karakter onzer dagbladen als partij-organen, als organen der *politieke* partij dus, volledig verzekerd, doordat in de overeenkomst tusschen Partij en N.V.V. ter zake vastgelegd is, dat de aanwijzing van de *politieke* hoofdredacties der dagbladen geschiedt door het Partij-Congres.

Door de tot stand gekomen samenwerking met het N.V.V. zijn voor onze pers nieuwe wegen gebaad. De vakbeweging heeft aanvankelijk een bedrag van een miljoen beschikbaar gesteld — op zeer redelijke voorwaarden — voor den verderen uitbouw van dit allerbelangrijkste strijdwapen. Nadien is opnieuw een leening toegezegd van een miljoen gulden.

Met behulp dezer kapitalen zal het mogelijk zijn onze dagbladen, naar wij hopen, te maken tot de goede volks-nieuwsbladen, die in tienduizenden en wellicht honderduizenden gezinnen het licht van het socialisme zullen ontsteken.

Als eerste stap daartoe is begonnen met de samenvoeging van de verschillende bedrijven tot één, waarmee de

grondslag gelegd is tot stelselmatigen en organischen uitbouw der pers onder centrale leiding en naar een te voren vastgesteld plan.

Met de centrale leiding is onder toezicht van den Raad van Commissarissen van twaalf personen — zes door het N.V.V. en zes door de Partij aangewezen — een directeur belast. Als zoodanig is door aandeelhouders benoemd p.g. IJ. G. van der Veen.

Als commissarissen treden voor de Partij op Dr. F. M. Wibaut, die tevens president is van het college van commissarissen, J. Oudegeest, tevens gedelegeerd commissaris, C. Woudenberg, W. Drees, J. van de Kieft en A. B. de Zeeuw.

Het plan tot uitbouw der pers is in het afgelopen jaar ontworpen en na met verschillende instanties in Partij en Vakbeweging besproken te zijn, vastgesteld. De kern van het plan is een volledige vernieuwing en uitbreiding van het Amsterdamsche bedrijf, waarvan de technische inrichting niet meer aan de eischen van een modern dagbladbedrijf voldoet. Daartoe is een bouwterrein gekocht in het centrum van Amsterdam, een bouwplan is gemaakt en bereids voor eenige weken met het eerste deel van den bouw, die in 1931 voltooid zal zijn, aangevangen.

De aanschaffing der benoodigde machines en verdere installaties is in voorbereiding.

Met behulp van het aldus te stichten bedrijf zal het mogelijk zijn van *Het Volk* een modern volksdagblad te maken, dat nog beter dan tot dusverre zijn taak zal kunnen vervullen.

In aansluiting aan het centrale bedrijf zal de ontwikkeling der gewestelijke pers worden ter hand genomen. Ook daartoe is een plan gereed en zijn de eerste stappen om tot uitvoering te geraken, gedaan.

Door de bedrijfsconcentratie konden de afzonderlijke colleges van commissarissen van *Voorwaarts*, *Vooruitgang* en *Ontwikkeling* worden ontbonden, terwijl ook de Commissie van Beheer van *Het Volk* kon worden opgeheven.

In het volgend verslag hopen wij belangrijken vooruitgang in de uitvoering der plannen te kunnen melden.

Omtrent de resultaten van het eerste bedrijfsjaar kan in dit verslag slechts worden medegedeeld, dat deze zich niet ongunstig laten aanzien. Bij het schrijven van dit verslag is de bedrijfsbalans nog niet gereed gekomen, maar reeds verstrekte gegevens wettigen de verwachting, dat het bedrijf, in zijn geheel genomen, in bloeienden toestand zal blijken te verkeeren.

Wat de dagbladen betreft kan een verheugende stijging van de abonnemententallen worden geconstateerd. De groei van *Het Volk*, die reeds het vorige jaar ingezet is, heeft een winst gebracht van 12 à 13000 abonné's. Wij naderen thans de 60.000. *Voorwaarts* steeg van plm. 32.300 tot bijna 39.000 abonné's, eveneens een verblijdende vooruitgang.

Inzonderheid ondergingen omvang en inhoud van *Het Volk* belangrijke wijziging en uitbreiding. De huidige technische inrichting belet voorloopig verdere verbetering in deze richting.

De hoofdredactie der partijbladen bleef in dezelfde handen; bij de redactiestaven, die thans uit 30 à 40 journalisten bestaan, vond een aantal wijzigingen plaats. Een belangrijk verlies was voor onze pers het overlijden van haren Haagschen redacteur S. Hartog, wiens heengaan door allen, die hem kenden, ten zeerste wordt betreurd.

Wat onze periodieken betreft, kan in de eerste plaats gewezen worden op den fenomenalen groei van het weekblad *Radio*, dat thans een oplage van meer dan 80.000 heeft bereikt. Ook *De Prol. Vrouw* blijft zich in gunstigen zin ontwikkelen; de oplage van het blad steeg van 44250 op 1 Januari 1929 tot 53500 exemplaren op 31 Dec. 1929, waarvan de Fabrieksarbeidersbond voor haar leden wekelijks pl.m. 26200 afnam.

Een minder gunstig beeld toont *De Notenkraaker*, al gelukte het door de reorganisatie van het vorige jaar de daling van het abbonnemental tot stilstand te brengen.

Een reorganisatie van *De Socialistische Gids*, waarbij de abonnementsprijs van dit maandschrift van f 10.— tot f 6.— werd verlaagd, voerde het abbonnemental in enkele maanden van 700 omhoog tot 2200.

In de redactie van het tijdschrift werden Fr. van der Goes en H. Polak opgevolgd door F. van Meurs, Mr. Moltzer, Dr. J. Tinbergen en S. de Wolff.

De *handelsdrukkerijen* bleven zich gunstig ontwikkelen. De behoefte aan uitbreiding doet zich dringend gevoelen, in het bijzonder in Amsterdam.

Intussen is ook reeds weder de belangrijke uitbreiding, die het *Voorwaarts*-bedrijf in 1928 kreeg, onvoldoende gebleken en zijn plannen tot verderen uitbouw ontworpen en in uitvoering genomen. Het gebouw zal wederom beduidend worden vergroot, terwijl een nieuwe 48-zijdige rotatiepers wordt aangeschaft.

De in begin 1929 gestichte *cliché-inrichting* te Rotterdam heeft zich buitengewoon voorspoedig ontwikkeld tot een zeer bloeiende afdeling.

De afdeling *Uitgeverij* kan op het afgelopen jaar in het algemeen met voldoening terugzien.

De omzetten in geld vertoonden een bevredigende stijging.

Het aantal intekenaren op onze Algemeene Roman-Bibliotheek (A.R.B.O.) steeg zeer aanzienlijk en bedraagt thans 5649.

Een aanvang werd gemaakt met de exploitatie van een bibliotheek voor kinderlectuur. Er werden 1415 abonné's gewonnen.

De Tooneel-Bibliotheek werd met een viertal nieuwe

titels uitgebreid, terwijl werd aangevangen met de uitgave van een serie Humoristische Voordrachten.

De serie populair-wetenschappelijke brochures *De Wilde Roos* verloopt op zeer onbevredigende wijze. In het verslagjaar kon slechts één nummer verschijnen en na de verschijning van het twaalfde nummer zal deze serie niet worden voortgezet.

Een buitengewoon succes behaalden wij met de uitgave van de door A. B. Kleerekoper geschreven *Nou Wij*-brochure. Wij verkochten hiervan circa 33000 exemplaren. Exploitatief bracht deze uitgave echter geen voordeelen, doordat de opbrengst ervan geheel ten goede kwam aan het verkiezingsfonds der S.D.A.P.

Een zeer regelmatige verschijning van de lessen van den Schriftelijken Cursus voor Gemeente Politiek bleek, dank zij de uitstekende voorbereiding van den overleden Partijsecretaris, mogelijk. Onder de intekenaren deed zich slechts zeer weinig verloop voor.

Het verslagjaar zag de voltooiing van een tweetal groote wetenschappelijke werken, n.l. „Gemeentelijke Gezondheidszorg in Nederland”, door Dr. L. Heijermans, en „Het Menschelijk lichaam” van Logan Clendening, vertaler pg. Dr. L. Heijermans. Er bestaat grond voor de verwachting, dat zulks ook in het loopende jaar mogelijk zal zijn. Verwacht mag worden, dat in het loopende jaar tevens een bibliotheek voor populair-wetenschappelijke boeken zal kunnen worden gesticht.

In vergelijking met voorgaande jaren verliep het aantal uitgaven als volgt:

Uitgegeven werden	In 1927		In 1928		In 1929	
	Aant. uitg.	Totaal der opl.	Aant. uitg.	Totaal der opl.	Aant. uitg.	Totaal der opl.
Propaganda-brochures	12	71000	8	90000	8	85000
Populair wetensch. brochures	9	13300	10	17200	4	9000
Romans en gedichten	15	41000	9	40500	15	52850
Tooneelwerken en voordr. . .	1	1000	4	4000	11	11000
Kinderboeken	5	22000	8	18500	5	15000
Populair wetensch. boeken. .	9	14000	10	10100	11	12775
Kalenders, almanakken, ag.	—	—	5	23500	4	25000
Totaal	51	162300	51	203800	58	210625

De afdeling *Boekhandel* zag zich in het verslagjaar genoodzaakt haar winkel te Leiden op te heffen wegens te geringen omzet.

Te Utrecht betrok zij een zeer mooien nieuwen winkel in het gebouwencomplex der Ned. Ver. van Spoor- en Tramwegpersoneel.

De eerste helft van het verslagjaar bracht nagenoeg over de geheele linie eenigen achteruitgang van omzet. De

tweede jaarhelft bracht hierin echter verandering ten goede. Vooral het laatste kwartaal kenmerkte zich door groote drukte.

De reizende tentoonstelling van kinderlectuur, welke wij in samenwerking met den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs hebben ingericht, werd ook in het verslagjaar in een aantal plaatsen gehouden.

De oplossing van de N.V. *Ontwikkeling* en van den *Voorwaarts*-boekhandel in de nieuw gestichte N.V. *De Arbeiderspers* maakte een inwendige reconstructie van de afdeling Boekhandel noodzakelijk. Deze is op dit moment nog niet beëindigd.

INDISCHE PARTIJ EN INDISCHE CLUB.

Met de Indische Partij was het afgelopen jaar het contact beter dan ooit. Over verschillende vragen diende de I.S.D.P. het Partijbestuur van voorlichting.

Een verzoek tot het bestuur der I.S.D.P. gericht, om Kamerfactie en P.B. regelmatig van de belangrijkste gebeurtenissen in Indië op de hoogte te houden, zooals voor eenige jaren ook geschiedde, werd ingewilligd.

Wij meenen hier een woord van dank voor het zenden dezer rapporten niet achterwege te mogen laten.

Ook de verhouding met de Indische Club was goed.

BOND VAN SOC.-DEM. STUDENTENCLUBS.

De algemeene toestand van den Bond is gunstig. Zijn ledental is bevredigend gestegen en het leven in de afdelingen is goed. In Leiden heeft het ledental dat van Amsterdam overvleugeld. Opmerkelijk is, dat een groot aantal theologen in Leiden zijn toegetreden. In Utrecht blijft het ledental, ondanks het feit, dat de Academie daar het grootste aantal studenten telt, verre achter bij Leiden en Amsterdam. Toch gaat ook daar het ledental vooruit. In Groningen gaat het goed. Met groot enthousiasme wordt daar gewerkt.

De Jaarvergadering van den Bond vond plaats op de Paasheuvel in Vierhouten op 23, 24, 25 en 26 Maart. Eenige inleidingen werden gehouden door p.ge. Dr. Balabanoff.

Vermelden wij nog, dat het Partijbestuur den Bond voor 1929—1930 een maximum subsidie toegekend ten bedrage van f 300.— voor het orgaan *Kentering*.

TROELSTRA-OORD.

Naar mate het aantal arbeiders, dat zijn vacantie op het *Troelstra-Oord* doorbrengt, toeneemt, neemt het vacantieoord in onze moderne beweging een steeds grootere plaats in de harten van velen in. In zijn kortstondig bestaan heeft dit vacantiehuis nu reeds bewezen, niet aan al de aanvragen te kunnen voldoen, die elk jaar inkomen, vandaar, dat bij het bestuur plannen in voorbereiding zijn om het gebouw met twee vleugels uit te breiden.

In het bestuur vond geen verandering plaats. Voor het P.B. hebben hierin nog steeds zitting de partijgenooten E. Ribbius Peletier en J. Oudegeest.

VEREENIGING VAN SOC. DEM. RAADS- EN STATENLEDEN.

In het hoofdbestuur van de Vereeniging van Soc. Dem. Raads- en Statenleden vond in het afgelopen jaar geen verandering plaats.

In de vacature, ontstaan door het overlijden van p.g. Werkhoven, werd in het afgelopen jaar niet voorzien, doordat de Partijsecretaris-Penningmeester, C. Woudenberg, niet geneigd was de functie van Secretaris-Penningmeester van de Vereeniging van Soc. Dem. Raads- en Statenleden en Directeur van het Informatiebureau te aanvaarden.

Op 1 Januari 1930 telde de Vereeniging 1121 raadsleden in 427 gemeenten, waaronder 80 wethouders.

Het aantal Prov. Statenleden bedroeg 119, waarvan 10 Gedeputeerden.

De belangstelling voor het orgaan *De Gemeente* nam niet toe. Bedroeg het aantal abonnees op 1 September 1927 942, op 1 Augustus '28 was dit gedaald tot 828, op 1 Januari 1929 tot 781, terwijl op 1 Januari 1930 het verder teruggezakt was tot 738. Door dezen teruggang in het abonentental neemt het verlies op de exploitatie op dit blad steeds toe.

De algemeene vergadering werd gehouden op 19 en 20 Januari 1929 te Amsterdam. Zij nam eenige besluiten van organisatorischen aard, terwijl een inleiding werd gehouden over het wetsontwerp in zake de financieele verhouding tusschen Rijk en Gemeenten.

Aan den schriftelijken cursus, die door „Ontwikkeling” onder leiding van Ed. Polak wordt uitgegeven, werd in het afgelopen jaar nog door 1067 personen deelgenomen.

Het P.B. achtte het noodig in den loop van het jaar de organisatorische verhouding van het Partijsecretariaat ten opzichte van de Vereeniging van Raadsleden nauwkeurig te beziën. Door gegroeide verhoudingen was de toestand in feite deze geworden, dat het P.B. aan personeel, werkzaam voor de Vereeniging van Raads- en Statenleden, kantoorruimte, etc. jaarlijks meer dan f 4.500.— betaalde.

Aangezien het P.B. het noodzakelijk achtte, dat er verandering in dezen toestand gebracht werd, voerde het in den loop van het jaar besprekingen met het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Raads- en Statenleden.

Een nota, over deze aangelegenheid door den Partijsecretaris aan het P.B. voorgelegd, werd door het P.B. aanvaard als grondslag voor de besprekingen met het Hoofdbestuur van de Vereeniging. De conclusies van bedoelde nota kwamen hierop neer:

„De Vereeniging benoeme een secretaris en een penningmeester, of een secretaris-penningmeester, die de correspondentie en de financieele administratie der Vereeniging op eenvoudige wijze voer(t)en, zonder dat daarvoor afzonderlijke bureauruimte en vergoedingen tot belangrijke bedragen noodig zijn.

De Vereeniging verstrekt, indien eenigszins mogelijk kosteloos, het orgaan *De Gemeente* aan al hare leden.

Aan de redactie van *De Gemeente* wordt verbonden een partijgenoot, die lid is van den Gemeenteraad in een der groote steden van het land en die bereid is, tegen vergoeding van de daaraan onvermijdelijk verbonden kosten, adviezen te verstrekken aan de leden der Vereeniging op de wijze, als dit vroeger door Wibaut en aanvankelijk door wijlen P. L. Tak is gedaan. Deze partijgenoot kan, voorzoover daaraan behoefte bestaat, tevens bemiddeling verleenen bij het uitwisselen van documentatiemateriaal tusschen verschillende Raadsfracties.

Het Partijbestuur verzoekt het Hoofdbestuur der Vereeniging aan de algemeene vergadering voorstellen te doen tot vereenvoudiging van de contributieregeling der Vereeniging en eventueel, tot meerdere centralisatie harer geldmiddelen ten behoeve van het uitgeven en, indien mogelijk, tot het uitbreiden en verbeteren van *De Gemeente*. Het Partijbestuur verklaart zich bereid om in de uitgaven, die de Vereeniging te doen heeft en voorzoover deze uitgaven niet uit de eigen inkomsten kunnen worden bestreden, bij te dragen tot een bedrag van ten hoogste f 2000.— per jaar.”

De bedoelde nota en conclusies werden ter kennis van het Hoofdbestuur van de Vereeniging gebracht.

Een tegennota van de hand van pg. Ed. Polak kwam bij het P.B. in, waarmee het P.B. zich niet kon vereenigen.

De conclusies van deze nota, waarop het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Raads- en Statenleden voorstelde de onderhandelingen verder te voeren, waren:

- 1°. de Vereeniging blijve de beschikking houden over de kantoornruimte van het Partijsecretariaat, die thans gebruikt wordt;
- 2°. zij worde gesubsidieerd met een bedrag van f 3500.— per jaar.

Na het wisselen van deze nota's vonden nieuwe besprekingen plaats tusschen vertegenwoordigers van het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Soc.-Dem. Raads- en Statenleden, den Partijvoorzitter en den Partijsecretaris-Penningmeester en de partijgenooten Ankersmit, Vliegen en Wibaut, welke laatsten door hun veeljarige ervaring als bij uitstek bekend met het werk van de Vereeniging mogen worden geacht. Deze besprekingen hadden geen verande-

ring van standpunt van één der beide organisaties ten gevolge.

In zijn vergadering van 4 Januari l.l. is door het P.B. het volgende besluit genomen, dat de Vereeniging van Raads- en Statenleden is toegezonden :

„De Vereeniging van Soc.-Dem. leden van Gemeenteraden en Prov. Staten en het Bureau voor documentatie van deze *Vereeniging*, worden administratief geheel gescheiden van het secretariaat van de Partij.

Het P.B. stelt een subsidie van ten hoogste f 2000.— (twee duizend gulden) per jaar ter beschikking van de *Vereeniging*, onder de volgende voorwaarden:

- a. de *Vereeniging* moet uit de inkomsten, waarover zij beschikt, de kosten van haar organisatie en administratie en van haar documentatiebureau (huisvesting inbegrepen) geheel bestrijden;
- b. de begroting, de balans en de verlies- en winstrekening der *Vereeniging* behoeven de goedkeuring van het P.B.”

Eveneens werd het Hoofdbestuur verzocht zoo spoedig mogelijk te willen mededeelen, welke maatregelen ter uitvoering van het besluit van het P.B. zullen worden genomen.

PROPAGANDISTEN.

De verhouding met de federatiesecretarissen, propagandisten en gewestelijke besturen liet het afgelopen jaar niets te wenschen over. De samenwerking was steeds van den vriendschappelijksten aard.

8 September vond een vergadering plaats tusschen vertegenwoordigers van het Dagelijksch Bestuur en de gewestelijke propagandisten, waar de organisatorische kant van de afgelopen verkiezingscampagne werd besproken, benevens het plan voor de winterpropaganda, dat elders in dit verslag is opgenomen.

Een afzonderlijke vergadering werd gewijd aan besprekingen over de Februari-actie 1930 op Zondag 5 Januari 1930.

Als secretaris van het gewest Limburg bedankte p.g. G. v. d. Velde, in wiens plaats op de jaarvergadering van het gewest p.g. G. F. Lindeijer werd gekozen.

Als secretaris van het gewest Zeeland fungeert sinds de overplaatsing van Lindeijer naar Limburg p.g. A. M. Overhoff.

DE V.A.R.A.

Met de V.A.R.A. is het in 1929 evenals in 1928 crescendo gegaan. Steeg het ledental in 1928 van 4000 tot 30.000, in 1929 werd het meer dan verdubbeld, zoodat het op 31 December 1929 ruim 71.000 bedroeg.

Het aantal abonne's op het vereenigingsorgaan steeg in ongeveer gelijke mate.

De reorganisatie werd in het afgelopen jaar voltrokken. Door de steeds toenemende werkzaamheden was men genoodzaakt maatregelen te treffen tot aanstelling van een bezoldigd voorzitter, welke zaak nog beslecht dient te worden.

Hoewel het nieuwe gebouw in Hilversum einde 1928 reeds was betrokken, kwam toch eerst in Februari d.a.v. de studio gereed. Op 2 Maart 1929 werd deze in tegenwoordigheid van den Minister van Waterstaat officieel geopend.

Een vast orkest engageerde men het afgelopen jaar onder leiding van den dirigent Hugo de Groot

Een felle actie heeft de V.A.R.A. ook in het achter ons liggende jaar moeten voeren tegen de A.V.R.O., die in hoofdzaak met steun van *De Telegraaf* den eisch van een rechtmatiger verdeling van den zendtijd op de unfairste wijze bestrijdt.

Wij achten het niet uitgesloten, dat met het verkrijgen van meer zendtijd het ledental der V.A.R.A. nog belangrijk zal stijgen.

Voor de Partij heeft p.g. J. Oudegeest in het D.B. van de V.A.R.A. zitting.

SOCIALISTISCHE VEREENIGING TOT BESTU- DEERING VAN MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN.

In den loop van het jaar kwam bij het P.B. het verzoek in, medewerking te willen verleen en aan de totstandkoming van een bijzonderen leerstoel in de economie aan de Universiteit te Utrecht. Het P.B. achtte het noodig, alvorens hierover een oordeel uit te spreken, zich hieromtrent te laten inlichten en benoemde hiervoor een kleine commissie, bestaande uit de partijgenooten: J. W. Albarda, E. Boekman, H. Bolkesteijn, W. A. Bongers en A. C. de Vooy, die over de wenschelijkheid en mogelijkheid rapporteerden.

Tijdens de besprekingen over het rapport dezer kleine commissie werd door enkele partijgenooten in onze pers het initiatief genomen om te komen tot oprichting van een organisatie van socialistische intellectueelen.

Daar volgens de Hooger Onderwijswet voor het vestigen van een bijzonderen leerstoel een afzonderlijke vereeniging of stichting in het leven dient te worden geroepen, was naar het oordeel van het P.B. deze vereeniging de aange-
wezen organisatie om dit mede als haar taak te beschouwen.

Door onderlinge bespreking, en voorbereiding door het bestuur van het soc.-dem. dispuutgezelschap te Amsterdam, kwam 5 Januari 1930 officieel de socialistische vereeniging tot bestudeering van maatschappelijke vraagstukken tot stand.

Deze vereeniging heeft in haar statuten een bepaling opgenomen, dat zij o.m. als haar taak beschouwt ..het oprichten en in stand houden van één of meer bijzondere leerstoelen bij één of meer universiteiten en (of) hooge-

scholen, krachtens en overeenkomstig de desbetreffende bepalingen der Hooger Onderwijswet" etc.

Het bestuur bestaat uit de volgende personen: F. van Meurs, voorzitter; S. de Wolff, secretaris-penningmeester; D. Bakker, 2e voorzitter; H. Bolkesteyn, F. v. d. Walle, A. W. IJzerman, M. Mendels, J. Oudegeest, H. C. Wiardi Beckman, N. Tj. Swierstra, L. A. Donker

Begin Februari telde deze vereeniging 231 leden, terwijl het vormen van secties in voorbereiding is.

INSTITUUT VOOR ARBEIDERSONTWIKKELING.

Het bestuur van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling onderging in het afgelopen jaar een kleine wijziging. In de plaats van p.g. S. J. Pothuis, die als H.B.-lid bedankte, werd p.g. K. de Boer gekozen, terwijl in plaats van J. W. Albarda, die wegens drukke werkzaamheden aftrad, p.g. M. A. Reinalda namens het P.B. lid van het Centraal Bestuur werd.

Op de Algemeene vergadering, die 27 en 28 April in *Parkzicht* te Amsterdam plaats vond, werd o.m. besloten tot het verhoogen der contributie van 10 op 15 cent per maand.

Het organiseeren van filmvoorstellingen heeft van het centrale werk van het Instituut ook dit jaar een belangrijk deel uitgemaakt.

De schriftelijke cursus van R. Kuyper vond voortgang. In het aantal deelnemers kwam zoo goed als geen wijziging, terwijl bij de cursusleiders de belangstelling levendig blijft. Verwacht wordt dat deze schriftelijke leergang vóór het volgende winterseizoen zal zijn beëindigd.

Naast den Kolonialen Cursus, die het Instituut op verzoek van den Algemeenen Raad van 22 November tot 25 November en van 29 November tot 2 December organiseerde, hield het 17 kader-bijeenkomsten in de volgende plaatsen: Arnhem, Sneek, Enschede, Zwolle, Heerlen, Assen, Utrecht, Dordrecht, Leeuwarden, Hilversum, Zutphen, Alkmaar, Rotterdam, Den Haag, Breda, Groningen en Middelburg. Op deze kadercursussen werden behandeld: het jeugdprogram, het vraagstuk der werkloozenzorg en werkverruiming, de staatspensionneering en de invaliditeitsverzekering.

Per 1 October kwam officieel de samensmelting van de N.A.R.V. met het Instituut tot stand. Van dat oogenblik af heeft men den naam veranderd van N.A.R.V. in *Natuurvrienden*. Door deze samenvoeging won het Instituut ongeveer 4000 leden.

Het aantal afdelingen steeg van 95 op 108, het aantal correspondentschappen bleef 20.

Aan alle leden en donateurs wordt *De Toorts* gratis uitgereikt. Ook bij het Instituut kwamen gewestelijke federaties tot stand, volgens dezelfde indeeling als de Partij heeft.

In de contrôle-commissie kwam verandering door het aftreden van p.g. J. Kok en J. den Exter. In hun plaatsen werden benoemd voor het P.B. p.g. J. v. Blitz, namens het N.V.V. C. Marinus.

Een rapport in zake het Esperanto-vraagstuk voor onze beweging, dat het Instituut ons in December 1928 toegezegd heeft, naar aanleiding van de naar het Instituut verwezen congresvoorstellen over deze aangelegenheid, hopen wij spoedig te ontvangen.

Wij meenen geen geheim te openbaren, wanneer we hier mededeelen, dat er reeds gedurende enkele jaren in het P.B. twijfel bestaat over de vraag, of wij met het Instituut in zijn tegenwoordigen vorm voor de moderne arbeidersbeweging op den goeden weg zijn. De vraag, of met het individueele lidmaatschap, waarop het Instituut is opgebouwd, op de doelmatigste wijze in de behoefte aan arbeidersontwikkeling voor de moderne arbeidersbeweging wordt voorzien, meende het P.B. op grond van de vijfjarige ervaring met het Instituut, ontkennend te moeten beantwoorden, hetgeen niet zeggen wil, dat het P.B. voor het door het Instituut gepresteerde geen waardeering heeft.

Naar aanleiding hiervan ontwikkelde de partijvoorzitter in eenige nota's het standpunt van het P.B. Hierin werd voor opheffing van het individueele lidmaatschap en invoering van het collectieve lidmaatschap gepleit, voor handhaving van het Centrale Bureau met enkele bezoldigde leiders en onderbrenging van het ontwikkelingswerk bij de plaatselijke raden, gevormd uit de besturen van Partijafdeelingen en Bestuurdersbonden, aangevuld met bestuurders, die gedurende de laatste jaren zich in de afdelingen van het Instituut speciaal met het ontwikkelingswerk hadden bezig gehouden. Bij een dergelijke regeling zou, naar het oordeel van het P.B., beter met de behoefte aan ontwikkeling van partijgenooten en modern georganiseerden en van Partij en Vakbeweging kunnen worden rekening gehouden, terwijl tevens het meer algemeene werk beter tot zijn recht zou kunnen komen.

Nadat door p.g. S. de la Bella een tegennota was samengesteld, waarin de handhaving van den bestaanden organisatievorm werd verdedigd en door leden van het Hoofdbestuur van het Instituut aanvullende nota's waren geschreven, zijn hierover besprekingen in den Algemeenen Raad gevoerd, die tot nu toe niet tot overeenstemming hebben geleid, doordat het bestuur van het N.V.V. en het Centraal bestuur van het Instituut van de wijzigingen, die het P.B. beoogt, geen verbetering van het werk verwacht.

Of, en zoo ja welke veranderingen er tot stand zullen komen uit de nog hangende onderhandelingen, valt niet te zeggen.

Het spreekt van zelf, dat deze korte mededeeling te dezer plaatse geen aanspraak op volledigheid maakt.

VERTEGENWOORDIGING.

Bij verschillende gebeurtenissen liet het P.B. zich vertegenwoordigen. Bij het 25-jarig bestaan van *De Centrale* bracht p.g. W. H. Vliegen de gelukwensen van het P.B. over en bood namens de Partij en het Vakverbond een ameublement voor de bestuurskamer aan. Op de Jaarvergadering van den Bond van Sociaal Democratische Vrouwenclubs was partijgenoot A. B. Kleerekoper aanwezig; bij de opening van de V.A.R.A.-studio p.g. J. Oudegeest; op de Jaarvergadering van den Bond van Soc. Dem. Studenten te Vierhouten de partijgenooten A. B. Kleerekoper en E. Ribbius Peletier; op de Algemeene vergadering van het Instituut p.g. C. Woudenberg; op het Internationale Sportfeest van den Nederlandschen Arbeiders Sportbond in Den Haag met Pinksteren p.g. W. Drees; op het feest van den Mijnwerkersbond te Heerlen op 24 Augustus C. Woudenberg; op het Congres van de Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel op 30 September te Utrecht J. Oudegeest; op het Religieus Socialistisch Congres te Amsterdam E. Ribbius Peletier; op het N.V.V.-congres in September te Rotterdam de partijgenooten J. Oudegeest, E. Ribbius Peletier en C. Woudenberg; op de vergadering in November, waar over de oprichting van de Socialistische Vereeniging tot bestudeering van Maatschappelijke vraagstukken werd gesproken, E. Boekman en J. Oudegeest.

P.g. Oudegeest begroette namens de Hollandsche Partij de Czechische kameraden te Karlsbad op 21 Augustus op het feest ter herdenking van het 10-jarige bestaan van de Duitse Sociaal Democratische Partij in Czecho-Slowakije.

Voorts bezochten de partijvoorzitter en secretaris een groot aantal gewestelijke jaarvergaderingen, terwijl op enkele de partijgenooten E. Boekman, W. H. Vliegen en E. Ribbius Peletier het P.B. vertegenwoordigden.

Bij de ter aarde bestelling van p.g. A. Heijkoop voerde p.g. J. Oudegeest, bij Mevr. A. Albarda—Brals p.g. F. M. Wibaut, bij p.g. S. Hartog p.g. W. Drees namens het P.B. het woord.

Ook bracht p.g. J. Oudegeest een laatste groet aan wijlen p.g. Sannes namens het P.B. bij diens crematie. Bij verschillende dezer plechtigheden was ook p.g. C. Woudenberg tegenwoordig.

Vermelden wij nog, dat het P.B. ettelijke organisaties en afdelingen schriftelijk gelukwenschte bij jubilea en bij enkele gelegenheden bloemen zond.

KWESTIES.

In het afgelopen jaar bleef het aantal geschillen gelukkig zeer beperkt.

Moeilijkheden deden zich voor te Zaandam, Holwerd, Assendelft, Texel, Schiedam, Purmerend, Heemstede en 'Alkmaar Met uitzondering van de laatste afdeling kun-

nen we met genoeg constateeren, dat door bemiddeling van het P.B. alle geschillen weer gelukkig tot het verleden behooren. De oplossing van de kwestie te Alkmaar, waaromtrent wij in de pers uitvoerig den aard hebben medegedeeld, ondervond vertraging, doordat de meerderheid van afdeeling en bestuur een spoedige afwikkeling ernstig belemmerd hebben. In het kort komt deze zaak hierop neer, dat de afdeeling een onderzoek naar de gevoerde raadspolitiek van de vier afgetreden raadsleden eerst gewenscht acht, wanneer vaststaat, dat, overeenkomstig de uitspraak van den Hoogen Raad, de afgetreden, die opnieuw onder aan de groslijst gevoegd zijn, ook bij eventueele vacatures tot leden van den Raad worden toegelaten.

Het P.B. achtte de vraag, of de afgetreden raadsleden opnieuw bij vacatures tot den Raad werden toegelaten van ondergeschikt belang voor de oplossing van het conflict en benoemde derhalve een kleine commissie bestaande uit de p.g. E. Boekman, Ed. Polak en K. Prins, die een onderzoek naar de gevoerde raadspolitiek der afgetreden raadsleden zou instellen.

Aangezien de afdeeling hieraan haar medewerking niet wilde verleenen, zag deze commissie, die bereids haar werkzaamheden was aangevangen, zich genoodzaakt het onderzoek te staken.

Deze gang van zaken wordt door het P.B. zeer betreurd, omdat het als onmogelijk wordt beschouwd, uitspraak in dit conflict te doen, zonder de bezwaren van beide partijen grondig te hebben nagegaan. Deze kwestie is dus nog hangende.

Een algemeene opmerking meenen wij hieraan te moeten toevoegen. Het heeft onze aandacht getrokken, dat verschillende kleine strubbelingen in afdeelingen ontstaan in een aantal gevallen tusschen raadsfracties en afdeelingen, doordat aan het contact tusschen deze onderdeelen der beweging het een en ander ontbreekt. Er zijn raadsleden en wethouders, die van meening zijn, dat zij hun raads-lidmaatschap goed kunnen vervullen, ook zonder voeling en nauw contact met de afdeelingen te houden, en regelmatig na te gaan, wat er onder de partijgenooten leeft. Deze opvatting kunnen wij op grond onzer ervaringen niet deelen. Naar ons oordeel kunnen vele moeilijkheden worden voorkomen, indien zoowel door raadsfracties als afdeelingsbesturen gestreefd wordt naar een regelmatig contact, dat toch de noodige waarborgen biedt voor de raadsfracties om met voldoende vrijheid en zonder belemmering van eigen initiatief, haar werk te kunnen verrichten.

Eveneens moet ons de opmerking van het hart, dat partijgenooten, bij moeilijkheden betrokken, al te vaak hun persoonlijke gevoelens van gelijk te willen hebben, laten overwegen, waardoor zij het verkrijgen van een oplossing dikwijls langen tijd ophouden. Wanneer het kwesties van

ondergeschikt belang betreft, zal men vlugger moeten inzien, dat men met het eischen van persoonlijke genoegdoening in vele gevallen het algemeen partijbelang schaadt, dat bij niet principieele geschillen toch het beslissende moet zijn.

INTERNATIONALE ZAKEN.

In de Executieve der S.A.I. hadden het afgelopen jaar zitting onze partijgenooten W. H. Vliegen en F. M. Wibaut. De eerstgenoemde was lid van het Bureau der S.A.I.

Partijgenoot J. W. Albarda is nog voorzitter der Internationale Ontwapeningscommissie, terwijl A. B. Kleerkoper deel van de internationale commissie voor de politieke gevangenen uitmaakt.

Partijgenoot E. Ribbius Peletier woonde de bijeenkomsten van het Internationale Vrouwencomité bij.

Op verzoek van de S.A.I. benoemde het P.B. p.g. J. Oudegeest in het jaar 1928 tot lid eener commissie, die het vraagstuk der democratisering van den Volkenbond dient te onderzoeken. Daar op ons Strijdprogram de eisch van democratisering van den Volkenbond voorkomt, spreekt het vanzelf, dat bericht omtrent installatie dezer commissie met belangstelling wordt tegemoet gezien.

In September wendde het P.B. zich tot het Bureau der S.A.I., met het verzoek een oordeel te willen uitspreken over de gebeurtenissen in Palestina, in verband met de aanslagen en moorden, op de joodsche bevolking gepleegd. Wel mocht het P.B. een persoonlijk brief van den secretaris der S.A.I., p.g. Fr. Adler ontvangen, waarin hij mededeelde, dat over het Palestina-vraagstuk en het probleem van het Zionisme binnen het raam der S.A.I. door diverse Israëlieten zeer verschillend gedacht wordt, maar van een uitspraak der S.A.I., die ons in bedoelden brief werd toegezegd, vernamen wij nimmer iets.

Een aantal uitnoodigingen van buitenlandsche partijen, tot bijwoning hunner congressen, moest het P.B. afwijzen.

Voor de verrichtingen van onze leden in de Executieve verwijzen wij naar het hierbij afzonderlijk gevoegde verslag.

DE ALGEMEENE RAAD.

De besprekingen in den Algemeenen Raad waren in het verloop van jaar steeds van den vriendschappelijksten aard. Door het in stellen van dit georganiseerde contact, behooren moeilijkheden tusschen Partij en Vakbeweging tot het verleden, hetgeen niet zeggen wil, dat er omtrent bepaalde vraagstukken geen verschil van meening voorkomt. Het voordeel van dit geregeld contact is, dat onderwerpen, liggende op het werkerrein, zoowel van Partij als Vakverbond, eerst in den Algemeenen Raad worden besproken, alvorens beide organisaties in eigen colleges zelfstandig beslissingen nemen. Met deze werkwijze wordt bij het

nemen van besluiten rekening gehouden met de belangen van beide onderdeelen der beweging, waarmee de moderne arbeidersbeweging in haar geheel gediend is.

Het D.B. van den Algemeenen Raad kwam 12 maal bijeen, de Algemeene Raad in pleno 4 maal.

Speciale aandacht heeft men geschonken aan de toestanden in Limburg.

Na behandeling van een rapport, samengesteld door p.g. Chr. v. d. Bilt, waarin de juiste positie onzer beweging geschetst was t.o.v. de andere politieke partijen en instellingen van maatschappelijken en geestelijken aard, kwam men overeen, dat een commissie zou worden gevormd, die een speciaal onderzoek naar verschillende wanverhoudingen in Limburg zou instellen. In gezamenlijk overleg namen de volgende partijgenooten in deze commissie zitting: J. Oudegeest, voorzitter, — die in den loop van het jaar bedankte, en in wiens plaats C. Woudenberg kwam —, C. v. d. Lende, secretaris, J. H. Paris, G. F. Lindeijer, Chr. v. d. Bilt, F. v. d. Velde, C. H. Pieters, C. J. van Lienden.

Deze commissie onderzocht de klacht, meermalen geuit, dat het openbaar onderwijs in Zuid-Limburg niet voldoet aan den eisch, die men daaraan moet stellen en kwam tot de conclusie, dat het als uitzondering op het standpunt, dat de Partij t.o.v. het openbaar onderwijs inneemt, noodzakelijk was, dat men in Limburg moest komen tot stichting van bijzondere neutrale scholen, waar strikt neutraal onderwijs moet worden gegeven. Het P.B. vereenigde zich met deze zienswijze, waarna maatregelen tot oprichting van een bijzondere school in Heerlen zijn genomen en thans in uitvoering zijn.

Door bovenbedoelde commissie is verder nagegaan, op welke wijze de arbeiderswoningbouw kon worden bevorderd en hoe in het algemeen de invloed van onze beweging in Zuid-Limburg kan worden versterkt.

Uitgewerkt werden plannen voor een Centrale voor Bureaux voor Arbeidsrecht.

Door meergenoemde commissie is onder sanctie van Partij en Vakbeweging overgegaan tot vorming van een Persbureau, dat speciaal tot taak had feiten te publiceren, waaruit bleek, dat door de R.K. geestelijkheid en R.K. pers terreur op modern georganiseerden en partijgenooten wordt uitgeoefend. Dit bureau, dat inmiddels opgeheven is, heeft zeer goed werk gedaan.

De Algemeene Raad hield zich verder bezig met het bespreken van aangelegenheden, het Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling, de A.J.C., de V.A.R.A. en den Arbeiders Sportbond betreffende.

Plannen werden voorbereid en door beide organisaties afzonderlijk gesanctionneerd, omtrent het organiseren van twee landelijke demonstraties, n.l. één in Rotterdam en één in Amsterdam op 14 September a.s. en een demonstratief congres in Den Haag op 13 September a.s., waar

de eischen der demonstraties krachtig zullen worden verdedigd.

De Algemeene Raad ontwierp voorts een aantal stellingen, regelende de samenwerking tusschen Partij en Vakbeweging, zoowel plaatselijk als gewestelijk.

Eén der belangrijkste zaken, die in den Algemeenen Raad werden besproken, waren de plannen om te komen tot stichting van een vaste kaderschool voor de moderne arbeidersbeweging.

Vermelden wij nog, dat in September in overeenstemming met de door ons Congres goedgekeurde overeenkomst, wisseling kwam in de functies van voorzitter en secretaris, zoodat voor het komende jaar als voorzitter fungeert p.g. E. Kupers, als secretaris C. Woudenberg.

ARBEIDERSSPORTBOND.

Door bespreking in den Algemeenen Raad met vertegenwoordigers van het Hoofdbestuur van den Ned. Arbeiders Sportbond, besloot het P.B. zijn aanvankelijke bezwaren tegen den Ned. Arbeiders Sportbond te laten vallen, nadat van de zijde van het H.B. van den Arbeiders Sportbond was toegezegd het karakter van de Marsch- en Kampeervendels, die oorspronkelijk volgens de Statuten de bedoeling hadden te zijn een „Arbeiterwehr”, te laten vervallen, waardoor deze marsch- en kampeervendels eenvoudige sportclubs werden.

DE A.J.C.

1929 was voor de A.J.C. een goed jaar. Het ledental liep van 6619 vooruit op 7043, terwijl het aantal boven 21-jarigen toenam met 64 en per 1 Januari 587 bedroeg. Deze boven 21-jarigen hebben vrijwel allen bestuursfuncties, of zijn horde- en troepleiders bij het Roode Valkenwerk.

Eén van de voorwaarden om lid te kunnen zijn van dit Instituut is het lidmaatschap van Partij of Vakbeweging.

De verkoop-centrale bracht het tot een omzet van f 80.000.—, het spaarfond zag het aantal inlagen toenemen tot ruim f 88.000.—, van het kampfondszegeel werden 33000 meer verplakt dan in het vorig jaar.

Zoo leverde de Verkoop-centrale een winst van f 15940.— aan de A.J.C. op. Het kampfonds was in staat haar terreinen uit te breiden (in Havelte werd 5½ H.A. bijgekocht) en stelde ons in staat een groote keuken voor de Pinksterfeesten te bouwen en de badinrichting met douches in Vierhouten te laten inrichten. Daarnaast verrastte pg. Wibaut de A.J.C. met een geschenk van f 5500.—, waardoor de A.J.C. in staat werd gesteld het Roode Valkennest in Vierhouten in eigen beheer te bouwen.

Het centrale spaarfonds maakte het een aantal leden mogelijk deel te nemen aan het jeugdfeest te Weenen. Onder de 50.000 deelnemers uit 14 landen waren 520 A.J.C.-ers.

Het Pinksterfeest overtrof als feest alle vorige. Op het Pinksterfeest werd ook gedacht aan de kameraden, die er moeilijk voor stonden. Een inzameling voor de landarbeiders bracht f 360.— op.

Als het om steun van anderen ging, was de A.J.C. altijd op zijn post. Bij de *Nou Wij*-actie hebben groote groepen A.J.C.-leden gedaan wat zij konden. Bovendien ging in de A.J.C. een *Ook Wij*-actie vooraf, die onder de leden f 1286.13 opbracht.

Bij de Kamerverkiezingen heeft de A.J.C. haar plicht gedaan.

Aan de vacatiekampen namen in totaal 965 menschen deel. Hier mag gewezen worden op een tweetal kampen in Vierhouten, georganiseerd voor de kinderen van de Zaausche stakers, die uitnemend slaagden.

In September werden in een 6-tal plaatsen jeugdemonstraties gehouden. In Assen waren 550 deelnemers; in Franeker kwamen 450 Friesche deelnemers; Apeldoorn zag 900 jongens en meisjes bijeen; naar Eindhoven togen 430 deelnemers; in Schiedam kwamen 1600 A.J.C.-ers en in Zaandam 2000 tezamen.

In het laatst van het jaar hield de A.J.C. in Amsterdam een meisjesconferentie, waaraan het aantal deelneemsters 650 bedroeg en welke onder leiding stond van pge. Wieke Ploegsma. Spreeksters waren mevrouw Wibaut, voorzitter van de S.D.V.C. en Truus van Andel.

In 1929 gaf de A.J.C. naast de drie reeds bestaande bladen *Het Jonge Volk*, *De Kern* en *Opgang* ook nog uit *De Meidoorn*, een natuur-historisch maandblad voor buitenvrienden, onder redactie van Henk van Laar.

Het blad bracht het tot 1600 abonnees en kan financieel rondkomen. Het Roode Valkenwerk nam sterk in omvang toe. Op dit oogenblik telt de A.J.C. 86 Roode Valkentropen met 204 jongens- en 179 meisjeshorden, waarin 1855 jongens en 1548 meisjes zijn opgenomen.

De Roode Valken behandelen regelmatig maandtaken. Hieruit noemen wij o.a.: *Hoe zit de A.J.C. in elkaar?* en *De Arbeidersbeweging*.

Op een drietal plaatsen werden reeds hordeleiderscholen gesticht, waar les wordt gegeven in algemeene geschiedenis, geschiedenis van de arbeidersbeweging, zielkunde, Nederlandsche taal en stellen, voorlezen, natuur-historische kennis, kennis van het menschelijk lichaam en een heele reeks vaardigheidsvakken.

Nog mag meegedeeld worden, dat onze uitgeverij en boekhandel in 1929 76505 boeken en geschriften verkocht terwijl ten slotte dankbaar melding gemaakt moet worden van een extra subsidie van f 4200.—, die de Algemeene Raad beschikbaar stelde, ter dekking van het tekort der A.J.C. over 1928.

De verlies- en winstrekening van de A.J.C. over 1929 wijst een tekort aan van f 920.—, terwijl zij sluit met een bedrag van f 57869.—.

Het zomerplan van de A.J.C. verkreeg de goedkeuring van het P.B.

In de plaats van p.g. Binsma nam p.g. J. v. d. Sleen in de contrôle-commissie van de A.J.C. zitting.

In de A.J.C. heeft voor het Partijbestuur zitting pge. E. Ribbius Peletier.

HET SECRETARIAAT.

In zijn vergadering van 19 Januari benoemde het Partijbestuur p.g. L. A. Ankum officieel tot Chef de Bureau. Voorts werd in het afgelopen jaar de rechtspositie voor het oudere personeel geregeld.

De werkzaamheden op het Secretariaat waren in het afgelopen jaar niet gering. Het verzorgen van het vele drukwerk, platen, de inzameling *Nou Wij* etc. gaf handen vol werk.

Ook de voorbereiding van twee congressen en de vele vergaderingen, zoowel van het Partijbestuur als Algemeenen Raad droegen veel tot de drukte bij.

Ontvangen werden ongeveer 20.000 brieven en drukwerken, verzonden werden ongeveer 8000 brieven en pl.m. 4000 zegelbestellingen, terwijl ook de verzorging van de administratie van de Vereeniging van Raadsleden wederom door het personeel plaats vond.

PERSONALIA.

Ook dit jaar hebben wij den treurigen plicht eenige van onze beste en trouwste werkers te herdenken, die de Partij in het afgelopen jaar ontvallen zijn. Wij denken hierbij in de eerste plaats aan wijlen Mevr. A. Albarda—Brals, hoofdbestuurster van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs, p.g. S. Hartog, redacteur van het *Haagsche Volk*, p.g. A. W. Heykoop, wethouder van Rotterdam en p.g. G. W. Sannes, lid van de Tweede Kamer, die allen met onbezweken trouw en toewijding de Partij hebben gediend. Hun te vroeg verscheiden is als een groot verlies voor de Partij te beschouwen.

Ook de velen, wier namen ons onbekend zijn, herdenken wij op deze plaats.

Naast dezen droeven plicht is het met te meer vreugde, dat wij hier herinneren aan het feit, dat in het afgelopen jaar onze partijgenooten F. v. d. Goes en F. M. Wibaut hun 70sten verjaardag herdachten.

P.g. Van der Goes werd door vrienden en vereerders een receptie aangeboden in het American-hôtel te Amsterdam, benevens een portret, geschilderd door Mej. Tamminga, terwijl het P.B. p.g. Van der Goes een lamp schonk.

P.g. Wibaut werd een grootsche ovatie gebracht door de federatie Amsterdam. P.g. Albarda bracht hem namens het P.B. de gelukwensen over en bood hem een prachtig beeldhouwwerk aan.

SLOT.

1929, het jaar, waarin de Partij vijf-en-dertig jaar bestond, was goed. Door felle actie en strijd is het gekenmerkt geweest. De geest van onderlinge kameraadschap was uitstekend, de verhouding tot onze zusterorganisaties liet niets te wenschen over.

Moge in het jaar 1930 ons ledental met duizenden groeien, de inwendige organisatie worden versterkt en verbeterd, opdat het jaar 1931 ons voor de Staten- en Raadsverkiezingen paraat vinde.

BIJLAGE B

Gewest	31 December 1928	Nieuw ingeschreven leden	Leden uit andere afd. overgekomen	Totaal inge- schreven	Verhuisd	Bedankt	Afgevoerd wegens con- trib.schuld	Geroyeerd	Overleden en overige redenen	Totaal af- geschreven	31 December 1929	Mannen	Vrouwen
Friesland	5923	763	213	976	333	265	23	6	32	659	6240	4356	1884
Groningen	4112	772	115	887	209	335	20	2	8	574	4425	3278	1147
Drente	1550	275	21	296	95	126	17	2	5	245	1601	1242	359
Overijssel	3979	908	69	977	155	267	17	—	15	454	4502	3189	1313
Gelderland	4440	747	57	804	195	341	16	1	25	578	4666	3349	1317
Utrecht	2520	921	111	1032	201	227	17	2	6	453	3099	2142	957
Noord-Holland Noord . . .	4065	989	106	1095	221	258	8	5	20	512	4648	3190	1458
Noord-Holland Zuid	3074	500	187	687	195	191	10	—	9	405	3356	2238	1118
Amsterdam	7761	2584	885	3469	799	746	347	—	29	1921	9309	6297	3012
Rotterdam	4387	1431	362	1793	525	554	43	—	14	1136	5044	3475	1569
Den Haag	3908	877	387	1264	511	486	30	—	15	1042	4130	2751	1379
Zuid-Holland	5850	1459	139	1598	313	518	48	5	21	905	6543	4672	1871
Zeeland	1063	457	12	469	66	80	10	4	6	166	1366	1042	324
Noord-Brabant	823	434	48	482	59	64	13	7	3	146	1159	949	210
Limburg	864	443	26	469	93	139	24	—	3	259	1074	765	309
Totaal	54319	13560	2738	16298	3970	4597	643	34	211	9455	61162	42935	18227

BIJLAGE A.

(per 31 December.)

GEWESTEN	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84	78	72	71	68	69	66	70	75	75	77
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111	105	97	101	100	95	97	99	100	102	104
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51	43	43	49	51	45	43	47	48	50	
Overijssel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34	37	35	40	40	45	42	39	43	48	
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66	59	56	51	61	60	60	58	60	68	
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19	19	19	21	22	20	21	22	22	23	
Noord-Holland (Noord)	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60	60	56	63	62	64	61	61	57	58	62
Noord-Holland (Zuid)	—	—	—	—	28	27	27	20	25	29	29	27	31	31	29	31	30	30	29	30
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24	24	9	9	10	11	11	11	11	11	11
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	7	3	3	3	4	4	4	7	7	7
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	75	89	83	81	84	83	84	87	86	85	84	86
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21	19	17	18	21	20	20	22	23	25	
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17	17	12	12	11	14	14	15	18	24	
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24	24	23	21	19	20	20	19	20	20	21
	220	253	284	389	406	395	410	455	594	645	613	559	583	591	584	591	590	597	609*	645

*) Het aantal afdelingen vermeld op 31-12-'28 was 2 te hoog.

BIJLAGE D.

GEWESTEN	30 Sept. 1914	30 Sept. 1918	30 Sept. 1919	30 Sept. 1920	30 Sept. 1921	30 Sept. 1922	30 Sept. 1923	30 Sept. 1924	30 Sept. 1925	30 Sept. 1926	30 Sept. 1927	30 Sept. 1928	30 Sept. 1929
Friesland	3332	4347	5557	4647	4414	5374	5350	4904	5071	4925	5366	5882	6256
Groningen	1725	2891	4908	3667	3121	3431	3098	2784	2957	2997	3599	3931	4394
Drente	901	1544	2148	1484	1406	2119	1575	1225	1166	1090	1289	1525	1595
Overijssel	1658	2177	3226	2523	2433	2912	2825	2715	3130	3018	3323	3786	4569
Gelderland	1794	3724	5179	4121	3561	4178	4438	3922	3889	3873	4151	4439	4672
Utrecht	800	1561	2220	1692	1794	2142	2035	1936	1985	1987	2222	2497	3085
N.-Holland (N.)			3907	3253	2870	3481	3458	3295	3384	3301	3713	3978	4647
N.-Holland (Z.)	4122	4643	2609	2153	1887	2162	2214	2076	2441	2392	2701	3025	3404
Amsterdam	5034	4615	5539	4981	5627	5339	5188	4910	5384	5242	5817	7627	9273
Rotterdam	1646	1843	2596	2287	2670	3069	3138	2750	2821	2922	3524	4398	5175
Den Haag	1668	1519	1999	1796	1753	1904	1862	1892	2412	2524	2967	3793	4132
Zuid-Holland	2345	2147	5710	4206	4238	4727	4595	4013	4514	4640	5382	5754	6605
Zeeland	424	571	760	619	540	620	682	611	688	694	895	1043	1375
Noord-Brabant	278	856	1019	824	741	732	659	601	667	629	647	773	1110
Limburg	320	1093	1436	1091	812	746	657	631	757	752	895	944	1000
	26047	35531	48813	39344	37867	42936	41774	38265	41266	40986	46401	53395	61292

BIJLAGE H

Overzicht van het door het secretariaat verzorgde verkiezingsmateriaal voor de campagne 1929.

FEDERATIE	1e krant	2e krant	3e krant	4e krant	1e man.	2e man.	3e man.	4e man.	5e man.	proclama- ties kl. en gr.	R.K. en kl.strijd	brief- kaart	Onm. heft
Friesland	82770	87200	89050	89500	88700	88900	17275	89050	89050	13000 785	—	2015	5750
Groningen	63195	69540	71960	—	67245	71710	12350	71960	71960	—	—	2000	4750
Drente	25100	28200	31200	—	29900	22210	8700	32200	31200	—	—	2415	1250
Overijssel	51000	33900	76820	—	84100	84100	15900	84150	76820	—	—	2400	5500
Gelderland	90550	105500	125000	—	95550	105500	19000	125000	126000	55000 700	—	4405	2750
Utrecht	60400	73300	69000	—	73000	73000	—	72000	72500	—	—	1300	2500
N.-Holland Noord	76950	85950	86150	—	87750	84875	43250	86125	86150	86150 630	7500	1200	6100
N.-Holland Zuid	50000	65000	64000	—	62500	58000	6600	59700	59700	28700 860	28000	2950	4250
Zuid-Holland . . .	160000	—	101500	—	160000	157550	33600	157550	160000	30000 500	—	3900	6250
Zeeland	30000	31750	33250	—	30750	32950	15050	33250	33250	6000 100	—	1160	1250
Noord-Brabant . .	54300	45150	47900	—	52650	45150	3250	47900	47150	76000 365	10000	500	3750
Limburg	45000	60000	59500	—	36100	38100	—	38100	38600	50900 420	22000	850	1250
Amsterdam	150000	156400	169010	—	150000	156400	—	169015	169010	1000	—	1000	3000
Rotterdam	100000	103500	110000	—	102000	105010	—	110000	—	—	—	—	—
Den Haag	—	—	—	—	100000	—	—	—	60000	350	—	1200	—
Totaal	1039265	945390	1134340	89500	1220245	1123455	174975	1176000	1121390	345700 kl. 5710 gr.	67500	27295	48350

500000 biljetjes voor de vliegtochten.

BIJLAGE I

Federatie	1e plaat groot	1e plaat klein	2e plaat groot	2e plaat klein	3e plaat groot	3e plaat klein	Motto's	Prente- boekjes	Centsprent	Gr. strooken	Kl. strooken	Vierk. strooken	Biljetjes	Gram. platen	Geschriftje Zuiderzee- visschers
Friesland .	1750	15000	1850	15050	1730	13301	2400	89050	5000	4900	—	—	66000	163	600
Groningen .	594	3888	644	4129	570	1495	6500	71960	—	644	—	—	71960	114	—
Drente . .	135	1300	144	3170	300	1595	2726	—	—	144	—	4500	36600	76	—
Overijsel .	373	3010	691	5160	727	2685	4390	50000	—	904	—	7350	50000	90	1000
Gelderland .	659	4655	769	4950	1128	5230	2075	80000	—	820	5500	—	92000	90	750
Utrecht . .	605	3100	380	3725	864	1345	900	35250	35500	—	—	—	110000	77	1000
N.-Holl. N.	1225	5420	1285	5670	1291	5520	6030	86150	—	1690	5670	—	174000	108	9275
N.-Holl. Z.	940	4465	890	6560	1149	3490	2750	64500	25000	1155	4350	—	178000	62	300
Z.-Holland .	3530	17250	3530	17250	1783	5390	4230	25000	50000	—	—	—	198000	123	—
Zeeland . .	210	1610	346	2650	230	965	750	32000	33250	346	—	—	44000	54	—
N.-Brabant .	220	5600	338	7520	351	2550	700	53650	47150	338	—	—	55000+4000	24	—
Limburg . .	217	3200	330	4300	305	3650	650	58250	48850	740	—	—	55000+6000	14	—
Amsterdam .	2500	15000	3150	15000	3991	13000	19875	142010	142010	5150	—	—	264010	149	—
Rotterdam .	1000	3000	1000	3000	1025	7800	2850	110010	—	—	—	—	264000	48	—
Den Haag .	310	1250	—	—	1310	2515	3000	—	—	—	—	—	100000	38	—
Totaal . .	14268	87748	15347	98134	16754	70531	59826	897830	386760	16831	15520	11850	1768570	1230	12925

BIJLAGE C

Het ledental der S.D.A.P. van de oprichting af.

1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden
1895	700	1907	8423	1919	37628
1896	1000	1908	8748	1920	47870
1897	1500	1909	9504	1921	37412
1898	2100	1910	9980	1922	41472
1899	2500	1911	12582	1923	42047
1900	3200	1912	15667	1924	41230
1901	4000	1913	25708	1925	37894
1902	6500	1914	25609	1926	41221
1903	5600	1915	25642	1927	43196
1904	6000	1916	24018	1928	46169
1905	6816	1917	24893	1928	53395
1906	7471	1918	27093	1929	61162

VERLIES- EN WINSTREKENING PARTIJKAS S. D. A. P. OVER 1929

Verlies:

1. Kantoorhuur en Personeele Belasting	f 5.266.82
2. Kosten Congres	6.770.44
3. Vergaderingen Partijbestuur	923.83
4. Kosten Bureau- en Kantoorbehoefden	3.203.73
5. Salarissen Bestuurders	13.288.34
6. Kosten Bestuurders	2.254.31
7. Salarissen Propagandisten	18.009.92
8. Abonnementen secretarissen gewesten	206.22
9. Salarissen Personeel	16.066.64
10. Porti, telegrammen en telefoon	2.970.17
11. Kosten archief en bibliotheek	883.65
12. „ Correspondentieblad en Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda	1.605.40
13. Kosten Intern. Congr. en bijeenkomsten	1.353.85
14. „ Partijraad	1.084.50
15. Actie en Propaganda	1.531.49
16. Subsidies	8.750.—
17. Buitengewone subsidies	14.249.51
18. Kosten Kamerfracties	2.493.49
19. „ Jeugdraad A.J.C.	23.80
20. „ Partijcommissies	1.635.18
21. Afschrijving meubilair	500.—
22. Contributie	2.523.54
23. Afschrijving schuld opgeh. afdelingen	61.60
24. Pensioenpremies	3.873.89
25. Koloniale cursus.	230.41
26. Bijzondere lasten.	15.408.66
27. Diversen	2.458.30
28. Uitgaven Verkiezingen „Nou Wij”	

f 69.378.28

f 127.687.69

Winst:

1. Contributie afdelingen	f 106.186.11
2. „ „ verspreide leden	107.—
3. Diverse drukwerken	333.95
4. Bijzondere bijdragen	7.425.—
5. Interest	2.529.15
6. Effecten	132.96
7. Verlies 1929	10.973.52
8. Ingezameld voor Verkiezingsfonds „Nou Wij”	f 69.378.28

f 127.687.69

TOELICHTING VERLIES- EN WINSTREKENING
31 DECEMBER 1929.

Verlies:

1. Huur etage Tesselschadestr	f	4.500.—	
„ kelderruimte		30.—	
Belasting 1929		796.82	
		f	5.326.82
Opbrengst verhuuren vergaderzaal		60.—	
		f	5.266.82
2. De kosten van het congres bestaan uit:			
Drukwerk	f	665.82	
Reiskosten afgevaardigden	„	2.011.60	
Reis- en verblijfkosten P.B., afgevaardigden Gewesten en Kamerfracties	„	1.293.55	
Zaalhuur	„	475.—	
Feestavond en congrescommissie	„	298.04	
Kosten voorbereiding en personeel	„	152.05	
Jaarverslag	„	1.624.13	
Te kort congresverslag	„	154.90	
Diversen	„	95.35	
		f	6.770.44
3. Kosten van vergaderingen van het Partijbestuur, vertegenwoordiging op afdelings- en gewestelijke bijeenkomsten en op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.			
4. Onkosten voor kantoorbehoeften, reparaties schrijfmachines en consumptiekosten personeel en bestuurders.			
5. Salaris J. Oudegeest	f	5000.—	
„ Mw. E. Ribbius Peletier	„	4000.—	
„ C. Woudenberg (v.a. 1 April '29)	„	3750.—	
„ Vacantie-toeslagen	„	538.34	
		f	13.288.34
6. Reis- en verblijfkosten en telefoon- en Spoorwegabonnementen	f	1315.98	
		„	938.33
		f	2.254.31
7. Salarissen propagandisten, toelage aan vijf gewestelijke secretarissen en zegels Invaliditeitswet.			
8. Voor abonnementen op tijdschriften enz. van Gew. Secretarissen.			
9. Salarissen kantoorpersoneel, zegels Invaliditeitswet en vacantiatoeslagen.			
10. Voor porti, telegrammen en telefoon.			
11. Diverse abonnementen, boeken enz.			
12. Druk- en expeditiekosten van 11 nummers „Correspondentieblad” en 7 nummers „Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda, verminderd met opbrengst extra abonnementen.			
13. Vertegenwoordiging te Londen, Karlsbad, Zürich en Brussel.			
14. Onkosten twee vergaderingen.			
15. Honorarium D. v. d. Zee			
boekje over Indië	f	360.—	
Manifest Eereraad	„	271.43	
Kerstkrant	„	1.020.25	
Huisbezoekkaarten	„	69.—	
		f	1.720.68
Opbrengst brochures		„	189.19
		f	1.531.49
16. A.J.C.	f	4000.—	
Instituut v. Arb. Ontw.	„	3000.—	
Bond v. Soc.-Dem. Vrouwenclubs	„	1750.—	
		f	8.750.—

17. Buitengewone subsidies:			
Inst.v.Arb.Ontw. (zie ook Bijz. bijdr.)	f	7.425.—	
Arbeiders Sportbond	"	400.—	
S.A.I. (i/z congres Brussel)	"	624.41	
Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.			
Kosten Jaarvergadering	"	107.35	
Kosten cursus onderwijzeressen	"	261.15	
Bureau voor Kinderbescherming	"	100.—	
A.J.C. extra 1929	"	1.680.—	
Bond van Soc. Dem. Studentencubs	"	324.—	
Federatie Maastricht (inzake boekje 25 jaar Raadsfractie)	"	25.—	
Gewest Gelderland	"	187.50	
" Drente	"	500.—	
" Zeeland	"	1.115.10	
" N.-Brabant	"	1.250.—	
" Limburg	"	250.—	
			f 14.249.51
18. Secretaris J. W. Albarda	f	2.076.92	
Kosten secretariaten (telefoon en abon- nementen)	"	416.57	
			f 2.493.49
19. Kosten gedelegeerden.			
20. Partijcommissies tezamen met N.V.V.			
<i>Ons aandeel:</i>			
Algemeene Raad	f	525.79	
Com. Ned. Fabrikaat en werkverruiming	"	89.32	
Commissie Nijverheid en Vakonderwijs	"	96.81	
Commissie Loonvraagstuk en Medezeg- genschap	"	6.50	
Commissie i.z. Onderwijs en Cultureele belangen Limburg	"	263.47	
Commissie Handelonderwijs	"	5.03	
<i>Zelfstandig:</i>			
Onderwijscommissie	"	96.32	
Commissie Herz. Grondwet artt. 78—194	"	483.60	
" Landbouvvraagstuk	"	43.70	
" Cumulatie van functies	"	24.64	
			f 1.635.18
21. Afschrijving Meubilair.			
22. Soc. Arb. Internationale	f	2.488.54	
Nat. Bond van Plaatselijke Kenze	"	10.—	
Bond van Mobilisatie Invaliden	"	25.—	
			f 2.523.54
23. Schuld van opgeheven afdelingen.			
24. Kosten pensioenpremies bezoldigde bestuurders, pro- pagandisten en kantoorpersoneel.			
25. Kosten cursussen Troelstra-Oord.			
26. Verhuizing in het gebouw	f	421.—	
Vleugel V.A.R.A.	"	2.000.—	
Ons aandeel ameublement bestuurskamer			
„De Centrale”	"	900.—	
Verhuiskosten G. F. Lindeijer	"	422.20	
Uitgaven in verband met overlijden			
C. Werkhoven	"	8.576.67	
Ons aandeel tekort Soc. Gids 1929	"	2.766.29	
Diversen	"	322.50	
			f 15.408.66
27. Kosten Memoires Troelstra	f	600.—	
Honorarium H. J. Wegerif	"	345.—	
Receptie afscheid H. Masereeuw	"	267.20	
Bloemen en cadeaux verschillende per- sonen	"	484.30	
Kosten erfclating Cohen	"	104.—	

Zegel herziening Statuten „	25.—	
Ontvangst Albert Thomas „	123.30	
„ Hadji Salim „	68.55	
Ons aandeel auteursrecht B.U.M.A. „	250.—	
Ondersteuning buitenl. partijgenooten . . . „	56.—	
Advertenties „	28.10	
Kosten kwestie Alkmaar „	12.70	
Samenvoeging der overigen „	94.15	
		f 2.458.30

28. Zie afzonderlijke verantwoording.

Winst:

1. Contributie afdelingen.

Door de afdelingen werden afgenomen:		
189.579 zegels à 5 cent is f	9.478.95	
749.524 „ „ 6 „ „ „	44.971.44	
1.592.682 „ „ 10 „ „ „	159.268.20	
138.386 „ „ 20 „ „ „	27.677.20	
99.175 „ „ 30 „ „ „	29.752.50	
99.517 Werkloozenzegels		f 271.148.29

Wij ontvingen terug met opdruk 1928:

565 zegels à 13 cent is f	73.45	
113 „ „ 16 „ „ „	18.08	
20 „ „ 21 „ „ „	4.20	
828 „ „ 26 „ „ „	215.28	
231 „ „ 31 „ „ „	71.61	
319 „ „ 36 „ „ „	114.84	
97 „ „ 41 „ „ „	39.77	
63 „ „ 51 „ „ „	32.13	
		f 569.36

Blijft f 270.578.93

Van dit bedrag komt aan de Partijkas 40 pCt. is . . . f 108.231.57

Enige afdelingen, die contributie inden zonder
daarvoor zegels te verstrekken, hebben wij alsnog
belast voor een bedrag van „ 72.79

Zuivere opbrengst contributie over 1929 f 108.304.36

Waarvan afgaat drukkosten zegels en kaarten . . . f 2.118.25

f 106.186.11

2. Afdracht contributie verspreide leden.

3. Winst op diplomaboekjes, kas- en contributieboeken.

4. Winstuitkeering „De Centrale”. (Zie ook onder Buitengewone subsidies.)

5. Voor ontvangen en nog te ontvangen interest uit beleggingen en leeningen f 9.853.27

af: voor betaalde en nog te betalen
interest obligatie- en andere leeningen „ 7.324.12

f 2.529.15

6. Door verzilvering van eenige effecten uit de nalatenschap Cohen maakten wij een winst van f 132.96.

8. Zie afzonderlijke verantwoording.

OVERZICHT ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VERKIEZINGEN 1929

(BUITEN „NOU WIJ”)

Ontvangsten:

Kranten, Manifesten, Platen, Materiaal,	
Prentjes enz. enz.	f 46.456.36
Gramfoonplaten (saldo)	„ 593.09
Nadeelig saldo	„ 45.401.54

Uitgaven:

Drukwerk:	
„Vooruitgang”	f 23.645.08
De Jong & Co.	„ 10.069.96
„Voorwaarts”	„ 20.710.46
„Dico”	„ 1.693.37
	f 56.118.87
Auto's	„ 2.321.98
Teekenaars	„ 900.—
Onkosten sprekers	„ 265.88
Extra onkosten Limburg	„ 842.08
Vliegtochten	„ 3.990.10
Vuurwerk	„ 1.453.42
Sprekerscursus	„ 1.201.75
Radio-uitzending	„ 1.249.95
Uitgave „Ons Arsenal”	„ 5.044.95
Tournée J. W. Matthijsen	„ 565.68
Extra hulp-personeel	„ 1.500.—
Porti en telegrammen	„ 1.576.09
Film	„ 1.727.10
Vergaderingen met Gew. Secretarissen en Comité Zuiden	„ 325.46
Actie Zuiderzeevisschers	„ 560.52
Subsidies:	
Comité Zuiden	f 8.975.17
Bond van S.D.V.C.	„ 1.105.—
Gelderland	„ 1.202.05
Drente	„ 1.112.24
	„ 12.394.46
Diverse onkosten	„ 412.70
	f 92.450.99

f 92.450.99

OVERZICHT VERKIEZINGSFONDS „NOU WIJ”

Ontvangsten:			
Gewest	Friesland	f	5.341.54
„	Groningen	„	4.094.45
„	Drente	„	1.256.53
„	Overijssel	„	4.242.08
„	Gelderland	„	4.936.03
„	Utrecht	„	3.148.98
„	Noord-Holland Noord	„	4.617.52
„	Noord-Holland Zuid	„	4.700.77
„	Zuid-Holland	„	5.275.46
„	Zeeland	„	1.107.34
„	Noord-Brabant	„	1.216.91
„	Limburg	„	1.094.32
Federatie	Amsterdam	„	9.467.43
„	Den Haag	„	5.933.21
„	Rotterdam	„	6.114.59
Brochure	„Nou Wij”	„	3.564.50
A.J.C.		„	1.286.13
„De Centrale”	Den Haag	„	500.—
Diversen		„	1.480.49

f 69.378.28

Uitgaven:			
„Vooruitgang”	Drukwerk	f	932.05
Aandeel Gewesten en Federaties:*)			
Gewest	Friesland	f	1.068.31
„	Groningen	„	818.89
„	Drente	„	249.09
„	Overijssel	„	854.52
„	Gelderland	„	1.035.80
„	Utrecht	„	712.19
„	Noord-Holland Noord	„	959.20
„	Noord-Holland Zuid	„	1.218.70
„	Zuid-Holland	„	1.055.09
„	Zeeland	„	221.47
„	Noord-Brabant	„	274.16
„	Limburg	„	234.05
Federatie	Amsterdam	„	2.199.27
„	Den Haag	„	1.567.08
„	Rotterdam	„	1.546.36

f 14.014.18

Aandeel Gewesten en Federaties van het restant:*)

Gewest	Friesland	f	936.75
„	Groningen	„	654.75
„	Drente	„	244.65
„	Overijssel	„	651.90
„	Gelderland	„	694.50
„	Utrecht	„	449.85
„	Noord-Holland Noord	„	685.05
„	Noord-Holland Zuid	„	490.95
„	Zuid-Holland	„	966.—
„	Zeeland	„	201.30
„	Noord-Brabant	„	149.85
„	Limburg	„	139.95
Federatie	Amsterdam	„	1.302.15
„	Den Haag	„	613.35
„	Rotterdam	„	765.60

f 8.946.60

Diverse onkosten „ 83.91

Saldo onkosten verkiezingen*) „ 45.401.54

f 69.378.28

1) Het besluit dat het P.B. indertijd nam in zake het aandeel, dat de gewestelijke en stedelijke federaties zouden ontvangen, luidt als volgt:

„De gewestelijke en stedelijke federaties ontvangen als hun aandeel 20 pCt. Gerekend is hierbij op de basis van f 1.— per lid. Van de eerste f 100.— die boven dit bedrag van f 1.— per lid door gewest of federatie wordt toegevoegd, worden ontvangen het betrokken bestuur 25 pCt., van de tweede f 100.— 30 pCt., van de derde f 100.— 35 pCt. en van iedere volgende f 100.— 40 pCt.”

2) Aangezien er na de verschillende uitgaven een bedrag overbleef, besloot het P.B. dit bedrag ter beschikking te stellen van de besturen der gewestelijke en stedelijke federaties, ten einde schulden gemaakt bij de campagne voor de verkiezingen 1929 af te lossen of te verminderen.

De verdeeling van het restant heeft hierop plaats gehad volgens berekening van 15 cent per lid.

3) Zie afzonderlijk „Overzicht ontvangsten en uitgaven Verkiezingen 1929” (buiten „Nou Wij”).

BALANS DER PARTIJKAS DER S.D.A.P. 31 DECEMBER 1929.

Bezittingen:

1. Kassa	f 1.574.09
2. Postchèque en Girodienst	„ 2.384.13
3. Twentsche Bank	„ 486.51
	f 4.444.73
4. Effecten	„ 94.810.—
5. Voorschotten u/g.	„ 4.837.94
6. Afdeelingen en Gewesten	„ 24.871.33
7. Meubilair	„ 2.749.05
8. Diverse drukwerken	„ 528.14
9. Interest	„ 5.269.27
10. N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen	„ 24.854.47
11. Onkosten vooruitbetaald	„ 3.229.62
	f 165.594.55

Schulden:

1. Crediteuren	f 32.946.09
2. Houders van Uitgelote Obligaties 1917	„ 190.—
3. Ontwapeningsfonds:	
Saldo 1 Januari 1929	f 20.726.64
Af:	
Onk. petitionnement enz.	„ 1.788.68
	„ 18.937.96
4. Twentsche Bank; voorschotrekening	„ 13.390.93
5. Leening Alg. Ned. Diamantbew.bond	„ 20.000.—
6. Reserve voor pensioenbetaling	„ 2.662.59
7. 5½ pCt. Obligatieleening 1928	f 100.000.—
Uitgeloot	„ 5.000.—
	f 95.000.—
Obligaties in portefeuille	„ 69.000.—
	„ 26.000.—
8. Interest (loopende leening rente)	„ 756.25
9. Onkosten nog te betalen	„ 3.275.93
10. Reserve Dubieuze Vorderingen:	
Saldo 1 Januari 1929	f 5.000.—
Afgeschreven	„ 490.08
	„ 4.509.92
11. Kapitaalrekening:	
Stand 1 Januari 1929	f 53.898.40
Af: Verlies 1929	„ 10.973.52
	„ 42.924.88
	f 165.594.55

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen:

1. In kas op 31 December 1929.
2. Ons te goed bij den Postchèque en Girodienst per 31 Dec. 1929.
3. Ons te goed bij de Twentsche Bank per 31 December 1929.
4. In verband met het feit, dat de Partij eigenaresse geworden is van eenige aandelen en obligaties in de N.V. „Drukkerij en Uitgevers Maatschappij „De Arbeiderspers”, terwijl daar tegenover haar aandelen bezit in de N.V. Boekhandel „Ontwikkeling” en in de N.V. Boekhandel „Voorwaarts”, wegens liquidatie dezer vennootschappen, is komen te vervallen, hebben wij gemeend voor het nieuw verworven bezit en het onveranderd gebleven bezit van het geheele aandelenkapitaal in de ondernemingen: N.V. Boekhandel en Uitgevers Maatschappij „Ontwikkeling”, N.V. Drukkerij en Uitgevers Maatschappij „Voorwaarts” en N.V. Electricische Drukkerij „Vooruitgang” in de boeken op te nemen en daarin af te boeken het bezit in de geliquideerde ondernemingen, op de wijze als hieronder is aangegeven.

Wij zijn daarbij uitgegaan van de wenschelijkheid, de wijzigingen in het effectenbezit te doen geschieden zonder verandering te brengen in de bestaande boekwaarde, dus zonder kapitaalmutatie, daar immers de transacties zonder geldelijke offers of geldelijke voordeelen voor de Partij hebben plaats gehad. Bij deze transacties zijn de drie bestaande (oude) partijondernemingen blijven bestaan in een vorm, waarin zij alleen de functie uitoefenen van houdsters van een aantal aandelen en obligaties in de N.V. „De Arbeiderspers”, welke stukken haar zijn toegewezen voor haar inbreng van alle hare activa en passiva. Het partijbezit van deze ondernemingen dient dus naar denzelfden maatstaf te worden gewaardeerd als dat der aan de Partij toegewezen aandelen en obligaties in de N.V. „De Arbeiderspers” zelve en dit gezamenlijk bezit moet volgens ons uitgangspunt op de reeds bestaande boekwaarde worden gewaardeerd.

Hierbij zij nog opgemerkt, dat na de passeering van de oprichtingsacte der nieuwe onderneming, in de verschillende toewijzingen van aandelen en obligaties, in verband met de liquidatie der kleine ondernemingen, onderling eenige wijziging is gebracht en dat de Partij, ter afronding op een veelvoud van 1000 der inbrengwaarde, eenig bedrag in contanten moet bijpassen.

Het volgend staatje, dat den grondslag voor de boeking aangeeft, zal nu wel duidelijk zijn:

	Boekwaarde einde 1929 (Oude toestand)	Intrinsieke waarde volgens berekening inbreng	Boekwaarde einde 1929 (Nieuwe toestand)	% oude boekwaarde (19% gem)
Boekhandel „Ontwikkeling”	f 1000.—	—	—	—
id. „Voorwaarts”	» 2000.—	—	—	—
N.V. „Voorwaarts”				
Nominaal f 10.000.—	» 7500.—	f 124.000.—	f 23.500.—	235
P. M. Oprichtersbewijzen	—	—	—	—
N.V. „Vooruitgang”	» 75.000.—	» 300.000.—	» 57.000.—	76
N.V. „Ontwikkeling”	» 5000.—	» 55.000.—	» 10.500.—	210
Aand. Arb. Pers f 2000.—	—	» 2.000.—	} 2.090.—	19
Oblig. Arb. Pers f 9000.—	—	» 9.000.—		
Bij te passen in contanten	» 2589.65	—	—	—
Totaal	f 93.089.65 of 19% der intrinsieke waarde	f 490.000.—	f 93.090.—	—

Overeenkomstig het bovenstaande is in de boeken opgenomen:

Aandeelen N.V. „Voorwaarts”	f 10.000 à 235 pCt.	f 23.500.—
„ N.V. „Vooruitgang”	f 75.000 à 76 pCt.	„ 57.000.—
„ N.V. „Ontwikkeling”	f 5.000 à 210 pCt.	„ 10.500.—
„ N.V. „De Arbeiderspers”	f 2.000 à 19 pCt.	„ 380.—
Obligaties idem	f 9.000 à 19 pCt.	„ 1.710.—

Totaal f 93.390.—

En verder:

Obligatie N.V. „Vooruitgang” ten laste N.V. „De Arbeiderspers”	f 100.—	„ 100.—
4 Obligaties N.V. „Voorwaarts” ten laste N.V. „De Arbeiderspers” elk	f 10.—	„ 40.—
24 Obligaties „Het Groote Volk’ ten laste N.V. „De Arbeiderspers” elk	f 10.—	„ 240.—
1 Obligatie N.V. „Ontwikkeling” Amsterdam ten laste N.V. „De Arbeiderspers”	f 10.—	„ 10.—
2 Obligaties Coöp. „Samenwerking’	f 100.— en f 50.—	„ 150.—
10 Aandeelen Volksgebouw Sittard	f 5.—	„ 50.—
3 Aandeelen „Eigen Gebouw” Holwerd elk	f 10.—	„ 30.—
Aandeelen Mij. tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen groot	f 10.000.—, waarop gestort	„ 1.000.—
Restant effecten uit de nalatenschap Cohen, getax. waarde		„ 100.—

Totale boekwaarde f 94.810.—

5. H. v. d. Ploeg, Heerlen	f 1800.—	
J. Schrijver, Wormerveer	„ 784.—	
Bond van Arbeiders-Muziekver.	„ 840.—	
Commissie neutrale volksschool in Limburg	„ 500.—	
Diverse personen	„ 913.94	

f 4837.94

6. Schuld van afdelingen en gewesten voor contributiezegels, diplomaboekjes en materiaal voor de verkiezingen 1929.		
7. Waarde meubilair na afschrijving	f 2749.05	
8. Voorraad diplomaboekjes, kas- en contributieboeken.		
9. Loopende couponrente	f 27.02	
Nog te ontvangen van obligaties N.V. „De Arbeiderspers”	„ 5242.25	

f 5269.27

10. ¹⁾ Door ons betaald voor de N.V. „Mij. tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen” (waarmede wij in rekening-courant verhouding staan)	f 24.854.47
--	-------------

11. Bestaat uit:

Drukkosten contributiezegels en kaarten	f 2149.10
5 mnd. spoorabonn. Mw. E. Ribbius Peletier	„ 255.—
1 mnd. spoorabonnement C. Woudenberg	„ 44.—
4 mnd. telefoonabonnement J. Oudegeest	„ 41.48
Onkosten Propagandamaand 1930	„ 50.—
„ Koloniaal Congres	„ 530.52
4 mnd. telefoonabonnement Secretariaat	„ 159.52

f 3229.62

Schulden:

1. bestaat uit:

N.V. „De Arbeiderspers” (zie toelichting onder post 4 bezittingen)	f 2.589.65
N.V. „Vooruitgang”	„ 13.668.93
Steendrukkerij De Jong en Co	„ 3.213.36
N.V. „Voorwaarts”	„ 11.178.84
Ver. van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden	„ 2.205.31

f 32.946.09

¹⁾ Zie onderstaande afzonderlijke balans dezer N.V.

2.	Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 1 Januari 1929	f	270.—	
	Betaald in 1929	„	80.—	
				f 190.—
3.	Verminderd met de onkosten voor het Ontwapenings-petitionnement, en demonstratieve vergadering in Den Haag op 3 Augustus 1929.			
4.	Om in de behoefte van kasgeld te voorzien, moesten wij gebruik maken van ons crediet bij de Twentsche Bankvereniging.			
5.	Geleend van den A.N.D.B. à 4½ pCt.			
	's jaars	f	30.000.—	
	Hiervan afgelost	„	10.000.—	
				f 20.000.—
6.	Saldo per 1 Januari 1929	f	4.941.94	
	Pensioenen	f	2.249.92	
	Terug ontvangen zegels afdeelingen	„	29.43	
				„ 2.279.35
	Saldo per 31 December 1929	f	2.662.59	
7.	5½ pCt Obligatieleening 1928	f	100.000.—	
	Uitgeloot 1929	„	5.000.—	
				f 95.000.—
	In portefeuille	„	69.000.—	
	Geplaatst			f 26.000.—
8.	Nog verschuldigde rente over 1929 5½ pCt. obligatieleening 1928.			
9.	Bestaat uit:			
	Kleine onkosten verkiezingen	f	40.75	
	Tekort congresverslag	„	154.90	
	Onkosten commissie herziening Grondwet artt. 78—194	„	151.11	
	Salarissen gew. secr.	„	64.53	
	Koloniale cursus	„	25.85	
	Ons aandeel te kort Soc. Gids. 1929	„	2.766.20	
	Diversen	„	72.50	
				„ 3.275.93
10.	In den loop van dit jaar hebben wij eenige dubieuze vorderingen afgeschreven tot een bedrag van f 490.08.			
11.	Deze rekening spreekt voor zich zelf.			

BEGROOTING VAN BATEN EN LASTEN VAN DE PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER 1930

No. Verlies- en Winstrekening		Geraamd over 1929	Uitkomsten over '29	Geraamd over 1930
a. Baten:				
1	Contributie afdelingen	f 100.00.—	f 106.186.11	f 114.500.—
2	„ verspreide leden	» 100.—	» 107.—	» 100.—
3, 4, 5	Bijzondere inkomsten	» 22.240.—	» 10.288.10	» 14.700.—
		f 122.340.—	f 116.581.21	f 129.300.—
b. Lasten:				
		Geraamd over 1929	Uitkomsten over '29	Geraamd over 1930
1	Kantoorhuur en belasting	f 5.200.—	f 5.266.82	f 5.300.—
2	Kosten Congres	» 5.000.—	» 6.770.44	» 10.000.—
3	Vergaderingen Dagelijksch Bestuur en Partijbestuur	» 2.000.—	» 923.83	» 1.000.—
4	Bureaunkosten en kantoorbehoeften	» 3.500.—	» 3.263.73	» 3.500.—
5	Salarissen bestuurders	» 14.540.—	» 13.288.34	» 14.550.—
6	Kosten bestuurders	» 4.250.—	» 2.254.31	» 2.500.—
7	Salarissen Propagandisten	» 17.500.—	» 18.009.92	— ¹⁾
9	„ personeel	» 16.000.—	» 16.066.64	» 18.000.—
10	Porti, telegrammen en telefoon	» 4.500.—	» 2.970.17	» 3.600.—
11	Kosten archief en bibliotheek	» 2.500.—	» 883.65	» 1.000.—
12	Uitgave „Correspondentieblad” en „Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda”	» 2.000.—	» 1.605.40	» 2.000.—
13	Internationale congressen en bijeenkomsten	» 1.750.—	» 1.353.85	» 1.500.—
14	Partijraad	» 2.000.—	» 1.084.50	» 1.500.—
7, 15	Actie en Propaganda	» 2.500.—	» 1.531.49	» 30.750.—
16, 17	Subsidies	» 21.000.—	» 22.999.51	» 18.400.—
18, 19, 20	Partijcommissies en Kamerfracties	» 3.000.—	» 4.152.47	» 4.000.—
21	Meubilair	» 500.—	» 500.—	» 500.—
22	Contributies	» 2.000.—	» 2.523.54	» 3.000.—
24	Pensioenpremies	» 4.000.—	» 3.873.89	» 3.200.—
8, 23, 25, 26, 27	Diversen	» 14.000.—	» 18.365.19	» 5.000.—
		f 127.740.—	f 127.687.69	f 129.300.—

¹⁾ Opgenomen onder Actie en propaganda ad f 17.650.—.

TOELICHTING BATEN.

1. Bij de begrooting gerekend op een flinken groei in 1930.
2. Begroot volgens aantal verspreide leden van thans.
- 3, 4, 5. Bestaat uit winstaandeel „De Centrale” (pl.m. f 7400.—) winst op diverse drukwerken en interest op obligaties der N.V. „De Arbeiderspers”.

TOELICHTING LASTEN.

1. Kosten voor kantoorhuur en belasting.
2. Koloniaal-Congres f 2.800.—
Paasch-Congres „ 7.200.—
f 10.000.—
3. Begroot volgens de uitgaven 1929.
4. Begroot als vorig jaar.
5. Salaris voorzitter f 5.000.—
„ secretaris-penningmeester „ 5.000.—
„ secretaresse „ 4.000.—
Vacantietoelagen „ 550.—
Totaal f 14.550.—
6. Begroot volgens de uitgaven 1929.
9. Hooger dan 1929, doordat de salarissen zijn herzien.
10. Rekening gehouden met extra-portkosten voor a.s. September-betooingen.
11. Begroot volgens uitgaven 1929.
- 12 „ als vorig jaar.
- 13 „ volgens uitgaven 1929.
14. Gerekend op drie vergaderingen.
15. In het propagandaplan voor 1930 is o.a. opgenomen: het verschijnen van manifesten of kranten over actueele onderwerpen, het gratis beschikbaar stellen van twee of drie brochures enz.
Verder is in deze post het salaris voor de gew. propagandisten opgenomen (f 17.650.—) benevens f 5.600.— voor subsidie aan diverse gewesten.
- 16 en 17. Subsidies aan:

A. J. C.	f 4.000.—
Inst. voor Arb. Ontwikk. f	3.000.—
Winsttaandeel „De Centrale” „	7.400.—
	10.400.—
Bond van S.D.V.C.	1.750.—
„ „ S.D.S.C.	300.—
Bureau voor Arbeidsrecht Limburg	1.000.—
Diversen	950.—
	f 18.400.—
- 18, 19, 20. Begroot volgens uitgaven 1929.
21. Voor afschrijving.
22. Hoofdzakelijk bestemd voor de Soc. Arb. Internationale.
24. Pensioenpremie voor bestuurders, personeel en propagandisten.
- 8, 23, 25, 26 en 27. Rekening gehouden met een eventueel tekort op de „Soc. Gids” over 1930.

N.V. MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE EN ADMINISTRATIE VAN VEREENIGINGS- GEBOUWEN, GEVESTIGD TE AMSTERDAM.

BALANS PER 31 DECEMBER 1929

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Aandeelhouders</td> <td style="text-align: right;">f 9.000.—</td> </tr> <tr> <td>Huis Tesselschade- straat</td> <td style="text-align: right;">„ 91.000.—</td> </tr> <tr> <td>Onderhoud (vooruit betaald)</td> <td style="text-align: right;">„ 1.727.80</td> </tr> <tr> <td>Assurantie (vooruit betaald)</td> <td style="text-align: right;">„ 375.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 102.102.80</td> </tr> </table>	Aandeelhouders	f 9.000.—	Huis Tesselschade- straat	„ 91.000.—	Onderhoud (vooruit betaald)	„ 1.727.80	Assurantie (vooruit betaald)	„ 375.—		f 102.102.80	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Aandeelenkapitaal</td> <td style="text-align: right;">f 10.000.—</td> </tr> <tr> <td>Hypotheek o/g.</td> <td style="text-align: right;">„ 66.000.—</td> </tr> <tr> <td>S. D. A. P.</td> <td style="text-align: right;">„ 24.854.47</td> </tr> <tr> <td>Huren (vooruit ont- vangen)</td> <td style="text-align: right;">„ 670.83</td> </tr> <tr> <td>Interest</td> <td style="text-align: right;">„ 577.50</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 102.102.80</td> </tr> </table>	Aandeelenkapitaal	f 10.000.—	Hypotheek o/g.	„ 66.000.—	S. D. A. P.	„ 24.854.47	Huren (vooruit ont- vangen)	„ 670.83	Interest	„ 577.50		f 102.102.80
Aandeelhouders	f 9.000.—																						
Huis Tesselschade- straat	„ 91.000.—																						
Onderhoud (vooruit betaald)	„ 1.727.80																						
Assurantie (vooruit betaald)	„ 375.—																						
	f 102.102.80																						
Aandeelenkapitaal	f 10.000.—																						
Hypotheek o/g.	„ 66.000.—																						
S. D. A. P.	„ 24.854.47																						
Huren (vooruit ont- vangen)	„ 670.83																						
Interest	„ 577.50																						
	f 102.102.80																						

WINST- EN VERLIESREKENING BOIKJAAR 1929

Belastingen, concierge, schoonmaak, water en licht f 6.177.12 Kosten van onderhoud f 1.523.50 Reserve balans 1928 „ 361.— <hr style="width: 100%;"/> „ 1.162.50 Kosten van verwarming „ 750.95 Interest hypotheek „ 3.526.61 Afschrijving „ 1.500.— <hr style="width: 100%;"/> f 13.117.18	Huren „ 13.117.18 <hr style="width: 100%;"/> <hr style="width: 100%;"/> f 13.117.18
---	--

ACCOUNTANTSVERKLARING.

Ondergeteekende verklaart de finantieële contrôle op de partijkas der Soc. Dem. Arb. Partij in samenwerking met de Commissie van Contrôle te hebben uitgeoefend, met dien verstande, dat de Commissie de vergelijking der dagelijksche ontvangsten met de in het „Correspondentieblad” gepubliceerde periodieke verantwoordingen en die der uitgaven met bescheiden voor haar rekening nam, terwijl ondergeteekende meer in het bijzonder de ontvangstposten van het verkiezingsfonds „Nou Wij” met de in „Het Volk” en in het „Correspondentieblad” verschenen verantwoordingen controleerde, mede aan de hand van de onder gestadige medewerking van den leider en organisator van het fonds, afzonderlijk gevoerde administratie.

Bij herhaalde opnemingen van de kasmiddelen deden zich geen verschillen voor.

Verder heeft ondergeteekende op de boekhouding, mede omvattende die der N.V., die het gebouw exploiteert, en die der Vereeniging van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden, toezicht gehouden en de verwerking der posten tot Jaarrekeningen en derzelve toelichtingen gevolgd.

Een en ander is door hem in goede orde bevonden, weshalve hij de Jaarvergadering in overweging geeft, de balans met verlies- en winstrekening van de Partij en van het Gebouw goed te keuren en het Bestuur voor het finantieël beheer décharge te verleenen indien ook de Commissie van Contrôle daartoe adviseert.

H. J. WEGERIF, accountant.

Amsterdam, 10 Maart 1930.

VERKLARING DER CONTRÔLE-COMMISSIE.

De contrôle-commissie heeft de bescheiden, betrekking hebbend op de ontvangsten en uitgaven van het boekjaar 1929, regelmatig gecontroleerd en accoord bevonden.

De contrôle op de interne verwerking der posten in de boekhouding en op de inkomsten van het Verkiezingsfonds „Nou Wij” is door den accountant geschied.

(w.g.) M. ADELAAR.

J. LUB.

J. DE SWARTE.

Amsterdam, 7 Maart 1930.

VERSLAG

BETREFFENDE DE PROPAGANDA ONDER DE VROUWEN OVER HET JAAR 1929.

JAARVERSLAG VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM. VROUWENCLUBS.

In de eerste helft van het afgelopen jaar stond uiteraard de verkiezingsactie in het centrum van de aandacht van den Bond en zijn 136 clubs en propaganda-commissies. In de eerste plaats moest gezorgd worden de vrouwelijke partijgenooten voor te bereiden voor het verkiezingswerk. Te dien einde stelde het Bondsbestuur een lichtbeelden-uitzendcursus ter beschikking van de clubs. De cursus bestond uit drie lessen, die resp. getiteld waren: *Onzekerheid van bestaan; Gemeenschapszorg voor de jeugd; De strijd voor den vrede.*

In de handleiding voor deze lessen waren onze voornaamste verkiezingseischen verwerkt, terwijl bij iedere les een serie toepasselijke lichtbeelden werd gegeven. Deze cursus werd door 55 clubs voor haar leden gehouden.

Bovendien werd door verschillende gewesten deze cursus in enkele centraal gelegen plaatsen georganiseerd ten einde de vrouwen uit de omliggende kleinere afdelingen in de gelegenheid te stellen voorlichting omtrent ons verkiezings-program te ontvangen. In de provincies Friesland, Groningen, Gelderland, Noord- en Zuid-Holland werden te zamen 19 van dergelijke centrale bijeenkomsten georganiseerd. In totaal werden de drie lichtbeeldenavonden dus op 74 plaatsen gegeven, het bezoek over het geheele land genomen was ruim 2000 personen per avond. Deze cursus werkte er toe mee al dadelijk reeds een flink aantal partijgenooten voor den verkiezingsstrijd mobiel te maken.

In de maand Februari begonnen de clubs met het verkiezingswerk. Van dien tijd af werd iedere maand door den Bond een vlugschriftje uitgegeven, dat door de clubs in groote hoeveelheden werd aangeschaft en waarmee een intensieve colportage werd gevoerd. Zodoende werd in talloze plaatsen maandelijks een onzer verkiezingseischen onder de aandacht der kiezeressen gebracht. De geschriftjes die verschenen, handelden over ouderdomsvoorziening, werkloosheid, moederschapszorg, de verhouding onzer

partij tot de kerkelijke partijen, terwijl het laatste vlugschriftje, dat een oplage bereikte van 52.000 exemplaren een algemeene critiek gaf op het gevoerde regeeringsbeleid. In totaal werden van de maandelijksche vlugschriftjes 182.000 stuks door colportage verkocht. Kort voor de verkiezingen richtte de Partij zich nog eens bij manifest tot de kiezeressen; van dit manifest werden 1.121.000 ex. verspreid. Van een plaatje ter verspreiding onder de vrouwen gingen 500.000 stuks het land in.

Deze cijfers geven reeds het bewijs van een groote activiteit onzer vrouwelijke partijgenooten; toch kan men haar aandeel in den verkiezingsstrijd niet uitsluitend naar het bovenstaande afmeten. De verslagen der clubsecretarissen toonen ons, hoe allerwege de vrouwen ook haar aandeel namen in de algemeene verkiezingspropaganda, zooals die in de afdeelingen werd gevoerd. Ook hier legden de vrouwelijke partijgenooten groote ijver en toewijding aan den dag. Ook deden de gewesten niet te vergeefs een beroep op haar medewerking voor de propaganda buiten de plaats harer inwoning.

In den verkiezingstijd viel de dag, waarop het tien jaar was geleden, dat door de Tweede Kamer het vrouwenkiezerecht was aanvaard. Ter herdenking van dit feit werden door verschillende clubs openbare vergaderingen belegd, die veel bezoek trokken; de Friesche vrouwen hielden een grootsche gewestelijke demonstratie te Leeuwarden.

Al was het een teleurstelling, dat de groote stemmenwinst door onze partij bij de verkiezingen behaald, niet tevens zetelwinst meebracht, de lust onzer partijgenooten tot het propageeren onzer beginselen werd er niet door verminderd. Want toen na de rust der zomermaanden in September de clubs werden opgeroepen tot het organiseren der Octoberactie, werd hieraan alom gevolg gegeven, zoodat op 1 October in talloze plaatsen de propaganda weer in vollen gang was. Als doel was gesteld een vergrooting van den lezerskring van ons weekblad *De Proletarische Vrouw*, welk doel ten volle werd bereikt, daar tengevolge van de October-actie 4000 nieuwe abonné's op *De Proletarische Vrouw* werden gewonnen. De stand van het aantal abonné's bedroeg op 31 December 1929: 25.926, terwijl door het collectieve abonnement door den Bond van Fabrieksarbeiders voor de vrouwen zijner leden genomen, de oplage tot 52.130 werd opgevoerd.

Aan het einde der Octobermaand werd de Vrouwendag gehouden onder de zinspreuk *Socialisme beteekent geluk voor de vrouw*. Een geschriftje onder dezen titel was reeds gedurende de Octobermaand in 26.000 ex. verkocht. Ter gelegenheid van den Vrouwendag werden door clubs en afdeelingen 91 vergaderingen belegd, deels als openbare vergaderingen, deels als bijeenkomsten in eigen kring. Op al deze vergaderingen werd de zinspreuk van den Vrouwen-

dag uiteengezet, in totaal waren 11.000 vrouwen daarbij aanwezig.

Het was intusschen niet zonder weemoed, dat wij dezen Vrouwendag vierden, daar ons allen bekend was, dat ons H.B.-lid Anna Albarda—Brals, die met zooveel enthousiasme dezen Vrouwendag mee had voorbereid, lijdend was aan een ziekte, die geen uitzicht op beterschap meer bood. Haar laatste krachten heeft zij er aan gewijd de gedachte van den Vrouwendag in een beeldende groep uit te drukken en de spreuk, die van den Vrouwendag mee naar huis werd genomen, het was haar spreuk, gemaakt naar haar ontwerp. En toen zij op den achtsten November ten grave werd gedragen, volgde haar een groote vrouwenschaar, vrouwen, aan wie zij door haar leven had getoond hoe de strijd voor het Socialisme, reeds het hedendaagsche vrouwenleven in een schijnsel van geluk kan plaatsnemen.

Door haar droevig overlijden ontstond een vacature in het Hoofdbestuur.

Het Hoofdbestuur was op de laatste jaarvergadering in zijn geheel herkozen en bestond toen uit M. Wibaut—B. v. B., voorzitter; E. Ribbius Peletier, secretaresse; J. Hartog, lid van het D.B.; A. Albarda—Brals, A. Secrève—Bregman, A. E. J. de Vries—Bruins, C. A. Weersma—van Duin, L. Besuyen—Lindeboom en R. Barbiers—Seelemeijer.

De jaarvergadering had dit jaar plaats te Nijmegen op 14 en 15 Februari. Er werden, zooals gewoonlijk, besprekingen gehouden naar aanleiding van verschillende vragen de vrouwenpropaganda betreffende. Voorts werd door de secretaresse verslag uitgebracht omtrent het onderzoek gehouden naar de verzorging der kinderen tijdens den landarbeid der moeder. De schrikkelijke toestanden door dit onderzoek aan het licht gekomen, werden naderhand in wijderen kring bekend gemaakt, door de uitgifte van een rapport, dat aan de regeering en aan de leden der Eerste en Tweede Kamer werd toegezonden. Moge het bekend maken der bestaande toestanden mede een prikkel vormen tot een spoedige verbetering daarvan.

Hierboven vermeldden wij reeds den verkoop van onze propagandageschriftjes, in totaal bedroeg de verkoop over het afgelopen jaar meer dan een kwart millioen stuks, nl. :

Uitkomst voor de ouden van dagen	24.850
Gelukkige Moeders.	44.880
Het leed der werkloosheid	25.156
Waarom hebben zooveel vrouwen het niet begrepen?	35.005
Arbeidersvrouwen, let op Uw zaak.	52.675
Socialisme beteekent geluk voor de vrouw	26.940
Rapport Landarbeid	1.668
Kerstklokken	37.042
Geschriftjes in het vorig jaar verschenen	2.208

Totaal 250.424

Over de verschillende gewesten verdeeld waren deze cijfers :

Friesland	25.630
Groningen	16.589
Drente	11.386
Overijssel	25.292
Gelderland	12.728
Utrecht	26.699
Noord-Holland Noord	15.927
Noord-Holland Zuid.	18.432
Zuid-Holland	25.790
Zeeland	6.640
Noord-Brabant	4.600
Limburg	3.190
Amsterdam	17.290
Den Haag	14.756
Rotterdam	19.150
Diversen	6.325
Totaal	250.424

Niet alleen aan het direct propagandistische werk, ook aan de ontwikkeling en scholing werd door den Bond en de clubs aandacht besteed.

De lichtbeelden-uitzendcursus, waarvan door vele clubs gebruik werd gemaakt, is hierboven reeds besproken. Voorts vermelden de verslagen der clubs inleidingen over belangrijke onderwerpen, leesclubs, studieclubs, excursies naar maatschappelijke instellingen enz. De reizende tentoonstelling van goede kinderlectuur, die indertijd door den Bond werd bijeengebracht in samenwerking met „Ontwikkeling”, werd wederom in eenige plaatsen gehouden. Ook werd door vele clubs aandacht besteed aan de vragen, die door de commissie voor de vereenvoudiging der huis-houding haar ter beantwoording werden voorgelegd.

Ter beschikking van de leesclubs stond dit jaar wederom onze uitleendienst. De voorraad mappen met socialistische lectuur werd uitgebreid, zoodat aan 181 aanvragen voor het leenen van een map kon worden voldaan. Dit jaar werd ook een aantal boeken voor het lezen op de leesclubs in den uitleendienst opgenomen.

De *Mededeelingen* voorzagen de clubs wederom maandelijks met stof ter behandeling op de clubvergadering of leesclub. Blijkens de ingekomen berichten wordt in de clubs van dit materiaal een veelvuldig gebruik gemaakt. Ook hebben vele clubleden, die prijs stellen op het bezit van dit materiaal, een abonnement op dit maandblaadje genomen.

De organisatie van gewestelijke leidsterscursussen, welke ten behoeve van het verkiezingswerk terzijde werden gesteld, kwam in het najaar weer aan de orde, er waren toen in voorbereiding cursussen in de gewesten Friesland, Groningen, Gelderland en Utrecht.

Door het Partijbestuur werden wij in staat gesteld wederom een studie cursus te organiseeren. Deze studie cursus, welks duur op een week was bepaald, was in de

eerste plaats bestemd voor onderwijzeressen-partijgenooten. De cursus werd gehouden van 10 tot 17 Augustus op *De Vonk* te Noordwijkerhout; het aantal deelneemsters, dat opzettelijk laag was gehouden, bedroeg 12, waaronder ook enkele niet-onderwijzeressen waren. De cursus slaagde uitstekend en bracht weer nieuwe krachten voor het werk der propaganda onder de vrouwen.

De zomerbijeenkomsten mochten zich wederom in flink bezoek verheugen. Er werden 9 bijeenkomsten gehouden nl. op het *Troelstra-Oord* (2), *Onse Bliscap* (2), Vacantieoord *Excelsior* (2), *Ons Buitenhuis* (1). Op *De Vonk* had een ééndaagsche bijeenkomst plaats en een kampeerbijeenkomst voor jongere partijgenooten. In totaal namen 285 partijgenooten, komend uit 31 verschillende plaatsen aan deze bijeenkomsten deel.

Het aantal plaatsen, waar een vrouwenclub of commissie voor de vrouwenpropaganda bestaat, ging dit jaar met 13 vooruit, zoodat thans het aantal clubs en commissies 136 bedraagt; deze clubs en commissies tellen te samen 7678 leden. Behalve met de clubs en commissies onderhoudt het secretariaat contact met verscheidene partijafdeelingen, die aandacht aan de vrouwenpropaganda besteden, doch door verschillende omstandigheden nog niet tot het oprichten van een vrouwenclub kunnen overgaan. In verschillende dezer afdeelingen worden op geregelde tijden vrouwenbijeenkomsten of leesavonden voor vrouwen belegd. In dit verband worde gewezen op het nuttig werk door de leden der gewestelijke vrouwenpropagandacommissies verricht; welke leden in vele gevallen de oprichting van clubs of leesclubs voorbereiden en dikwijls zelf gedurende den eersten tijd leiding blijven geven.

Het aantal vrouwelijke leden onzer partij steeg in het afgelopen jaar van 15.758 tot 18.227 en ging dus met 2.469 leden vooruit, een teeken, dat het socialistisch woord tot de vrouwen niet te vergeefs wordt gesproken.

E. RIBBIUS PELETIER,
Secretaresse.

FINANCIËEL OVERZICHT VAN DEN BOND VAN SOC. DEM. VROUWENCLUBS.

I JANUARI—31 DECEMBER 1929.

ONTVANGSTEN:	UITGAVEN:
Subsidie S.D.A.P. f 1.750.—	Vergaderingen H.B. en D.B. f 245.97
Extra subs. S.D.A.P. inzake Verkiezingen „ 1.105.—	Jaarvergadering . . . „ 525.55
Extra subs. S.D.A.P. inzake reïstoeslag jaarvergadering . . . „ 107.35	Geschriftjes, Plaatjes, enz. „ 3.870.59
Geschriftjes, Bonds papier, Plaatjes, enz. „ 3.130.83	Uitleendienst voor Leesclubs „ 140.93
Weekeinden „ 1.574.35	Subsidies Gewesten en cursussen „ 402.32
Meigroepen „ 40.50	Alg. Propaganda „ 92.69
Uitleenen Lichtbeelden „ 149.—	Weekeinden „ 1.565.71
Coupon Obligatie „ 4.50	Comm. tot Vereenv. der Huishouding „ 98.65
Ontwerp vlag „ 4.50	Meigroepen „ 68.77
Bijzondere inkomsten „ 30.—	Lichtbeeldendienst „ 329.95
	Contributies en abonne- menten „ 21.60
	Vertegenwoordiging „ 3.42
	Bloemen en cadeaux div. personen „ 70.65
	Diversen „ 22.16
	Voordeelig saldo „ 437.07
f 7.896.03	f 7.896.03

FONDS ZUILEN.

Saldo Balans	Uitgave vlag f 75.75
31 December 1928 f 233.60	Saldo in kas „ 157.85
f 233.60	f 233.60

BALANS PER 31 DECEMBER 1929.

Kassa en Postchèque en Girodienst f 601.45	Fonds Zulen f 157.85
Obligatie „ 75.—	Bezit Balans 31 Dec. 1928 f 306.53
Voorraad Geschriftjes „ 50.—	Verminderd m. Meigroepen „ 50.—
Meigroepen „ 50.—	Voorraad geschr. „ 50.—
Vorderingen ¹⁾ „ 378.47	„ 100.—
	f 206.53
	Verh. met:
	Vorderingen „ 353.47
	Oversch. '29 „ 437.07
f 1.154.92	„ 997.07
	f 1.154.92

¹⁾ Waarvan in Januari 1930 reeds betaald f 301.97.

BEGROOTING 1930.

INKOMSTEN:	UITGAVEN:
Subsidie S.D.A.P. f 1.750.—	Vergaderingen H.B. en D.B. „ 300.—
	Jaarvergadering . . . „ 600.—
	Aanschaffen boeken Uitleendienst . . . „ 100.—
	Subsidies aan gewes- ten en cursussen . . „ 450.—
	Alg. Propaganda . . . „ 100.—
	Vertegenwoordiging „ 75.—
	Comm. tot Vereenv. van de Huishou- ding „ 75.—
	Diversen „ 50.—
<u>f 1.750.—</u>	<u>f 1.750.—</u>

VERSLAG

BETREFFENDE DE PROPAGANDA VOOR „DE PROLETARISCHE VROUW” VAN 1 JANUARI TOT 31 DECEMBER 1929.

Het mag als bekend worden verondersteld, dat het eerste kwartaal van 1929 eenigen achteruitgang bracht en dat dit mede de oorzaak is geweest, dat ons bondsbestuur besloot dit jaar de October-actie in dienst te stellen van het winnen van nieuwe abonné's op *De Proletarische Vrouw*.

Onder de leuze *Socialisme beteekent geluk voor de Vrouw* werd door talloze vrouwen uit het geheele land met ons blad zoo geestdriftig gewerkt, dat wij in ons nummer van 4 December 1929 als resultaat van deze actie konden publiceeren een aanwinst van 4116 nieuwe abonné's. Aan deze actie werd deelgenomen door 180 plaatsen, terwijl ruim 34.000 propagandabladen werden verstrekt.

Hierdoor is wel gebleken, dat ons arbeidsveld nog lang niet is uitgeput en dat het werken met ons blad ons steeds weer nieuwe aanknoopingspunten verschaft tot het bereiken van lagen der arbeidersbevolking, die vroeger geheel buiten ons werkterrein lagen. Langzaam maar zeker wijst de groei in die richting. Als bewijs hiervoor kan wel aangemerkt worden, dat het aantal lezeressen, dat *Het Volk* of *Voorwaarts* nog niet leest, doch alleen de *Proletarische Vrouw*, thans 5416 bedraagt.

Daarnaast kunnen wij met voldoening constateeren, dat de Vereenigingsraad van den Fabrieksarbeidersbond in zijn vergadering van Juli j.l. besloten heeft het collectief abonnement op *De Proletarische Vrouw*, waarmee een proef van een jaar was genomen, te bestendigen, daar dit bestuur tot de overtuiging is gekomen, dat de vrouwen der leden, door het geregeld kennis nemen van den inhoud, opgevoed worden tot begrijpende en steunende kameraden van den man en tot flinke strijdsters in dienst van de arbeidersbeweging.

In den economischen strijd, dien de arbeidersklasse te voeren heeft, heeft *De Proletarische Vrouw* getoond mede te leven met haar klasse. Tijdens de stakingen om betere arbeidsvoorwaarden te Scheveningen, Zaandam en Groningen werden hieraan vele artikelen gewijd en stelde de Directie ons in staat in deze plaatsen gratis eenige duizenden bladen in de stakersgezinnen te doen bezorgen,

hierbij geholpen door de leden der desbetreffende clubs.

Voor de cijfers betreffende den stand van het abonneementaal voor iedere plaats afzonderlijk, verwijzen wij naar het uitgewerkte verslag, dat aan alle clubs toegezonden wordt.

Uit de totaalcijfers van genoemd verslag blijkt, dat het aantal abonné's op *De Proletarische Vrouw* totaal bedroeg op 1 Januari 1930 (ongerekend die van den Fabrieksarbeidersbond) 25.926, terwijl wij op 1 Januari 1929 noteerden 22.420; alzoo een netto vooruitgang van 3506 abonné's. De Fabrieksarbeidersbond steeg dit jaar met 5.317 leden, zoodat onze totaal vooruitgang 8.823 bedraagt.

Aantal abonné's op 1 Januari 1930	25.926
„ abonné's Fabrieksarbeidersbond	26.204
	<hr/>
Totaal	52.130

Er werden door ons in het afgelopen jaar 234 plaatsen bezocht en in 27 vergaderingen inleidingen gehouden over de propaganda met ons blad. Bovendien werden 23 nieuwe sub-agentschappen opgericht.

Ongerekend het aantal van den Fabrieksarbeidersbond hebben wij thans bijna het getal van 26.000 bereikt. Op 1 November e.k. zal ons blad 25 jaar bestaan. Wij willen niet op den tijd vooruit loopen, maar toch het vertrouwen uitspreken, dat wij tegen dien tijd het aantal van 30.000 zullen bereiken. In deze verwachting zullen we het jaar 1930 met frisschen moed en strijd lust beginnen en rekenen op onzen staf van flinke werksters, die ons bij dit mooie werk voor zullen gaan.

De propagandiste,
S. HEGT--VAN GELDER.

VERSLAG

van de Soc.-Dem. Kamerfractie.

(1 JANUARI 1929—28 FEBRUARI 1930)

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

Gedurende het tweede gedeelte van het zittingsjaar 1928/29 kwam er in de samenstelling van de fractie en van haar bureau geen verandering. Tengevolge van feiten, welke reeds in het vorige jaarverslag zijn vermeld, telde de fractie in deze periode niet meer dan 23 leden.

De verkiezingen van 3 Juli 1929 brachten wel een belangrijken aanwas van ons stemmencijfer, maar geen vermeerdering van het aantal in 1925 verworven Kamerzetels. De 23 aftredende leden werden allen herkozen, terwijl de verkiezing van E. Kuipers, den voorzitter van het N.V.V., het 24-tal volmaakte.

Het bureau der nieuwe fractie werd als volgt samengesteld: Albar da, 1e voorzitter, Vlieg en, 2e voorzitter, IJzerman, secretaris-penningmeester.

Schaper werd, na korten tijd de functie van eersten voorzitter der Kamer te hebben waargenomen, voor het zittingsjaar 1929/30, overeenkomstig de voordracht van de nieuwe Kamer, tot tweeden voorzitter der Tweede Kamer benoemd.

In het zittingsjaar 1929/30 heeft Kleerekoper tot dusverre niet aan de werkzaamheden der fractie deel kunnen nemen; gelukkig is den laatsten tijd zijn gezondheids-toestand in die mate verbeterd, dat mag worden aangenomen dat hij in den loop van dit zittingsjaar ook in de Kamer, waar hij zoo noode gemist wordt, zijn arbeid zal kunnen hervatten.

De benoeming van J. ter Laan tot wethouder van Rotterdam had ten gevolge dat de fractie een harer meest actieve leden moest missen. In zijn zestienjarig Kamerlidmaatschap heeft Jan ter Laan met groote bekwaamheid en nimmer falende toewijding aan het werk onzer fractie deelgenomen en zich, vooral op het terrein van de financieele politiek en in den strijd voor de rechten en de belangen van het overheidsperoneel, buitengewoon verdienstelijk gemaakt.

Zijn de werkkraft en de kunde van J. ter Laan wel voor de fractie, maar geenszins voor onze beweging verloren gegaan, het verscheiden van mr. G. W. Sannes, die 2 Januari 1930 overleed, was zoowel voor de geheele beweging als voor de fractie een onherstelbaar ver-

lies. Als volksvertegenwoordiger heeft Sannes veel groot en goed werk gedaan; we behoeven slechts te herinneren aan hetgeen hij verricht heeft op het gebied van de kwesties betreffende levensmiddelenvoorziening tijdens de oorlogsjaren, aan zijn arbeid op het terrein der sociale verzekering, aan zijn rede bij de verdediging van het Ontwapeningsvoorstel, aan zijn schitterende campagne voor de voorziening in den nood van de ouden van dagen. Zijn karakter en zijn begaafdheid maakten hem tot een bij uitstek geziene figuur in het parlement en tot onzer meest vooraanstaande en meest beminde medestrijders

De plaats van J. ter Laan werd door G. van der Houven, die van Sannes door H. de Boer ingenomen.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN 1 JANUARI 1929 TOT HET EINDE VAN HET ZITTINGSJAAR 1928/29.

Rijksbegrotingen en begrotingshoofdstukken.

Oost-Indië. Cramer voerde het woord over een wijziging der begroting, in verband met de uitkeering van een deel der oorlogswinstbelasting aan Indië (14 Febr. 1929) en kwam bij een suppl. begroting op tegen de uitgaven ter versterking van de vlootbasis Soerabaja (15 Mei).

Bij de behandeling van de *begroting der Staatsmijnen* wees Dr op, mede in verband met de uitkomsten van het onderzoek betreffende de ramp in de Staatsmijn „Hendrik”, op de *misstanden in het mijnbedrijf* en de onvoldoendheid van het Staatstoezicht en stelde hij de rechtmatigheid van het toekennen van steun aan de A.J.C. in Limburg in het licht; Van der Waerden besprak de deelneming der Staatsmijnen aan de N.V. tot keuring van electro-technische materialen (12 Februari). J. ter Laan deed bij de discussie over het adres van den ontslagen brugknecht A. Schippers, het voorstel om een commissie van advies voor deze zaak in te stellen en vestigde nogmaals de aandacht op de nadeelen, welke het *overheidspersoneel* ondervindt van het uitblijven van de *regeling zijner rechtspositie* (13 Febr.). Brautigam drong, bij het wetsontwerp tot goedkeuring van het *verdrag met Duitschland betreffende samenvoeging van de douanediensten voor de Rijnscheepvaart*, aan op het zoeken naar een oplossing ter verzoening van de tegenstrijdige belangen van de oeverbevolking en de Rijnscheepvaart (13 Febr.). Van Zadelhoff critiseerde de wijze van steunverleening aan de *mobilisatie-slachtoffers*. Hij en K. ter Laan kwamen op tegen de insinuatie, waaraan de heer Duymaer van Twist zich bezondigde naar aanleiding van Van Zadelhoff's bedanken voor het lidmaatschap der commissie tot onderzoek van de grieven tegen voornoemde steunverleening (13 Febr.). Gerard verdedigde de, door den Anti-Rev. Bijleveld

bestreden, gunstige conclusie van de meerderheid der commissie inzake een adres van „Madjoe” betreffende de weduwe- en weezenpensioenen der lagere Europeesche militairen in Indië (14 Febr.). Over het wetsontwerp, dat op aandrang van de Kamer was ingediend om een einde te maken aan de schier eindeloze *tandtechnici*-historie, voerder D u y s en D e V r i e s—B r u i n s het woord; de harmonie tusschen de woordvoerders onzer fractie bereikte bij deze gelegenheid niet den hoogsten graad van volmaaktheid (14 en 19 Febr.).

D u y s verdedigde bij een *wijziging der Invaliditeitswet*, amendementen tot het doen vervallen van de loongrens en tot het opnemen in de invaliditeitsverzekering van arbeiders, die in aangenomen werk arbeiden voor iemand, die dit werk niet als ondernemer, maar voor zich zelf laat verrichten; het tweede amendement werd aangenomen (19 en 20 Febr.). H i e m s t r a en V l i e g e n spraken ten gunste van het wetontwerp, dat de regering machtigde tot bekrachtiging van het in 1921 te Genève aangenomen *ontwerp-verdrag betreffende den toelatingsleeftijd van kinderen tot het landbouwbedrijf*, tegen welk wetsontwerp Linksche en Rechtsche reactionnair, geaccompagneerd door den Communist, verwoed ten velde trokken (20 en 21 Febr.). H i e m s t r a interpelleerde over de plannen tot opheffing van de *Rijkswerf te Hellevoetsluis*; aan het daarbij gevoerde debat namen ook J. t e r L a a n en S c h a p e r deel. De door H i e m s t r a voorgestelde motie, om een onpartijdig onderzoek in te stellen naar de vraag of de werf te Hellevoetsluis niet meer rendabel gemaakt kon worden, zoodat een opheffing achterwege zou kunnen blijven, werd aangenomen (21, 22 en 26 Febr.). Bij de interpellatie van den heer L. de Visser over de aanwezigheid van Kurt Vogel in ons land en de uitzetting van verschillende revolutionair-gezinde vreemdelingen, critiseerde K l e e r e k o p e r de wijze, waarop Nederlandsche autoriteiten herhaaldelijk tegenover vreemdelingen optreden en drong hij aan op herziening der verouderde Vreemdelingenwet (26 Febr.). D u y s hield bij een interpellatie van den heer Duymaer van Twist over de uitvoering der Zuiderzee-steunwet een pleidooi voor *verbetering van de steunregeling voor degenen, die door de droogmaking der Zuiderzee in hun broodwinning worden getroffen*, en diende een drietal daartoe strekkende moties in (27 Febr.).

Nadat de poging om tot een doeltreffende *ouderdomsvoorziening* te komen, in Mei 1928 mislukt was door de verwerping van de eerste (de invoering van Staatspensioneerende) der toen door S a n n e s ingediende moties, bleef elke verbetering van de zorg voor de ouden van dagen achterwege en was het aantal onverzorgde ouden van dagen in het begin van 1929 tot ongeveer 38000 gestegen. Opdat althans aan dezen toestand een einde zou komen, stelde S a n n e s de volgende motie

voor: „De Kamer, van oordeel, dat in afwachting van de resultaten van het volledig doorwerken der wettelijke bepalingen betreffende de ouderdomsvoorziening, een noodmaatregel urgent is, krachtens welke een kostelooze rente op den voet der Ouderdomswet 1919 wordt toegekend aan de 65-jarigen en ouderen — alsmede aan hen, die de eerstkomende jaren den 65-jarigen leeftijd zullen bereiken — aan wie ouderdomsrente niet is toegekend of verzekerd; verzoekt de regeering een daartoe strekkende wijziging der Ouderdomswet 1919 aanhangig te maken.”

S a n n e s verdedigde deze motie en stelde in het licht, dat de moties, van Christ.-Hist. en Katholieke zijde daartegenover ingediend, ondoeltreffend waren; niettemin kon ook die *noodmaatregel* geen genade vinden in de oogen der Rechtsche fracties (27 en 28 Febr.).

Onze fractie stemde op 1 Maart tegen het zooveelste wetsvoorstel van den heer Braat tot *afschaffing van den Zomertijd*, welk voorstel met op een na algemeene stemmen werd verworpen. V l i e g e n zette uiteen waarom onze fractie zich vereenigde met wetsontwerp, dat de regeering machtigde toe te treden tot het *Kellogg-pact* ter uitbanning van den oorlog. (1 Maart). De fractie stemde voor de motie-Zandt tot *afschaffing van den stemplicht* (5 Maart). D e V r i e s—B r u i n s interpelleerde, naar aanleiding van de sterf- en ziektegevallen op de „Insulinde” over de *hygiënische en medische verzorging aan boord van schepen*; na de bevredigende toezegging van den minister werd de door haar ingediende motie ingetrokken (5 Maart).

Bij de behandeling der *postbegroting* kwamen S c h a p e r en D r o p op tegen uitzonderingsbepalingen t.o.v. het bezorgen van ongeadresseerde stukken, welke op godsdienst of politiek betrekking hebben (5 en 6 Maart), besprak D r o p de reorganisatie van den P. T. T.-dienst en drong hij aan op herstel van den achturedag voor het postpersoneel, liet V a n d e r W a e r d e n zijn licht schijnen over het telefoontarief, trad K l e e r e k o p e r in het krijt voor de rechten van de V.A.R.A. en voor de handhaving de radioluistervrijheid (6 Maart); D r o p motiveerde het stemmen onzer fractie voor een tweetal moties—De Visser betreffende den achturedag en de contract-werkers (7 Maart).

D u y s toonde bij de algemeene beschouwingen over het ontwerp-*Ziektewet*, de verantwoordelijkheid het Rechtsche partijen voor het lange uitblijven van de invoering der ziekteverzekering aan, critiqueerde de oppositie der Christelijk-Historischen tegen dit wetsontwerp en wees op de vele gebreken van de voorgestelde regelingen, die niet meer dan een bescheiden stap in de goede richting beteekende. S c h a p e r sprak een hartig woordje over personen, die hun portemonnaiebezwaren voor gewetensbezwaren doen doorgaan (8 Maart).

Van onze zijde werden een aantal amendementen ter

verbetering van het wetsontwerp ingediend, die bijna alle verworpen werden, mede doordat herhaaldelijk de Rechtsche „arbeidersafgevaardigden” zich geroepen voelden tot verzet tegen verbeteringen, waarop ook confessionele vakbond ensterk hadden aangedrongen. Verworpen werden de door D u y s verdedigde amendementen om de beperking van den kring der verzekerden tot arbeiders in dienst eener onderneming te doen vervallen en dien kring dus uit te breiden tot alle arbeiders in loondienst, om de loongrens te schrappen, om (toen dit laatste amendement verworpen was) de loongrens van 3 tot 5 duizend gulden te verhoogen, om de thuiswerkers, wier positie met die der gewone loonarbeiders ongeveer overeenkomt, in de verzekering op te nemen (13 Maart), om den termijn, waarover de verzekering na beëindiging der dienstbetrekking blijft doorloopen, van 1 maand tot 6 maanden te verlengen (19 Maart). Eenzelfde lot wedervoer het door D u y s en H i e m s t r a verdedigde amendementen om de ziekengeld-premie geheel door den werkgever te doen betalen (20, 21 en 22 Maart).

Mislukte een Vrijheidsbondsche poging om het stukje moederschapszorg, dat deze Ziekte wet bracht, hieruit te verwijderen, de Rechterzijde had succes met haar poging om de ongehuwde moeder buiten de ziekteverzekering te sluiten; het desbetreffende amendement-Aalberse werd door S u z e G r o e n e w e g krachtig bestreden (14 Maart). Na de aanneming van dat amendement werd een, door D u y s en S c h a p e r verdedigd, amendement ingediend, om te bepalen dat bij algemeenen maatregel van bestuur een bijzondere regeling voor de ongehuwde moeders kan worden getroffen; het verviel tengevolge van de aanneming van een amendement-Aalberse van de tegenovergestelde strekking (15 en 19 Maart). H i e m s t r a bestreed een Christ.-Hist.-amendement om de particuliere kassen alsnog in de wet op te nemen (15 Maart); een amendement-Kortenhorst en een paar amendementen-Van Gijn, welke de wet voor de arbeiders ongunstiger zouden hebben gemaakt, werden door D u y s en S c h a p e r bestreden en of ingetrokken of verworpen (15, 19 en 20 Maart). Aangenomen werden een amendement-S u z e G r o e n e w e g, om te zorgen dat de gehuwde vrouw, die de beschikking heeft over haar loon, bij ziekte ook de beschikking krijgt over haar ziekengeld, en een amendement-D u y s, waardoor de Kroon niet de bevoegdheid kreeg om voor een bepaald rayon het ziekengeld te verlagen en ook ten aanzien van de wachtdagen een verbetering werd bereikt (20 Maart). Voorts voerden D u y s, D r o p, G e r h a r d, H i e m s t r a en S c h a p e r het woord over de verschillende amendementen betreffende de bijdragen aan het profylaxefonds en de organisatie der verzekering (bedrijfsverenigingen enz.) (20, 21 en 22 Maart). Bij de eindstemming legde D u i j s een verklaring

af, ter motiveering van het stemmen onzer fractie voor het wetsontwerp (17 April).

G e r h a r d interpelleerde over de schoolkwestie (onbehoorlijke gedragingen van een Christelijk schoolbestuur jegens een Christelijk schoolhoofd), waardoor *Murmerwoude* vermaard is geworden (16 April). Het initiatiefvoorstel-Van den Heuvel tot het verleenen van tijdelijken *steun aan de beetwortelsuikerindustrie* werd bestreden door v a n d e r S l u i s (16 April); V l i e g e n verdedigde een motie om, ter bevordering van het suikerverbruik, de heffing van Leeningfondsopcenten op den suikeraccijns te beëindigen en het invoerrecht op suiker naar evenredigheid te verlagen, welke motie verworpen werd (17 April); een door V a n d e r S l u i s ingediende motie, ter bevordering van de oprichting van een bedrijfslaboratorium voor de bietenteelt, werd na een toezegging van minister Kan ingetrokken (18 April). Onze fractie stemde tegen het wetsvoorstel, dat werd aangenomen doordat een deel der Christelijk-Historischen, de heer Braat en de Vrijheidsbonder Bierema met de Katholieken en de Anti-Revolutionairen vóór stemden (18 April).

Aan de algemeene beschouwingen over het wetsontwerp tot *herziening der financieele verhoudingen tusschen het Rijk en de gemeenten* namen v a n d e n T e m p e l , V l i e g e n en J. t e r L a a n deel. V a n d e n T e m p e l wees erop, dat deze zoo lang verbeide herziening naast haar goede kanten ook bedenkelijke schaduwzijden had en dat de oplossing, welke zij geeft, bezwaarlijk duurzaam zal kunnen wezen; hij stelde de reactionaire actie tegen de gemeentelijke sociale politiek aan de kaak en kwam op voor de vrijheid der gemeenten om die politiek tot verdere ontwikkeling te brengen (18 en 19 April). V l i e g e n sprak zijn sympathie uit voor de grondgedachte van het wetsontwerp, waarvan hij geen ernstige gevaren voor de gemeentelijke autonomie dachtte, en zette uiteen in welke opzichten het ontwerp wijziging en verbetering van noode had (24 April). J. t e r L a a n betoogde, dat de voordeelen, die dit wetsontwerp bracht, beter op andere wijze konden worden verkregen en dat ook weder bij dit ontwerp de belangen der gegoeden te veel en die der kleine luyden te weinig behartigd werden (24 April).

Bij de artikelsgewijze behandeling moesten onze woordvoerders herhaaldelijk in het geweer komen tegen pogingen van andere, inzonderheid van de Rechtsche fracties, om dit wetsontwerp, wat zijn gevolgen voor de sociale gemeentepolitiek en den belastingdruk op de kleine inkomens betreft, slechter te maken. V a n d e n T e m p e l critiseerde een amendement-Kampschoër, dat zou leiden tot een bevoordeeling van gemeenten, waar geen opcenten worden geheven, ten nadeele van gemeenten, die in veel minder gunstige financieele omstandigheden verkeerden (25 April); hij, S c h a p e r en J. t e r L a a n bestreden de amendementen-Lovink, welke de elementen van willekeur en

toeval bij de vaststelling der uitkeeringen aan de gemeenten vermeerderden en nadeelig waren voor gemeenten, die méér voor het volksonderwijs doen dan het minimum, waartoe de wet ze verplicht (25 April); een zeer reactionair amendement-Bulten, om de heffing der gemeentefondsbelasting van ongehuwden te kunnen doen aanvangen bij inkomens, die een à twee honderd gulden geringer waren dan de laagste, welke volgens het regeeringsontwerp in die belasting konden vallen (de indiening van dit amendement was het eenige blijk van initiatief, dat de „democratische” Katholieken bij dit wetsontwerp gaven!), werd afgemaakt door V a n d e n T e m p e l, J. t e r L a a n en V l i e g e n (25 en 26 April). V l i e g e n bestreed het amendement-Kortenhorst tot afschaffing der zakelijke bedrijfsbelasting (26 April).

Door onze fractie werden een aantal amendementen ingediend, hoofdzakelijk ten doel hebbende, te voorkomen, dat deze wet zou kunnen leiden tot belemmering van een sociale gemeentepolitiek en tot zwaren belastingdruk op de kleine inkomens. J. t e r L a a n verdedigde een amendement om de, met de opbrengst der gemeentelijke inkomstenbelasting verband houdende, limiet voor de uitkeeringen aan de gemeenten, te doen vervallen (25 April), V a n d e n T e m p e l een amendement om de classificatie voor de gemeentefondsbelasting te schrappen en om in alle gemeenten gehuwden met inkomens beneden f 800 en ongehuwden met inkomens beneden f 700 vrij te stellen van die belasting; beide amendementen werden verworpen (25 en 26 April). Een door v a n d e n T e m p e l toegelicht amendement om aan de gemeenten 90 pCt., i.p.v. 75 pCt., van de hoofdsom der grondbelasting uit te keeren werd, na onaannemelijk te zijn verklaard, ingetrokken (26 April). Een amendement, verdedigd door J. t e r L a a n, om te Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, voorzoover in de 1e klasse gerangschikt, inkomens beneden f 900 vrij te stellen van de gemeentefondsbelasting en deze belasting te verlagen voor inkomens van f 900 tot f 1500, werd door de regeering overgenomen (26 April). V a n d e n T e m p e l verdedigde een amendement om het maximum-aantal opercenten, dat de gemeenten op de gemeentefondsbelasting mogen heffen, te verhoogen van 80 tot 120; het werd onaannemelijk verklaard en ingetrokken (tegen de gulheid welke minister D e G e e r ook bij dit wetsontwerp betoonde in het onaannemelijk-verklaren, lieten v a n d e n T e m p e l en S c h a p e r een krachtig protest hooren), maar de daarbij gevoerde strijd had toch ten gevolge, dat de 80 pCt. tot 100 pCt. werden verhoogd; de beteekenis dezer belangrijke verbetering werd helaas door een reactionair amendement-Smeenk verminderd (30 April en 1 Mei).

Een voorstel van A l b a r d a om op 1 Mei geen beslissingen over belangrijke amendementen te nemen, daar vele leden onzer fractie dien dag niet aanwezig konden

zijn, werd verworpen. Een door S c h a p e r toegelicht amendement betreffende de bijdrage van de provincie bij het verleenen van voorschotten aan in nood verkeerende gemeenten, verviel door de intrekking van het betreffende artikel; aangenomen werd een door v a n d e n T e m p e l verdedigd amendement tot uitbreiding van de bevoegdheden der commissie van advies voor de uitvoering der wet (30 April en 1 Mei).

Vóór de aanneming (zonder hoofdelijke stemming) van het wetsontwerp, legde v a n d e n T e m p e l namens onze fractie de volgende verklaring af:

„Aan onzen kant bestaan — zooals bij de openbare behandeling afdoende is gebleken — ernstige bezwaren tegen sommige deelen der in dit wetsontwerp vervatte regeling.

Daar staat evenwel tegenover, dat het wetsontwerp een zekere mate van nivelleering brengt van den belastingdruk waarvan de noodzakelijkheid door ons sinds jaar en dag is bepleit en waaraan door ons groote waarde wordt toegekend. Er is zeker reden te vreezen, dat, zoo dit wetsontwerp niet tot wet mocht worden verheven, geruime tijd zal verloopen, al eer nivelleering van belastingdruk, welke urgent is, zal tot stand komen.

Onder deze omstandigheden zullen wij onze stem aan dit wetsontwerp niet onthouden, mede onder invloed der overweging, dat uitbreiding van de politieke macht der arbeidersklasse de mogelijkheid zal openen, de wet in de door ons gewenschte richting te verbeteren. (3 Mei.)

Bij de regeling van werkzaamheden op 26 April betoogde J. t e r L a a n de wenschelijkheid, het *rechtspositie*-ontwerp vóór het zomerrecès te behandelen, D r o p e n S c h a p e r idem t.o.v. de *vacantie-motie*, S c h a p e r idem t.o.v. het *winkelsluitings*-ontwerp. Een voorstel van D r o p om de *vacantie-motie* alsnog op de agenda te plaatsen, werd verworpen. V a n d e r H e i d e betuigde zijn ingenomenheid met de strekking van het wetsontwerp tot wijziging van de regeling van het *Staatstoezicht op krankzinnigen* (1 Mei). Bij een paar technische herzieningen van de Leerplichtwet en de Lageronderwijswet, bestreed G e r h a r d een amendement-Tilanus, waardoor een grooter aantal kinderen vóór hun 14e jaar de school zouden verlaten, en verdedigde hij een amendement ter voorkoming van onbillijke financieele benadeeling van een aantal kleine gemeenten, dat door de regeering werd overgenomen (2 Mei).

K l e e r e k o p e r zette de beteekenis uiteen van de door hem met instemming begroete wetsontwerpen betreffende *voorwaardelijke veroordeeling en invrijheidstelling, ten uitvoerlegging van gevangenisstraf, in bewaringshouding van beroeps- en gewoonte-misdadigers*, wees erop, dat de bestrijding der misdadigheid slechts geringe resultaten zal opleveren zoolang niet de maatschappelijke verhoudingen verbeterd worden, en bepleitte verschillende hervormingen van ons strafstelsel en gevangeniswezen (2

en 7 Mei). Bij de behandeling der begrooting van het *Wegenfonds* werd op verbetering van diverse wegen aangedrongen door Sannes, K. ter Laan, J. ter Laan, van der Waerden — die ook het wegenplan besprak — en Schaper; J. ter Laan diende een motie in, waarin op de spoedige verbetering van de verbinding van Noordbrabant en de eilanden met Rotterdam werd aangedrongen (2 en 7 Mei). Een voorstel-Bijleveld om het *rechtspositie*-ontwerp op 3 Mei alsnog op de agenda te plaatsen, werd door J. ter Laan bestreden, aangezien het toen zeker was, dat er vóór het uiteengaan der Kamer geen tijd meer voor een behoorlijke behandeling van dat wetsontwerp zou wezen. Cramer critiseerde bij de wetsontwerpen betreffende conversie eener Indische leening en de belegging van Indische pensioenfondsen, het te weinig rekening houden met het recht van *medezeggenschap van Indië* bij dergelijke aangelegenheden, en kwam, bij een wetsontwerp betreffende den verkoop van olie-houdende terreinen, op tegen de den laatsten tijd gevolgde *oliepolitiek*, waardoor de belangen van het particuliere petroleumkapitaal bevorderd, maar die der Indische gemeenschap geschaad worden (8 Mei).

Bij het wetsontwerp tot *wijziging van de Ouderdomswet*, dat in hoofdzaak een uitbreiding van de V.O.V. beoogde, stelde Sannes nogmaals de noodzakelijkheid van Staatspensionneering in 't licht, bestreed hij de door de regeering voorgestelde verlaging der maximum-rente van *f* 20 tot *f* 10 per week, alsmede een tevens aan de orde zijnd wetsontwerp, dat de jaarlijksche Rijksbijdrage aan het Ouderdomsfonds wilde verminderen (8 Mei). Een door hem verdedigd amendement om het maximum van *f* 20 voor de ouderdomsrente te handhaven werd aangenomen (14 Mei). Suzegroeneweg verzette zich tegen den aandrang van mr. Beumer om het verzekeren eener weduwnaarsrente onmogelijk te maken; de amendementen-Sannes om te bepalen dat twee personen, die ieder recht hadden op een rente van *f* 3, maar die, omdat zij samen gehuwd waren, tezamen *f* 5 rente kregen, na echtscheiding ieder een rente van *f* 3 toe te kennen en eenzelfde regeling te handhaven (de regeering stelde voor haar af te schaffen) in geval van scheiding van tafel en bed, werden verworpen.

(14 Mei.) Van der Heide drong bij een technische *herziening der Armenwet* aan, op een grondige herziening dier verouderde wet en op de aanstelling van een Rijksinspecteur voor de naleving der Armenwet (14 Mei). Bij de begrooting van het *Zuiderzeefonds* wees Droop op verschillende misstanden bij de Zuiderzeewerken en op het, bij de subsidieering ter bevordering van de geestelijke verzorging der arbeiders, eenzijdig steun verleenen aan instellingen, die onze arbeidersbeweging plegen te bestrijden (14 en 15 Mei); Van Zadelhoff en Duysoefenden scherpe critiek uit op de onvoldoende steunverleening aan de door de droogmaking der Zuiderzee in hun broodwin-

ning getroffen bevolkingsgroepen en op uitblijven van verbetering dier regeling (16 Mei); D u y s bestreed een amendement-Duymaer van Twist, dat, indien het ware aangenomen, ten gevolge zou kunnen hebben gehad, dat de weinige steun, dien de visschers genoten, in October 1929 verloren ging; dit amendement werd verworpen (17 Mei). Bij de debatten over de conclusies der commissies betreffende de *zaak-Vrijman* (15 Mei) en de *Louise-Groeve* (16 Mei) werden de meerderheids-conclusies verdedigd resp. door S u z e G r o e n e w e g en V a n d e r W a e r d e n en bestreden door resp. S c h a p e r en D u y s; onze fractie stemde in beide gevallen verdeeld. Naar aanleiding van een wetsontwerp betreffende de rechterlijke macht, maakte K. t e r L a a n bezwaren tegen de waarneming van kantongerechten door kantonrechters uit nabijgelegen kantons (16 Mei). In verband met een wetsontwerp tot *toekenning van kasvoorschotten aan den Kon. Holl. Lloyd* waarschuwde B r a u t i g a m tegen de neiging tot subsidieering van scheepvaartmaatschappijen en drong hij o.a. aan op verbetering van den toestand van het administratief personeel bij den Lloyd (16 Mei).

Toen het duidelijk werd, dat van de regeering niet een wetsontwerp tot verbetering der reeds zoolang onvoldoende *Zuiderzeesteunwet* te wachten was, dat nog vóór het uiteengaan der Kamer zou kunnen worden behandeld, diende onze fractie een daartoe strekkend wetsvoorstel in. Dit *initiatiefvoorstel* werd door D u y s krachtig verdedigd tegen de felle aanvallen van verschillende „Christelijke” Kamerleden (17 Mei). De verwerping van het voorstel vormde het slechte slot van de parlementaire periode 1925—'29.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN DEN AANVANG VAN HET ZITTINGSJAAR 1929/'30 TOT 28 FEBRUARI 1930.

Rijksbegroting voor 1930. — Algemeene Beschouwingen.

Bij de algemeene beschouwingen voerden V l i e g e n, S c h a p e r en J. t e r L a a n voor onze fractie het woord; Albarda was door familieomstandigheden verhinderd aan deze debatten deel te nemen.

V l i e g e n (6 en 13 Nov.) besprak den uitslag der Kamerverkiezingen en de daarna ontstane politieke situatie. Hij wees op het ongezonde van den toestand, dat we thans zitten opgescheept met een ministerie, dat geheel uit mannen van Rechts bestaat, maar waarvoor niettemin de Rechtsche partijen weigeren de verantwoordelijkheid te aanvaarden. Hij critiseerde de onwaarachtige politiek dier partijen en het sinds verscheidene jaren van regeeringswege gevolgde ramings-beleid, waarbij het veel te laag ramen der middelen, een voorwendsel bood om de totstandkoming van noodzakelijke hervormingen tegen te houden.

Voorts werd door hem aangetoond, dat de in de verkiezingsdagen zoo naarstig gecolporteerde bewering, dat onze kameraden van de Britsche Arbeiderspartij geen echte socialisten zouden wezen, volkomen in strijd is met de waarheid, evenals de, met niet minder ijver verkondigde, bewering, dat door onze partij een lastercampagne tegen de Kerk en de geestelijkheid zou zijn gevoerd. Van de schandelijke wijze, waarop van Katholieke zijde, de propaganda tegen ons was bedreven, gaf hij eenige buitengewoon sterke staaltjes. De Katholieke fractie verklaarde dan ook bij monde van dr. Moller, dat zij geen behoefte gevoelde aan het door Vliegen voorgestelde onderzoek naar de juistheid der door de Katholieken en de Sociaal-Democraten jegens elkander geuite beschuldigingen; trouwens de profetie van „De Morgen”, dat bij deze gelegenheid den Socialisten de ooren gewasschen zouden worden, ging geenszins in vervulling; er werden bij dit debat wel ooren gewasschen, maar zij waren van Katholieke lijve. In zijn repliek heeft Vliegen het alarm-geroep, dat, ook vanachter de regeeringstafel, was aangeheven over de daling van het zedelijk peil der natie, gewraakt als zijnde zeer overdreven en zeker niet door een vergelijking tusschen de arbeidersklasse van voorheen en die van thans te rechtvaardigen, en als een doorzichtige poging om de aandacht af te leiden van het ontbreken van de zucht om het werk, dat ter verbetering van de maatschappelijke toestanden noodig is, stevig aan te pakken.

S c h a p e r hield een krachtig pleidooi voor uitbreiding en behoorlijke toepassing der arbeidswetgeving, bracht ds. Kersten c.s. aan het verstand dat bijbelteksten niet alleen gebruikt kunnen worden om de zaak van het behoud en de bestaande sociale ongerechtigheden te verdedigen, en zette den communist Wijnkoop even op z'n nummer (8 en 14 Nov.) J. t e r L a a n (12 en 13 Nov.) nam de Colijnsch-De Geersche belastingpolitiek onder het mes en stelde vast, dat die politiek steeds den steun van het door de drie groote Rechtsche partijen en den Vrijheidsbond gevormde „zwart-blauwe klavervier” had genoten; hij hield verder een pleitrede voor verbetering van de salarispositie van het overheidsperoneel en tegen het misbruik, dat van het instituut der contractwerkers wordt gemaakt. Hij diende een motie in, om de Kamer zich te doen uitspreken voor verbetering van de salariering van het overheidsperoneel en van de indeeling in salarisklassen, en de regeering uit te noodigen, een herziening van het Bezoldigingsbesluit in dien zin te bevorderen. Bij zijn repliek moest T e r L a a n constateeren, dat de geheele Katholieke fractie reeds nu een der punten van haar verkiezingsprogram verloochende; de door den heer Moller in uitzicht gestelde daad, waardoor hij en zijn naaste geestverwanten hun medewerking aan de verwerping der motie-J. ter Laan (14 Nov.) zouden goed maken, is tot op den huidigen dag achterwege gebleven.

Begrotingshoofdstukken.

Buitenlandsche Zaken. Vlieg en zette uiteen welke beteekenis de Volkenbond in de laatste vijf jaar heeft gekregen en sprak zijn afkeuring uit over de houding van de Nederlandsche delegatie in de jongste Volkenbondsvergadering. Hij drong aan op erkenning der Russische Sovjet-regeering en op meer initiatief ten aanzien van de oplossing der Belgische kwestie; hierbij diende onze regeering open kaart te spelen, niet af te wachten, wat België zou vragen, maar mede te deelen, wat Nederland kon toestaan (12 en 14 Nov.) Kuipers trad voor de Nederlandsche arbeiders, die in Duitschland werken, Drop voor de zeevarenden, die oorlogsschade hebben geleden, in het krijt (14 Nov.).

Justitie. De meest de aandacht trekkende kwestie, die bij deze begrooting ter sprake kwam, was uiteraard de *Giessen-Nieuwkerk-zaak*. Duys wees erop, dat de daarbij omtrent de gedragingen van eenige vertegenwoordigers van de justitie en van de politie aan het licht gekomen feiten buitengewoon ernstig en ergerlijk waren en den minister van Justitie hadden moeten nopen tot snel en streng ingrijpen, en dat het terecht niet weinig verwondering en ergernis had gewekt dat de minister het oirbaar had geacht, in verband met die zaak, in de Memorie van Antwoord critiek uit te oefenen op de pers en op het Amsterdamsche Hof. Hoewel de minister nu, in zijn mondeling antwoord, een toontje lager zong, maakte dit antwoord toch een allesbehalve bevredigenden indruk. Voor de stemming over de begrooting legde Duys dan ook de verklaring af, dat onze fractie het ernstig betreunde, dat de minister in de Giessen-Nieuwkerk-zaak heeft getoond het rechtsgevoel des volks niet te verstaan, dat hij niet met doortastendheid en kracht de binnen zijn bevoegdheid liggende maatregelen heeft genomen, welke, door de voor het Amsterdamsche Hof gebleken feiten, ten opzichte van eenige ambtenaren noodig waren; en dat, zoo onze fractie niet tegen de begrooting stemde, zulks geschiedde in het vertrouwen, dat de minister, die zeide nu nog aan het overwegen te zijn, spoedig tot conclusies zou komen en niet zou aarzelen, zoo noodig ook hoogere ambtenaren te betrekken in zijn maatregelen, in afwachting waarvan onze fractie zich het recht voorbehield, op deze zaak terug te komen (20, 21 en 22 Nov.).

Tegenover de Rechtsche zedelijkheids-apostelerij, welke dit jaar hoogtij vierde als in de dagen van het ministerie-Kuyper, merkte Van der Heide op, dat de voorstelling alsof het met de zedelijkheid thans zooveel slechter gesteld zou zijn dan in den goeden, ouden tijd, allermint juist is (16 Nov.), en toonde Vlieg en aan, dat wat de veelvuldigheid van zedemisdrijven betreft, juist die provincies, waar de „moderne geest”, aan welken het zede-

lijk verval der natie werd geweten, het minst is doorgedrongen, een zeer slecht figuur maken, en dat de arbeidersbeweging niet alleen stoffelijken vooruitgang, maar ook moreele verheffing van een belangrijk deel van ons volk heeft gebracht (19 Nov.).

Voorts werd het woord gevoerd door **D r o p** over: de noodzakelijkheid van een regeling van de rechtspositie der hoofdarbeiders, van een betere regeling van den rechtskundigen bijstand aan min- en onvermogenen; de zonderlinge toepassing van de Vreemdelingenwet in de mijnstreek (16 Nov.); de te lichte straffen bij overtreding van de Arbeidswet; het schandelijk optreden van sommige rechterlijke magistraten in Brabant tegen niet-katholieken en socialisten; de onvoldoendheid van het onderwijs in de observatiehuizen (21 Nov.); **V a n d e r H e i d e**: wat in Veenhuizen veranderd en verbeterd moet worden (16 en 21 Nov.); de wenschelijkheid, het kinderrecht beter en leesbaarder te maken en er meer eenheid in te brengen (16 en 21 Nov.); misstanden in de gevangnissen, zoowel op materieel als op geestelijk gebied; onmisbaarheid van Rijksopvoedingsgestichten naast de particuliere gestichten; te geringe middelen voor het reclasseeringswerk beschikbaar gesteld (21 Nov.); **S a n n e s**: de urgentie van versterking van het sociale element in de rechtspraak, door invoering van leekenrechtspraak in bepaalde gevallen (19 Nov.); **D u y s** en **S u z e G r o e n e w e g**: de noodzakelijkheid van verbetering van de rechtspositie van het natuurlijke kind (19 Nov.); **D u y s** de wenschelijkheid van centralisatie van het onderzoek naar ernstige misdaden; de schromelijke misbruiken bij de toepassing van preventieve hechtenis (19 en 21 Nov.); **S u z e G r o e n e w e g**: de wenschelijkheid van wijziging van het huwelijksgoederenrecht, van versterking van den invloed der moeder bij opvoedingskwesaties, en van verlenging van den wettelijken maximum-zwangerschapstermijn (19 Nov.); **V l i e g e n**: de weigering, asyl te verleenen aan Trotzki (19 Nov.); **D u y s**: kerkdwang voor gevangenen; te lange diensttijden der gevangenenbewaarders; te lage bezoldiging der reclasseeringsambtenaren (21 Nov.).

Waterstaat. Over diverse wegen, spoorwegverbindingen, kanalen, zeekeringen en havens, welker aanleg of verbetering wenschelijk of noodzakelijk was, voerden **V a n d e r W a e r d e n**, **V a n d e r H e i d e**, **D r o p** (19 Nov.), **S c h a p e r**, **H i e m s t r a** (21 Nov.) en **B r a u t i g a m** (21 en 26 Nov.) het woord; **V a n d e n T e m p e l** drong aan op bevordering der spoedige verbinding van Amsterdam met den Rijn, via Wijk-bij-Duurstede (26 Nov.); **V a n d e r W a e r d e n** sprak zijn zegen uit over de benoeming van een directeur-generaal van Waterstaat (19 Nov.). **V a n B r a a m b e e k** betoogde de noodzakelijkheid eener goede organisatie van het nog

al te veel versnipperde autobuswezen (19 Nov.) en de wenschelijkheid eener behoorlijke leiding van de ontwikkeling der luchtvaart in ons land, opdat we niet een soortgelijke warboel zullen krijgen als bij de autobussen (21 Nov.); hij drong aan op uitbreiding van de adviseerende bevoegdheden van den personeelraad in het spoorwegbedrijf en wees op de jammerlijke achterlijkheid van sommige tramdirecties, wat haar houding tegenover de arbeidersorganisaties betreft, van welke achterlijkheid *D r o p* een Limburgsch voorbeeld gaf (26 Nov.). Verder besprak *D r o p*: het niet naleven van collectieve contracten bij Rijkswerken (19 Nov.); de onvoldoende uitkeeringen aan de nagelaten betrekkingen van verongelukte visschers; de Internationale steenkoolconferentie en de samenstelling van den Mijnraad; ongunstige arbeidsvoorwaarden, zwarte lijsten, verbittering onder de arbeiders in het mijnbedrijf (28 Nov.); *B r a u t i g a m*: de nauwe plaatsen en harde banken in de 3e klasse der elektrische treinen, de lange dienstitijden van het personeel van den provincialen stoombootdienst in Zeeland (26 Nov.); de onvoldoende voorschriften voor huisvesting van zeelieden aan boord; het ontbreken van zeeliedenvertegenwoordigers in de Nederlandsche delegatie naar het congres voor de veiligheid ter zee (28 Nov.).

Binnenlandsche Zaken en Landbouw. *G e r h a r d* en *D e V r i e s*—*B r u i n s* bepleitten de overbrenging van het Krankzinnigenwezen naar de afdeling Volksgezondheid (22 en 27 Nov.). *V a n d e r H e i d e* wees op het geheel ontbreken van roode burgemeesters en op het voorkomen van een burgervader-onderkruipersonselaar in Drente, *H i e m s t r a* op het, blijkens de geschiedenis der jongste landarbeidersstaking in Groningen, geenszins denkbeeldige gevaar, dat burgemeesters, die een bedrijf hebben, bij arbeidsconflicten niet onpartijdig optreden (22 Nov.), *S c h a p e r* merkte op, dat, indien de burgemeester van een in meerderheid katholieke gemeente, katholiek dient te wezen, in de overwegend socialistische gemeenten socialistische burgemeesters moeten worden benoemd (26 Nov.). *H i e m s t r a* en *G e r h a r d* kwamen op tegen het zóó lang schorsen van raadsbesluiten, dat het recht op beroep feitelijk geheel illusoir werd; *G e r h a r d* drong aan op vereeniging van kleine gemeenten tot gemeenten van voldoende levenskracht; hij, *S c h a p e r* en vooral *V a n Z a d e l h o f f*, traden voor de dierenbescherming in het krijt (22 en 26 Nov.); *I J z e r m a n* betwistte de onvereenigbaarheid van het raadslidmaatschap met het rijksontvangerschap; *G e r h a r d* verdedigde den burgemeester van Franeker tegen de critiek op het officieel ontvangen der A.J.C. (22 Nov.); *S c h a p e r* pareerde de aanvallen van den heer Beumer op de A.J.C. en van den heer Wijnkoop op het beleid van den Zaan-

damschen burgemeester tijdens de staking, en vestigde 's heeren Wijnkoops aandacht op de heldendaden van diens geestverwanten in Groningen (26 Nov.). Van den Bergh besprak het Tielsche geval (toekenning, voor bepaalde gevallen, van een beslissende stem aan een Raads-commissie) (26 Nov.).

Van Zadelhoff trok wederom ten velde tegen burgerwacht en bijzondere vrijwillige landstorm, voor welke instituten de regeering thans méér geld beschikbaar stelde, en bracht daarbij de Nieuwerbrugsche schanddaden ter sprake (26 Nov.). Hiemstra verdedigde de vervanging van het gezins- door het personen-kaartenstelsel bij de bevolkingsboekhouding; Van der Heide bestreed de communistische critiek op de Centrale Filmkeuring; De Vries—Bruins verlangde méér officieel licht over de ontwikkeling van de krankzinnigenverpleging, waaromtrent sinds 15 jaar geen verslag was gepubliceerd (26 Nov.).

Over de *werkverschaffing* spraken Van den Tempel, Hiemstra en Van der Heide. Zij kwamen op tegen het streven naar afbraak van de werkverschaffing, en tegen de tijdelijke uitsluiting van gewezen stakers; zij betoogden, dat de loonnormen moeten worden verhoogd, dat aan de werkverschaffing zooveel mogelijk het karakter van steunverleening moet worden ontnomen, dat overgegaan moet worden tot het ter hand nemen van werken onder normale arbeidsverhoudingen, dat méér dan thans getracht moet worden de uitvoering van groote werken voor het Rijk inderdaad tot vermindering van de werkloosheid te doen strekken en dat er meer centralisatie in de bestrijding der werkloosheid moet komen (27 en 28 Nov.).

Bij de afdeeling *Landbouw* kwam Hiemstra op tegen het scheppen van tegenstellingen tusschen de stedelijke en de plattelands-arbeiders, en tegen de overdreven voorstellingen omtrent den zorgwekkenden toestand van onzen landbouw. Hij wees erop, welk een groot deel van de opbrengst van het landbouwbedrijf de grondbezitters toevalt en dat belangrijke verbetering niet mogelijk is, zoolang het privaatsbezit van den grond bestendig blijft; hij drong er op aan dat gebruik zou worden gemaakt van de mogelijkheid om landerijen, die gebrekkig bewerkt worden, te onteigenen en hij bestreed den drang naar protectie. Van der Sluis betoogde, dat een belangrijke verheffing van het levenspeil van de groote meerderheid der agrarische bevolking alleen verkregen kan worden door een sterk vergroote productie en gewijzigde verdeeling van de opbrengst van het bedrijf. Door een goede pachtwet zou bereikt kunnen worden dat een grooter deel van die opbrengst aan den arbeid en een kleiner deel aan het kapitaal kwam; voor vergrooting der productie zijn o.a. stelselmatige verkaveling, rationeele bedrijfsgrootte en bedrijfsleiders met vakbekwaamheid noodig, doch al deze

verbeteringen kunnen slechts in voldoende mate tot stand gebracht worden wanneer men overgaat tot socialisatie van den grond. Voorts bepleitte hij de aanstelling van een directeur-generaal van Landbouw. Van Zadelhoff behandelde het zalmstand-probleem en de waterverontreiniging (waarbij blijkt, dat het in troebel water niet altijd goed visschen is); hij wees erop hoe men door wederinvoering der nachtelijke sluiting zou kunnen bevorderen, dat de bovenvisschers weer boven Jan komen (29 Nov.).

Arbeid, Handel en Nijverheid. Kupers drong aan op de bekrachtiging van de Arbeidsconventie van Washington en weerlegde de daartegen aangevoerde argumenten; voorts bepleitte hij snellere uitbreiding van de werkingssfeer der Arbeidswet (3 Dec.), alsmede verschillende verbeteringen van de sociale verzekeringswetten en van haar toepassing; hij verzette zich tegen den van Christ.-Hist. zijde uitgeoefenden drang om voor de uitvoering van de Ziektewet ook onvolwaardige bedrijfsverenigingen toe te laten (5 Dec.). Dronk trachtte den minister te bewegen, nog in dit zittingsjaar een ontwerp tot wettelijke vacantieregeling in te dienen en sprak verder over: de rechtspositie van de hoofdarbeiders, de overwerkvergunningen, de staking te Sluiskil en het optreden der Arbeidsinspectie bij dit conflict (3 en 5 Dec.). Suse Groeneweg behandelde: de vrijgevigheid in zake overwerkvergunningen, de salarieringen der vrouwelijke arbeidscontroleurs, de noodzakelijkheid van meer jeugdbescherming en van zorg voor de kleine kinderen van de in het landbouwbedrijf werkende vrouwen (in verband met het hierover verschenen rapport van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs (3 Dec.); zij bestreed de van katholieke zijde aanbevolen instelling van een Rijksskindertoeslagfonds (6 Dec.) en hield een pleidooi voor wettelijke regeling van de moederschapszorg en diende een daartoe strekkende motie in (10 Dec.).

Hiemstra oopperde bezwaren tegen den rijksbemiddelaar in het noorden, protesteerde tegen het eindeloos traineeren met de arbeidersbescherming in het landbouwbedrijf, diende een motie in, om de Kamer te doen uitspreken, dat een wettelijke regeling van den arbeidstijd voor de landarbeiders noodzakelijk is (4 en 5 Dec.). Vanden Waerden besprak de in de Troonrede aangekondigde instelling van bedrijfsraden, in verband met onze eischen van van bedrijfsorganisatie en medezeggenschap, en étaleerde daarbij de oude plunje van den heer Kortenhorst en andere Katholieke voormannen (4 Dec.).

Sannes behandelde de voornemens der regeering ten aanzien van de reorganisatie der sociale verzekering, het verslag van de Rijksverzekeringsbank over den toestand der ongevallenrentetrekken, de noodzakelijkheid van spoedige maatregelen in zake de onvolwaardige arbeidskrachten

en de uitvoering der Ziektewet. Hij wees er voorts op, dat ook na de verwerping zijner motie betreffende een noodmaatregel voor de van elke rente verstoken ouden van dagen en de aanneming der moties-Kuiper en -Snoeck Henkemans, niets tot verbetering der ouderdomszorg was gedaan en hij stelde in het licht, dat een noodmaatregel buitengewoon urgent was en dat alleen door een combinatie van het stelsel van premievrije staatspensioenning met dat van sociale verzekering een afdoende ouderdomsvoorziening bereikt zou kunnen worden. Met de verklaring, dat onze beweging niet zou rusten eer het staatspensioen verkregen was, eindigde S a n n e s zijn rede, de laatste, die hij in de Kamer heeft uitgesproken (5 Dec.)

V a n d e n T e m p e l verzette zich tegen den drang naar afbraak van de Raden van Arbeid en hield een pleidooi voor een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering, welke regeling, ondanks de in 1928 door de Kamer aangenomen motie-Van den Tempel, nog steeds op zich laat wachten en blijkens de Memorie van Antwoord wederom is uitgesteld (6 Dec.). D e V r i e s—B r u i n s drong aan op een behoorlijke organisatie van het volksgezondheidswezen en op totstandbrenging van de wet op de gezondheidsdiensten, waarvoor 9 jaar geleden een ontwerp werd ingediend, en op Rijkssteun voor het hygiënisch schooltoezicht. V a n d e n B e r g h wees er op, dat het noodig was de financieele paragrafen van de Woningwet uit te voeren op overeenkomstige wijze als in de laatste jaren vóór de oorlogscrisis geschiedde en toonde aan hoeveel tegenwoordig daaraan ontbreekt (10 Dec.).

Financiën. I J z e r m a n bepleitte ruimer en beter toepassing van het georganiseerd overleg en behandelde de vexatoire uitvoering van de Tabakswet, alsmede de gedwongen overplaatsingen van kommiezen en enkele andere personeelsaangelegenheden. K. T e r L a a n verdedigde moties tot verhooging van de pensioenen der oud-gepensioneerden en hun weduwen en weezen en tot opneming van de weduwen der vóór 1909 gepensioneerden in de Pensioenwet. D r o p drong aan op centralisatie van het beheer der domeinen en deelde mede, welke schandelijke toestanden in zake arbeidershuisvesting hij in het rentambt Werkendam had aangetroffen (3 Dec.).

Koloniën. I J z e r m a n besprak de tragi-comedie Urbina-Fruytier, de arbeidstoestanden in Curaçao en het in en ten aanzien van dat rijksgebiedsdeel gevoerde regeeringswanbeleid (10 Dec.).

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. G e r h a r d wees erop, dat het na de Memorie van Antwoord nog zeer duister was, wat van den minister van Onderwijs voor onze volksontwikkeling viel te verwachten en welk standpunt

ten aanzien van de salariering der onderwijskrachten werd ingenomen. Nadat de minister gesproken had, verklaarde Gerhard, dat zijn verwachtingen zeker niet grooter waren geworden (11 en 12 Dec.); hij critiseerde de gewoonte om wanneer door fouten van het departement te veel salaris was uitbetaald, dit teveel nog jaren later terug te vorderen (12 Dec.); hij bepleitte samenwerking van de leerkrachten bij lager- en middelbaaronderwijs bij beslissingen over de toelating tot de middelbare scholen, en vermindering van het maximum-aantal leerlingen per klasse in deze scholen (13 Dec.), bestreed een voorstel tot schrapping van het subsidie voor het Theosophisch Lyceum te Naarden en hield een pleidooi voor uitbreiding van het nijverheidsonderwijs; hij en S u z e G r o e n e w e g waarschuwdten tegen de ontaarding van dit onderwijs tot een africhting voor den arbeid in bepaalde ondernemingen; hij drong aan op verbetering van de salariering der leerkrachten bij het nijverheidsonderwijs, op invoering van schoolplicht voor het buitengewoon lager onderwijs (18 Dec.), op spoedige uitvoering van het koninklijk besluit in zake lichamelijke oefening, op verhooging van de bedragen, beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling der school-vrije jeugd, voor de openbare leeszalen en voor de volksuniversiteiten (19 Dec.).

V a n d e r H e i d e hield een pleitrede voor het onderwijs in het Friesch en betoogde de wenschelijkheid van afdoende maatregelen tegen de groentijd-misbruiken, van herstel der traditie „Leiden modern” (wat de theologie aanbelangt) en van de benoeming van socialisten in de curatoria (12 Dec.); V a n d e r W a e r d e n behandelde de kwestie van de wettelijke erkenning der handelsfaculteit aan de Amsterdamsche universiteit, diverse aangelegenheden betreffende de technische hoogeschool en de zondelijke motie, waarmede de heer v. Wijnbergen zijn zedelijkheidsliefde demonstreerde (13 Dec.); H i e m s t r a bepleitte de belangen van het niet-doceerend personeel aan de Utrechtsche veeartsenijschool (13 Dec.); S u z e G r o e n e w e g besprak het tekort aan plaatsruimte in het academisch ziekenhuis te Groningen, de reeds tien jaren opgelost wordende kwestie van de reorganisatie der Rijksklinieken en verschillende zaken betreffende het nijverheids-onderwijs voor meisjes (17 en 18 Dec.).

V a n Z a d e l h o f f drong aan op een goede uitvoering van de Lager-onderwijswet van 1920, op herstel van de daarbij vastgestelde leerlingenschaal en op strenge handhaving van den 7-jarigen leerplicht; hij betoogde, dat de huidige toestand, wat de salariering van de onderwijzers aangaat, onhoudbaar is geworden (18 Dec.); v. d. T e m p e l bepleitte een regeling, waardoor de bijzondere tentoonstellingen in het Rijksmuseum ook door personen met smalle beurzen zouden kunnen worden bezocht; V l i e g e n protesteerde tegen de bewering van dr. Moller, dat openbare leeszalen schunnige lectuur zouden

verspreiden en verzette zich tegen 's heeren Schokking's streven om alle werken, die naar atheïsme riekten, ter meerdere glorie van het vrije onderzoek, uit de openbare leeszalen te verbannen (19 Dec.).

Defensie. K. ter Laan en van Zadelhoff verdedigden onze ontwapeningseisch: Ter Laan wees daarbij op het Deensche ontwapeningsontwerp en bestreed de bewering, dat de positie van Denemarken en die van Nederland zoo sterk verschilden, dat hier onmogelijk zou wezen wat ginds mogelijk is. Van Zadelhoff herinnerde eraan, hoe de politieke partijen, welke tegen nationale ontwapening zijn, maar zeggen voor internationale ontwapening te wezen, zich geheel afzijdig hebben gehouden van de dit jaar voor de internationale ontwapening ondernomen adresbeweging, en hoe bij de verkiezingen de Sociaal-Democraten in Anti-Rev. strooibiljetten als voorstanders van de versterking van het leger werden voorgesteld. Voorts schetste Ter Laan de gevaren, welke de diverse buiten het leger staande gewapende corpsen opleveren, verzette hij zich tegen de uitbreiding der nationale oudroestcollectie en protesteerde hij tegen de niet-erkenning van het C.A.M.B.O. Hij diende een motie in, om van 1930 af over te gaan tot een sterke beperking van de jaarlijksche lichter (12 Dec.).

Hiemstra pleitte voor behoorlijker loonen voor de contractwerkers aan de Hembrug, voor verschillende belangen van het minder marinepersoneel en voor een onpartijdig onderzoek naar de bestaansmogelijkheid van de rijkswerf te Hellevoetsluis; Drop betoogde dat het Loodswezen niet een verlengstuk van Defensie moet wezen, maar bij Waterstaat thuis hoort; hij drong er op aan, dat aan de misstanden bij het loodswezen een einde zou worden gemaakt en dat de positie de militaire wachtgelders afdoende zou worden geregeld; Ramaer sprak over de verspilling van miljoenen aan het militarisme in Indië, over het gebruik van inheemsch personeel op de vloot en over de verdeling tusschen Nederland en Indië van de kosten van, en de zeggenschap over de marine (17 Dec.).

K. ter Laan verdedigde een amendement, om de voor twee nieuwe onderzeeërs aangevraagde gelden niet toe te staan, verzette zich tegen uitbreiding van de lichtersterkte met het aantal manschappen, dat het vorige jaar tekort was gekomen, stelde in het licht, wat er nog ontbrak aan de geneeskundige behandeling in het leger en aan de toekenning van schadeloosstellingen, en wees op een kras staaltje van geldwegsmijterij bij de kleedingverzorging onzer armee; hij bepleitte opheffing van het huwelijksverbod voor de marechaussee en diende een motie in, om de regeering te verzoeken ook voor de niet in de wet opgenomen mobilisatie-slachtoffers maatregelen te treffen. Van Zadelhoff zette uiteen waarom hij geweigerd had zitting te nemen in de commissie in zake de steunverleening

aan de mobilisatie-slachtoffers en waarom het te betreuren was, dat niet een vertegenwoordiger van den bond dier slachtoffers in die commissie was opgenomen; hij bepleitte een betere toepassing van de wet betreffende de vrijstelling van militairen dienst wegens ernstige gewetensbezwaren en een wijziging en verruiming van de bepalingen dier wet; hij verzette zich tegen den post voor geheime uitgaven (19 Dec.).

Surinaamsche begrooting voor 1930.

I J z e r m a n stelde in het licht, dat de Nederlandsche regeering zich zorgvuldig onthield van krachtige en stelselmatige pogingen tot economisch herstel van Suriname (11 en 12 Febr. 1930); D e V r i e s—B r u i n s deed een boekje open van de hygiënische misstanden in dit gewest (12 Febr.).

Indische begrootingen voor 1930.

C r a m e r wees erop, dat de minister zich in de Memorie van Antwoord heeft aangesloten bij de meest reactionnaire opmerkingen in het Voorloopig Verslag; hij critiseerde het ontbreken eener deugdelijke welvaartspolitiek, het veel ontzien van de belangen van het grootkapitaal, het niet nakomen van vele toezeggingen, in November 1918 gedaan, de ten aanzien van de nationale beweging gevolgde politiek van onderdrukking en provocatie, de ongemotiveerde razzia van 29 Dec. l.l.; hij eischte, dat recht gedaan zou worden aan het Indonesische volk en dat dit in staat gesteld zou worden, zijn doel langs wettigen weg te bereiken. Hij diende twee moties in, een, waarin betreurd werd, dat de Indische regeering aan den Volksraad de gevraagde volledige inlichtingen omtrent de resultaten der 29 Dec. gehouden huiszoekingen heeft onthouden en geweigerd heeft met den Volksraad in debat te treden omtrent de beweegredenen tot die huiszoekingen, en een, ter afkeuring van die massale huiszoekingen en tot het stellen van den eisch, dat de regeering de vele versperringen van de wettige banen voor de strijders voor nationale onafhankelijkheid zou wegnemen, de om politieke redenen in voorloopige hechtenis gehouden in vrijheid zou stellen en aan de politieke gevangenen en verbannen amnestie zou verleenen (12 Febr.) Voorts bepleitte hij een ander, meer met de vitale volksbelangen rekening houdend, financieel beleid en toonde hij aan, hoe ongunstig de economische toestand van de massa der inheemsche bevolking is, hoe onjuist, de voorstellingen zijn, die door Vrijheidsbondsche en andere reactionnaren omtrent de mentaliteit der bevolking gegeven werden, en welke groote gevaren de huidige koers van het regeerbeleid oplevert (19 en 20 Febr.); hij sprak over de bestuurshervorming (12 en 21 Febr.), de tendentieuze berichtgeving van „Aneta”, en drong aan op uitbreiding van het kiesrecht voor verschillende raden, op afschaffing van het College van Gedelegeerden uit den

Volksraad (21 Febr.); hij kwam op tegen de handhaving van dood- en lijfstraffen, tegen de vaak schandelijke ongelijkheid van straffen voor blanken en voor Indonesiërs, tegen de wantoestanden in de gevangenissen en tegen de bedenkelijke concessie, welke de regeering aan de planters had gedaan ten aanzien van de Arbeidsinspectie (25 Febr.); hij sprak verder over: bevordering van kolonisatie in Deli; de verkeerde voorstelling, door den minister, van de toestanden in het Boven-Digoel-kamp gegeven (26 Febr.); het te slappe optreden der regeering tegen het opiumkwaad; het cocaïne- en morfine-gevaar; de te hooge pandhuistarieven; de aangekondigde afschaffing der heerendiensten; de erfpachtpolitiek (27 Febr.).

A l b a r d a zette uiteen, dat het koloniale vraagstuk van steeds grooter belang wordt en gestadig van aard verandert en dat de nationalistische beweging in het Oosten even zeker als de socialistische beweging in het Westen de overwinning tegemoet gaat. Hij wees erop, hoe niettemin de woordvoerders der Rechtsche en Vrijheidsbondsche fracties vervuld bleken van den wensch, Nederlands heerschappij over Indonesië te bestendigen, hoe het Kath. Kamerlid Feber zich geroepen voelde den Kath. Senator Steger, die een ruimer standpunt had ingenomen, af te straffen, hoe politici, die vol bewondering zijn voor den vrijheidsstrijd van onze voorvaderen, smalend en schimpend spreken over de Indonesische nationalisten en niet blijken te beseffen, dat de strijd van dezen voor de onafhankelijkheid van hun vaderland even eerbiedwaardig is als de onze was. Hij waarschuwde wederom tegen een onderdrukkingspolitiek, die geleid heeft en leiden zal tot ondergrondse actie en tot noodlottige avonturen. Hij schetste het optreden der regeering bij en na de razzia van 29 December als een tafereel van onverstand en wanbeleid en kwam op voor de in de moties-Cramer gestelde eischen (18 Febr.). In zijn repliek diskwalificeerde hij den heer Louis de Visser als vrijheidsapostel, weerlegde hij de critiek van den minister op het standpunt onzer partij, betoogde hij dat het gezag slechts door rechtvaardigheid inderdaad hoog gehouden wordt en dat het noodzakelijk is, in samenwerking met het Indische volk de komst der nationale onafhankelijkheid voor te bereiden (20 Febr.).

K u p e r s behandelde de poenale sanctie; hij herinnerde eraan hoe reeds jaren geleden in beginsel tot haar afschaffing was besloten en hoe al in 1918 haar spoedige verdwijning door de Indische regeering was aangekondigd; hij schilderde haar nadeelige uitwerking en drong erop aan, haar ten spoedigste af te schaffen (25 Febr.); hij critiseerde de voorstelling, dat Deli een soort van koelieparadijs zou zijn en wees erop, dat te Genève alle regeeringsvertegenwoordigers zich voor afschaffing der poenale sanctie hadden uitgesproken (26 Febr.). G e r h a r d eischte bescherming van de inheemsche bevolking tegen het alcoholgevaar en protesteerde tegen het negeeren door

de regeering van de desbetreffende, in 1918 aangenomen, motie (27 Febr.); hij besprak verschillende onderwijsbelangen en kwam op tegen het onthouden van neutraal onderwijs aan de Mahomedaansche bevolking, waardoor deze genoopt is, haar kinderen naar christelijke scholen te sturen, en tegen de lasterlijke uitlating van dr. Moller, dat het openbaar onderwijs niet karaktervormend zou zijn (28 Febr.); K. t e r L a a n trad in het krijt voor de oud-gepensioneerden en diende een motie in, om, in afwachting van een nadere afdoende regeling, aanstonds een bijslag te geven op de pensioenen en gagementen der oud-gepensioneerden beneden den rang van onder-officier (27 Febr.); D e V r i e s—B r u i n s bepleitte uitbreiding en verbetering van de zorg voor de volksgezondheid, wees op de toenemende verbreiding der tuberculose en op de mislukking der Minahassa-bedelpartij (27 Febr.); V a n Z a d e l h o f f betoogde, dat, ook in verband met het tekort aan onderwijskrachten, verbetering der onderwijzerssalariissen noodzakelijk is, en protesteerde tegen de vrijheidsbeperking door de muilkorfcirculaire (28 Febr.).

Wetsontwerpen, begrootingen van fondsen en bedrijven, interpellaties enz.

J. t e r L a a n stelde in het licht, hoever het wetsontwerp tot *regeling der rechtspositie van ambtenaren* — dat zich vrijwel alleen tot het formeele recht beperkte en dat de militairen en de contractwerkers van de regeling uitsloot — bleef beneden de eischen, welke aan de zoo lang verbeide regeling der rechtspositie van het overheidspersoneel moeten worden gesteld. Wat de contractwerkers betreft, had de strijd, door hen, v. d. B e r g h en v. d. T e m p e l tegen hun uitsluiting aangeboden (15 en 16 Oct. 1929), ten gevolge, dat de minister op dat punt een niet onbelangrijke verbetering in het ontwerp aanbracht.

Bij de artikelsgewijze behandeling, waarbij v. d. B e r g h en J. t e r L a a n (17, 18, 22, 23 Oct.), v. d. W a e r d e n (17 Oct.), S a n n e s (18 en 22 Oct.), S c h a p e r (18 Oct.), v. d. T e m p e l en S u z e G r o e n e w e g (23 Oct.) het woord voerden, werden onzerzijds tal van pogingen gedaan om door amendeering het wetsontwerp te verbeteren; doordat wij daarbij over het algemeen uiterst weinig steun van de andere fracties kregen, was het succes van die pogingen zeer gering. Over de wetsontwerpen tot *wijziging van de pensioenwetten* en betr. de *onder curateele stelling en de gedwongen verpleging van drankzuchtigen*, spraken resp. G e r h a r d en v. d. H e i d e (24 Oct.).

De interpellatie over de *botsingen tusschen de politie en de stakers, in verband met de staking aan de zinkwitfabriek te Maastricht* is hoewel de officieele interpellant Wijnkoop heette, feitelijk een interpellatie-V l i e g e n geworden. Vliegen's scherpe en sterk gedocumenteerde critiek op het optreden der politie, maakte ook op velen van onze tegen-

standers in de Kamer een sterken indruk en de minister zag zich genoopt, toe te zeggen, dat naar de Maastrichtsche gebeurtenissen een nauwkeurig, onpartijdig en volledig onderzoek zou worden ingesteld en dat de resultaten hiervan aan de Kamer zouden worden medegedeeld. Bij de discussie over deze interpellatie (24 en 25 Oct.) hield K u p e r s zijn maidenspeech, om de scheve voorstellingen van Katholieke zijde over de staking gegeven, recht te zetten. D e V r i e s—B r u i n s interpeleerde den minister van arbeid over de verbreiding en *bestrijding van de pokken* en critiseerde de bij die bestrijding maar al te veel gevolgde struisvogel-politiek; aan het debat over deze aan gelegenheid en over de door interpellatie ingediende motie, werd deelgenomen door S u z e G r o e n e w e g en S c h a p e r (25 Oct.).

De V r i e s—B r u i n s peperde, bij de bespreking over het wetsontwerp tot *verlenging van de opschorting van den indirecten vaccinatiedwang*, ds. Kersten diens demagogische anti-ientingscampagne in; Suze Groeneweg verdedigde de Rotterdamsche overheid tegen een aanval van dienzelfden staatsman (3 Dec.). I J z e r m a n sprak bij een suppl. begrooting van Finaciën voor 1929 ten gunste van het stelsel van *belastingbetaling op postkantoren* (3 Dec.). Bij de *postbegrooting 1930* wees V a n B r a a m b e e k op het eindeloos getalm ten aanzien van de beslissing over de girorente-kwestie; v. d. B e r g protesteerde tegen de *radio-censuur*, toonde aan hoe bij de bestaande zendtijdverdeling de A.V.R.O. al te ruim en de V.A.R.A. al te karig bedeed wordt en drong aan op bespoediging van de nog maar steeds uitblijvende *billijke verdeling van zendtijden*; D r o p besprak het nieuwe telefoontarief en verschillende personeelszaken (10 Dec.). Bij een paar *suppl. begrootingen van Oorlog en Marine voor 1928* kwam K. t e r L a a n op voor de niet-pensioengerechtigde weduwen en weezen van militairen en voor soberheid ten opzichte van den omvang der lichten (17 Dec.).

V l i e g e n bestreed, bij de wetsontwerpen tot *afschaffing van de Verdedigingsbelang II en van de opcenten op den suikeraccijns en tot heffing van opcenten op, en tariefherziening van de Inkomstenbelasting*, de financieele politiek van den „Minister van Overschotten”, hij betoogde, dat indien er geld over was, dit beter tot sociale hervormingen dan tot belastingverlaging kon worden besteed, en dat, wanneer wij, gelijk thans, feitelijk alleen hadden te beslissen over de wijze van belastingverlaging, de afschaffing van den accijns op het geslacht de voorkeur verdiende boven die van de Verdedigingsbelasting II; voorts bracht hij den heer Van Poll onder het oog, dat diens beschouwingen over christelijke belastingpolitiek volkomen in strijd waren met de door de „christelijke” partijen gevolgde belastingpolitiek (17 Dec.). Bij de *Zuiderzeefondsbeegroting 1930*, wees D r o p op slechte arbeidsvoorwaarden en

ondoeltreffende zorg voor ontwikkeling en ontspanning bij de Zuiderzeewerken en spoorde v. d. W a e r d e n den minister aan, ondanks de financieele tegenvallers de droogmaking der Zuiderzee flink te doen voortgaan (19 Dec.). H i e m s t r a bepleitte bij de *Begrooting der Artillerie-inrichtingen* eenige personeelsbelangen (19 Dec.). K. t e r L a a n vestigde bij het wetsontwerp betr. den *vuilafvoer van Den Haag naar Drenthe*, de aandacht der regeering op begeerte naar stadsvuil in een deel van Zuid-Holland (20 Dec.). Bij de *begrooting van het wegefonds 1930* werden door K. t e r L a a n, H i e m s t r a en v. d. W a e r d e n diverse lansen gebroken voor verbetering van wegen, aanleg van rijwielpaden enz., terwijl H i e m s t r a tevens in het krijt trad voor *uitbreiding der vrijstelling van de rijwielbelasting* tot personen met niet meer dan f 1500 inkomen, die een fiets voor hun broodwinning gebruiken (20 Dec.). Bij het debat, dat in verband met de *begrooting van de Staatsmijnen 1930* gevoerd werd over de steunverleening tot oprichting van een *tricotagefabriek* in de mijnstreek, toonde v. d. W a e r d e n de wenschelijkheid hiervan en de gezochtheid der ertegen aangevoerde „liberale” bezwaren aan; D r o p critiseerde bij deze begrooting de wijze, waarop de directie der Staatsmijnen de arbeidsvoorwaarden regelt (20 Dec.).

De Secretaris der S.D. Tweede Kamerfractie,
A. W. IJZERMAN.

Werkzaamheden der Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie over het jaar 1929

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

Door de verkiezing van leden der Eerste Kamer voor de groepen Noord-Brabant—Zeeland—Utrecht—Limburg en Noord-Holland—Friesland onderging onze fractie in den zomer van 1929 een verandering. G. F. Lindeijer werd niet herkozen in het Zuiden, terwijl J. Oudegeest als nieuw lid voor Noord-Holland plaats nam. Het uittreden van Lindeijer werd in de fractie als een gemis gevoeld, vooral ten opzichte van zijn werkzaamheden betreffende het mijnwezen. Wij hopen hem bij een volgende gelegenheid terug te zien.

Vóór de behandeling der begrooting waren nog enkele kleine ontwerpen aan de orde.

LANDBOUW-INSTITUUT TE ROME.

Over deze instelling uitte *W i b a u t* verscheidene bezwaren betreffende de veiligheid der gedelegeerden, indien zij aan de fascistische Italiaansche regeering niet welgevallig zouden zijn.

De regeering bleek daarvan geen gevaar te verwachten. Onze fractie stemde verdeeld.

PROCEDURE IN KANTONGERECHTSZAKEN.

Tegen dit ontwerp had *M e n d e l s* veel bezwaar. Hij kon zich o.a. niet vereenigen met de bevoegdheid van den Kantonrechter tot wering van zaakwaarnemers uit de zitting, terwijl geen voorafgaande eischen aan die gemachtigden werden gesteld. Hij achtte overigens de wet onbeholpen samengesteld.

VERLAGING VAN DEN ACCIJS OP GEDISTILLEERD.

Hierbij maakte *H e r m a n s* van de gelegenheid gebruik om een rede te houden ten gunste der drankbestrijding.

Het ontwerp werd zonder hoofdelijke stemming aangehouden.

STAATSBEGROOTING VOOR 1930.

De *Algemeene Beschouwingen* vingen aan op 6 Maart. Daarbij oefende *W i b a u t* critiek op de belastingpolitiek,

waarbij de drukkendste indirecte belastingen worden gehandhaafd, terwijl de inkomstenbelasting verlaagd werd. Ook sprak hij zijn teleurstelling uit over de zeer bekrompen uitvoering der Woningwet en over het uitblijven van een betere salarisregeling voor de ambtenaren. Bovendien uitte hij in sterke bewoordingen uitvoerig zijn bezwaren tegen het regeeringsontwerp betreffende de financiële betrekkingen tusschen Rijk en gemeenten.

M e n d e l s besprak de samenstelling van het Kabinet en de vooruitzichten bij de naderende verkiezingen, terwijl hij ook de onnoodig-pessimistische ramingen aan critiek onderwierp. Ook vestigde hij weer de aandacht op het gevaar der burgerwachten, alsmede op pogingen van particulieren om wapenvendels te stichten. Dat de regeering echter niets wil weten van ontwapening, zelfs niet van vermindering van leger en vloot, keurde zij eveneens sterk af. Aan het slot gaf hij een beeld van de socialistische beweging, die jong en krachtig staat tegenover de oude, afgeleefde partijen.

Door C. P o t h u i s—S m i t werd in het licht gesteld, hoe weinig bevrediging het beleid der regeering aan de vrouwen, in het bijzonder aan die uit de arbeidersklasse had geschonken, en ook hoe de verwachtingen der kerkelijke heeren omtrent de uitwerking van het vrouwenkiesrecht hadden gefaald.

H e r m a n s sprak over de partijdige benoemingen, waarbij stelselmatig sociaaldemocraten worden geweerd, en ook over de mogelijkheid van samengaan van sociaaldemocraten en katholieken. Hiervoor haalde hij voorbeelden aan uit Engeland en Duitschland.

M o l t m a k e r steunde dit betoog en vulde het aan door op de tegenstelling tusschen katholieke arbeiders en werkgevers te wijzen. Van de democratie, waarvan de heer v. Lanschot getuigde, is in de Katholieke Staatspartij in werkelijkheid niets te bemerken.

M i n i s t e r d e G e e r verdedigde zijn financieel beleid, achtte de burgerwachten noodig en de benoemingen volkomen in orde.

Nog moet worden vermeld een *discussie over het huwelijk*. De heer De Vos van Steenwijk had dit onderwerp in zijn rede aangeroerd, o.a. met een aanhaling van een vroegere uiting van W i b a u t. Deze laatste was hierop ingegaan, en had zijn meening nog verduidelijkt door op de feiten van den tegenwoordigen tijd te wijzen, en hoe het vraagstuk der huwelijksverhoudingen tot een ontzaglijk probleem was geworden. Dat toegevend, had evenwel C. P o t h u i s—S m i t ontkend, dat de sociaaldemocraten de huwelijksinstelling willen ontwrichten, dat integendeel de soc.-dem. vrouwen bezig zijn een nieuw gezinsleven op te bouwen. Ook M e n d e l s ontwikkelde zijn meening daaromtrent. Wij willen den gezinsband niet uit elkaar rafelen, maar wij

willen niet de oogen sluiten voor de gevallen, waar zij reeds verbroken is.

Minister De Geer wijdde een belangrijk deel van zijn rede aan deze beschouwingen; hij ging daarbij zoo ver, dat hij sprak over ons z.g.n. willen goed praten van „een wettelijke regeling van het concubinaat.” Hier tegen werd bij de repliek door C. P o t h u i s—S m i t ten sterkste geprotesteerd, o.a. kreeg zij een artikel over dit onderwerp uit „De Prol. Vrouw” in de Handelingen opgenomen. M e n d e l s en H e r m a n s gingen bij de replieken nog nader op hun eerstgehouden beschouwingen in.

**

Financiën. Bij de begrooting van Financiën sprak H e n r i P o l a k over het behoud onzer duinen en over de vraag, of de Staat zijn eigendommen voor reclame-doeleinden behoort beschikbaar te stellen, zooals dit b.v. ten opzichte van de Miss Blanche-aanbevelingen geschiedde.

De M i n i s t e r meende, dat er voldoende contrôle van de overheid was.

**

Onderwijs. Naar aanleiding van een voorafgaande rede van den heer Verkouteren ontwikkelde D e Z e e u w zijn denkbeelden over het enorme gebrek aan ambachtsonderwijs, dat er in ons land bestaat. Verbetering beval hij, ook met 't oog op de concurrentie met andere landen aan.

H e n r i P o l a k besprak de monumentenzorg, de veranderde inrichting van het Rijksmuseum te Amsterdam laakte hij, terwijl hij evenals vorige jaren vroeg naar de uitblijvende monumentenwet en nu ook naar de toegezegde natuurbeschermingswet.

Het belang van het landbouwhuishoudonderwijs werd door C. P o t h u i s—S m i t weder in het licht gesteld en op de dringende behoefte aan een adjunct-inspectrice voor dat onderwijs gewezen.

M i n i s t e r W a s z i n k stelde dit laatste in uitzicht, sprak de bewering van De Zeeuw over het ambachtsonderwijs vierkant tegen. De monumentenwet was vrij spoedig te verwachten, de natuurbeschermingswet zou nog wel een poosje uitblijven.

**

Justitie. Het lot der gevangenen, in 't bijzonder het geboeide transport, werd door H e r m a n s ter sprake gebracht. Hij noemde ook verschillende gevallen van onoordeelkundige behandeling van gevangenen en vroeg den Minister om daaraan een einde te maken.

De M i n i s t e r beloofde sommige zaken nader te zullen bezien.

**

Defensie. Bij dit hoofdstuk sprak C. P o t h u i s—S m i t wederom over den nood der oud-gepensionneerden, hoopte het beste van de commissie ten behoeve der mobilisatie-slachtoffers en hield ten slotte een betoog voor ontwapening naar aanleiding eener vorige rede van den heer Verkouteren.

M e n d e l s kwam nog eens terug op de vrijwillige corpsen, waarvan hij de wettelijke basis niet kon ontdekken en L i n d e i j e r behandelde het loodswezen, waarbij hij o.a. betere arbeidsvoorwaarden bepleitte.

M i n i s t e r L a m b o o y ging niet accoord met onze verschillende beschouwingen.

Onze fractie stemde tegen de begrooting van defensie.

Binnenlandsche Zaken. H e r m a n s behandelde de censuur door burgemeesters op tooneelstukken uitgeoefend. Verschillende goede stukken werden verboden, evenals optochten van volkomen onschuldigen aard. Ook wees hij op de onbehoorlijke vragen, welke aan onderwijzers-sollicitanten werden gedaan.

H e n r i P o l a k sloot zich bij hem aan bij de critiek op de burgemeesters en sprak daarna over het behoud van het natuurschoon in het Gooi, waarvoor hij de Gooische gemeenten wilde samenvoegen. Verder besprak hij het trekhondenvraagstuk en het uitroeien van vogels, beide schadelijke wijzen van dierenmishandeling. Ook waarschuwde hij tegen onoordeelkundige bebossching.

L i n d e i j e r bracht den economischen toestand van Zeeuwsch-Vlaanderen ter sprake. Hij wekte op om krachtiger en sneller dan tot dusver door de regeering geschied was aan de verbetering van de toestanden in dat gewest mede te werken.

M i n i s t e r K a n hield als antwoord een onderhoudende causerie, waarin hij 't een en ander beloofde te overwegen.

Buitenlandsche Zaken. Bij dit hoofdstuk sprak H e n r i P o l a k over den Volkenbond, waarvan hij het beheer, de inwendige organisatie en bovenal den aard en de mate van zijn bevoegdheid wilde gewijzigd zien. Bovenal bepleitte hij het instellen van een oppersouvereiniteit boven de souvereiniteit van elken Staat op zich zelf.

Ook de opiumzaak der chemische fabriek te Naarden en de kwestie van de z.g. geheime Belgische documenten werden door hem ter sprake gebracht.

De M i n i s t e r meende, dat de Volkenbond in 10 jaar reeds veel heeft gepresteerd.

Waterstaat. Hierbij heeft M o l t m a k e r zijn grieven geuit over de weinige activiteit van den Minister. Hij besprak de medezeggenschap in de bedrijfsleiding, die uitblijft, de afvaardiging van personeelvertegenwoordigers naar internationale spoorwegcongressen, welke niet is geschied. Ook de pensioenregeling van het spoorwegpersoneel onderwierp hij aan critiek, evenals de dienst- en rusttijdenregeling van het spoorwegpersoneel, die zooveel te wenschen overlaat. De regeling der pensioenen voor het spoorwegpersoneel dient te worden herzien. Het groote tekort in het pensioenfonds moet de Regeering voor haar rekening nemen. De geldende promotie-regeling, die geschikte ambtenaren belet om tot de hoogste functies op te klimmen, besprak hij, om daarna de tramwegexploitatie en het trampersoneel te behandelen.

Daarna sprak L i n d e j e r over het mijnwezen. Hij releveerde de ramp in de mijn „Hendrik” en critiseerde in dat verband de arbeidsvoorwaarden der mijnwerkers. Hij drong o.a. aan op aanstelling van meer arbeider-controleurs. Verder vroeg hij nog wettelijke regeling van de contact-commissie en herziening van het Mijnreglement.

De M i n i s t e r V a n d e r V e g t e raadde over het algemeen aan om geduld te hebben bij de vele wenschen, die werden uitgesproken. Het ging nu eenmaal zoo gauw niet.

Bij de replieken sprak M o l t m a k e r bittere woorden over het weinige, dat de Minister gedurende de afgelopen jaren gepresteerd had, in het bijzonder ten opzichte van het pensioenfonds en de tirannie van de Rotterdamsche Tramwegmaatschappij. Hij en Hermans stemden als protest tegen de begrooting.

* *

Arbeid, Handel en Nijverheid. De algemeene ontstemming tegenover Minister Slotemaker de Bruïne werd het eerst door D a n z geuit. In een uitgebreide rede somde hij de tekortkomingen op betreffende Arbeidswet, Ongevallenwet, verzorging van oude van dagen en invaliden. Ook de uitvoering van die verschillende wetten is onbevredigend, terwijl de unificatie der sociale wetgeving op zich wachten laat. Met de werkverruiming moet worden voortgegaan, terwijl de wet op de werkloosheidsverzekering nog steeds uitblijft. Evenals de ratificatie van den 8-urendag-conventie. Ten slotte drong hij nog aan op bevordering van medezeggenschap en bedrijfsorganisatie.

Over de volkshuisvesting sprak W i b a u t, in het bijzonder over de uitvoering der Woningwet. De woningbouwvoorschotten worden eerst verleend, wanneer de bouwkosten tot een uiterst minimum naar beneden zijn geschroefd. De verbetering van de volkshuisvesting als opvoedend element werd daardoor volkomen tegengehouden. H e r m a n s drong nog eens met kracht op de verwezenlijking der Plaatselijke Keuze aan.

De Minister verdedigde zich tegen de critiek van Danz; hij somde op al wat hij gedaan had, waaraan hij bezig was en wat hij nog zou doen, waarbij hij tot de conclusie kwam, dat 't allemaal puik in orde was. Ook Wibaut's critiek vond hij niet billijk, deze had hem juist moeten prijzen.

**

Indië. Evenals vorige jaren was het debat over de Indische zaken uitvoerig en scherp. Tegenover de heeren De Savornin Lohman, Blomjous en Muralt zette Mendels het sociaaldemocratische standpunt uiteen. Hij sprak over de inlandsche beweging, over het tekort aan maatregelen ten behoeve van onderwijs, huisvesting en gezondheid, terwijl de poenale sanctie nog steeds van kracht is. Van het terugdringen van den Volksraad (idee-Colijn) wilde hij niets weten. De kern van zijn betoog was, dat overheersching en altijd en overal als druk wordt gevoeld, en dat de regering tegen de draad van den maatschappelijken gang zou ingaan, wanneer ze dit niet inzag en daarnaar handelde. Van het herstel der inlandsche meerderheid in den Volksraad toonde hij zich natuurlijk een voorstander.

Toen daarna de heer Colijn eveneens een lange rede hield om zijn tegenovergesteld standpunt te bepalen, mengde Wibaut zich in het debat, om op het zelfbeschikkingsrecht der volken, een eisch van dezen tijd, te wijzen. De regering zal daarvoor ontvoogdingspolitiek moeten voeren, welke over een aantal jaren loopt.

Nadat Minister Koningsberger zijn standpunt in een lange rede had uiteengezet, sprak Mendels nog bij zijn repliek de hoop uit, dat het overleg tusschen den Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal tot resultaat zullen hebben, dat de poenale sanctie zal worden herzien.

POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE.

Bij de begrooting van dit Staatsbedrijf bracht Hermans de postbestelling ter sprake, die huis aan huis geschiedt (reclames, verkiezingslectuur, enz.). Hij oordeelde, dat of alle van die soort poststukken of geen enkele moest worden bezorgd. De posterijen moesten geen censuur kunnen uitoefenen. C. P o t h u i s—S m i t sprak over den zendtijd der omroepvereenigingen en over den buitengewoon onrechtvaardigen toestand, waarin te dezen opzichte de V.A.R.A. verkeert, welker verdiensten zij in details uiteenzette. M o l t m a k e r sloot zich daarbij aan. Verder wees hij op de jongensexpluitatie bij den giro-dienst, waaraan een einde diende te komen.

De Minister begreep maar niet, hoe men over iets ongeduldig kon zijn. Hij wachtte immers op den Radio-raad. Hij hoopte „straks" den zendtijd in orde te maken.

STAATSMIJNEN IN LIMBURG.

L i n d e i j e r uitte bij deze begrooting nogmaals zijn bezwaren omtrent het bedrijf, al is dit in het algemeen zeker in goede handen. Ook drong hij aan op zorg voor de mijnwerkers-invaliden en op vrijheid ook voor niet-katholieken, o.a. in de gezellenhuizen, welke de bescherming genieten van de directie der Staatsmijnen.

M i n i s t e r V a n d e r V e g t e kon het maar met een heel klein gedeelte eens zijn, naar hij zelf verklaarde. Bij de repliek sprak L i n d e i j e r nogmaals over het onvoldoende Staatstoezicht, waardoor rampen ontstaan als die in de mijn „Hendrik”.

VERDRAG VAN PARIJS.

Na redevoeringen van de heeren Anema en v. d. Bergh, legde W i b a u t een verklaring af, dat dit verdrag zijn instemming heeft, omdat het een versterking van den vredeswil is.

HET PALEIS TE AMSTERDAM.

P o l a k drong (bij wijziging van het 1^e Hoofdstuk der Staatsbegrooting) er sterk op aan, dat snel en krachtdadig zal worden opgetreden om het oude Amsterdamsche stadhuis weer in goeden staat te brengen.

TANDTECHNICI.

Hoewel er eenige verbetering met dit wetsontwerp wordt bereikt, achtte D a n z deze toch niet voldoende. Hij drong ook aan op beleidvolle uitvoering der wet en op goed samengestelde examen-commissies.

De M i n i s t e r stelde hem gerust, het zou in orde komen.

SAMENVOEGING DOUANE-BEHANDELING.

Over de samenvoeging van de douane-behandeling in het scheepvaartverkeer op den Rijn heerschte in onze fractie geen eenstemmigheid. H e r m a n s sprak er tegen, hij vreesde nadeel voor de betrokkenen te Lobith. W i b a u t, die in deze wijziging een belang van het internationaal verkeer zag, sprak er voor.

Onze fractie stemde voor, behalve Hermans en Moltmaker.

DE GEBEURTENISSEN OP CURAÇAO.

De heer Colijn, hierover interpellierende, hield een strijdlustige rede, gevolgd door nog strijdlustiger klanken uit andere fracties, niet het minst uit den Vrijheidsbond. M e n d e l s nam de romantiek hiervan weg, door de nuchtere realiteit weer te geven. Over „de internationale

eer" bleek hij anders te denken; die werd eerder hoog gehouden door de belangen van de inlandsche bevolking te behartigen dan door het bezit van een groote vloot. De gehouden redevoeringen leken hem van te veel grootheidszin (grootheidswaan) te getuigen. In het algemeen leek het hem beter eerst de nauwkeurige mededeeling af te wachten, hoe de zaak zich had toegedragen.

ZIEKTEWET.

Eindelijk had de Ziektewet haar eindpunt bereikt. Natuurlijk greep D a n z de gelegenheid aan om haar lijdensgeschiedenis in herinnering te brengen. Verder verklaarde hij zich voorstander van dit stelsel, waarbij de bedrijfsverenigingen grooten invloed zullen krijgen en de Raden van Arbeid slechts aanvullend zullen optreden. Dat de ziekteverzorging niet in de wet is opgenomen, bleef hij als een ernstige leemte beschouwen. Ook de premiebetaling der arbeiders en de kwestie der uitgeslotenen onderwierp hij aan critiek. C. P o t h u i s—S m i t sprak hierbij nog over de uitsluiting der ongehuwde moederarbeidster, waarbij zij de houding der Nederlandsche regering toetste aan die van alle andere Europeesche landen.

M i n i s t e r S l o t e m a k e r d e B r u ï n e gevoelde zich in zijn antwoord als de fiere overwinnaar, die eindelijk de Ziektewet als buit naar huis brengt.

WIJZIGING DER LEERPLICHTWET.

Toen de heeren De Jong en De Veer bezwaren tegen dit ontwerp uitten, kwam O s s e n d o r p deze ontzenuwen. Twee keer de hoogste klasse van een lagere school is voor veel kinderen zeer nuttig. Ook zou het verkeerd zijn de leerlingen vrij te stellen, als zij een land- of tuinbouwschool gingen bezoeken. Dit toch is geen algemeen vormend onderwijs.

Zonder hoofdelijke stemming werd het ontwerp aangenomen.

WEGENFONDS.

Hierbij bepleitte H e r m a n s een vaste brug over den Rijn te Arnhem.

ZUIDERZEEFONDS.

Tegenover een redevoering van den heer Verkouteren, die stopzetting van de droogmaking der Zuiderzee vroeg, sprak W i b a u t vertrouwen uit in de leiding en in de uitvoering der Zuiderzeewerken. Toch wenschte hij meer inlichtingen ook over de verbinding met den Rijn.

De M i n i s t e r verdedigde de verdere voortzetting der werken ook met het oog op de Geldersche Vallei-plannen.

CRIMINEELE WETSONTWERPEN.

Bij de behandeling der drie nieuwe wetsontwerpen betreffende voorwaardelijke en onvoorwaardelijke veroordeeling, straf, gewoonte-misdadigers, enz., vroeg *H e r m a n s* om politieke gevangenen op andere wijze te behandelen dan gewone misdadigers.

FINANCIEELE VERHOUDING TUSSCHEN RIJK EN GEMEENTEN.

De fractie dacht over dit wetsontwerp niet eenstemmig. *W i b a u t*, de pionier voor betere financiële betrekkingen tusschen Rijk en gemeenten, hield een gedocumenteerde, uitvoerige rede, waarin hij zijn bekend standpunt nogmaals uiteenzette. Het ontnemen van een eigen inkomstenbelasting aan de gemeenten, terwijl daarvoor niet in de plaats komt het recht om een door haar zelf te bepalen aantal opcenten op de gemeentefondsbelasting te heffen, blijft hij als een ramp zien, een aanslag op de ontplooiing van het gemeentelijke leven.

D e Z e e w zette het standpunt der voorstanders in onze fractie uiteen. De critiek van *Wibaut* onderschreef hij volkomen. Evenwel achtte hij dit wetsontwerp voor het oogenblik beter dan niets; er komt een gelijkere verdeling van de onkosten over de burgers door de nieuwe fondsbelasting. Toch zag hij dit geheele ontwerp meer als overgangswet. Het zal op den duur moeten worden verzacht.

Bij de stemming bleken, behalve *Wibaut*, ook *Ossendorp*, *Rugge* en *Mendels* tegenstanders.

ANTWOORD OP DE TROONREDE.

Hierover had een kort debat plaats, waarbij *W i b a u t* zich er tegen verklaarde en later *M e n d e l s* den vorm critiseerde.

STEUN AAN BEETWORTELSUIKERFABRIEKEN.

Bij het voorstel-*Van den Heuvel*, om aan de beetwortelsuikerfabrieken steun te verleen, verzette *W i b a u t* zich tegen dezen economischen maatregel. Deze zou juist de slecht-ingerichte fabrieken in stand houden. Ook de werkloosheid zal er niet door worden verminderd. Bovendien zou aanneming van dit ontwerp ingaan tegen den gedachtengang van den *Volkenbond* in dit opzicht.

Het wetsontwerp werd verworpen.

RECHTSTOESTAND VAN AMBTENAREN.

M e n d e l s onderwierp dit door Minister *Donner* gewijzigde ontwerp aan een scherpe critiek. Het oospronkelijk voorstel-*Heemskerk* is aanmerkelijk slechter geworden. De belangrijke materiele punten worden nu bij maatregel

van bestuur vastgelegd, dus buiten rechtstreeksche medewerking van het Parlement. De wet bevat hoofdzakelijk procesrecht. Mendels had ernstig bezwaar, dat alle geldvorderingen van ambtenaren tegen een publiek lichaam voortaan aan den gewonen rechter zullen zijn onttrokken en dat de cassatie-mogelijkheid vervalt. Hij zou zonder eenigen geestdrift voor het ontwerp stemmen.

VACCINATIE.

In het laatst van December werd het wetsontwerp tot verlenging der opschorting met een jaar aangenomen. De houding van de meerderheid der fractie was in een vorige zitting door C. P o t h u i s—S m i t uiteengezet. Met de vermeerdering der encephalitis-gevallen is het ondoenlijk indirecten dwang op ouders en doktoren uit te oefenen.

Onze fractie stemde verdeeld.

WIJZIGING VAN DE L.O.-WET.

Op 30 December debatteerde O s s e n d o r p tegen den heer De Jong over de voorgestelde wijziging der L.O.-wet, bedoelende verlenging van Paragraaf 11 tot de Staatscommissie-Rutgers haar rapport heeft uitgebracht. Dit betreft de leerlingenschaal voor lagere en u.l.o.-scholen.

Hiermede besloot de Eerste Kamer haar werkzaamheden voor 1929.

Voor de S. D. Eerste Kamerfractie:
C. POTHUIS—SMIT, Secretares.

VERSLAG

der gedelegeerden van de S. D. A. P. in Bureau en Executieve der Socialistische Arbeiders-Internationale.

De werkzaamheden der S.A.I. bestonden in 1929 hoofdzakelijk in:

- a. de bestrijding van de dictaturen en steun aan de soc.-dem. partijen in die landen „zonder democratie”;
- b. de ontwapeningsbeweging te bevorderen, vooral door in de tijden dat de Volkenbond zich met deze zaak bezig houdt, actie te voeren om de elementen, die in deze vooraan gaan, te steunen en te versterken;
- c. op te komen voor de belangen der politieke gevangenen;
- d. onderdrukte minderheden, waar het kan, te beschermen;
- e. al datgene te doen, wat ter uitvoering van de besluiten der Internationale congressen te doen valt.

De Executieve vergaderde in 1929 tweemaal. De eerste maal in Februari te Londen, onder voorzitterschap van Vliegen. De tweede maal in Juli te Zürich, onder voorzitterschap van Wibaut. In deze vergadering werd Vanderfelde tot president gekozen, nadat Henderson wegens zijn optreden als minister, zijn ontslag had genomen. Aan Henderson werd warmen dank gebracht voor de groote verdiensten, die hij tijdens zijn presidentschap aan de Internationale had bewezen.

Wat ter bestrijding van de dictaturen in de verschillende landen, waar dit systeem heerscht, is gedaan, is maar zelden voor publiciteit geschikt, voor zoover het niet neerkomt op de actie, in de pers gevoerd, om de onderdrukingsmethoden, die aan dat systeem onvermijdelijk zijn verbonden, te signaleeren. Voor een deel bestaat het verder in steun die aan de soc. partijen van die landen wordt geboden. In eenige van die landen is het bestaan van soc.-dem. partijen in die landen zelf, onmogelijk. Dit is o.a. het geval in Italië en in Rusland. De partijen bij de S.A.I. aangesloten, zijn dan in het buitenland gevestigd. Hun actie kan in den regel alleen bestaan in het zich verschaffen van inlichtingen over wat er gebeurt en in het inlichten van de internationale publieke opinie. De waarde daarvan hangt veelal af van de positie der socialistische pers in de verschillende landen.

In sommige gevallen werd belangrijk succes bereikt. Zoo o.a. in Lithauen, waar een vrij groot aantal ter dood veroordeelden werd gered en waar de dictatuur zelf gevallen is. In Spanje is het systeem eveneens in elkaar gestort.

Wat Rusland betreft, moet met groote voorzichtigheid worden opgetreden, ten eerste wijl in het oog moet worden gehouden, dat, welke grieven ook tegen het bolschewistische bewind bestaan, een vervanging er van door een nieuw Czarisme tot elken prijs moet worden voorkomen. Het doel moet zijn, een democratisch stelsel ingang te doen vinden. Ten tweede wijl de Bolschewisten elke vrijheid van beweging bloedig plegen te onderdrukken.

De val van de dictatuur in Spanje en in Lithauen en het feit, dat de tegenkrachten tegen een discatuur in Polen sterk genoeg bleken om een consequente doorvoering er van te verhinderen, zijn verheugende verschijnselen.

De ontwapeningsbeweging is door de S.A.I., vooral na het Brusselsche congres van 1928, zoo krachtig mogelijk gevoerd. Het onderlinge wantrouwen tusschen de naties staat groote resultaten voorshands sterk in den weg en de socialistische partijen in verschillende landen staan daardoor voor groote moeilijkheden. Kunnen enkele kleinere landen, die in den wereldoorlog neutraal bleven, het voorbeeld geven door de nationale ontwapening in hun program op te nemen, iets wat door de S.A.I. met groote instemming wordt begroet, voor de groote landen zoowel als voor die, waar men zich door de ligging van het land niet veilig voelt, komt alleen de internationale ontwapening als systeem in aanmerking. Daarom tracht de S.A.I. vooral de handelingen van den Volkenbond in dezen, te stimuleeren.

In het begin van 1929 werd een petitionnementsactie op touw gezet, nadat Albarda in de Executieve te Londen daarvoor een plan had ontwikkeld.

Dit plan, dat was om in alle landen zooveel mogelijk vereenigingen en vergaderingen een adres naar Genève te doen sturen, werd in verschillende landen op andere wijze uitgevoerd.

Wij laten hieronder volgen een overzicht, aangevende het resultaat van deze geheele adresbeweging over de wereld :

Te Genève werden 15.002 adhaesiebetuigingen ontvangen van dezelfde resolutie, die wij verzonden en wel :

- 45 uit Duitschland, waarvan 2 uit naam van 60.000 leden der Duitse partij en 652.000 kiezers ; 10 uit naam van 2.459.716 aanhangers van organisaties en kiezers.
- 131 „ Argentinië.
- 63 „ Oostenrijk, waarvan 18 uit naam van 557.843 aanhangers van organisaties of deelnemers aan vergaderingen.
- 604 „ België, waarvan 384 uit naam van 289.188 familiehoofden en 482.674 aanhangers van organisaties of deelnemers aan vergaderingen.
- 1 „ Bulgarije.
- 2 „ Denemarken uit naam van 500.000 kiezers van de soc. partij en uit naam van 11.000 personen.
- 3 „ Dantzig, waarvan 2 uit naam van 6.179 personen.
- 151 „ Spanje, waarvan 1 uit naam van 210 personen.
- 10 „ Estland.
- 2 „ de Vereenigde Staten van Amerika.
- 501 „ Finland, waarvan 9 uit naam van 338 personen.

- 1366 uit Frankrijk.
 561 „ Groot-Brittannië.
 3 „ Griekenland en een telegram van het Vakverbond.
 32 „ Hongarije, waarvan 1 uit naam van 600 personen.
 23 „ Indonesië, waarvan 3 uit naam van 2252 personen.
 4 „ Letland, waarvan 1 uit naam van 5000 personen.
 1 „ Noorwegen uit naam van 50.000 personen.
 4984 „ Nederland.
 3 „ Polen.
 1 „ Portugal.
 200 „ Roemenië, waarvan 32 uit naam van 16.913 personen.
 5558 „ Zweden, waarvan 5367 uit naam van 1.747.959 aanhangers van organisaties of deelnemers aan vergaderingen en 1 uit naam van het centraal uitvoerend comité van de Zweedsche vakverenigingen, 469.409 leden tellend.
 172 „ Zwitserland, waarvan 27 uit naam van 3.333 personen.
 550 „ Tschecho-Slowakije, waarvan 460 uit naam van 210.232 personen en een uit naam van de soc.-dem. partij, geteekend door: de Executieve, vertegenwoordigende 130.000 leden, de parlementaire groep, 28 leden, de groep der senateurs, 14 leden, 451 politieke organisaties en andere secties van de soc. partij, vertegenwoordigende 26.770 leden.
 26 „ de Italiaansche soc. arb. partij in het buitenland en andere groepen van Italianen in verschillende landen.
 3 „ de Joodsche soc. partij van verschillende landen
 2 „ de Chineesche soc.-dem. partij in Europa.

Het Internationaal Verbond van Vakverenigingen zond uit naam van zijn 14 miljoen leden een soortgelijke resolutie, waarin bovendien werd aangedrongen op de bijeenroeping van de internationale ontwapeningsconferentie nog in het jaar 1920 en gewezen werd op de veiligheid die door de verdragen van Locarno en Parijs geschapen werd, waardoor de omstandigheden in het leven waren geroepen, die ontwapening tot het vereischte minimum veroorloven.

Aan deze resolutie betuigden adhaesie:

Internationaal Verbond van Ambtenaren, uit naam van 400.000 ambtenaren

Algemeen Verbond van Spaansche arbeiders.

Belgisch Vakverbond, met 550.000 leden.

Oostenrijksch Vakverbond, met 772.762 leden.

Trade Union Congress in England.

Tsjechisch Vakverbond, te Praag, met 550.000 leden.

Voorts zonden resoluties van gelijke strekking:

Poolsch Vakverbond met 300.000 leden.

Zwitsersch Vakverbond.

Duitsch Vakverbond met 5 miljoen leden.

Deensch Vakverbond met 150.000 leden.

Het Comité van den Internationalen Coöperatieven Vrouwenbond drukte zijn verontrusting uit over het feit, dat niettegenstaande de onderteekening van het Kellogg Pact de naties hun bewapening versterken en verwachtte van de Ontwapenings-commissie, dat zij in haar 6e zitting de eerste stappen zou doen om tot een onmiddellijke en radicale veranderde wijziging van de bewapeningpolitiek te geraken.

Het Uitvoerend Comité van de Internationale Vrouwenliga voor Vrede en Vrijheid, van vrouwen van 25 landen vertegenwoordigend, zond een brief, waarin aangedrongen werd op afschaffing van den algemeenen dienstplicht, als eerste etappe van de vermindering der nationale bewapening.

De Wereld Alliantie voor internationale vriendschap door de Kerken, zond een resolutie, welke op een congres te Praag te 1928 met algemeene stemmen werd aangenomen. In deze resolutie werd van alle christelijke kerken gevraagd, dat zij in alle landen, lid van den Volkenbond, op de plicht tot vermindering van bewapening, volgens het Volkenbondspact zouden wijzen en op de tot stand koming van een wereldorganisatie, die geschillen langs vreedzamen weg zou beslechten.

De Wereldconferentie der kerken Life and Work ondersteunde deze resolutie.

De Internationale Orde der Goede Tempeliers zond een resolutie,

waarin werd aangedrongen op de tot standkoming van een ontwerp-verdrag van ontwapening, van welke resolutie 177 adhaesie-betuigingen ontvangen werden, te weten: 1 uit Duitschland, 4 uit Canada, 89 uit Denemarken, 1 uit de Vereenigde Staten van Amerika, 3 uit Groot-Brittannië, 1 uit Hongarije, 3 uit Noorwegen, 74 uit Zweden, 1 uit Zwitserland.

Naar ons oordeel is het als een gelukkig verschijnsel aan te merken, dat onze S.A.I. het initiatief tot deze internationale agitatie heeft genomen, hoewel uit de ingekomen adressen, gezonden door Partij en Vakbeweging uit sommige andere landen, wel blijkt, dat elders deze medewerking niet steeds met veel vuur verleend is.

De adressen werden voor de zitting der ontwapeningscommissie in April, door een commissie, waarvan Albarda deel uitmaakte, aan den voorzitter Loudon aangeboden, die zijn ingenomenheid met de pogingen om de publieke opinie in beweging te brengen, betuigde.

De actie voor ontwapening, zij het dan voorloopig tot inperking der bewapening, wordt voortgezet. Een commissie waarvan Albarda voorzitter is, blijft daartoe diligent. Tijdens de vlootconferentie te Londen, vergaderde het Bureau der S.A.I. te Parijs, met hetzelfde doel.

Intusschen leeren alle ervaringen, dat wij hier te doen hebben met een zaak, die niet spoedig tot groote resultaten leidt. Een woord van waarschuwing om daaruit niet de conclusie te trekken, dat men den moed maar moet opgeven dat de Volkenbond in deze nooit iets bereiken zal, moeten wij hier plaatsnemen. Als iets te langzaam gaat, moet de actie op versnelling zijn gericht, niet op staken, niet op stilstand.

De actie der S.A.I. in deze wordt belangrijker naarmate de sociaaldemocratie in de verschillende landen haar invloed versterkt. Want er zijn wel burgerlijke elementen, die in deze medegaan, maar de stuwkracht tot die daden dwingt, moet toch van de zelfstandig optredende arbeidersklasse komen.

De commissie voor de bescherming van politieke gevangenen, heeft in tal van gevallen pogingen gedaan om reddend op te treden. In enkele gevallen met succes. Uiteraard kunnen deze gevallen niet genoemd worden, wijl degenen, die de vonnissen voorkwamen of veranderden, in den regel niet zullen willen weten, dat de aandrang daartoe niet geheel uit hun zelf kwam.

De commissie uit de S.A.I. die de belangen poogt te behartigen van onderdrukte minderheden, heeft in het afgelopen jaar weinig van zich laten hooren.

Bij dit onderwerp komt een punt, dat in gedachten komt, de kwestie van Palestina. Over deze kwestie richtte zich de S.D.A.P. bij schrijven van 13 September tot het Secretariaat der S.A.I., met de vraag, of, naar aanleiding van de in Palestina plaats gehad hebbende onlusten, de S.A.I. zich daarover niet moest uitspreken, ter bescherming van „een der beteekenisvolste proeven van constructief socialisme.”

Dat de levens en bezittingen van de in Palestina gevestigde Joden door den mandaat-houder, Engeland, beter beschermd moesten worden, behoefde toen niet meer te worden betoogd. De Engelsche regeering had daartoe reeds de noodige maatregelen genomen. Maar, dat de S.A.I. stelling zou nemen over die vestiging zelf, als proeve van constructief socialisme, levert groote moeilijkheden op, reeds alleen hierom, wijl onder de socialistische Joden daarover het grootst mogelijke verschil van meening bestaat. Tegenover de Zionistische organisatie „Poale Zion” staat de veel sterkere „Bund”, die vierkant tegenover het Zionisme staat. Zelfs onder de leden der Executieve, die Joden zijn, bestaat deze tegenstelling.

In een der eerstvolgende vergaderingen der Executieve zal de zaak worden besproken, maar het is te betwijfelen, of de S.A.I. in deze partij zal kunnen kiezen.

Hetzelfde zal het geval moeten zijn met de economische vraagstukken, die meer en meer aan de orde komen en die culmineeren in de tegenstelling: vrijhandel of protectie. Het al of niet afbreken, althans verlagen, van de tariefmuren.

Namens de Hollandsche delegatie werd ook thans weder de noodzakelijkheid betoogd, dat de S.A.I., in samenwerking met het I.V.V., een commissie zou instellen om met de vertegenwoordigers van onze beweging in de economische organen van den Volkenbond stelselmatig overleg te plegen ten opzichte van de behandeling der vraagstukken, die in die organen aan de orde komen of aan de orde dienen te worden gesteld. Deze commissie zou moeten kunnen beschikken over een economisch geschoold ambtenaar, toegevoegd aan het secretariaat en onder zijn toezicht werkend.

De bespreking leidde er toe, dat met het bestuur van het I.V.V. overleg werd gepleegd. Intusschen werd betoogd, dat de kosten, die uit het plan zouden voortvloeien, uit de gewone inkomsten van de S.A.I. niet zouden zijn te bestrijden. Deze zaak is nog in behandeling.

Het kan onze taak niet zijn om overzichten te geven van de pogingen die de S.A.I. geregeld in het werk stelt, om in landen waar de socialistische eenheid verbroken is, deze te herstellen. Gelukkig kan worden geconstateerd, dat de gevallen zich hoe langer hoe minder voordoen. Dat de sociaaldemocratie o.a. in alle Europeesche landen een eenheid vormt en bijv. de positie tegenover de in sommige landen dreigende overvleugeling door het communisme, overal is gehandhaafd of hersteld, staat vast, en is een gevolg van goed gesloten optreden.

De verkiezingen in 1929 hebben dit schier overal be-
wezen.

In D e n e m a r k e n ging de partij in April met 100.000 stemmen vooruit, zoodat ze met 42 pCt. van alle stemmen verreweg de sterkste partij werd en met de radicalen de regeering weer in handen nam.

In B e l g i ë had de partij een tegenslag, waarschijnlijk

ten deele gevolg van den taalstrijd. Ze verloor 8 mandaten, waardoor het grootste deel van de winst van 1925, die 10 mandaten bedroeg, verloren ging.

In E n g e l a n d daarentegen boekte de Labour-partij de grootste overwinning, die wel ooit door een soc. dem. partij werd behaald. Zij deed haar aantal parlamentsleden van 151 op 287 stijgen en kreeg de regeering in handen. Haar stemmental steeg van 5.487.000 op 8.364.000. Wel is waar loopt zij voortdurend gevaar dat conservatieven en liberalen gemeene zaak maken en hare regeering ten val brengen. Dat dit tot op zekere hoogte een verlamrende invloed heeft op hare daadkracht, is niet te loochenen, maar ook niet, dat de positie van de arbeidersbeweging in Engeland er eene is vol van socialistische belofte.

Van den afloop der verkiezingen in N e d e r l a n d heeft hier zeker niets te worden gezegd.

In A u s t r a l i ë behaalde de arbeiderspartij op schitterende wijze de volstreekte meerderheid. Zij steeg van 31 op 41 zetels van de 75. Wel is waar is deze partij geen zuiver socialistische partij, maar hare politiek zal in wezen van de Engelsche niet veel verschillen.

In T s j e c h o - S l o v a k i j e, waar de Tjechische sociaaldemocratie 338.000, de Duitsche sociaaldemocratie 100.000 stemmen verkreeg, had ten gevolge, dat beide, samen met de nationaal-socialistische partij van Benesj de regeering in handen kregen.

Verkiezingen in F i n l a n d gaven der sociaaldemocratie geen winst. De communisten namen haar drie zetels af. Voor zoover wij zien, is dit het eenige geval waarin de sociaaldemocratie aan de communisten iets verloor.

Zoo blijkt uit dit overzicht, dat de Internationale positie der sociaaldemocratie steeds sterker wordt en waar daarop de hoop moet worden gebouwd van goede internationale verhoudingen en van den invloed der S.A.I., daar kan dit verslag besloten worden met een optimistisch woord voor de verwezenlijking van het ideaal: Arbeiders alles landen, vereenigt u!

De gedelegeerden der S.D.A.P.

W. H. VLIEGEN.

F. M. WIBAUT.

5 Maart 1930.

VERSLAG

van de Kommissie voor Geschillen tussen Redactie
„Het Volk” en partijgenooten-inzenders.

TIJDVAK 1 JANUARIE 1929—1 MAART 1930.

Samenstelling van de Kommissie: In de samenstelling der kommissie kwam geen wijziging; de kommissie bestond wederom uit de partijgenoten S. R. de Miranda, Dr. D. A. Sloos en P. Hogland. Het sekretariaat werd door laatsgenoemde waargenomen.

De volgende stukken kwamen in en werden op de te vermelden gronden geweigerd of geplaatst:

2 Jan. 1929. E. K. te A. — Over de Limburgse kwestie. Geweigerd. Gelet op het verloop der Limburgse kwestie, tans geen tijd meer voor dergelijke stukken.

2 Jan. B. v. V. te A. — Over Banketbakkerstoestanden. Geweigerd. Deze kwestie is meer geschikt voor de vakpers.

14 Jan. Joh. F. K. te A. — Over „De Stem des Volks” te Haarlem. Geplaatst. Hoewel de kommissie het standpunt der Hoofdredaktie deelt, dat partijgenoten zaken, de arbeidersbeweging betreffende, niet in de burgerpers hebben te bespreken, is de kommissie in dit bijzondere geval van oordeel, dat hiertoe voor K. wel aanleiding bestond, nu hij in deze pers was aangevallen.

22 Jan. I. M. te A. — Over voorstel-Zwolle Kongres S.D.A.P. Geweigerd. Bevat in hoofdzaak kritiek op de C.N.A.B. Bovendien eerst afwachten resultaat der besprekingen in de Algemene Raad.

27 Febr. P. K. te A. — Over Holland—België. Geweigerd. Het Partijbestuur is reeds in aktie; een bijeenkomst wordt voorbereid.

8 Maart. P. J. v. H. te B. — Over de Amsterdamse Meeting inzake het België—Franse Verdrag. Geweigerd. Aanvulling der motie als door inzender bedoeld, zou geen zin hebben gehad.

9 Maart. H. W. S. te Den H. — Over de Utrechtse publikatie. Geweigerd. Wat inzender beweert, is in strijd met de feiten.

11 Maart. G. W. te D. — Over Pluimvee-voeder. Aan inzender is bericht gezonden, dat de kommissie bereid is plaatsing te bevorderen van een kort stukje, waarin alleen de zakelijke gegevens worden behandeld. Inzender heeft hierna niets meer van zich laten horen.

12 Maart. B. K. te L. — Over „De Centrale”. Geweigerd. Geen reden om deze bestrijding op te nemen.

13 Maart. J. S. te A. — Over de C.N.A.B. Geweigerd.

In overweging gegeven zich te wenden tot de Partijvoorzitter.

16 Maart. P. H. S. te A. — Over steunregeling Berkel en Amsterdam. Geweigerd. Vergelijking met Amsterdam, waarop inzender doelt, heeft tans geen zin.

6 April. P. R. te A. — Over Maarschalk Foch. Geweigerd. De vraag of generaal F. vrijheid, recht en democratie heeft bevorderd, was niet in discussie.

19 April. L. S. en M. E. te A. — Over Burgemeester Ter Laan en de A.V.R.O. Geweigerd. Geen reden tot plaatsing na de verklaring van Ter Laan.

21 Mei. B. B. te H. — Over politie-optreden te Zaandam. Geweigerd. Er is voldoende contact tussen de stakingsleiding en Burgemeester Ter Laan.

25 Mei. W. J. v. d. W. te A. — Over Gasmaskers voor onze moeders. Geweigerd. De commissie is ook van oordeel, dat het onderschrift niet in alle opzichten juist is. Dit wetigt echter niet de plaatsing van het ingezonden stuk.

30 Mei. W. K. te H. — Over het Kongres van de Duitse Partij. Geweigerd. Inzender had, alvorens bij de commissie in beroep te gaan, besluit en motivering der redactie moeten afwachten.

8 Junie. E. S. te A. — Over redactie Buitenland. Geweigerd. Polemiëk over deze zaak op dit ogenblik op deze wijze gevoerd niet gewenst. In overweging gegeven een artikel te schrijven voor het Pop. Wet. Bijblad.

12 Junie. C. v. d. P. te Den H. — Over de R.K. Staatspartij. Geweigerd. Dergelijke polemiëk tans al zeer ongewenst.

8 Junie. J. de B. te H. Over het N.V.-Huis. Geweigerd. De kwestie is door inzender niet geheel juist gesteld.

10 Augustus. J. A. W. te E. — Over Duijs—Liebermann. Geweigerd. Plaatsing na hetgeen hierover reeds gepubliceerd is, is overbodig.

12 Augustus. O. te B. — Over Asyl voor Trotsky. In deze vorm geweigerd. Medegedeeld, dat de commissie bereid is plaatsing van een gewijzigd stukje te bevorderen. Daarna is het artikel door schrijver omgewerkt en vervolgens geplaatst.

28 Augustus. J. B. Sr. te A. — Over Eigen Gebouw te Amsterdam. Geweigerd. De bewering van schrijver is door geen enkel bewijs gestaafd.

14 September. A. H. te A. — Over het Arbeiderssportpark. Geweigerd. Geen aanleiding deze zaak in „Het Volk” te bespreken.

16 September. Joh. F. K. te A. — Over het verslag der Algemene Vergadering van de Bond van Arbeiders-Zangverenigingen. Geweigerd. De commissie meent, dat het niet aangaat voor deze zaak (Haarlemse Stem des Volks) wederom de kolommen van „Het Volk” open te stellen.

17 Oktober. J. B. en E. P. te B. — Over de Landarbeidersstaking. Geweigerd. Ongewenst deze kritiek in „Het

Volk" te plaats. Indien ze noodzakelijk wordt geacht, is deze kritiek in de vakpers meer op haar plaats.

24 Oktober. E. H. te Gr. — Over de welvaart der Groninger boeren. Geplaatst. De kommissie is van oordeel, dat aan deze met cijfers gestaafde beschouwing, plaatsing niet mag worden onthouden.

24 Oktober. G. M. A. v.W. te A. — Over Buurt- en Speeltuinverenigingen. Geweigerd. In het stuk wordt geen enkel positief feit genoemd.

26 Oktober. M. B. te A. — Over Straatventers. Geweigerd. „Het Volk" is niet de plaats voor een dergelijke aanval.

14 November. G. P. te A. — Over Woningtoestanden in Tuindorp Watergraafsmeer. Geweigerd. Aan inzender in overweging gegeven zich persoonlijk te wenden tot wethouder De Miranda.

14 November. Kl. T. te A. — Over een bezoek aan het Socialisties Kabaret. Geweigerd. De kommissie acht de plaatsing van de rektifikatie door de redaktie van „Het Volk" voldoende.

16 November. H. M. te G. — Over het Arbeiders-koffiehuis „De Rode Valk". De kommissie is bereid plaatsing der drie door inzender gestelde vragen te bevorderen. Hierna gewijzigd geplaatst.

20 November. J. H. v. S. te A. — Over Vakantieverblijven voor Arbeiders. Geweigerd. De kommissie acht het niet gewenst, dat tussen de door schrijver bedoelde instellingen een tegenstelling gekweekt wordt.

20 November. Vl. te A. — Over onze Propaganda-brochures. Geweigerd. Het Partijbestuur is organisatories het aangewezen lichaam om over de uitvoering van 't bedoelde besluit te schrijven.

25 Nov. S. T. te A. — Over een polemiek met „De Socialist". Geweigerd. Partijgenoten, die menen met „Het Volk" te moeten polemiseren in „De Socialist", moet niet worden toegestaan hun polemiek in „Het Volk" voort te zetten.

27 Nov. N. te M. — Over de polemiek met „De Socialist". Geweigerd. Op dergelijke toon behoort niet te worden gepolemiseerd.

4 Des. G. M. A. v. W. te A. — Over Loterij. Geweigerd. Hetgeen inzender wenst, verdient geen aanbeveling.

14 Des. J. T. te A. — Over Abonnementsprijzen van „Het Volk" voor werklozen. Geweigerd. Dat is een zaak van exploitatie van „Het Volk".

16 Des. F. P. B. te S. — Over een bericht over een gehouden bazar. Voor de kommissie geen reden tot tussenkomst. Het plaats. van berichten behoort tot de kompetentie der Redaktie.

19 Des. J. W. te A. — Over Privaatbezit van de grond. Inzender is geen lid der S.D.A.P., derhalve geen reden tot tussenkomst voor de kommissie.

24 Des. De V. te Den H. — Over een Muziekrecensie

in „Het Haagsche Volk”. Geweigerd. Kunstkritiek is subjektief. Het is geen usance hierover te polemiseren.

27 Des. M. de J. te A. — Over gemeentelike subsidie aan het Concertgebouw. Geweigerd. Behoort behandeld te worden op de Federatievergadering, waar de Raadsfractie verslag uitbrengt.

27 Des. S. H. te A. — De Kerstboom op een bijeenkomst der A.J.C. Geplaatst. Aan inzender mag de gelegenheid niet worden onthouden zijn protest te uiten.

27 Des. G. M. A. v. W. te A. — Over kinderspeelgoed. Geweigerd. Wij moeten oppassen in onze kritiek niet het doel voorbij te schieten.

10 Jan. 1930. J. B. te A. — Verzoek om opname van een artikel, elders reeds geplaatst. Geweigerd. Het overnemen van reeds elders geplaatste stukken is een zaak der redactie.

17 Jan. J. M. te M. — Over vertegenwoordiging B.W.P. op het Koloniaal Kongres. Geweigerd. Het geeft geen pas kritiek uit te oefenen op de afvaardiging van een zusterpartij.

21 Jan. E. L. J. van A. te B. — Over „De Utrechtse Raadskelder”. Geweigerd. Beperking der discussie over deze zaak is inderdaad nodig.

23 Jan. P. F. van O. te A. — Over „De Utrechtse Raadskelder”. Geweigerd. Als boven.

25 Jan. J. H. K. te U. — Over de V.A.R.A.-uitzendingen. Geweigerd. Over deze zaak is reeds genoeg geschreven.

4 Febr. K. C. te A. — Over de demping van het Rokin. Geplaatst. De kommissie meent, dat aan deze stem uit de praktijk de gelegenheid moet worden gegeven zich te doen horen.

10 Febr. E. B. te L. — Over Geheelonthouding. — Geweigerd. De redactie heeft hierover reeds veel geplaatst. Bovendien bevat het stuk geen nieuwe argumenten.

10 Febr. J. M. te Den H. — Over de massavlucht der Russiese kolonisten. Geweigerd. Door de redactie is reeds een stukje van een andere inzender over dit onderwerp opgenomen. Bovendien noemt het stukje van p.g. M. geen enkel feit.

13 Febr. H. H.—de H. te A. — Over Geheelonthouding. Geweigerd. Aan deze discussie behoort een einde te komen.

13 Febr. C. W. v. d. B. te A. — Over Geheelonthouding. Geweigerd. Als boven.

15 Febr. S. H. te A. — Over de Kerstboom. Geweigerd. Inzender hal onmiddellijk moeten repliceren. Nu nadert Kerstmis 1930 reeds!

18 Febr. P. C. O. te U. — Over Werktijdenbesluit van het Winkelpersoneel. Geweigerd. Inzender verwezen naar het bestuur van de Bond van Handels- en Kantoorbedienden.

18 Febr. J. C. T. te R. — Over Christus, Marx en de Natuur. Deze diepzinnige filosofieese beschouwingen zijn in „Het Volk” niet op haar plaats.

18 Febr. E. v. O. te H. — Over het Alkoholvraagstuk. Geweigerd. Hierover is de laatste tijd genoeg geschreven.

24 Febr. C. T.—L. te A. — Over Het Weekblad van de S.D. Vrouwenklub. Geplaatst. De kommissie is van oordeel, dat de afwijkende mening van inzendster in „Het Volk” dient te worden geplaatst.

De sekretaris:
P. HOOGLAND.

Amsteldijk 119.

RAPPORT VAN DE COMMISSIE INZAKE CUMULATIE VAN FUNCTIES

Reeds sedert geruimen tijd en bij herhaling is er vanuit de Partij op verschillende wijze uitdrukking gegeven aan ontstemming over het feit, dat te veel functies worden waargenomen door één en denzelfden partijgenoot. Door voorstellen op den beschrijvingsbrief van de partijcongressen te brengen, is aan deze ontstemming niet alleen lucht gegeven, maar is tevens gepoogd maatregelen aan te geven, die aan de „cumulatie” een einde bedoelden te maken. Het partijcongres van 1921 nam het volgende besluit:

„Het Congres verklaart onvereinigbaar:

Het Tweede Kamerlidmaatschap met het wethouderschap van een der vier grootste steden en met het burgemeesterschap van een belangrijke gemeente. Welke gemeenten dit zijn, wordt in ieder speciaal geval door het Partijbestuur, en zoo noodig door den Partijraad beslist.

Dit besluit geldt niet voor de reeds bestaande gevallen, welke op dezelfde wijze naar omstandigheden worden beslist.”

Dat, naar de meening van hen, die uit allerlei overwegingen de „cumulatie” verkeerd achten, met het besluit van het congres van 1921 niet voldoende was tegemoet gekomen aan hunne bezwaren, bleek hieruit, dat voorstellen en opmerkingen over de „cumulatie” ook op de congressen na 1921 terug kwamen.

Op den beschrijvingsbrief voor het congres-1929 kwamen meerdere voorstellen van dien aard voor. Daarbij was ook een voorstel-Bloemendaal:

„Het P.B. benoemt een commissie, welke zal hebben te onderzoeken het vraagstuk der cumulatie uit een oogpunt van nuttigheid en noodzakelijkheid, rapport uit te brengen op een congres tijdens de komende parlementaire periode.”

Namens het Partijbestuur zegde de partijvoorzitter toe, dat deze commissie zou worden benoemd, waarna de afdeling Bloemendaal haar voorstel introk.

Het congres van 1929 had ook een voorstel-Zwolle te behandelen luidende als volgt:

„Het Congres besluit, dat partijgenooten, die den leeftijd van 65 jaar hebben overschreden, niet, of niet meer, op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer kunnen worden geplaatst.”

Op dit voorstel waren een paar amendementen ingediend, die beoogden de leeftijdsgrens te bepalen op 70 jaar en dan ook toe te passen bij de candidaatsstelling voor de Eerste Kamer, Provinciale Staten en Gemeenteraden.

Het voorstel-Zwolle is ingetrokken, na de toezegging door den Partijvoorzitter, dat het P.B. de zaak onder de oogen zou zien.

Het P.B. heeft besloten ook dit voorstel ter onderzoek aan de in te stellen commissie over te dragen.

Deze commissie werd als volgt samengesteld:

W. DREES, Voorzitter.
Mr. D. A. v. ECK.
C. W. JACOBSEN.
K. VORRINK.
C. v. d. LENDE.
P. MOLTMAKER.
F. L. OSSENDORP.
J. REYNDERS.
W. H. VLIEGEN.
C. WOUDEBERG, Secretaris.

De leden C. v. d. Lende en P. Moltmaker zijn in overleg met het N.V.V.-bestuur in de commissie benoemd.

Op 21 September 1929 werd de commissie door den partijvoorzitter, J. Oudegeest, geïnstalleerd. De leden C. v. d. Lende en P. Moltmaker waren in deze vergadering nog niet aanwezig.

In haar eerste bijeenkomst heeft de commissie het vraagstuk van alle kanten gezien. Zij heeft er zich rekenschap van gegeven, dat bij de besprekingen, die op de partijcongressen hebben plaats gehad, de volgende bezwaren tegen „cumulatie” zijn aangevoerd:

- 1e. dat het vereenigen van een aantal meer en minder belangrijke functies in één persoon, noodwendig moet leiden tot absenteïsme en daardoor tot het verwaarloozen van de belangen, die in deze functies behartigd moeten worden;
- 2e. dat de met-te-veel-functies-beladen partijgenooten niet, of te weinig beschikbaar zijn voor de agitatie en de propaganda;
- 3e. dat de beweging vaak voor belangrijk en verantwoordelijk werk te veel afhankelijk is van een te kleine groep menschen, terwijl aan anderen de gelegenheid wordt onthouden zich praktisch in verantwoordelijk werk te scholen;
- 4e. dat in het bijzonder aan de jongeren de gelegenheid wordt onthouden zich te bekwamen om tijdig het werk der ouderen te kunnen overnemen;
- 5e. dat het „cumuleeren” van inkomsten en pensioenen uit bezoldigde functies, van socialistisch standpunt bezien, schadelijk en verkeerd is.

In haar eerste vergadering besloot de commissie de haar opgedragen taak te vervullen door achtereenvolgens te onderzoeken :

1. Het vraagstuk der „cumulatie” in het algemeen :
 - a. de verdeling van wel- en niet-bezoldigde functies ;
 - b. het inruimen van plaatsen aan de jongeren.
2. De „cumulatie” van bezoldigde functies en pensioenen.
3. Het bepalen van een leeftijdsgrens.

HET VRAAGSTUK DER „CUMULATIE” IN HET ALGEMEEN.

De commissie is van oordeel, dat cumulatie van functies dient te worden voorkomen, in alle gevallen waarin dit zonder nadeel voor de beweging mogelijk is. Zij is er niet van overtuigd, dat dit steeds geschiedt. Niet altijd wordt bij het vervullen van een nieuwe of open gekomen functie, voldoende nagegaan, of het aantal der partijgenooten, dat verantwoordelijk werk doet, kan worden uitgebreid. Te vaak en te lichtvaardig worden tot het bezetten van vacatures partijgenooten aangewezen, die reeds met allerlei andere functies bezet zijn. Dit geldt niet alleen voor functies waarvoor salaris, vacatiegeld of vergoeding in anderen vorm wordt genoten ; ook niet alleen voor functies, die door de meest-vooraanstaanden in de beweging worden vervuld.

Vooral ook in kleinere plaatsen komt het voor, dat één persoon of een paar personen in alle deelen van de beweging belangrijke functies vervullen. Er komen combinaties voor, waarbij één man zitting heeft in het dagelijksch bestuur van den bestuurdersbord, in het dagelijksch bestuur van de afdeling van een vakbond en in den Gemeenteraad, terwijl soms bovendien voor de leiding van de A.J.C. en het Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling, nog zijn aandacht wordt gevraagd.

De commissie heeft zich gerealiseerd, dat dit in den aanvang vaak niet anders kan, maar is toch van meening, dat het in vele gevallen langer wordt bestendig dan noodig en wenschelijk is. Er wordt daardoor aan andere krachten de gelegenheid onthouden om zich op verantwoordelijke posten te plaatsen, waardoor de beweging op den duur ernstig schade kan lijden.

In allerlei college's, waarin de arbeidersbeweging, dank zij de toename van haar invloed, doordringt, worden de vertegenwoordigers dikwijls gekozen uit een kleine groep van dezelfde menschen.

De commissie acht het niet mogelijk door bepaalde maatregelen aan dit euvel volledig een einde te maken. Het kan slechts worden verholpen, als men zich in alle deelen van de beweging er op toelegt, systematisch de velerlei functies te bezetten en daarbij te voorkomen, dat teveel functies

worden opgedragen aan één persoon. Hiermede wil de commissie echter niet zeggen, dat er niet een aantal gevallen en omstandigheden te noemen zijn, waarin het belang der beweging wordt bevorderd, door aan één persoon de uitoefening van meer dan één functie op te dragen.

De commissie wenscht op nog een gevaar van het vereenigen van te veel functies in één persoon de aandacht te vestigen. De Partij vraagt van haar functionarissen in de organisatie en van haar vertegenwoordigers in openbare lichamen meer dan eenige andere partij verlangt en de partijgenooten eischen en verwachten van degenen, die vertrouwensposten vervullen in het algemeen veel. Het waarnemen van veel functies kan leiden tot vervlaking in de uitoefening. Van sommige vraagstukken moet, om de tegenstanders te kunnen pareeren, veel studie gemaakt worden en tot deze studie ontbreekt het den partijgenooten in gewone omstandigheden reeds vaak aan tijd. Hoeveel te meer moet dit het geval zijn als een partijgenoot al zijn tijd moet vullen enkel met de waarneming van een reeks van functies.

Daarbij komt nog de veel gehoorde klacht, dat in een aantal plaatsen tusschen de leidende functionarissen en de massa der leden het contact onvoldoende is. Ook dit is naar de meening van de commissie in een aantal gevallen een gevolg van het feit, dat de bestuursfuncties en het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen en commissies te veel in enkele personen zijn vereenigd. Naar mate men het aantal partijgenooten, dat de beschikbare functies bezet, grooter maakt, naar die mate zal vanzelf het noodzakelijke contact met de leden beter worden verkregen en behouden.

* *
*

De hier besproken omstandigheden hebben, behalve de reeds genoemde bezwaren, ook het nadeel, dat verzuimd wordt aan de jongeren de plaatsen in te ruimen, waarop zij, in het belang der beweging, aanspraak mogen maken, om te toonen wat zij waard zijn om zich te bekwamen voor het overnemen van het werk der ouderen. De beteekenis van onze Jeugdbeweging in haar verschillende vormen, ligt toch voor een goed deel ook in het scheppen van de mogelijkheid om de jongeren te scholen en te bekwamen voor het bezetten van bestuursfuncties en vertrouwensposten. Er mag zeker van de jongeren, die uit de A.J.C. en uit de jeugdgroepen der vakbonden in de „grootte beweging” komen, verwacht worden, dat zij zich zullen aanmelden om hun werkkraft en de kennis, die zij in hun jeugdorganisatie opdeden, ter beschikking van de beweging te stellen. Maar evenzeer dienen de ouderen te begrijpen, dat de jonge menschen hiertoe geanimeerd moeten worden. De jongeren moeten bereid zijn met ondergeschikt werk te beginnen om daarna, indien zij de geschiktheid blijken te bezitten, langzamerhand met meer verantwoordelijk en belangrijk werk

belast te worden. Maar de ouderen moeten hen daarbij helpen en hen aantrekken. De overgang van de jeugdorganisatie naar de „grootte beweging” moet den jongeren gemakkelijk gemaakt worden, ook door het scheppen van een sfeer van kameraadschappelijkheid, zoodat de jongeren zich spoedig thuis gevoelen en ondervinden, dat hun bereidwilligheid om te werken op prijs gesteld wordt.

Door telkens weer nieuwe functies op te dragen aan partijgenooten, die reeds vol belast zijn, wordt de opschuiving belemmerd, die noodig is om de jongeren aan het besturende werk te laten deelnemen, terwijl tegelijkertijd de zorg voor de „Nachwuchs” verwaarloosd wordt.

Wat hier gezegd is over de jonge menschen, die uit de A.J.C. en de jeugdgroepen van de vakbonden voortkomen, geldt ook voor de leden van de socialistische Studentenclubs.

Ten aanzien van het vraagstuk in het algemeen komt de commissie tot deze conclusies:

- 1e. Het verantwoordelijk werk moet meer systematisch verdeeld worden, opdat allen, die bereid en geschikt zijn hun krachten en hun kennis aan de beweging te geven, de gelegenheid krijgen zich in de practijk van het werk te bekwamen en te komen op de plaatsen, die hen, overeenkomstig bekwaamheden, eigenschappen en aanleg toekomen.
- 2e. Vooral ook de jongeren moet deze gelegenheid geboden worden, opdat o.m. uit de jongelieden, die uit de A.J.C., uit de jeugdgroepen der vakbonden en uit de socialistische Studentenclubs tot de socialistische arbeidersbeweging zijn gekomen, de uitbreiding en de aanvulling van het kader kan geschieden.

DE „CUMULATIE” VAN BEZOLDIGDE FUNCTIES EN PENSIOENEN.

De commissie acht het, indien er geen bijzondere reden is waardoor hiermede het belang der beweging gediend wordt, of wanneer er geen omstandigheden zijn, die dit onvermijdelijk maken, verkeerdt, dat meerdere functies, die elk op zichzelf een groot deel van iemands tijd en werkkraft in beslag nemen, door één persoon worden vervuld en dat hieruit opeenstapeling van inkomsten voor één persoon wordt verkregen.

Het gecombineerd uitoefenen van twee functies, waaraan bezoldiging verbonden is, kan echter in bepaalde gevallen zeer gewenscht zijn. De beteekenis van het lidmaatschap van de Tweede Kamer van den voorzitter van het N.V.V., zou van karakter veranderen, als deze geen N.V.V.-voorzitter zou kunnen blijven. Vakvereenigingsbestuurders, in overleg met het N.V.V.-bestuur door de Partij naar het Parlement gezonden, moeten hun vooraanstaande plaats in

de vakbeweging behouden. Zoo zijn er zeker nog een aantal gevallen, waarin het cumuleeren van eenige belangrijke vertrouwensposten eer als een voordeel dan als een nadeel voor de beweging kan worden beschouwd. Maar in tal van andere gevallen is cumulatie niet noodig en dus niet gewenscht. Welke gevallen niet en welke wel moeten worden toegelaten, is naar de meening van de commissie niet gemakkelijk in een eenvoudig besluit volledig te regelen.

Iemand kan bijv., naast de vervulling van openbare ambten, particuliere werkzaamheden op zich nemen, die te veel tijd van hem vragen.

Indien er ongewenschte toestanden en verhoudingen zijn ontstaan of dreigen te ontstaan, dan zijn de partijorganisaties daaraan zelf in belangrijke mate mede schuldig. Door een partijgenoot, die lid is van de Tweede Kamer en die er nog een andere belangrijke functie bij heeft, zoodat de man vol belast is, ook nog naar de Prov. Staten en naar den Gemeenteraad af te vaardigen, scheidt men ongezonde toestanden.

Het Congres van 1921 trof reeds eenige maatregelen ter zake. Bevrediging heeft dit niet gebracht. De commissie heeft daarom gepoogd het aantal gevallen, waarvan wordt uitgesproken, dat functies niet gecombineerd mogen worden uitgeoefend, uit te breiden. Maar een volledige en afdoende oplossing ziet de commissie hierin niet.

Door het congresbesluit van 1921 is het lidmaatschap van de Tweede Kamer reeds onvereinigbaar met het wethouderschap van één der vier grootste steden en met het burgemeesterschap eener belangrijke gemeente. Een besluit, dat het lidmaatschap der Tweede Kamer ook onvereinigbaar is met het ambt van Gedeputeerde en met het ambt van burgemeester en dat de vereenigbaarheid van het Tweede Kamer-lidmaatschap met het ambt van wethouder verder beperkt, zou naar de meening der commissie niet alleen te verdedigen, maar ook zonder overwegend bezwaar door te voeren zijn. Maar voor het overige moet naar de meening der commissie de Partij zelve waken tegen excessen. Hoewel formeel overbodig, zou de bevoegdheid van P.B. en Partijraad, om maatregelen te nemen tegen iedere andere „cumulatie”, die voor de beweging schadelijk zou kunnen zijn, nog eens nadrukkelijk kunnen worden vastgesteld. Daarmede wordt de gelegenheid om met bijzondere persoonlijke en zakelijke omstandigheden rekening te houden, dan ook geheel opengelaten. De gevallen zijn nu eenmaal nooit volkomen gelijk aan elkander. Wat in het eene geval ongewenscht en schadelijk is, kan in een ander geval wel zeer gewenscht en zeer goed zijn. De partijgenooten en de partijafdeelingen moeten er bij het bezetten van meer of minder belangrijke functies op toezien, dat niet steeds allereerst of uitsluitend partijgenooten genoemd worden, die reeds vol bezet zijn, en dat zooveel mogelijk ook andere partijgenooten voor het bezetten van vacante plaatsen worden voorgedragen. Meer dan in de

uitbreiding van de verbodsbepalingen ligt op den duur het verkrijgen van betere en het voorkomen van minder-gewenschte verhoudingen in deze methode. Verbodsbepalingen, als uitsluitende maatregel tegen cumulatie, zullen altijd onvoldoende zijn, of moeilijkheden van anderen aard scheppen, wijl zij met de bijzonderheden der gevallen geen rekening kunnen houden.

Het beperken van het opdrijven van inkomsten heeft de Partij hiermede voor een belangrijk deel eveneens zelf in de hand. Een maximum inkomen te bepalen voor hen, die door of voor de beweging gehonoreerde ambten aanvaarden, acht de commissie niet doenlijk. In de vakbeweging wordt gewoonlijk het salaris van een bezoldigd bestuurder vervangen door een veel geringere vergoeding, als deze bestuurder lid van de Tweede Kamer wordt. De Partij zou ditzelfde kunnen doen met bezoldigde functionarissen, die, tot lid van de Tweede Kamer gekozen, in dienst van de Partij zouden blijven. Practisch zal dit geval zich weinig voordoen. Met bezoldigde gewestelijke bestuurders, die wethouders werden, heeft het Partijbestuur een soortgelijke regeling eenige malen getroffen.

Moeilijker echter wordt het wanneer een mandataris van de Partij twee bezoldigde openbare functies bekleedt. In zoo'n geval immers komt het inkomen van den betrokkene geheel uit de openbare kassen. Aan zoodanig inkomen een maximum te verbinden, met de bepaling, dat het meerdere aan de Partij moet worden afgedragen, moet, naar de meening der commissie, tot allerlei onbillijkheden leiden en ook practisch op velerlei bezwaren stuiten. Alleen het bepalen van het bedrag van het maximum, zou reeds onbillijkheden scheppen, omdat nu eenmaal de maatschappelijke en individueele omstandigheden van de verschillende menschen, waarop de bepaling zou moeten worden toegepast, nooit gelijk zijn.

Ten aanzien van het „cumuleeren” van verkregen pensioenen met bezoldiging uit andere functies, kan de partij eveneens, met redelijken grond en zonder onbillijkheden te scheppen, slechts bepalingen maken, voor zoover het betreft pensioenen, die verkregen zijn in de uitoefening van functies in directen dienst van de arbeidersbeweging. Wel zou het wenschelijk zijn, dat voor de publiekrechtelijke lichamen een algemeen geldende regeling wordt gemaakt, waarbij toegekende pensioenen verminderd kunnen worden, als de gepensioneerde een nieuwen werkkring of een nieuw ambt aanvaardt. In de provincies Utrecht en Zuid-Holland bestaat zoodanige regeling reeds.

Het tegenwoordige pensioen bijv. voor wethouders, zou daardoor meer in een soort van wachtgeld worden veranderd, welk wachtgeld eventueel later, in verband met invaliditeit, of ouderdom, in een definitief pensioen kan overgaan.

Resumeerende adviseert de commissie het congresbesluit van 1921 als volgt te wijzigen en aan te vullen:

1. Het Congres verklaart onvereinigbaar :
 - a. het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het burgemeesterschap.
 - b. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het wethouderschap van een gemeente met meer dan 30.000 inwoners en van kleinere gemeenten, die op grooten afstand van Den Haag gelegen zijn.
 - c. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten.
2. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd van de in punt 1 genoemde verbodsbepalingen tijdelijke afwijking toe te staan, bijv. voor den duur van een loopende zittingsperiode.
3. Het Congres verklaart den Partijraad bevoegd om maatregelen te nemen tegen iedere andere combinatie van functies, die naar zijn meening kan leiden tot schade in de vervulling van een der ambten.
4. Het Congres spreke de wenschelijkheid uit van het maken van regelingen in de publiekrechtelijke lichamen, waarbij pensioenen, verkregen uit de vervulling van een openbaar ambt, worden beperkt, indien zij samen met andere pensioenen of salarissen uit openbare ambten een bepaalde grens overschrijden.

HET BEPALEN VAN EEN LEEFTIJDGRENSEN.

Ook met de vraag, of het noodig is, dat een bepaalde leeftijdsgrens wordt gesteld, waarboven partijgenooten voor het bezetten van belangrijke posten in vertegenwoordigende lichamen en voor de belangrijke functies in de Partijleiding niet meer in aanmerking dienen te komen, heeft de commissie zich bezig gehouden.

De commissie is van meening, dat het in het algemeen gewenscht is, dat de ouderen in onze beweging zoowel in gesalarieerde als in niet-gesalarieerde functies op een bepaald oogenblik plaats maken voor jongere krachten.

Het is echter vrijwel onmogelijk te zeggen wanneer dit dient te geschieden. Er zijn, in onze beweging zoowel als er buiten, voorbeelden, dat menschen van 60 jaar geheel versleten zijn, er zijn andere voorbeelden, dat menschen van 70 jaar nog frisch en van groote werkkracht zijn. Een algemeen voorschrift, als bijv. in ons land geldt voor professoren, zal, naar de meening der commissie, in het eene geval zonder nuttig effect blijven en in het andere geval een toepassing vinden, die niet gewenscht is. Ook hier echter hebben de partij-organisaties het zelf volkomen in de hand om bij de candidaatsstellingen de ouderen door de jongeren te vervangen. Daarbij kunnen dan alle bijzonderheden van ieder geval nauwkeurig worden besproken en in aanmerking genomen, wat bij een algemeene regeling niet mogelijk is.

De conclusie der commissie op dit punt luidt :

In de partijorganisaties zelt dient bij de candidaatsstelling voor de verkiezing van leden van openbare lichamen ernstig te worden nagegaan, of er aanleiding bestaat om partijgenooten, die reeds een hoogen leeftijd hebben bereikt, te vervangen door jongere partijgenooten.

**

Hiermede heeft de commissie de haar opgedragen taak beëindigd. Het komt haar gewenscht voor er nog de aandacht op te vestigen, dat — hoezeer er ook algemeene overeenstemming was bij haar leden ten aanzien van de erkenning, dat de „cumulatie” vele nadeelen heeft en velerlei gevaren biedt — er toch aanvankelijk groot meeningsverschil bestond over de vraag of en welke verbodsbepalingen en andere dwingende voorschriften, mogelijk waren om het kwaad tegen te gaan.

De conclusies en de adviezen waartoe de commissie is gekomen, moeten dus gezien worden als een compromis tusschen de zeer uiteenlopende meeningen.

Bevrediging op dit punt in de partij zal eveneens slechts kunnen worden verkregen, indien het Congres met de verschillende opvattingen, die er terzake dit vraagstuk bestaan, rekening houdt en aan al deze opvattingen zooveel mogelijk recht laat wedervaren.

W. DREES, voorzitter.

Mr. D. A. v. ECK.

C. W. JACOBSEN.

C. v. d. LENDE.

P. MOLTMAYER.

F. L. OSSENDORP.

J. REIJNDERS.

W. H. VLIEGEN.

K. VORRINK.

C. WOUDEBERG, secretaris.

(Het Partijbestuur neemt de adviezen van deze commissie tot wijziging en uitbreiding van het Congresbesluit-1921 over. Het wenscht ze beschouwd te zien als voorstellen van het P.B. voor het Congres. Amendementen hierop kunnen worden ingediend).